

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΕ (2009)

Περιεχόμενα

- ΠΕ ΣτΕ 282/2009 [Ανακατανομή αρμοδιοτήτων στα νέα Υπουργεία].
- Π.Ε. ΣτΕ 166/2009 [Περιβαλλοντική ευθύνη για την πρόληψη και την αποκατάσταση των ζημιών στο περιβάλλον -Εναρμόνιση με την οδηγία 2004/35/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 21ης Απριλίου 2004].
- Π.Ε. 35/2009 [Τροποποίηση του εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου του δήμου Αθηναίων στην πολεοδομική ενότητα του Ελαιώνα (ν. Αττικής), των χρήσεων γης, επιβολή και τροποποίηση προκηπίου].

ΠΕ ΣτΕ 282/2009

[Ανακατανομή αρμοδιοτήτων στα νέα Υπουργεία]

Πρόεδρος: *Κ. Μενουδάκος*

Εισηγητής: *Θ. Αραβάνης*

Με το υπό επεξεργασία σχέδιο προεδρικού διατάγματος, το οποίο προτείνεται από τον Πρωθυπουργό, επιχειρείται η ανακατανομή των αρμοδιοτήτων των Υπουργείων, κατ' επίκληση της εξουσιοδοτικής διατάξεως του άρθρου 24 παρ. 4 του ν. 1558/1985 (Α' 137). Με το περιεχόμενο αυτό, το σχέδιο προκαλεί τις ακόλουθες παρατηρήσεις, εκ των οποίων οι υπό στοιχείο Α (παρατηρήσεις 1 - 3), διατυπώθηκαν

από το Τμήμα υπό αυξημένη σύνθεση, λόγω της σπουδαιότητας των τιθεμένων ζητημάτων, οι δε υπό στοιχείο Β (παρατηρήσεις 4 - 32) υπό τριμελή σύνθεση.

A.

1. Η εξουσιοδοτική διάταξη του άρθρου 24 παρ. 4 του ν. 1558/1985 ορίζει τα εξής: «4. Με προεδρικά διατάγματα, που εκδίδονται με πρόταση του Πρωθυπουργού, καθορίζονται οι αρμοδιότητες κάθε υπουργείου. Με όμοια διατάγματα μπορεί να μεταφέρονται αρμοδιότητες από υπουργείο σε υπουργείο, να καταργούνται ή συγχωνεύονται υφιστάμενα και να ανασυνιστώνται υπουργεία που έχουν καταργηθεί ή συγχωνευθεί με το νόμο αυτόν ή δύναμει της προβλεπόμενης από αυτόν εξουσιοδότησης και να συγκροτούνται υφιστάμενες υπηρεσιακές μονάδες υπουργείου ή αυτοτελείς δημόσιες υπηρεσίες σε νέο υπουργείο. Με όμοια διατάγματα μεταφέρονται οι σχετικές υπηρεσίες και θέσεις προσωπικού και ρυθμίζονται όλα τα θέματα που αναφέρονται στο άρθρο 3 του ν. 51/1975 (ΦΕΚ 125)». Η διάταξη αυτή, η οποία εξακολουθεί να ισχύει, παρά το ότι έχει κωδικοποιηθεί με εν μέρει διαφορετικό περιεχόμενο στο άρθρο 49 παράγρ. 1 του π.δ. 63/2005 «Κωδικοποίηση της νομοθεσίας για την Κυβέρνηση και τα κυβερνητικά όργανα» (Α' 98), προβλέπει την έκδοση προεδρικού διατάγματος με την πρόταση μόνου του Πρωθυπουργού, χωρίς τη σύμπραξη άλλων υπουργών, προκειμένου, ιδίως, για τη σύσταση νέων και τη συγχώνευση Υπουργείων καθώς και για τη μεταφορά σε αυτά αρμοδιοτήτων από άλλα Υπουργεία και τη ρύθμιση των συναφών θεμάτων (βλ. ΠΕ 269/89, 791/93, 237/07 Ολομ., 561/05). Με όμοιο δε προεδρικό διάταγμα, εκδιδόμενο δηλαδή με πρόταση μόνο του πρωθυπουργού, επιτρέπεται η μεταφορά από Υπουργείο σε Υπουργείο σε περίπτωση ευρείας εκτάσεως ανακατανομής υφισταμένων αρμοδιοτήτων μεταξύ Υπουργείων (ΠΕ 735/85 5μ., 828/85), χωρίς πάντως τον εξ υπαρχής καθορισμό νέων αρμοδιοτήτων (ΠΕ 735/85 5μ.), εφ' όσον μάλιστα δια της ανακατανομής αυτής καθορίζονται οι αρμοδιότητες Υπουργείων συσταθέντων προσφάτως, καθώς και η σύσταση Γενικών Γραμματειών που συγκροτούνται από μεταφερόμενες υπηρεσίες. Στις περιπτώσεις δε αυτές δεν τυγχάνουν εφαρμογής άλλες εξουσιοδοτικές διατάξεις, οι οποίες αφορούν τη ρύθμιση ειδικότερων θεμάτων καθορισμού αρμοδιοτήτων υπουργείων και δημοσίων υπηρεσιών με προεδρικό διάταγμα εκδιδόμενο με πρόταση περισσότερων υπουργών [π.χ. άρθ. 8 παρ. 3 ν. 2026/1992 (Α' 43) που αφορά τη ρύθμιση θεμάτων του άρθ. 3 ν. 51/1975 (Α' 125)], ή με πρόταση του Πρωθυπουργού και του αρμόδιου Υπουργού (π.χ. άρθ. 27 παρ. 4 του ν. 1558/1985 περί

συστάσεως, μεταφοράς και καθορισμού αρμοδιοτήτων Γενικών Γραμματειών, άρθ. 24 παρ. 6 του ίδιου νόμου, που αφορά τον καθορισμό του βαθμού, του τρόπου και της διαδικασίας άσκησης εποπτείας σε νομικά πρόσωπα του δημόσιου τομέα), δεδομένου ότι οι διατάξεις αυτές προϋποθέτουν ότι η ρύθμιση των ανωτέρω θεμάτων χωρεί στο πλαίσιο του ισχύοντος βασικού καταμερισμού αρμοδιοτήτων και, κατά συνέπεια, σε περίπτωση ευρείας ανακατανομής, ότι έχει προηγηθεί η έκδοση διατάγματος ή διαταγμάτων κατά το άρθρο 24 παρ. 4 του ν. 1558/1985 για τον καθορισμό των αρμοδιοτήτων των Υπουργείων (πρβλ. ΠΕ 762/85). Στην προκειμένη περίπτωση, με τις διατάξεις του σχεδίου καθορίζονται οι αρμοδιότητες Υπουργείων, διασπώνται και μεταφέρονται εν όλω ή εν μέρει, με το αντίστοιχο προσωπικό, από Υπουργεία στον Πρωθυπουργό ή άλλα Υπουργεία Γενικές ή Ειδικές Γραμματείες ή άλλες δημόσιες υπηρεσίες και μεταφέρονται αρμοδιότητες εποπτείας νομικών προσώπων από Υπουργείο σε Υπουργείο. Εν όψει του περιεχομένου του σχεδίου, η εξουσιοδοτική διάταξη του άρθ. 24 παρ.4 του ν.1558/1985, η οποία συνάδει με το άρθ. 43 παρ. 2 του Συντάγματος (ΠΕ 735/85 5μ.), παρέχει κατ' αρχήν νόμιμο έρεισμα για την έκδοση του παρόντος διατάγματος με πρόταση μόνου του Πρωθυπουργού, δεδομένου ότι οι επιχειρούμενες ρυθμίσεις αφορούν ευρεία ανακατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ Υπουργείων.

2. Καθ' όσον αφορά την επιχειρούμενη με ορισμένες διατάξεις του σχεδίου (βλ. ιδίως άρθ. 6 αυτού) μεταφορά της αρμοδιότητας εποπτείας νομικών προσώπων από τον Υπουργό, στον οποίο η αρμοδιότητα αυτή ανήκε κατά νόμο, στην εποπτεία άλλου Υπουργού, κατά την κρατήσασα γνώμη η ρύθμιση κείται εντός της εξουσιοδοτήσεως του άρθ. 24 παρ. 4 του ν. 1558/1985, ως εμπύπτουσα στις έννοιες του «καθορισμού» και της «μεταφοράς» αρμοδιοτήτων (πρβλ. ΠΕ 790/85), υπό την προϋπόθεση ότι δεν θίγονται ειδικές διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας, οι οποίες προβλέπουν αρμοδιότητα επεμβάσεως και συμμετοχής άλλων Υπουργείων στη λειτουργία των εν λόγω νομικών προσώπων και στην άσκηση των αρμοδιοτήτων τους, όπως π.χ. η διατύπωση γνώμης ή προτάσεως ή συναρμοδιότητα για την έκδοση κανονιστικών πράξεων, με τις οποίες ρυθμίζονται θέματα της λειτουργίας τους. Κατά τη γνώμη όμως του Παρέδρου Θ. Αραβάνη, η άσκηση εποπτείας επί ν. π. στις ανωτέρω περιπτώσεις είναι σύμφυτη με τις αρμοδιότητες επεμβάσεως και συμμετοχής στη λειτουργία του. Επομένως, ενόσω δεν θίγονται (ούτε δύναται να θιγούν δυνάμει της κρίσιμης εξουσιοδότησης) οι κείμενες διατάξεις που καθορίζουν τις εν λόγω αρμοδιότητες, δεν νοείται η μεταφορά μόνο της εποπτείας, διότι τούτο θα

συνιστούσε ανεπίτρεπτο, κατά τα ήδη εκτεθέντα, εξ υπαρχής καθορισμό αρμοδιότητας.

3. Από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 24 παρ. 4 του ν. 1558/1985, 3 του ν. 51/1975 και 41 του π.δ. 63/2005, κατά το οποίο οι αρμοδιότητες των υπουργών συναρτώνται προς την οργανωτική δομή των υπουργείων τους, προκύπτει ότι η μεταφορά αρμοδιοτήτων από υπουργείο σε υπουργείο προϋποθέτει την ταυτόχρονη μεταφορά στο νέο υπουργείο και των οργανικών μονάδων που ασκούσαν τις αρμοδιότητες αυτές, ή την ανάθεση των μεταφερόμενων αρμοδιοτήτων σε υφιστάμενες ή συνιστώμενες οργανικές μονάδες του νέου υπουργείου, δεδομένου ότι δεν επιτρέπεται, κατ' αρχήν, η παράλληλη άσκηση αρμοδιοτήτων διαφόρων Υπουργείων σε μόνιμη βάση από την ίδια οργανική μονάδα. Συγχωρείται πάντως, κατ' εξαίρεση, η θέσπιση μεταβατικής ρυθμίσεως κατά την οποία για σύντομο χρονικό διάστημα, μέχρι δηλαδή την ανάθεση των μεταφερόμενων αρμοδιοτήτων σε οργανικές μονάδες των νέων Υπουργείων, επιτρέπεται η παράλληλη άσκηση μεταφερόμενων και παραμενουσών αρμοδιοτήτων από μία οργανική μονάδα, στην περίπτωση όμως αυτή πρέπει να διευκρινίζεται σαφώς στο κείμενο του σχεδίου ότι οι μεταφερόμενες αρμοδιότητες ασκούνται προσωρινά από την παλαιά οργανική μονάδα, μέχρι τη συγκρότηση των οικείων υπηρεσιών στο νέο υπουργείο (π.χ. άρθρο 3 παράγρ. β περίπτ. ββ στοιχ. 1 και 2 του σχεδίου).

B.

4. Ο τίτλος του σχεδίου είναι ορθότερο να αναδιατυπωθεί ως εξής:
«Καθορισμός και ανακατανομή αρμοδιοτήτων των Υπουργείων».

5. Η παραπομπή στο ΦΕΚ των νομοθετημάτων πρέπει να γίνεται ομοιόμορφα, με μνεία, απλώς, του τεύχους και του αριθμού (π.χ., στο στοιχείο α) α) του προοιμίου: «(Α' 137)»).

6. Ο τίτλος των νομοθετημάτων, εφ' όσον παρατίθεται, πρέπει να τίθεται πριν το ΦΕΚ. Επομένως, πρέπει να διορθωθεί το στοιχείο α) γγ) του προοιμίου.

7. Σε πολλές διατάξεις του σχεδίου μνημονεύονται υπηρεσίες και νομικά πρόσωπα που φέρονται ότι υπάγονται στην αρμοδιότητα διαφόρων Υπουργείων, χωρίς

να παρατίθενται οι διατάξεις από τις οποίες διέπονται οι υπηρεσίες και τα ν. π. αυτά [π.χ. άρθρο 2 παράγρ. α) περίπτ. α), άρθρο 3 παράγρ. α) περίπτ. κκ) κ.λπ.]. Εν όψει του επείγοντος χαρακτήρα του σχεδίου το Τμήμα χωρεί στην επεξεργασία του παρά την έλλειψη αυτή, συνιστάται όμως να παρατεθούν οι σχετικές διατάξεις πριν τη δημοσίευση του διατάγματος.

8. Στο κείμενο των άρθρων του σχεδίου, οι παράγραφοι πρέπει να αριθμηθούν ομοιόμορφα με αραβικούς αριθμούς (1, 2, 3, κ.λπ.), ενώ οι περιπτώσεις κάθε παραγράφου με μικρά ελληνικά γράμματα (α, β, γ, κ.λπ.- βλ. ΠΕ 149/01 κ.ά.).

9. Το άρθρο 1 του σχεδίου ενδείκνυται να περιλάβει τρεις παραγράφους. Εξ αυτών, η πρώτη θα ορίζει ότι «Με τις διατάξεις του παρόντος καθορίζονται και ανακατανέμονται αρμοδιότητες στον Πρωθυπουργό και τα Υπουργεία». Η δεύτερη παράγραφος θα περιλάβει την πρώτη περίοδο του άρθρου «Με την επιφύλαξη ... Δικαιοσύνης» και η τρίτη παράγραφος την επόμενη περίοδο. Περαιτέρω, στην τελευταία αυτή περίοδο, πριν τον τίτλο του Υπουργείου Πολιτισμού, αντί του συνδέσμου «και» πρέπει να τεθεί κόμμα.

10. Λόγω του ότι οι τίτλοι των Υπουργείων περιλαμβάνουν περισσότερους προσδιορισμούς, όπου παρατίθενται οι τίτλοι περισσότερων Υπουργείων, όπως στην νυν πρώτη περίοδο του άρθρου 1, πρέπει να γίνεται σχετική απαρίθμηση [π.χ. «.... τα Υπουργεία α) Εσωτερικών, β) Περιβάλλοντος κ.λπ., έχουν αντίστοιχα τις αρμοδιότητες των Υπουργείων α') Εσωτερικών, β') Περιβάλλοντος...., κ.ο.κ.] ώστε να μη δημιουργείται κίνδυνος συγχύσεως (ΠΕ 762/85). Κατά τη γνώμη του Παρέδρου Θ. Αραβάνη, οι τίτλοι των Υπουργείων είναι υπέρ το δέον περιγραφικοί, με αποτέλεσμα να καθίστανται δύσχρηστοι (π.χ. σε κοινές υπουργικές αποφάσεις) και να προκαλείται κίνδυνος συγχύσεως, θα ήταν δε ορθότερο να συντομευθούν δραστικά (π.χ. Υπ. Εσωτερικών, Υπ. Περιβάλλοντος, Υπ. Υποδομών κ.ο.κ.)

11. Στο άρθρο 2 του σχεδίου απαριθμούνται αρμοδιότητες που αφαιρούνται από το Υπουργείο Εσωτερικών, ενώ στα επόμενα άρθρα αριθμούνται αρμοδιότητες που μεταφέρονται σε διάφορα Υπουργεία. Παρατηρείται εκ προοιμίου ότι, για λόγους ομοιόμορφης δομής των ρυθμίσεων και νομοτεχνικής αρτιότητας είναι ορθότερο κάθε άρθρο του σχεδίου να περιλαμβάνει, κατ' αρχήν, τις αρμοδιότητες που μεταφέρονται σε ένα όργανο ή Υπουργείο, προκειμένου να προκύπτουν με σαφήνεια οι

αρμοδιότητές του, εκτός αν ενδείκνυται η ενιαία ρύθμιση περισσότερων αρμοδιοτήτων με το ίδιο άρθρο προς αποφυγή διασπάσεως της νοηματικής ενότητας των ρυθμίσεων.

12. Η παράγρ. α περίπτ. α΄ του άρθρου 2 πρέπει να αποτελέσει ιδιαίτερο άρθρο, διαιρούμενο σε τρεις παραγράφους, το οποίο θα διατυπωθεί ως εξής: «1. Με την επιφύλαξη της επόμενης παραγράφου μεταφέρονται στον Πρωθυπουργό από το Υπουργείο Εσωτερικών που υπάγονται σ΄ αυτές, α) η Γενική Γραμματεία Ενημέρωσης και β) η Γενική Γραμματεία Επικοινωνίας [άρθρο 2 παρ. 1 του ν. 3242/04 (Α΄ 102), όπως τροποποιήθηκε με το άρθ. 44 παρ. 1 του ν. 3734/09 (Α΄ 8)]. 2. Με την επιφύλαξη της επόμενης παραγράφου, παραμένουν στο Υπουργείο Εσωτερικών α) η Διεύθυνση Εποπτείας Μ.Μ.Ε. της Γενικής Γραμματείας Επικοινωνίας και οι αρμοδιότητές της, β) η εποπτεία του Ινστιτούτου Οπτικοακουστικών Μέσων (άρθρο 1 του π.δ. 172/1994, Α΄ 108, άρθρο 1 του ν. 1730/1987, Α΄ ...). 3. Στο Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού μεταφέρονται οι εξής αρμοδιότητες: α) από τη Διεύθυνση Εποπτείας Μ.Μ.Ε. i) η εποπτεία του Αθηναϊκού-Μακεδονικού Πρακτορείου Ειδήσεων (.....) και ii) η εποπτεία των κρατικών Μ.Μ.Ε. (...), β) η εποπτεία του Εθνικού Οπτικοακουστικού Αρχείου (...). Περαιτέρω, κατά τα εκτεθέντα στην 3η παρατήρηση, οι ρυθμίσεις που αφορούν μεταφορά αρμοδιοτήτων εποπτείας στο Υπουργείο Πολιτισμού είναι νόμιμες, υπό την προϋπόθεση ότι οι μεταφερόμενες αρμοδιότητες θα ανατεθούν σε οργανικές μονάδες του Υπουργείου αυτού.

13. Στην αυτή παράγρ. α περίπτ. ββ΄ του άρθρου 2, πρέπει να μνημονευθεί ορθώς το Π.Δ. 185/2009, αντί του Π.Δ. 184/2009. Στην περίπτωση γγ΄ της ίδιας παραγράφου και όπου αλλού συντρέχει περίπτωση (π.χ. στην νυν παράγρ. β, περίπτ. βββ του ίδιου άρθρου), πρέπει να μνημονευθούν ορθώς, με τον πλήρη τίτλο τους, ο Υπουργός και το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, σύμφωνα με την απόφαση 2876/7.10.2009 του Πρωθυπουργού.

14. Στο ίδιο άρθρο 2 παράγρ. α περίπτ. δδ΄ προβλέπεται η μεταφορά της Ε.Υ.Π. από το Υπουργείο Εσωτερικών κλπ, στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη. Η ρύθμιση ευρίσκει έρεισμα στην εξουσιοδοτική διάταξη και στην αυτόθι μνημονευόμενη από 13.10.2009 Π.Ν.Π. (Α΄ 215), με την οποία η Ε.Υ.Π. υπήχθη στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη (και όχι στον Υπουργό Εσωτερικών, όπως εσφαλμένως αναφέρεται στο σχέδιο). Επομένως η διάταξη πρέπει να αναδιατυπωθεί, ώστε η από 13.10.2009 Π.Ν.Π.

να μνημονευθεί με το αληθές της περιεχόμενο και να παρατεθεί το ορθό νομοθέτημα περί Ε.Υ.Π., αφού το μνημονεύόμενο Π.Δ. 275/2001 ρυθμίζει άλλο θέμα. Επισημαίνεται εξ άλλου ότι, παρά την έκδοση της ανωτέρω Π.Ν.Π., η ρύθμιση του σχεδίου δεν είναι περιττή διότι η εν λόγω Πράξη δεν έχει κυρωθεί με νόμο και, συνεπώς, έχει προσωρινή ισχύ, σύμφωνα με το άρθρο 44 παράγρ. 1 του Συντάγματος.

15. Στο νυν άρθρο 3 παράγρ. β περίπτ. ββ στοιχ. 1 νομίμως ορίζεται ότι το Τμήμα Διεθνών Οικονομικών Οργανισμών και τα Τμήματα Διεθνών Οικονομικών και Διεθνών Χρηματοδοτικών Οργανισμών της Διεύθυνσης Διεθνών Οργανισμών της Γενικής Διεύθυνσης Διεθνούς Οικονομικής Πολιτικής, η οποία ανήκει στο Υπουργείο Οικονομίας Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας (περίπτ. γγ΄ της παρ. α του άρθρου 3), υπάγονται στο Υπουργείο Οικονομικών ως προς ορισμένες αρμοδιότητες παρακολούθησης της δραστηριότητας διεθνών οργανισμών, δοθέντος ότι στο σχέδιο προβλέπεται ρητώς ότι η ρύθμιση αυτή ισχύει μόνο έως τη συγκρότηση υπηρεσιών στο τελευταίο αυτό Υπουργείο, στις οποίες θα ανατεθούν οι μεταφερόμενες αρμοδιότητες. Αντιθέτως, η διάταξη της περιπτ. ββ΄ της παραγρ. ε΄ του άρθρου 3 του σχεδίου, με την οποία ορίζεται ότι από τη Διεύθυνση Ασφάλειας Ναυσιπλοΐας του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη μεταφέρονται στο Υπουργείο Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας το Τμήμα Διεθνούς Συνεργασίας σε θέματα Ασφάλειας Ναυσιπλοΐας και το Τμήμα Ηλεκτρονικών και Τηλεπικοινωνιακών Μέσων «σε ότι αφορά τη συμμετοχή στο έργο των διεθνών οργανισμών για τα συστήματα ασφάλειας και τα τηλεπικοινωνιακά θέματα» και ότι τα εν λόγω τμήματα αποτελούν, κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων αυτών, επίσης υπηρεσίες της Γενικής Γραμματείας Ναυτιλιακής Πολιτικής του Υπουργείου Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας, όπως έχει δεν τίθεται νομίμως, σύμφωνα με τα εκτεθέντα στην 3η παρατήρηση, πρέπει δε να ορισθεί ότι η διπλή αυτή υπαγωγή θα ισχύσει για μεταβατικό στάδιο, ήτοι μέχρι τη συγκρότηση σχετικών υπηρεσιών για την άσκηση των αρμοδιοτήτων αυτών στο Υπουργείο Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας.

16. Στην περίπτ. α΄ της παραγρ. β΄ του άρθρου 3, όπου ορίζεται ότι η Γενική Διεύθυνση Οικονομικής Πολιτικής αποτελεί υπηρεσία του Υπουργείου Οικονομικών πλην της Διεύθυνσης Τομέων Παραγωγής, πρέπει να διευκρινισθεί, προς αποφυγή παρερμηνειών, ότι η εν λόγω Διεύθυνση αποτελεί υπηρεσία του Υπουργείου Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας.

17. Στο στοιχ. 1 της περιπτ. ββ΄ της παραγρ. β΄ του άρθρου 3 του σχεδίου πρέπει να τεθεί ο ορθός τίτλος του Τμήματος Διεθνών Οικονομικών Οργανισμών (άρθρο 4 παρ. 2 π.δ. 18/2006). Ομοίως στο εδάφιο ββ΄ της παρ. ε΄ του άρθρου 3 του σχεδίου αντί «Διεύθυνση Ναυσιπλοΐας» να τεθεί το ορθό «Διεύθυνση Ασφάλειας Ναυσιπλοΐας» (άρθρο 21 π.δ. 242/1999).

18. Στην παράγρ. ε΄ του αυτού άρθρου 3 πρέπει να μνημονευθούν ορθώς οι διατάξεις του π.δ. 242/1999 «Οργανισμός Υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας» (Α΄ 201), εν όψει της καταργήσεως και αναριθμήσεως άρθρων του δ/τος αυτού με το άρθρο 5 του π.δ. 320/2001 (Α΄ 320). Ενδεικτικά, η Διεύθυνση Προστασίας Θαλάσσιου Περιβάλλοντος προβλέπεται πλέον στο άρθρο 17 του π.δ. 242/1999, και όχι στο άρθρο 21, η δε Διεύθυνση Θαλασσιών Συγκοινωνιών προβλέπεται στο άρθρο 22 και όχι στο άρθρο 26 του π.δ. 242/1999. Εξ άλλου, η Διεύθυνση Ελέγχου Διαχείρισης της Ασφάλειας Πλοίων και Λιμενικών Εγκαταστάσεων προβλέπεται στο άρθρο 25Α του π.δ. 242/1999, το οποίο προστέθηκε με την παρ. 3 του άρθρου 1 του π.δ. 26/2004 (Α΄ 23), και όχι στο άρθρο 30 του π.δ. 26/2004, όπως αναγράφεται εσφαλμένα στην περ. 8 του εδαφίου αα΄ της παραγράφου ε΄. Τέλος, το Γραφείο Εσωτερικών Υποθέσεων του Υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας συνεστήθη με το άρθρο 49 του ν. 2935/20001 (Α΄ 162) και, συνεπώς, η διάταξη αυτή πρέπει να μνημονευθεί στην περ. 15 του εδαφίου αα της παραγράφου ε΄.

19. Με το άρθρο 1 του π.δ. 184/2009 μεταφέρθηκε στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη από το Υπουργείο Εσωτερικών, μεταξύ άλλων, το Λιμενικό Σώμα και οι Υπηρεσίες του (άρθρο 1 παράγρ.1 περίπτ. β στοιχείο γγ του π.δ. 184/2009). Συνεπώς, το Γραφείο Εσωτερικών Υποθέσεων, το οποίο ιδρύθηκε με το άρθρο 49 του ν. 2935/2001, με αρμοδιότητα τον έλεγχο τόσο των στελεχών του Λ. Σ. όσο και των πολιτικών υπαλλήλων του τέως Υ.Ε.Ν. και το οποίο αποτελεί πλέον, σύμφωνα με το άρθρο 3 παράγρ. ε περίπτ. αα) στοιχείο 15 του σχεδίου, υπηρεσία της Γενικής Γραμματείας Ναυτιλιακής Πολιτικής του Υπουργείου Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας, διατηρεί την αρμοδιότητα αυτή μόνον ως προς τους πολιτικούς υπαλλήλους των μεταφερόμενων στο Υπουργείο Οικονομίας υπηρεσιών. Προς αποφυγή σχετικών αμφισβητήσεων και παρερμηνειών πρέπει να διευκρινισθεί η ανωτέρω αρμοδιότητα του διατηρούμενου στο Υπουργείο Οικονομίας Γραφείου Εσωτερικών Υποθέσεων και να ορισθεί ρητώς ότι η αρμοδιότητα του γραφείου αυτού ως προς τα στελέχη του Λ. Σ. μεταφέρεται στο Υπουργείο

Προστασίας του Πολίτη.

20. Εν όψει της εκτεθείσας στην 1η παρατήρηση έννοιας της εξουσιοδοτικής διατάξεως της παρ. 4 του άρθρου 24 του ν. 1558/1985 και της ευρείας ανακατανομής αρμοδιοτήτων μεταξύ Υπουργείων που επιχειρείται με το υπό επεξεργασία σχέδιο, θεμιτώς επιχειρείται, κατ' επίκληση της εν λόγω διάταξης, με το νυν άρθρο 4 του σχεδίου, η σύσταση στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη Γενικής Γραμματείας Ασφάλειας Ναυσιπλοΐας, στην οποία συγκροτούνται ως σύνολο αρμοδιοτήτων, θέσεων και προσωπικού οι υπηρεσίες που μεταφέρθηκαν με το π.δ. 184/2009 από το πρώην Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας, Αιγαίου και Νησιωτικής Πολιτικής στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη.

21. Σύμφωνα με το άρθρο 1 του Π.Δ. 341/1990 (Α' 135), η τρίτη από τις γενικές διευθύνσεις, από τις οποίες θα συγκροτηθεί, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 5 του σχεδίου, η Γενική Γραμματεία Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, φέρει την ονομασία «Γενική Διεύθυνση Διοικητικής Υποστήριξης Υπηρεσιών». Με αυτή την ονομασία πρέπει να μνημονευθεί η εν λόγω γενική διεύθυνση στο σχέδιο.

22. Στο άρθρο 5 παράγρ. 1 του σχεδίου, η φράση «στις οποίες περιλαμβάνονται και οι αυτοτελείς υπηρεσίες του τέως Υπουργείου Ανάπτυξης, οι οποίες συνδέονται με το αντικείμενο των πιο πάνω υπηρεσιών» είναι αόριστη και πρέπει είτε να εξειδικευθεί είτε να απαλειφθεί.

23. Το νομοθέτημα με το οποίο συνεστήθη η «Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού και Εφαρμογής» πρέπει να μνημονευθεί σωστά στο άρθρο 5 παρ. 1 περ. α' στοιχ. γγ' του σχεδίου με την προσθήκη, ιδίως, της ημερομηνίας έκδοσής του.

24. Στο τελευταίο εδάφιο της περιπτ. α στοιχ. γγ' της παραγρ. 1 του ίδιου άρθρου 5 του σχεδίου, η φράση «στα οποία περιλαμβάνεται και το Κέντρο Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας ...», είναι περιττή εάν το εν λόγω Κέντρο συγκαταλέγεται μεταξύ των «νομικών προσώπων και φορέων που υπάγονται» στις μεταφερόμενες υπηρεσίες, αφού, πράγματι δεν φαίνεται να συντρέχει λόγος ονομαστικής αναφοράς ειδικώς του Κέντρου αυτού. Εάν, πάντως, η Διοίκηση επιθυμεί να διατηρήσει την μνεία του Κέντρου Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, πρέπει να

μνημονεύσει τις διατάξεις, με τις οποίες αυτό συνεστήθη ή στις οποίες περιέχεται ο οργανισμός του.

25. Στο ίδιο άρθρο 5 παράγρ. 1 περίπτ. β η Διοίκηση πρέπει εξετάσει αν ο τίτλος της «Γενικής Γραμματείας Περιβάλλοντος και Φυσικών Πόρων» ανταποκρίνεται στο αντικείμενο της μεταφερόμενης από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης Γενικής Διεύθυνσης και αν τυχόν συμπίπτει με τον τίτλο υφιστάμενων οργανικών μονάδων του Υπουργείου, προς αποφυγή ενδεχόμενης συγχύσεως και επικάλυψης αρμοδιοτήτων.

26. Επισημαίνεται ότι το Υπουργείο Μακεδονίας – Θράκης, το οποίο μετετράπη σε Γενική Γραμματεία και υπήχθη στο Υπουργείο Εσωτερικών [Π.Δ. 185/2009 (Α΄ 213), ήδη Υπουργείο Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (απόφαση 2876/7.10.2009 του Πρωθυπουργού)], είχε αρμοδιότητες σχετικές με το χαρακτηρισμό οικισμών ή τμημάτων τους ως διατηρητέων λόγω του ιδιαίτερου ιστορικού, λαογραφικού, πολεοδομικού, αισθητικού ή αρχιτεκτονικού ενδιαφέροντός τους, καθώς και αρμοδιότητες πολεοδομικού χαρακτήρα (θέσπιση όρων δόμησης σε ιστορικούς τόπους, περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους κ.λπ.), οι οποίες είχαν αποσπασθεί από το Υπουργείο ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. [άρθ. 2 περ. δ΄ του π.δ. 358/86 (Α΄ 158)]. Σύμφωνα με τα άρθρα 8 και 10 του Π.Δ. 167/2005 (Α΄ 220), οι αρμοδιότητες αυτές ανήκαν ιδίως στη Διεύθυνση Παιδείας, Πολιτισμού και Κοινωνικής Προστασίας (Τμήμα Πολιτιστικής Κληρονομιάς και Σύγχρονου Πολιτισμού) και στη Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Υποδομών (Τμήμα ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.) του Υπουργείου Μακεδονίας – Θράκης. Παρόμοιες αρμοδιότητες είχε και το τέως Υπουργείο Αιγαίου [άρθ. 2 παρ. ζ΄ του π.δ.1/1986 (Α΄ 1), ΣΕ 2267/08 κ.ά.]. Εν όψει, όμως, της υπαγωγής του Υπουργείου Μακεδονίας – Θράκης ως Γενικής Γραμματείας στο Υπουργείο Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και της υπαγωγής του τέως Υπουργείου Αιγαίου [το οποίο είχε συγχωνευθεί με το Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας, στο Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας, Αιγαίου και Νησιωτικής Πολιτικής (Π.Δ. 205/2007, Α΄ 231)], ως Γενικής Γραμματείας στο νυν Υπουργείο Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων (άρθρο 2 του σχεδίου), οι ανωτέρω αρμοδιότητες πολεοδομικού χαρακτήρα των (τέως) Υπουργείων Μακεδονίας – Θράκης και Αιγαίου δεν συνάδουν με το αντικείμενο και την οργανωτική δομή των νέων Υπουργείων και, επομένως, η Διοίκηση πρέπει να επανεξετάσει το ζήτημα της υπαγωγής των αρμοδιοτήτων αυτών στα ανωτέρω Υπουργεία. Επίσης, εν όψει της σημασίας των ακτών, του αιγιαλού και της παραλίας ως στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος,

πρέπει να εξετασθεί αν είναι σκόπιμη η υπαγωγή της προστασίας τους στο Υπουργείο Περιβάλλοντος, εν όψει της νέας οργανωτικής δομής και των διευρυμένων αρμοδιοτήτων του επί θεμάτων περιβάλλοντος.

27. Με το άρθρο 6 του σχεδίου μεταφέρεται στο Υπουργείο Υποδομών η εποπτεία επί του Ο.Σ.Κ., του Ο.Ε.Κ., της ΔΕΠΑΝΟΜ και της εταιρείας «ΘΕΜΙΣ Κατασκευαστική ΑΕ», προς το σκοπό, προφανώς, ενιαίας αντιμετώπισης φορέων του δημόσιου τομέα με αρμοδιότητες κατασκευής δημοσίων έργων και κτιρίων. Η ρύθμιση αυτή είναι νόμιμη, σύμφωνα με τα εκτεθέντα στην 2η παρατήρηση. Σύμφωνα όμως με την ίδια παρατήρηση, η δεύτερη φράση της παρ.1 περίπτ. γ' πρέπει να αποτελέσει παράγρ. 2 του άρθρου, δεδομένου ότι δεν αφορά μόνο τη ΔΕΠΑΝΟΜ, και να αναδιατυπωθεί ως εξής: «2. Δεν τίγονται ειδικές διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας, οι οποίες προβλέπουν αρμοδιότητα επεμβάσεως και συμμετοχής άλλων Υπουργείων στη λειτουργία και στην άσκηση των αρμοδιοτήτων των νομικών προσώπων της προηγούμενης παραγράφου, όπως π.χ. η διατύπωση γνώμης ή προτάσεως ή συναρμοδιότητα για την έκδοση κανονιστικών πράξεων, με τις οποίες ρυθμίζονται θέματα της λειτουργίας τους». Κατά τη γνώμη όμως του Παρέδρου Θ. Αραβάνη η ανωτέρω ρύθμιση δεν έχει καλώς, διότι οι κείμενες διατάξεις προβλέπουν αρμοδιότητες επεμβάσεως και συμμετοχής στη λειτουργία των εν λόγω ν. π. και άλλων Υπουργών, οι αρμοδιότητες δε αυτές δεν τίγονται με το παρόν διάταγμα.

28. Οι περιπτ. α), β) και γ) της παραγρ. 1 του άρθρου 7 του σχεδίου πρέπει να αναδιατυπωθούν ως εξής: «1. Στο Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων μεταφέρονται, ως σύνολο αρμοδιοτήτων, θέσεων και προσωπικού, και συγκροτούνται σε Γενικές Γραμματείες, ειδικότερα δε στη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας και στη Γενική Γραμματεία Δια Μάθησης, αντίστοιχα, οι ακόλουθες υπηρεσίες: α) από το Υπουργείο Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας, η Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας του τέως Υπουργείου Ανάπτυξης (άρθρο 52 π.δ. 63/2005), καθώς και η εποπτεία των νομικών προσώπων και φορέων που εποπτεύονταν από αυτήν, β) από τα Υπουργεία Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας, Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης οι υπηρεσίες και η αρμοδιότητα εισήγησης, σχεδιασμού και εκτέλεσης πολιτικών και προγραμμάτων αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης, καθώς και η αρμοδιότητα εποπτείας των λειτουργιών του Εθνικού Συστήματος Σύνδεσης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης με την Απασχόληση (άρθρο 7 παρ.3 του

ν. 3191/2003), από δε το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης οι υπηρεσίες και η αρμοδιότητα εισήγησης, σχεδιασμού και εκτέλεσης πολιτικών και προγραμμάτων συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης της Γενικής Γραμματείας Διαχείρισης Κοινοτικών και άλλων Πόρων (άρθρο 52 π.δ. 63/2005). Εν όψει της παραπάνω αναδιατύπωσης, η περ. δ) της παραγράφου 1 του άρθρου 7 πρέπει να αναριθμηθεί σε παράγραφο 2 και η παράγραφος 2 σε παράγραφο 3.

29. Ο τίτλος του Υπουργείου Παιδείας στην περ. δ) της παρ.1 του άρθρου 7 πρέπει να διορθωθεί και να γραφεί «Υπουργείου Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων».

30. Με το στοιχ. ββ της περιπτ. δ της παραγρ. 1 του άρθρου 7 η εποπτεία του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης, υπάγεται στο εξής στο Υπουργείο Παιδείας. Όπως προκύπτει από τις διατάξεις του π.δ. 57/2007 (Α΄ 59), το ν.π.δ.δ. αυτό, του οποίου εκπαιδευτικές μονάδες αποτελούν η Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης, η Εθνική Σχολή Τοπικής Αυτοδιοίκησης και το Ινστιτούτο Επιμόρφωσης, έχει ως αποστολή την επαγγελματική κατάρτιση, εκπαίδευση και επιμόρφωση του προσωπικού της δημόσιας διοίκησης και των δημόσιων λειτουργιών, τη δημιουργία στελεχών για τη δημόσια διοίκηση και την τοπική αυτοδιοίκηση και την εκπόνηση ερευνών και την υποβολή προτάσεων για τη βελτίωση και τον εκσυγχρονισμό της δημόσιας διοίκησης. Εν όψει των παραπάνω αρμοδιοτήτων επισημαίνεται στη Διοίκηση ότι με το σχέδιο μεταφέρεται στον Υπουργό Παιδείας η εποπτεία ενός ν.π.δ.δ. του οποίου οι εκπαιδευτικές αρμοδιότητες δεν έχουν αυτοτελή χαρακτήρα αλλά συναρτώνται αμέσως προς την εκπαίδευση, κατάρτιση και επιμόρφωση στελεχών της δημόσιας διοίκησης, ενώ, εξ άλλου, το ν. π. αυτό έχει γνωμοδοτικές και εισηγητικές προς τη Διοίκηση αρμοδιότητες που δεν αφορούν εκπαιδευτικά ζητήματα αλλά ζητήματα εκσυγχρονισμού, οργάνωσης και λειτουργίας των δημόσιων υπηρεσιών και του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Επομένως πρέπει να επανεξετασθεί η υπαγωγή του στο Υπουργείο Παιδείας.

31. Το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 9 του σχεδίου πρέπει να αναδιατυπωθεί ως εξής: «Η υπηρεσιακή εξέλιξη του προσωπικού του Λιμενικού Σώματος, το οποίο υπηρετεί στις υπηρεσίες του πρώην Υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας Αιγαίου και Νησιωτικής Πολιτικής που μεταφέρονται με το παρόν ή έχουν μεταφερθεί στα Υπουργεία του προηγούμενου εδαφίου διέπεται από τους κανόνες που ισχύουν για το

Λιμενικό Σώμα, η δε πειθαρχική εξουσία στο προσωπικό αυτό ασκείται από τα αρμόδια όργανα, ατομικά ή συλλογικά, του Λιμενικού Σώματος».

32. Το κείμενο του νυν άρθρου 10 του σχεδίου πρέπει να αποτελέσει παράγρ. 1, πρέπει δε να προστεθεί παράγρ. 2 στο ίδιο άρθρο, η οποία θα ορίζει ότι: «Όπου στην κείμενη νομοθεσία αναφέρεται Υπουργός, του οποίου η αρμοδιότητα μεταφέρεται με τις διατάξεις του παρόντος, νοείται εφεξής ως αρμόδιος ο Υπουργός στον οποίο μεταφέρεται η σχετική αρμοδιότητα». Κατόπιν τούτου η σχετική μνεία στα καθ' έκαστον άρθρα του σχεδίου (π.χ. άρθρο 2 παράγρ. β, άρθρο 5 παράγρ. 3, άρθρο 6 παράγρ. 2) είναι περιττή και πρέπει να διαγραφεί.

Η παρούσα γνωμοδότηση εκδόθηκε στις 3 Νοεμβρίου 2009.

Π.Ε. ΣτΕ 166/2009

**[Περιβαλλοντική ευθύνη για την πρόληψη και την αποκατάσταση των
ζημιών**

στο περιβάλλον -Εναρμόνιση με την οδηγία 2004/35/ΕΚ

του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου

της 21ης Απριλίου 2004]

Πρόεδρος : *Κ. Μενουδάκος*

Εισηγητής : *Χ. Παπανικολάου*

1. Με το υπό επεξεργασία σχέδιο διατάγματος επιχειρείται η προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην Οδηγία 2004/35/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την περιβαλλοντική ευθύνη όσον αφορά την πρόληψη και την αποκατάσταση, της 21ης Απριλίου 2004 (EEL 143), όπως η Οδηγία αυτή τροποποιήθηκε με την Οδηγία 2006/21/EK (EEL 102) και ισχύει. Η Οδηγία αποτελεί εφαρμογή της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει», η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 174, παράγραφος 2 της Συνθήκης ΕΚ ως μία εκ των θεμελιωδών αρχών της κοινοτικής πολιτικής για το περιβάλλον, μαζί με τις αρχές της προφύλαξης, της πρόληψης, και της επανόρθωσης των περιβαλλοντικών καταστροφών κατά προτεραιότητα στην πηγή. Σύμφωνα με την εν λόγω αρχή, ο φορέας εκμετάλλευσης, η δραστηριότητα του οποίου προκάλεσε περιβαλλοντική ζημία ή άμεσο κίνδυνο τέτοιας ζημίας, πρέπει τελικά να επωμίζεται το κόστος που συνδέεται με τα μέτρα πρόληψης ή/και αποκατάστασης της εν λόγω ζημίας. Στο επίπεδο του διεθνούς δικαίου περιβάλλοντος η αρχή αυτή έχει ήδη διατυπωθεί σε κείμενα διεθνών συμβάσεων. Ειδικότερα, στο άρθρο 2 της Συνθήκης της 22ας Σεπτεμβρίου 1992 για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος του βορειοανατολικού Ατλαντικού ορίζεται ότι «το κόστος της πρόληψης της ρύπανσης καθώς και των μέτρων ελέγχου και μείωσης αυτής πρέπει να βαρύνουν τον ρυπαίνοντα». Επίσης στο άρθρο 16 της Διακήρυξης του Ρίο ορίζεται ότι: «Οι εθνικές αρχές θα πρέπει να προωθήσουν την εσωτερίκευση του κόστους προστασίας του περιβάλλοντος και τη χρήση οικονομικών μέσων, λαμβάνοντας υπόψη την προσέγγιση ότι ο ρυπαίνων θα πρέπει κατ' αρχήν να φέρει το κόστος της ρύπανσης και αποδίδοντας τη δέουσα προσοχή στο δημόσιο συμφέρον και στη μη στρέβλωση των διεθνών εμπορικών συναλλαγών και επενδύσεων». Περαιτέρω, εφαρμογή της αρχής αυτής προβλέπεται στη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την αστική ευθύνη όσον αφορά τις ζημίες που απορρέουν από επικίνδυνες για το περιβάλλον δραστηριότητες (Σύμβαση του Λουγκάνο), του έτους 1993, στην οποία προσχώρησε η Κοινότητα. Η Σύμβαση του Λουγκάνο θεσπίζει καθεστώς περιβαλλοντικής ευθύνης που καλύπτει όλους τους τύπους ζημιών, που προκαλούνται από επικίνδυνες δραστηριότητες στον τομέα των επικίνδυνων ουσιών, της βιοτεχνολογίας και των αποβλήτων και, συγκεκριμένα, τόσο των ζημιών που κατά τις γενικές διατάξεις του αστικού δικαίου θεμελιώνουν δικαίωμα αποζημίωσης, όπως οι τραυματισμοί προσώπων και οι ζημίες στην ιδιοκτησία, όσο και των ζημιών που επέρχονται στο περιβάλλον. Το πεδίο εφαρμογής είναι ανοικτό, υπό την έννοια ότι και άλλες, πλην των ρητά αναφερομένων, δραστηριότητες μπορούν να χαρακτηρισθούν ως επικίνδυνες. Στα πλαίσια της κοινοτικής νομοθεσίας, πέραν του άρθρου 174 παρ. 2

της Συνθήκης, η αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» διατυπώνεται και στο άρθρο 15 της Οδηγίας 75/442/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 15ης Ιουλίου 1975, περί των στερεών αποβλήτων (ΕΕ ειδ. έκδ. 15/001, σ. 86), όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση 96/350/ΕΚ της Επιτροπής, της 24ης Μαΐου 1996 (ΕΕΛ 135, σ. 32), σύμφωνα με το οποίο η δαπάνη για τη διάθεση των αποβλήτων βαρύνει τον κάτοχο που παραδίδει απόβλητα σε φορέα συλλογής ή σε επιχείρηση προβλεπόμενη από το άρθρο 9 της οδηγίας και/ή τους προηγούμενους κατόχους ή τον παραγωγό του [γενεσιουργού των αποβλήτων προϊόντος] (για την ερμηνεία της διάταξης αυτής βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 24ης Ιουνίου 2008, C-188/07, Commune de Mesquer κατά Total France SA, Total International Ltd σχετικά με τη ρύπανση από τυχαία απόρριψη υδρογονανθράκων που προκλήθηκε στις γαλλικές ακτές του Ατλαντικού από το ναυάγιο του δεξαμενόπλοιου Erika). Επίσης η αρχή μνημονεύεται στο άρθρο 9 της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2000 για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων, μεταξύ των κριτηρίων βάσει των οποίων ανακτάται το κόστος των υπηρεσιών ύδατος στις διάφορες χρήσεις. Τέλος, στο πεδίο της περιβαλλοντικής ευθύνης η ελληνική έννομη τάξη με το άρθρο 29 του ν. 1650/1986 (Α΄ 160) καθιερώνει αντικειμενική αστική ευθύνη για οποιοδήποτε, φυσικό ή νομικό πρόσωπο, προκαλεί ρύπανση ή άλλη υποβάθμιση του περιβάλλοντος, εκτός αν ο ρυπαίνων αποδείξει ότι η ζημιά οφείλεται σε ανώτερη βία ή ότι προήλθε από υπαίτια ενέργεια τρίτου που ενήργησε δολίως. Εξάλλου, στα άρθρα 11 και 12 του ν. 743/1977 «Περί προστασίας του θαλασσίου περιβάλλοντος και ρυθμίσεως συναφών θεμάτων» (Α΄ 319), (άρθρα 11 και 12 του κωδικοποιητικού διατάγματος 55/1998 Α΄ 58) θεσπίζεται η ευθύνη του υπαιτίως ρυπαίνοντος για την πρόληψη και αποκατάσταση θαλάσσιας ρύπανσης. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 12 του π.δ. 55/1998 για την αποκατάσταση ζημιών που έχουν προκληθεί από ρύπανση, καθώς και για τις δαπάνες που έχουν γίνει για την αποτροπή ή την εξουδετέρωση αυτής, υπεύθυνος καταρχήν είναι αυτός που προκάλεσε υπαίτια τη ρύπανση, ενώ στο άρθρο 11 ορίζεται ότι σε περίπτωση ρύπανσης ή πιθανού κινδύνου πρόκλησης αυτής, ο πλοίαρχος και ο εκπρόσωπος του πλοίου, ο προϊστάμενος ή διευθυντής της εγκατάστασης, καθώς και οι τυχόν εντεταλμένοι υποχρεούνται να αναφέρουν αμέσως το περιστατικό στην αρμόδια Λιμενική Αρχή ή στο Υπουργείο και να λάβουν άμεσα κάθε πρόσφορο μέτρο για την αποτροπή, περιορισμό και αντιμετώπιση της ρύπανσης, ενεργώντας σύμφωνα με τα υφιστάμενα σχέδια αντιμετώπισης της ρύπανσης.

2. Τον Μάιο του 1993, εξάλλου, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων δημοσίευσε την Πράσινη Βίβλο για την αποκατάσταση των περιβαλλοντικών ζημιών. Ακολούθως, το έτος 2000 συντάχθηκε, στα πλαίσια της στρατηγικής της Επιτροπής για την αειφόρο ανάπτυξη, η Λευκή Βίβλος για την περιβαλλοντική ευθύνη. Σύμφωνα με τη Λευκή Βίβλο η θέσπιση της περιβαλλοντικής ευθύνης έχει ως σκοπό να υποχρεωθεί εκείνος που προκάλεσε περιβαλλοντική ζημία (ρυπαίνων) να καταβάλει χρηματικό τίμημα για την επανόρθωση της ζημίας αυτής. Με τη θέσπιση της περιβαλλοντικής ευθύνης, η μη συμμόρφωση με τα ισχύοντα πρότυπα και τις ισχύουσες διαδικασίες παύει να έχει ως μόνο αποτέλεσμα την επιβολή διοικητικών ή ποινικών κυρώσεων και οι ρυπαίνοντες υποχρεώνονται να καλύψουν τις δαπάνες για την πρόληψη ή την αποκατάσταση των ζημιών, τις οποίες προκαλούν οι δραστηριότητές τους στο περιβάλλον. Κατά τη Λευκή Βίβλο, η περιβαλλοντική ευθύνη συνιστά αποτελεσματικό όπλο πρόληψης και αποκατάστασης σε περιπτώσεις ζημιών που είναι αποτέλεσμα βιομηχανικών ατυχημάτων ή βαθμιαίας ρύπανσης που προκαλείται από επικίνδυνες ουσίες ή απόβλητα, τα οποία εισάγονται στο περιβάλλον από εντοπίσιμες πηγές, όχι, όμως, και για την αντιμετώπιση της ευρείας και διάχυτης ρύπανσης, για την οποία είναι αδύνατον να συνδεθεί η ζημία του περιβάλλοντος με τις δραστηριότητες συγκεκριμένων παραγόντων. Τέτοιο παράδειγμα αποτελούν οι συνέπειες της αλλαγής του κλίματος ως αποτέλεσμα των εκπομπών CO₂ και άλλων εκπομπών, η καταστροφή δασών ως αποτέλεσμα της όξινης βροχής και η ρύπανση του ατμοσφαιρικού αέρα από την οδική κυκλοφορία. Η θέσπιση κοινοτικού καθεστώτος περιβαλλοντικής ευθύνης που θα καλύπτει όλες τις διεπόμενες από κοινοτικές κανονιστικές ρυθμίσεις δραστηριότητες που συνιστούν κίνδυνο για το περιβάλλον εκτιμάται ότι θα προωθήσει την ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών παραμέτρων στους σχετικούς τομείς, μέσω της εσωτερίκευσης του περιβαλλοντικού κόστους, δια της αναλήψεως, δηλαδή, του κόστους της πρόληψης και της αποκατάστασης της περιβαλλοντικής ρύπανσης απευθείας από τα υπεύθυνα για τις ζημιές μέρη και όχι από το κοινωνικό σύνολο. Στην ίδια Λευκή Βίβλο αναφέρεται ότι η περιβαλλοντική ευθύνη συνιστά και μέσο εφαρμογής των κύριων αρχών περιβαλλοντικής πολιτικής που ορίζονται στην συνθήκη ΕΚ (άρθρο 174 παράγραφος 2), διότι οι ρυπαίνοντες καλούμενοι να πληρώσουν για τις ζημιές που προκαλούν οι δραστηριότητές τους, θα οδηγηθούν στη μείωση της ρύπανσης μέχρι του σημείου εκείνου, στο οποίο το περιθωριακό κόστος της μείωσης υπερβαίνει την αποφευχθείσα αποζημίωση. Στη Λευκή Βίβλο διατυπώνεται, περαιτέρω, η προσδοκία ότι η θέσπιση της ευθύνης θα δημιουργήσει κίνητρα για πιο υπεύθυνη συμπεριφορά των

επιχειρήσεων και αναφέρεται ότι η πείρα από την εφαρμογή της νομοθεσίας Superfund στις ΗΠΑ (ευθύνη για τον καθαρισμό ρυπανθέντων χώρων) αναδεικνύει την ανάγκη της αποφυγής έμμεσων τρόπων αποποίησης της ευθύνης με την μεταβίβαση των επικίνδυνων δραστηριοτήτων σε εταιρείες μικρού κεφαλαίου οι οποίες είναι αναξιόχρεες σε περίπτωση πρόκλησης σημαντικών ζημιών, και ότι, αν οι εταιρείες μπορούν να καλυφθούν από τους κινδύνους που συνεπάγεται η ευθύνη ασφαλιζόμενες, δεν θα εκτίθενται στον πειρασμό να προσφύγουν στην ανορθόδοξη αυτή πρακτική. Ως εκ τούτου, η ύπαρξη χρηματοοικονομικής ασφάλειας, όπως είναι η ασφάλιση, είναι σημαντική για να εξασφαλιστεί ότι η θέσπιση της παραπάνω ευθύνης είναι αποτελεσματική για την διαφύλαξη του περιβάλλοντος, δοθέντος ότι η αποτελεσματικότητα κάθε καθεστώτος νομικής ευθύνης απαιτεί την ύπαρξη λειτουργικού συστήματος χρηματοοικονομικής ασφάλειας και χρηματοοικονομικής κάλυψης για τα βασικά στοιχεία που συνιστούν το καθεστώς. Στο πλαίσιο της Λευκής Βίβλου του 2000, η Επιτροπή πρότεινε ως καταλληλότερο για τους παραπάνω σκοπούς μέσω τη θέσπιση κοινοτικής οδηγίας – πλαισίου για την περιβαλλοντική ευθύνη, η οποία θα καθιέρωνε αφενός αντικειμενική ευθύνη για τις περιβαλλοντικές ζημιές λόγω ρύπανσης χώρων ή βλάβης στη βιοποικιλότητα στις περιοχές του δικτύου Natura 2000 και στα ενδιαφέροντα προστατευόμενων ειδών από επικίνδυνες δραστηριότητες που διέπονται από το κοινοτικό δίκαιο, και αφετέρου υποκειμενική ευθύνη για τις τυχόν ζημιές στην βιοποικιλότητα από μη επικίνδυνες δραστηριότητες, με παράλληλη αναγνώριση λόγων απαλλαγής, σε περιπτώσεις τόσο «παραδοσιακών» κατά το εθνικό δίκαιο των κρατών – μελών της ΕΕ ή διεθνείς συμβάσεις ζημιών, όπως οι ζημιές στην υγεία και στην ιδιοκτησία, όσο και περιβαλλοντικών ζημιών.

3. Ακολούθησε η έκδοση της Οδηγίας 2004/35/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 21ης Απριλίου 2004 για την περιβαλλοντική ευθύνη όσον αφορά την πρόληψη και την αποκατάσταση περιβαλλοντικής ζημίας. Στις αιτιολογικές σκέψεις 1 και 2 της Οδηγίας επισημαίνεται ότι η ρύπανση πολυάριθμων τοποθεσιών στην Κοινότητα και η θεαματική επιτάχυνση της απώλειας της βιοποικιλότητας επιβάλλουν την πρόληψη και την αποκατάσταση, στο μέτρο του δυνατού, των περιβαλλοντικών ζημιών μέσω της προώθησης της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει» και σύμφωνα με την αρχή της αειφόρου ανάπτυξης και διευκρινίζεται ότι η Οδηγία διέπεται από τη «θεμελιώδη αρχή», κατά την οποία «ο φορέας εκμετάλλευσης η δραστηριότητα του οποίου προκάλεσε την περιβαλλοντική ζημία ή τον άμεσο κίνδυνο ανάλογης ζημίας, είναι οικονομικά υπεύθυνος, έτσι ώστε να παρακινούνται οι

φορείς εκμετάλλευσης να λαμβάνουν μέτρα και να αναπτύσσουν πρακτικές που να αποσκοπούν στην ελαχιστοποίηση των κινδύνων περιβαλλοντικής ζημίας προκειμένου να μειώνεται η έκθεσή τους σε οικονομικές ευθύνες».

4. Ειδικότερα, στην Οδηγία, όπως συνάγεται από τους ορισμούς της, των οποίων το περιεχόμενο και οι σκοποί διευκρινίζονται στο προοίμιό της, περιέχονται οι εξής βασικές ρυθμίσεις: α. Περιβαλλοντική ευθύνη δημιουργείται καταρχήν αν υφίστανται ένας ή περισσότεροι ρυπαίνοντες, οι οποίοι να μπορούν να εντοπισθούν, η ζημία είναι συγκεκριμένη και μπορεί να προσδιορισθεί ποσοτικά και υφίσταται αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της ζημίας και του ή των εντοπισθέντων ρυπαίνοντων. Κατ' ακολουθίαν, η Οδηγία δεν εφαρμόζεται επί της ευρέως διαδεδομένης και διάχυτης ρύπανσης, εφόσον είναι αδύνατον να συνδεθούν οι αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις με πράξεις ή παραλείψεις συγκεκριμένων εξατομικευμένων παραγόντων (άρθρα 2 παρ. 2 και 4 παρ. 5 και σκέψη 13 του προοιμίου). β. Η Οδηγία αφορά ζημία στο περιβάλλον, και όχι ζημίες των ιδιωτών, και δεν εφαρμόζεται σε περιπτώσεις προσωπικής βλάβης, ζημίας ιδιωτικής περιουσίας ή οποιασδήποτε οικονομικής απώλειας ούτε επηρεάζει ενδεχόμενα δικαιώματα σχετιζόμενα με ζημίες του είδους αυτού ή με δικαιώματα αποζημίωσης για «παραδοσιακές» ζημίες που προβλέπονται σε διεθνείς συμβάσεις περί αστικής ευθύνης (άρθρο 3 παρ. 3 και σκέψεις 11 και 14 του προοιμίου). γ. Ως περιβαλλοντική ζημία νοείται η μετρήσιμη δυσμενής μεταβολή φυσικού πόρου ή η μετρήσιμη υποβάθμιση υπηρεσίας συνδεδεμένης με φυσικό πόρο και, ειδικότερα, η ζημία προστατευόμενων ειδών και φυσικών οικοτόπων, η ζημία στα ύδατα που εμπίπτουν στο πεδίο προστασίας της Οδηγίας 2000/60/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2000, για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων και η ζημία στο έδαφος, η οποία ορίζεται ως οιαδήποτε μόλυνση του εδάφους η οποία δημιουργεί σοβαρό κίνδυνο δυσμενών συνεπειών για την ανθρώπινη υγεία, ως αποτέλεσμα της άμεσης ή έμμεσης εισαγωγής εντός του εδάφους, επί του εδάφους ή στο υπέδαφος, ουσιών, παρασκευασμάτων, οργανισμών ή μικροοργανισμών. Εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας οι δυσμενείς συνέπειες στη βιοποικιλότητα που είχαν προσδιορισθεί εκ των προτέρων και προήλθαν από πράξη φορέα, ο οποίος είχε εξουσιοδοτηθεί ρητά από τις αρμόδιες αρχές υπό τους ειδικούς όρους και προϋποθέσεις που προβλέπονται στις διατάξεις των άρθρων 6 παρ. 4 και 16 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21.4.1992 για τη διατήρηση των οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας και του

άρθρου 9 της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 2.4.1979 για τη διατήρηση των άγριων πτηνών (άρθρο 2, σκέψεις 6 έως και 9 του προοιμίου). δ. Υποκείμενο της ευθύνης, είναι ο φορέας της εκμετάλλευσης, από τη λειτουργία της οποίας προκλήθηκε η περιβαλλοντική ζημία. Ως «φορέας εκμετάλλευσης» νοείται οποιοδήποτε φυσικό πρόσωπο ή νομικό πρόσωπο, ιδιωτικού ή δημοσίου δικαίου, το οποίο εκμεταλλεύεται ή ελέγχει την επαγγελματική δραστηριότητα ή, αν αυτό προβλέπεται από την εθνική νομοθεσία, στο οποίο έχει μεταβιβασθεί αποφασιστική οικονομική αρμοδιότητα όσον αφορά την τεχνική λειτουργία τέτοιας δραστηριότητας, συμπεριλαμβανομένου του κατόχου σχετικής αδείας ή εξουσιοδότησης ή οποιουδήποτε προσώπου καταχωρεί ή κοινοποιεί τέτοια δραστηριότητα (άρθρο 2 παρ. 6 και σκέψη 18 του προοιμίου). ε. Η ευθύνη είναι αντικειμενική στις περιπτώσεις περιβαλλοντικής ζημίας και σε άμεσο κίνδυνο τέτοιας ζημίας που προκαλείται από την άσκηση των εγγενώς επικινδύνων για το περιβάλλον δραστηριοτήτων, οι οποίες απαριθμούνται στο παράρτημα ΙΙΙ της Οδηγίας. Αντίθετα, η ευθύνη είναι υποκειμενική στις περιπτώσεις της ζημίας ή άμεσου κινδύνου τέτοιας ζημίας προστατευόμενων ειδών και φυσικών οικοτόπων που προκαλεί η άσκηση οιασδήποτε από τις επαγγελματικές δραστηριότητες πλην εκείνων οι οποίες απαριθμούνται στο παράρτημα ΙΙΙ (άρθρο 3 παρ. 1). στ. Εισάγεται διάκριση μεταξύ προληπτικής και αποκαταστατικής δράσης. Ειδικότερα, σε περίπτωση άμεσης απειλής να συντελεσθεί περιβαλλοντική ζημία, ο φορέας εκμετάλλευσης υποχρεούται να λάβει τα κατάλληλα μέτρα για την αποτροπή της. Αν ο φορέας εκμετάλλευσης δεν συμμορφώνεται προς τις υποχρεώσεις του να λάβει προληπτικά μέτρα ή δεν υποχρεούται δυνάμει της Οδηγίας να αναλάβει τις δαπάνες ή αν δεν είναι δυνατόν να προσδιοριστεί ο υπεύθυνος φορέας η αρμόδια αρχή δύναται να λαμβάνει η ίδια τα αναγκαία προληπτικά μέτρα. Επίσης, η αρμόδια αρχή μπορεί ανά πάσα στιγμή: να απαιτήσει από τον φορέα εκμετάλλευσης την παροχή πληροφοριών για τυχόν απειλή περιβαλλοντικής ζημίας ή για περιπτώσεις που υπάρχουν υποψίες για άμεση απειλή, να απαιτήσει από τον φορέα εκμετάλλευσης να λάβει τα αναγκαία προληπτικά μέτρα, να απευθύνει εντολές στον φορέα εκμετάλλευσης για τα αναγκαία προληπτικά μέτρα που πρέπει να ληφθούν ή να λάβει η ίδια τα αναγκαία προληπτικά μέτρα. Εξάλλου, στο πλαίσιο της κατασταλτικής δράσης ο φορέας εκμετάλλευσης υποχρεούται σε άμεση ενημέρωση της αρμόδιας αρχής για τη βλάβη που επήλθε και να λάβει όλα τα εφικτά μέτρα για τον άμεσο έλεγχο, περιορισμό, απομάκρυνση ή άλλου είδους διαχείριση των συγκεκριμένων ρύπων και οποιωνδήποτε άλλων ζημιολογώνων παραγόντων, προκειμένου να περιορισθεί ή να προληφθεί η περαιτέρω περιβαλλοντική ζημία και οι δυσμενείς

συνέπειες για την ανθρώπινη υγεία ή η περαιτέρω υποβάθμιση των υπηρεσιών, καθώς και όλα τα αναγκαία μέτρα αποκατάστασης. Η αρμόδια δε αρχή μπορεί, ανά πάσα στιγμή, να απαιτήσει από τον φορέα εκμετάλλευσης συμπληρωματικές πληροφορίες για τη ζημία, να λάβει η ίδια όλα τα εφικτά μέτρα ή να απαιτήσει από τον φορέα εκμετάλλευσης να λάβει τα μέτρα αυτά ή να δώσει σχετικές εντολές στον φορέα εκμετάλλευσης για τα μέτρα αποκατάστασης που πρέπει να ληφθούν (άρθρα 5 και 6).

ζ. Η επιλογή των μέτρων αποκατάστασης, ανήκει στη διακριτική ευχέρεια της αρμόδιας αρχής, που ασκείται με βάση τα κριτήρια που τίθενται στο παράρτημα II της Οδηγίας. Όταν τα μέτρα δεν λαμβάνονται από την ίδια την αρμόδια αρχή, οι φορείς εκμετάλλευσης καθορίζουν πιθανά μέτρα αποκατάστασης, βάσει των ίδιων κριτηρίων και τα υποβάλλουν προς έγκριση στην αρμόδια αρχή, η οποία αποφασίζει ποια μέτρα αποκατάστασης εφαρμόζονται σύμφωνα με το παράρτημα II ει δυνατόν σε συνεργασία με τον φορέα εκμετάλλευσης και αφού κληθούν να διατυπώσουν τις απόψεις τους όσοι έχουν έννομο συμφέρον (άρθρο 7).

η. Ο φορέας εκμετάλλευσης επιβαρύνεται καταρχήν με το κόστος των δράσεων πρόληψης και αποκατάστασης που αναλαμβάνονται σύμφωνα με την Οδηγία, η δε αρμόδια αρχή ανακτά από τον φορέα εκμετάλλευσης που προκάλεσε τη ζημία ή τον άμεσο κίνδυνο ζημίας (μεταξύ άλλων, μέσω ασφαλιστικής κάλυψης της ιδιοκτησίας ή άλλων εγγυήσεων), το κόστος με το οποίο επιβαρύνθηκε για την ανάληψη δράσεων πρόληψης ή αποκατάστασης, εάν υποκατέστησε τον φορέα εκμετάλλευσης κατά τη λήψη των δράσεων αυτών (άρθρο 8 παρ. 2). Ωστόσο, ο φορέας εκμετάλλευσης δεν επωμίζεται το κόστος των δράσεων πρόληψης ή αποκατάστασης, εάν μπορεί να αποδείξει ότι η περιβαλλοντική ζημία ή ο άμεσος κίνδυνος τέτοιας ζημίας προκλήθηκε από τρίτο και επήλθε παρά την ύπαρξη των ενδεδειγμένων μέτρων ασφαλείας ή οφείλεται σε συμμόρφωση προς υποχρεωτική διαταγή ή εντολή δημόσιας αρχής. Εξάλλου, παρέχεται η ευχέρεια στα κράτη μέλη να προβλέψουν τη μη επιβάρυνση του φορέα εκμετάλλευσης με το κόστος των δράσεων αποκατάστασης, εφόσον αποδείξει ότι δεν ενήργησε εκ δόλου ή εξ αμελείας και, περαιτέρω, είτε ότι η περιβαλλοντική ζημία προκλήθηκε από εκπομπή ή συμβάν που επιτρέπονται ρητά από εξουσιοδότηση, η οποία δόθηκε σύμφωνα με τις εθνικές διατάξεις με τις οποίες εφαρμόζονται τα κοινοτικά νομοθετικά μέτρα για τις επικίνδυνες επαγγελματικές δραστηριότητες είτε ότι δεν είχε πιθανολογηθεί η πρόκληση περιβαλλοντικής ζημίας σύμφωνα με τις επιστημονικές και τεχνικές γνώσεις που ήταν διαθέσιμες κατά το χρόνο, κατά τον οποίο έλαβε χώρα η εκπομπή ή η δραστηριότητα. Επίσης, η αρμόδια αρχή μπορεί να αποφασίσει να μην ανακτήσει το πλήρες κόστος αν οι απαιτούμενες προς τούτο δαπάνες υπερβαίνουν το ανακτήσιμο

ποσό ή αν δεν μπορεί να προσδιορισθεί ο φορέας εκμετάλλευσης (άρθρο 8 και σκέψεις 18, 20 και 21 του προοιμίου). θ. Προβλέπεται ρητώς επιφύλαξη για την εφαρμογή εθνικών ρυθμίσεων σχετικών με τον καταλογισμό στις περιπτώσεις συντρέχοντος πταίσματος, ιδίως όσον αφορά τον επιμερισμό της ευθύνης μεταξύ του παραγωγού και του χρήστη ενός αγαθού, οι οποίοι, όμως, ενδέχεται να μην θεωρούνται υπεύθυνοι για περιβαλλοντική ζημία υπό τις ίδιες συνθήκες με εκείνες που ισχύουν για τους παραγωγούς των εν λόγω προϊόντων (άρθρο 9 και σκέψη 22 του προοιμίου). ι. Ορίζεται ότι η αρμόδια αρχή δύναται να κινήσει τη διαδικασία ανάκτησης κόστους κατά του φορέα εκμετάλλευσης ή τρίτου που προκάλεσε τη ζημία εντός πενταετούς προθεσμίας από την ολοκλήρωση των μέτρων ή τον εντοπισμό του υπευθύνου (άρθρο 10 και σκέψη 23 του προοιμίου). ια. Αναγνωρίζεται σε κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, το οποίο επηρεάζεται ή ενδέχεται να επηρεασθεί από περιβαλλοντική ζημία ή έχει επαρκές συμφέρον από τη λήψη περιβαλλοντικής απόφασης σχετικά με τη ζημία ή, εναλλακτικά, υποστηρίζει ότι επέρχεται προσβολή δικαιώματος, όταν αυτό απαιτείται ως προϋπόθεση από το διοικητικό δικονομικό δίκαιο του κράτους μέλους, δικαίωμα να υποβάλλει στην αρμόδια αρχή παρατηρήσεις σχετικά με περιπτώσεις περιβαλλοντικής ζημίας ή με άμεσο κίνδυνο τέτοιας ζημίας που έχουν υποπέσει στην αντίληψή του και να καλεί την αρμόδια αρχή να αναλάβει δράση βάσει της Οδηγίας. Επίσης, επιβάλλεται να αναγνωρίζεται επαρκές συμφέρον για την άσκηση του παραπάνω δικαιώματος σε μη κυβερνητικές οργανώσεις, οι οποίες προάγουν την προστασία του περιβάλλοντος και πληρούν τις προϋποθέσεις που ορίζει το εθνικό δίκαιο (άρθρο 12 και σκέψη 25 του προοιμίου). ιβ. Επιβάλλεται στα κράτη μέλη να λάβουν μέτρα για να ενθαρρύνουν την ανάπτυξη μέσων και αγορών χρηματοοικονομικής ασφάλειας για την αποτελεσματική κάλυψη των οικονομικών υποχρεώσεων που μπορεί να δημιουργηθούν βάσει της Οδηγίας και να θεσπίσουν γενικό πλαίσιο που θα επιτρέπει ή θα προωθεί την ασφάλιση περιβαλλοντικών κινδύνων και την ανάπτυξη της σχετικής αγοράς και μέσων ασφάλισης (που θα περιλαμβάνουν χρηματοπιστωτικούς μηχανισμούς για περίπτωση αφερεγγυότητας), εκ μέρους κατάλληλων χρηματοπιστωτικών φορέων. Με αυτόν τον τρόπο τίθενται βάσεις για ένα σύστημα εναρμονισμένης υποχρεωτικής χρηματοοικονομικής ασφάλειας η ολοκλήρωση του οποίου συναρτάται από τα πορίσματα της έκθεσης που θα υποβάλλει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2010 (άρθρο 14 και σκέψη 27 του προοιμίου). ιγ. Διευκρινίζεται ότι η Οδηγία καθιερώνει ελάχιστη προστασία και, συνεπώς, επιτρέπεται στα κράτη μέλη να διατηρούν ή και να θεσπίζουν αυστηρότερες διατάξεις σχετικά με την πρόληψη και αποκατάσταση περιβαλλοντικής ζημίας (άρθρο 16 και σκέψη 29 του προοιμίου). ιδ. Ως προς τα

χρονικά όρια εφαρμογής της ορίζεται ότι η Οδηγία δεν εφαρμόζεται σε ζημιά που προκλήθηκε από εκπομπή, γεγονός ή ατύχημα που έλαβε χώρα πριν τις 30.04.07, σε ζημιά που προκλήθηκε από εκπομπή, γεγονός ή ατύχημα που έλαβε χώρα μετά τις 30.04.07, εφόσον η ζημιά οφείλεται σε συγκεκριμένη δραστηριότητα, η οποία πραγματοποιήθηκε και έληξε πριν από την ημερομηνία αυτή και σε ζημιά, εάν έχουν παρέλθει περισσότερο από 30 χρόνια αφότου έλαβε χώρα η εκπομπή, το γεγονός ή το ατύχημα που προκάλεσε τη ζημιά (άρθρο 17).

5. Το σχέδιο, προτεινόμενο αρμοδίως από τους Υπουργούς ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., Εσωτερικών, Οικονομίας και Δικαιοσύνης, ευρίσκει κατ' αρχήν νόμιμο έρεισμα στις διατάξεις των άρθρων 3 και 4 του ν. 1338/1983 (Α' 34), όπως ισχύουν, και προκαλεί τις ακόλουθες παρατηρήσεις:

6. Όπως κρίνεται παγίως, τα σχέδια προεδρικών διαταγμάτων που περιέχουν συμμόρφωση προς Οδηγίες πρέπει να αποστέλλονται στο Συμβούλιο της Επικρατείας σε εύλογο χρόνο πριν τη λήξη της προθεσμίας συμμόρφωσης, προκειμένου το Συμβούλιο να δυνηθεί να ασκήσει λυσιτελώς τη γνωμοδοτική του αρμοδιότητα και η Διοίκηση να έχει τον χρόνο να συμμορφωθεί προς τυχόν παρατηρήσεις νομιμότητας (ΠΕ 99/08, 338/06, 183/05, 114/04, κ.ά.). Στην προκειμένη περίπτωση, η προθεσμία συμμόρφωσης προς την Οδηγία 2004/35/EK ορίζεται, στο άρθρο 19 αυτής, το χρονικό διάστημα έως την 30.4.2007. Ήδη, μάλιστα, εκδόθηκε κατόπιν της από 8.8.2008 προσφυγής που άσκησε η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά της Ελλάδας, η απόφαση της 19ης Μαΐου 2009 του Δικαστηρίου Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, με την οποία αναγνωρίστηκε ότι η Ελληνική Δημοκρατία, μη θεσπίζοντας, εντός της ταχθείσας προθεσμίας, τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις προκειμένου να συμμορφωθεί προς την Οδηγία 2004/35/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Απριλίου 2004, σχετικά με την περιβαλλοντική ευθύνη όσον αφορά την πρόληψη και την αποκατάσταση περιβαλλοντικής ζημίας, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 19, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής. Ενόψει τούτων παρατηρείται εκ προοιμίου ότι σημειώθηκε σημαντική καθυστέρηση στην προώθηση του σχεδίου προς επεξεργασία.

7. Στο στοιχείο 2 του προοιμίου αντί «Π.Δ/τος 473/1985» να τεθεί το ορθό «Π.Δ/τος 437/1985» και να διαγραφεί η μνεία του άρθρου 20 του εν λόγω διατάγματος, δοθέντος ότι τέτοια διάταξη δεν υφίσταται.

8. Τα στοιχεία 4 και 5 του προοιμίου όπου μνημονεύονται αντιστοίχως οι διατάξεις του άρθρου 9 (παρ. 4, 5, 6 και 7) του Ν. 2947/2001 και του Π.Δ. 165/2003, οι οποίες αφορούν την Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Περιβάλλοντος πρέπει να διαγραφούν εφόσον οι αναφερόμενες εκεί διατάξεις δεν είναι εξουσιοδοτικές, ανεξαρτήτως του γεγονότος ότι στο σχέδιο προβλέπονται αρμοδιότητες της υπηρεσίας αυτής. Οι διατάξεις όμως αυτές μπορούν να μνημονευθούν, εάν τούτο κρίνεται σκόπιμο από τη Διοίκηση, στο άρθρο του σχεδίου, στο οποίο αναφέρεται για πρώτη φορά η παραπάνω υπηρεσία. Εξάλλου, το στοιχείο 6 του προοιμίου, όπου μνημονεύεται η διάταξη του άρθρου 20 του Ν. 2503/1997 πρέπει επίσης να διαγραφεί ως περιττό διότι, το σχέδιο δεν ερείδεται στην εξουσιοδότηση που παρέχεται με το άρθρο αυτό. Κατόπιν δε τούτων πρέπει να αναριθμηθούν τα απομένοντα στοιχεία του προοιμίου.

9. Για νομοτεχνικούς λόγους πρέπει, μετά τον αριθμό και τον τίτλο των άρθρων του σχεδίου, να μνημονεύεται η αντίστοιχη διάταξη (άρθρο, παράγραφος ή εδάφιο) της Οδηγίας, προς την οποία επιχειρείται προσαρμογή (Π.Ε. 37/2008, 173/2006, 479/2002, 280/1999).

10. Το άρθρο 1 του σχεδίου πρέπει να αναδιατυπωθεί ως εξής: «Με τις διατάξεις του παρόντος διατάγματος προσαρμόζεται η εθνική νομοθεσία προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2004/35/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 21ης Απριλίου 2004 ...».

11. Το άρθρο 2 του σχεδίου πρέπει να αναδιατυπωθεί, ώστε να αποδίδει τον ορισμό της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει», όπως αυτός διατυπώνεται στην αιτιολογική σκέψη 2 της Οδηγίας 2004/35/ΕΚ, ως εξής: «Σκοπός του παρόντος διατάγματος είναι η θέσπιση περιβαλλοντικής ευθύνης βάσει της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει», με τον καθορισμό μέτρων, όρων και διαδικασιών, ώστε κάθε φορέας εκμετάλλευσης, η δραστηριότητα του οποίου προκάλεσε περιβαλλοντική ζημία ή άμεσο κίνδυνο περιβαλλοντικής ζημίας, να είναι κατ' αρχήν οικονομικά υπεύθυνος για τη λήψη των απαραίτητων μέτρων πρόληψης ή/και αποκατάστασης της περιβαλλοντικής ζημίας». Εξάλλου, αντί του όρου «επικείμενη απειλή περιβαλλοντικής ζημίας», πρέπει να τεθεί, όπου απαντάται στο κείμενο του σχεδίου, ο όρος «άμεσος κίνδυνος περιβαλλοντικής ζημίας» που αποδίδει ορθότερα την έννοια του κειμένου της Οδηγίας.

12. Στο πρώτο εδάφιο της περ. α΄ της παρ. 1 του άρθρου 3 του σχεδίου οι λέξεις «επίτευξη» και «διατήρηση» πρέπει να αντικατασταθούν από τις λέξεις «δημιουργία» και «διαφύλαξη», αντίστοιχα, οι οποίες αποδίδουν ορθότερα τις σχετικές έννοιες της Οδηγίας.

13. Στο δεύτερο εδάφιο της περ. α΄ της παρ. 1 του ίδιου άρθρου ορίζεται ότι στην έννοια της περιβαλλοντικής ζημίας «δεν εμπίπτουν οι δυσμενείς συνέπειες σε προστατευόμενα είδη και φυσικούς οικοτόπους, οι οποίες είχαν προσδιορισθεί εκ των προτέρων και προήλθαν από ενέργεια του φορέα εκμετάλλευσης η οποία ρητά είχε προβλεφθεί στην απόφαση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 6 παρ. 2 ή του άρθρου 14 της υπ' αριθ. 33318/3028/1998 ΚΥΑ, όπως ισχύει, που εκδόθηκε σε συμμόρφωση με τις διατάξεις των άρθρων 6 παρ. 4 και 16 αντίστοιχα της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ ή του άρθρου 9 της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ ...». Στις διατάξεις των άρθρων 6 παρ. 4 και 16 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ και του άρθρου 9 της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ προβλέπεται η δυνατότητα εξαιρέσεων ή παρεκκλίσεων από το προστατευτικό καθεστώς που θεσπίζεται με τα εν λόγω νομοθετήματα για τα προστατευόμενα είδη και φυσικούς οικοτόπους για συγκεκριμένους λόγους δημοσίου συμφέροντος και υπό την προϋπόθεση ότι δεν υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις. Ενόψει αυτού, η ανωτέρω διάταξη του σχεδίου πρέπει να αναδιατυπωθεί ώστε να καθίσταται σαφές ότι δεν υπάγονται στην έννοια της περιβαλλοντικής ζημίας, και επομένως εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας, οι δυσμενείς συνέπειες σε προστατευόμενα είδη και φυσικούς οικοτόπους, οι οποίες είχαν προσδιορισθεί και προβλεφθεί σε απόφαση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, μόνον αν η απόφαση αυτή είναι σύμφωνη προς τους ειδικούς όρους και προϋποθέσεις που προβλέπονται στα προαναφερόμενα άρθρα 6 παρ. 4 και 16 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ και 9 της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ. Εξάλλου, στο τελευταίο εδάφιο της εν λόγω περ. α΄ της παρ. 1 του άρθρου 3 του σχεδίου προβλέπεται ότι τα ανωτέρω ισχύουν και όταν πρόκειται για οικοτόπους και είδη που δεν καλύπτονται από το κοινοτικό δίκαιο, αλλά από «ισοδύναμες διατάξεις» της εθνικής νομοθεσίας. Δοθέντος ότι οι διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας δεν μπορούν να είναι τυπικώς ισοδύναμες προς τις διατάξεις του υπό δημοσίευση σχεδίου διατάγματος, με το οποίο μεταφέρεται στην εσωτερική έννομη τάξη κοινοτική νομοθεσία, ο όρος «ισοδύναμες διατάξεις», πρέπει να αντικατασταθεί από τον όρο «αντίστοιχες διατάξεις».

14. Στην ανωτέρω διάταξη της περ. α΄ της παρ. 1 του άρθρου 3 του σχεδίου

καθώς και στις περ. α΄ και β΄ της παρ. 3 του άρθρου αυτού, μνημονεύονται διατάξεις της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ της 2ας Απριλίου 1979, περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών, χωρίς να γίνεται αναφορά στην υπ΄ αριθ. 414985/29.11.-18.12.1985 κοινή απόφαση του Υφυπουργού Εθνικής Οικονομίας και του Αναπληρωτή Υπουργού Γεωργίας «Μέτρα διαχείρισης της άγριας πτηνοπανίδας» (Β΄ 757), η οποία εκδόθηκε σε συμμόρφωση προς την ανωτέρω Οδηγία. Κατά τις πληροφορίες που παρασχέθηκαν από τη Διοίκηση, επίκειται η αντικατάσταση της ανωτέρω υπουργικής απόφασης ενόψει του γεγονότος ότι με την απόφαση της 15ης Ιανουαρίου 2009 το Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, έκρινε ότι η Ελληνική Δημοκρατία, μη θεσπίζοντας όλα τα αναγκαία μέτρα για να ενσωματώσει πλήρως και ορθώς στο ελληνικό δίκαιο τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τα άρθρα 3, παράγραφοι 1 και 2, 4, παράγραφος 1, 5 και 8, παράγραφος 1, της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τις διατάξεις αυτές. Ενόψει αυτού, νομίμως δεν παραπέμπει το σχέδιο διατάγματος στην ως άνω κοινή υπουργική απόφαση, οίκοθεν όμως νοείται ότι αν δημοσιευθεί νέα κανονιστική πράξη σε συμμόρφωση προς τις διατάξεις της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ, πριν από τη δημοσίευση του παρόντος σχεδίου στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, το διάταγμα πρέπει να παραπέμψει στις διατάξεις της κανονιστικής αυτής πράξης.

15. Στην περ. γ΄ της παρ. 1 του άρθρου 3 του σχεδίου ορίζεται ως ζημία του εδάφους «οποιαδήποτε ρύπανση του εδάφους η οποία δημιουργεί σοβαρό κίνδυνο δυσμενών συνεπειών για την ανθρώπινη υγεία ...». Η λέξη «ρύπανση» πρέπει να αντικατασταθεί από τη λέξη «μόλυνση», η οποία αποδίδει ορθότερα τη σχετική έννοια της Οδηγίας, η οποία συνδέει την συγκεκριμένη περιβαλλοντική ζημία με σοβαρό κίνδυνο για την ανθρώπινη υγεία λόγω εισαγωγής στο έδαφος ή στο υπέδαφος ουσιών, οργανισμών, παρασκευασμάτων ή μικροοργανισμών.

16. Στο τρίτο εδάφιο της περ. α΄ και στο τρίτο εδάφιο της περ. β΄ της παρ. 4 του άρθρου 3 του σχεδίου η λέξη «προβλεπτό» πρέπει να αντικατασταθεί από τη λέξη «προβλέψιμο».

17. Το τέταρτο εδάφιο της περ. β΄ της παρ. 4 του άρθρου 3 πρέπει να αναδιατυπωθεί ως εξής: «υπάρχει, και κατά πάσα πιθανότητα θα συνεχίσει να υπάρχει, οικότοπος επαρκώς ευρείας έκτασης για τη μακροπρόθεσμη διατήρηση των πληθυσμών του».

18. Στην παρ. 6 του άρθρου 3 του σχεδίου ορίζεται ως φορέας εκμετάλλευσης «οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, το οποίο εκμεταλλεύεται ή ελέγχει την επαγγελματική δραστηριότητα ή στο οποίο έχει μεταβιβασθεί αποφασιστική οικονομική αρμοδιότητα όσον αφορά στην τεχνική λειτουργία τέτοιας δραστηριότητας, συμπεριλαμβανομένου και του κατόχου σχετικής αδείας ή εξουσιοδότησης ή του νόμιμου εκπροσώπου της επαγγελματικής δραστηριότητας». Η παρ. 6 του άρθρου 2 της Οδηγίας συγκαταλέγει στον κύκλο των προσώπων που συνιστούν φορείς εκμετάλλευσης, πέραν των ανωτέρω, και τα πρόσωπα που καταχωρούν ή κοινοποιούν τις ως άνω επαγγελματικές δραστηριότητες. Περιλαμβάνει, συνεπώς, στο πεδίο εφαρμογής της ως φορείς εκμετάλλευσης και επιχειρήσεις – παραγωγούς που έχουν μεταβιβάσει την άδεια για ένα επικίνδυνο περιβαλλοντικά προϊόν αλλά και επιχειρήσεις που έχουν κοινοποιήσει συγκεκριμένη επαγγελματική δραστηριότητα, ακόμη και όταν ο κίνδυνος ή η ζημία προκλήθηκε από άλλο πρόσωπο που τελικά διεξήγαγε την εν λόγω δραστηριότητα. Ενόψει αυτών, η διάταξη της παρ. 6 του άρθρου 3 του σχεδίου δεν τίθεται νομίμως διότι με την ως άνω διατύπωση δεν ενσωματώνει πλήρως και ορθώς τη διάταξη της παρ. 6 του άρθρου 2 της Οδηγίας, περιστέλλει δε με τον τρόπο αυτό τον κύκλο των προσώπων που υπέχουν περιβαλλοντική ευθύνη. Πρέπει, συνεπώς, να αναδιατυπωθεί η διάταξη αυτή ώστε να είναι σύμφωνη με την Οδηγία.

19. Στην παρ. 16 του άρθρου 3 του σχεδίου αντί «των εναλλακτικών δυνατοτήτων δράσης» να τεθεί «των εναλλακτικών επιλογών δράσης».

20. Στην παρ. 1 του άρθρου 4 του σχεδίου ορίζεται ότι το διάταγμα εφαρμόζεται: «α) στην περιβαλλοντική ζημία και σε οποιαδήποτε επικείμενη απειλή τέτοιας ζημίας, που προκαλείται από την άσκηση των επαγγελματικών δραστηριοτήτων που απαριθμούνται στο Παράρτημα ΙΙΙ του άρθρου 21 του σχεδίου, ανεξάρτητα από υπαιτιότητα του φορέα εκμετάλλευσης και β) στην περιβαλλοντική ζημία και σε οποιοδήποτε άμεσο κίνδυνο τέτοιας ζημίας που προκαλείται σε προστατευόμενα είδη και φυσικούς οικοτόπους, από την άσκηση επαγγελματικών δραστηριοτήτων άλλων από αυτές που απαριθμούνται στο Παράρτημα ΙΙΙ, ανεξάρτητα από υπαιτιότητα του φορέα εκμετάλλευσης.». Όπως προαναφέρθηκε, η Οδηγία καθιερώνει ελάχιστη προστασία και, συνεπώς, επιτρέπει στα κράτη μέλη να διατηρούν ή να θεσπίζουν αυστηρότερες διατάξεις σχετικά με την πρόληψη και την αποκατάσταση περιβαλλοντικής ζημίας, συμπεριλαμβανομένου του προσδιορισμού

πρόσθετων δραστηριοτήτων που είναι δυνατό να αποτελέσουν αντικείμενο των απαιτήσεων πρόληψης και αποκατάστασης της Οδηγίας και του εντοπισμού πρόσθετων υπευθύνων (σκ. 29 του προοιμίου και άρθρο 16). Επομένως, νομίμως τίθεται, καταρχήν, η διάταξη της περ. β΄ της παρ. 1 του άρθρου 4 του σχεδίου με την οποία το πεδίο εφαρμογής του διατάγματος επεκτείνεται σε περιπτώσεις ζημίας ή άμεσου κινδύνου αυτής που προκλήθηκαν σε προστατευόμενα είδη και φυσικούς οικοτόπους, από την άσκηση επαγγελματικών δραστηριοτήτων άλλων από αυτές που απαριθμούνται στο Παράρτημα ΙΙΙ της Οδηγίας ανεξάρτητα από υπαιτιότητα του φορέα εκμετάλλευσης, παρά το ότι η Οδηγία στο άρθρο 3 αυτής προβλέπει ότι εφαρμόζεται στις εν λόγω περιπτώσεις περιβαλλοντικής ζημίας, μόνον όταν οι φορείς εκμετάλλευσης ενήργησαν από δόλο ή αμέλεια.

21. Κατά το άρθρο 16 της Οδηγίας είναι δυνατή, όπως προεκτέθηκε, η επέκταση του πεδίου εφαρμογής αυτής και σε άλλες επαγγελματικές δραστηριότητες, πέραν εκείνων που απαριθμούνται στο Παράρτημα ΙΙΙ καθώς και η θέσπιση είτε αντικειμενικής είτε υποκειμενικής ευθύνης των φορέων εκμετάλλευσης αυτών των δραστηριοτήτων. Οι σχετικές ρυθμίσεις, όμως, πρέπει να θεσπίζονται σύμφωνα με τους κανόνες που ορίζονται με το Σύνταγμα και, ειδικότερα, με τα άρθρα 26, 43 παρ. 1, 2 και 4 και 44 παρ. 1, για την άσκηση κανονιστικής αρμοδιότητας από τα όργανα της εκτελεστικής εξουσίας κατά νομοθετική εξουσιοδότηση. Σύμφωνα με τους κανόνες αυτούς, δεν είναι επιτρεπτή η παροχή με κανονιστική πράξη υπεξουσιοδότησης για τη ρύθμιση ορισμένων θεμάτων με άλλη κανονιστική πράξη, εκτός η δυνατότητα αυτή προβλέπεται στην εξουσιοδοτική διάταξη του νόμου ή αν πρόκειται για ρύθμιση απλώς λεπτομερειών. Στο υπό επεξεργασία σχέδιο προβλέπεται, στην παρ. 2 του άρθρου 4, ότι «με κοινές αποφάσεις του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ και του κατά περίπτωση συναρμόδιου Υπουργού, είναι δυνατόν να εντάσσονται στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος διατάγματος, επαγγελματικές δραστηριότητες, άλλες από αυτές που απαριθμούνται στο Παράρτημα ΙΙΙ, με κριτήριο την έκταση, το είδος και τη διάσταση της περιβαλλοντικής ζημίας και οποιασδήποτε επικείμενης απειλής τέτοιας ζημίας, που μπορεί αυτές να προκαλέσουν στα ύδατα και στο έδαφος. Με τις ίδιες αποφάσεις καθορίζεται και το είδος της ευθύνης του φορέα εκμετάλλευσης αυτών των δραστηριοτήτων». Η επέκταση του πεδίου εφαρμογής της Οδηγίας και των υποχρεώσεων που απορρέουν από αυτήν που προβλέπεται στη διάταξη αυτή είναι επιτρεπτή κατά το άρθρο 16 της Οδηγίας, σύμφωνα, όμως, με όσα αναφέρονται ανωτέρω η ρύθμιση αυτή μπορεί να θεσπισθεί μόνον με προεδρικό

διάταγμα εκδιδόμενο βάσει των εξουσιοδοτικών διατάξεων, στις οποίες ευρίσκει έρεισμα και το παρόν σχέδιο, και δεν επιτρέπεται να αποτελέσει αντικείμενο υπεξουσιοδότησης. Συνεπώς, η προβλεπόμενη στη διάταξη αυτή του σχεδίου υπεξουσιοδότηση για τη ρύθμιση με υπουργικές αποφάσεις των εν λόγω ζητημάτων, τα οποία, ενόψει των ήδη εκτεθέντων, δεν συνιστούν λεπτομέρειες, δεν τίθεται νομίμως και πρέπει να απαλειφθεί.

22. Στην παρ. 3 του άρθρου 5 του σχεδίου πρέπει να μνημονευθούν, εάν υπάρχουν, οι κυρωτικοί νόμοι των διεθνών Συμβάσεων που αναφέρονται στη διάταξη αυτή, δηλαδή της Σύμβασης του 1976 σχετικά με τον περιορισμό της ευθύνης για ναυτικές απαιτήσεις (LLMC) και της Σύμβασης του Στρασβούργου του 1988 για τον περιορισμό της ευθύνης στην εσωτερική ναυσιπλοία (CLNI).

23. Οι παράγραφοι του άρθρου 6 ενδείκνυται να αριθμηθούν με αραβικούς αριθμούς και οι περιπτώσεις με μικρά γράμματα της ελληνικής αλφαβήτου, ως εξής : «1. Αρμόδια αρχή για την εφαρμογή του παρόντος διατάγματος ορίζεται το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (ΥΠΕΧΩΔΕ), καθώς και οι Περιφέρειες και ειδικότερα : α. το ΥΠΕΧΩΔΕ ... β. οι Περιφέρειες ... 2. Συνιστάται αυτοτελές συντονιστικό γραφείο ... 3. Το Συντονιστικό Γραφείο έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες : α. ... β. ... γ. ... δ. ... ε. ... στ. ... ζ. ... 4. Για τη στελέχωση του ΣΥΓΑΠΕΖ ... 5. Για την υποστήριξη του έργου του ΣΥΓΑΠΕΖ συστήνεται γνωμοδοτική επιτροπή για την πρόληψη και την αποκατάσταση των περιβαλλοντικών ζημιών, εφεξής «Επιτροπή Αντιμετώπισης Περιβαλλοντικών Ζημιών» και χάριν συντομίας (ΕΑΠΕΖ). α. Η ΕΑΠΕΖ συγκροτείται από ... β. Τα μέλη της ΕΑΠΕΖ ... γ. Καθήκοντα Προέδρου της ΕΑΠΕΖ ... δ. Είναι δυνατόν με απόφαση του Υπουργού ... ε. Στις συνεδριάσεις της ΕΑΠΕΖ ... 6. Σε κάθε Περιφέρεια, κατ' αναλογία με την προηγούμενη παράγραφο 5, συστήνεται γνωμοδοτική επιτροπή για την πρόληψη και την αποκατάσταση των περιβαλλοντικών ζημιών, εφεξής «Περιφερειακή Επιτροπή Αντιμετώπισης Περιβαλλοντικών Ζημιών» και χάριν συντομίας (ΠΕΑΠΖ). α. Η ΠΕΑΠΖ συγκροτείται ... β. Στις συνεδριάσεις της ΠΕΑΠΖ ... 7. Η ΠΕΑΠΖ γνωμοδοτεί για τα ακόλουθα θέματα : ... 8. Το ΥΠΕΧΩΔΕ μπορεί, αυτοτελώς, ή μέσω του Εθνικού Κέντρου Περιβάλλοντος ... 9. Ο εντοπισμός του φορέα εκμετάλλευσης που προκάλεσε την περιβαλλοντική ζημία ...». Περαιτέρω, στο νυν εδ. 1.4. του κεφ. Γ' του ίδιου άρθρου (περ. δ' της παρ. 5 κατά τα εκτεθέντα) η φράση «να διευρύνεται η σύνθεση των μελών της» ενδείκνυται να αντικατασταθεί από τη φράση «να διευρύνεται η σύνθεσή της».

24. Με το νυν εδ. 1.4. του κεφ. Γ΄ του άρθρου 6 (περ. δ΄ της παρ. 5 κατά τα εκτεθέντα) ορίζεται ότι με απόφαση του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ, μετά από πρόταση της ΕΑΠΕΖ, μπορεί να διευρύνεται η σύνθεσή της και με άλλα μέλη, συμπεριλαμβανομένων των αναφερόμενων στο εδάφιο 1.5., εφόσον κρίνεται ότι η διεύρυνση αυτή θα επιβοηθήσει ουσιαστικά στο έργο της, με το δε νυν εδ. 1.5. (περ. ε΄ της παρ. 5 κατά τα εκτεθέντα) ορίζεται ότι στις συνεδριάσεις της ΕΑΠΕΖ μπορεί να συμμετέχουν, εφόσον κρίνεται αναγκαίο, χωρίς δικαίωμα ψήφου, εκπρόσωποι και άλλων κατά περίπτωση αρμόδιων φορέων του δημόσιου τομέα και εκπρόσωποι επιστημονικών οργάνων, ιδρυμάτων ή οργανισμών. Από τη διατύπωση των ανωτέρω διατάξεων προκύπτει ότι με αυτές προβλέπεται αφενός μεν ότι η σύνθεση της ΕΑΠΕΖ μπορεί να διευρύνεται και με πρόσωπα εκ των αναφερομένων στο εδ. 1.5., τα οποία θα ορίζονται ως μέλη του συλλογικού οργάνου, αφετέρου δε ότι η ΕΑΠΕΖ μπορεί να καλεί στις συνεδριάσεις της, εφόσον κρίνει αναγκαίο τα ανωτέρω πρόσωπα προς παροχή πληροφοριών ή προσαγωγή στοιχείων, ενόψει συγκεκριμένων υποθέσεων. Οι διατάξεις αυτές καταρχήν νομίμως τίθενται, προκειμένου όμως να μη δημιουργηθούν ερμηνευτικά προβλήματα πρέπει να διευκρινιστεί, αν τα πρόσωπα που μνημονεύονται στο εδ. 1.5 μετέχουν ως μέλη χωρίς ψήφο ή καλούνται μόνο για να εκθέσουν τις απόψεις τους. Στην τελευταία αυτή περίπτωση, η φράση «μπορεί να συμμετέχουν, εφόσον κρίνεται αναγκαίο, χωρίς δικαίωμα ψήφου, εκπρόσωποι ...» πρέπει να αντικατασταθεί ως εξής : «μπορεί, εφόσον κρίνεται αναγκαίο, να καλούνται για να εκθέσουν τις απόψεις τους εκπρόσωποι ...». Επισημαίνεται ότι στην περίπτωση η παρουσία των εν λόγω προσώπων στις συνεδριάσεις της ΕΑΠΕΖ τελεί υπό τους όρους και προϋποθέσεις της παρ. 10 του άρθρου 14 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας (ν. 2690/1999, Α΄ 45). Περαιτέρω, ενδείκνυται για νομοτεχνικούς λόγους η Διοίκηση να προβεί στην ενοποίηση των εν λόγω διατάξεων σε ενιαίο εδάφιο.

25. Στην περ. δ΄ της παρ. 2 του άρθρου 8 του σχεδίου προς αποφυγή ερμηνευτικών προβλημάτων πρέπει να ακολουθηθεί η διατύπωση του αντίστοιχου άρθρου της οδηγίας (περ. δ΄ της παρ. 3 του άρθρου 5).

26. Σκοπός της Οδηγίας, όπως εκτίθεται στις αιτιολογικές σκέψεις 1 και 2 του προοιμίου της, είναι η πρόληψη και η αποκατάσταση, στο μέτρο του δυνατού, των περιβαλλοντικών ζημιών μέσω της προώθησης της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει» και σύμφωνα με την αρχή της αειφόρου ανάπτυξης. Όπως εκτίθεται δε στην παρατήρηση 20, με την Οδηγία θεσπίζεται η ελάχιστη προστασία και, συνεπώς, κατά την

προσαρμογή της στην εθνική νομοθεσία επιτρέπεται η θέσπιση αυστηρότερων ρυθμίσεων για την εξυπηρέτηση του παραπάνω σκοπού. Εξάλλου, με τη διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 24 του Συντάγματος, σύμφωνα με την οποία «η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους ... για τη διαφύλαξή του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας ...», επιβάλλεται στα όργανα του Κράτους η υποχρέωση να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα, προληπτικά και κατασταλτικά, για να εξασφαλίζεται η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Ενόψει αυτών, και προκειμένου η Οδηγία να μεταφερθεί στην εθνική νομοθεσία κατά τρόπο εναρμονιζόμενο προς την παραπάνω συνταγματική επιταγή, στην παρ. 3 του άρθρου 8 του σχεδίου πρέπει να ορισθεί σαφώς ότι η αρμόδια αρχή υποχρεούται να λαμβάνει η ίδια τα προληπτικά μέτρα αποτροπής άμεσου κινδύνου περιβαλλοντικής ζημίας σε περίπτωση που ο φορέας εκμετάλλευσης δεν είναι δυνατόν να προσδιορισθεί ή δεν υποχρεούται να αναλάβει τις σχετικές δαπάνες. Για το σκοπό αυτό η παραπάνω παράγραφος πρέπει να αναδιατυπωθεί ως εξής : «Η αρμόδια αρχή σύμφωνα με την ως άνω παράγραφο 2 : α) λαμβάνει η ίδια τα ανωτέρω προληπτικά μέτρα και σε περίπτωση που ο φορέας εκμετάλλευσης δεν είναι δυνατόν να προσδιορισθεί ή δεν υποχρεούται δυνάμει του άρθρου 11 (παρ. 4 και 5) του παρόντος διατάγματος, να αναλάβει τις σχετικές δαπάνες, β) μπορεί να εξουσιοδοτεί τρίτους ή να απαιτεί από τρίτους να εκτελέσουν τα εν λόγω προληπτικά μέτρα». Για τους ίδιους λόγους και προκειμένου να καθίσταται σαφές ότι με την παρ. 3 του άρθρου 9 του σχεδίου επιβάλλεται στην αρμόδια αρχή υποχρέωση να λαμβάνει η ίδια τα μέτρα αποκατάστασης της επελθούσας περιβαλλοντικής ζημίας σε περίπτωση που ο φορέας εκμετάλλευσης δεν είναι δυνατόν να προσδιορισθεί ή δεν υποχρεούται να αναλάβει τις σχετικές δαπάνες, η παράγραφος αυτή πρέπει να αναδιατυπωθεί ως εξής : «Η αρμόδια αρχή σύμφωνα με την ως άνω παράγραφο 2, λαμβάνει η ίδια τα αναγκαία μέτρα αποκατάστασης και εάν ο φορέας εκμετάλλευσης δεν μπορεί να εντοπισθεί ή ο φορέας εκμετάλλευσης δεν υποχρεούται σύμφωνα με το άρθρο 11 (παρ. 4 και 5), να αναλάβει τις σχετικές δαπάνες».

27. Στην περ. β' της παρ. 1 του άρθρου 9 του σχεδίου αντί της φράσης «και τυχόν πρόσθετα κριτήρια που ενδεχομένως έχουν προσδιορισθεί» να τεθεί «και τυχόν πρόσθετα κριτήρια που προσδιορίζονται».

28. Οι περιπτώσεις της παραγράφου 2 του άρθρου 9 ενδείκνυται να αριθμηθούν

με μικρά γράμματα της ελληνικής αλφαβήτου. Περαιτέρω, στο πρώτο εδάφιο της νυν περ. iv (περ. δ΄ της παρ. 2 κατά τα εκτεθέντα) προς αποφυγή ερμηνευτικών προβλημάτων πρέπει να ακολουθηθεί η διατύπωση της διάταξης της περ. ε΄ της παρ. 2 του άρθρου 6 της Οδηγίας.

29. Στο δεύτερο εδάφιο της παρ. 2 του άρθρου 11 του σχεδίου αντί της φράσης «Ο ακριβής προσδιορισμός των δαπανών» να τεθεί «Ο ακριβής καθορισμός των δαπανών».

30. Στην περ. β΄ της παρ. 3 του άρθρου 8 της Οδηγίας ορίζεται ότι ο φορέας εκμετάλλευσης δεν επωμίζεται το κόστος των δράσεων πρόληψης ή αποκατάστασης, εάν μπορεί να αποδείξει ότι η περιβαλλοντική ζημία ή ο άμεσος κίνδυνος τέτοιας ζημίας οφείλεται σε συμμόρφωση προς υποχρεωτική διαταγή ή εντολή δημόσιας αρχής (compulsory order or instruction emanating from a public authority στην αγγλική απόδοση, ordre ou instruction émanant d' une autorité publique στην γαλλική απόδοση της Οδηγίας) «διαφορετικής από διαταγή ή εντολή λόγω εκπομπής ή συμβάντος που προκλήθηκε από τις δραστηριότητες του ίδιου του φορέα εκμετάλλευσης». Κατά την πρόδηλη έννοια της ανωτέρω διάταξης ο φορέας εκμετάλλευσης απαλλάσσεται από το κόστος των προληπτικών ή αποκαταστατικών μέτρων στην περίπτωση κατά την οποία η δραστηριότητά του που προκάλεσε τη ζημία συνιστά υποχρεωτική συμμόρφωσή του σε απόφαση ή μονομερή δεσμευτική και αμέσως εκτελεστή δήλωση βούλησης δημόσιας αρχής, η οποία καθόρισε κυριαρχικώς τα καθήκοντα του φορέα στη συγκεκριμένη περίπτωση. Εξάλλου, κατά τα ήδη εκτεθέντα, διά της εφαρμογής της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει» επιδιώκεται η ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών παραμέτρων σε όλες τις διεπόμενες από κοινοτικές κανονιστικές ρυθμίσεις δραστηριότητες που συνιστούν κίνδυνο για το περιβάλλον, μέσω της εσωτερίκευσης του περιβαλλοντικού κόστους στις επιχειρηματικές δραστηριότητες των φορέων εκμετάλλευσης. Είναι ασύμβατη, επομένως, προς το γράμμα και το σκοπό της ανωτέρω διάταξης της Οδηγίας, ρύθμιση εσωτερικού δικαίου, σύμφωνα με την οποία ο φορέας εκμετάλλευσης απαλλάσσεται από το κόστος των προληπτικών ή αποκαταστατικών μέτρων και στην περίπτωση, κατά την οποία η ρυπογόνα δραστηριότητά του συνιστά εκπλήρωση ενοχικών υποχρεώσεων του που πηγάζουν από όρο διοικητικής σύμβασης, στον οποίο είχε προσχωρήσει ελευθέρως στα πλαίσια της επιχειρηματικής του δραστηριότητας και το περιεχόμενο του οποίου ενδέχεται, μάλιστα, να είχε συνδιαμορφώσει κατά το

στάδιο των διαπραγματεύσεων ή, σε περίπτωση διαγωνιστικής διαδικασίας, με την υποβολή διοικητικής προσφυγής κατά των όρων της διακήρυξης. Ενόψει αυτών η διάταξη της περ. β΄ της παρ. 4 του άρθρου 11 του σχεδίου, κατά το μέρος αυτής με το οποίο ορίζεται ότι ο φορέας εκμετάλλευσης απαλλάσσεται από την υποχρέωσή του να καταβάλλει στην αρμόδια αρχή, τις δαπάνες των δράσεων πρόληψης ή αποκατάστασης εάν αποδείξει ότι η περιβαλλοντική ζημία ή ο άμεσος κίνδυνος τέτοιας ζημίας ανάγεται σε εκτέλεση σαφούς, ειδικού και συγκεκριμένου όρου δημόσιας σύμβασης, η οποία οδήγησε τον φορέα εκμετάλλευσης σε ενέργειες, στο πλαίσιο της δραστηριότητάς του, που προκάλεσαν την περιβαλλοντική ζημία ή τον άμεσο κίνδυνο τέτοιας ζημίας, δεν τίθεται νομίμως και πρέπει να διαγραφεί.

31. Η διάταξη του δευτέρου εδαφίου της παρ. 8 του άρθρου 11 του σχεδίου, σύμφωνα με την οποία οι Υπουργοί ΠΕΧΩΔΕ και Οικονομίας και Οικονομικών με κοινή απόφαση καθορίζουν τους όρους και τις προϋποθέσεις βάσει των οποίων η αδειοδοτούσα ή άλλη δημόσια αρχή μπορεί να αναλαμβάνει, αντί της αρμόδιας αρχής, το σύνολο ή μέρος των δαπανών για τις δράσεις πρόληψης και αποκατάστασης των περιβαλλοντικών ζημιών, συνιστά ανεπίτρεπτη υπεξουσιοδότηση, δοθέντος ότι δεν αφορά καθορισμό λεπτομερειών για την εφαρμογή ρύθμισης που ρυθμίζεται επαρκώς με το σχέδιο. Επομένως, δεν τίθεται νομίμως και είναι διαγραπτέα η διάταξη αυτή του σχεδίου.

32. Στη διάταξη της παρ. 9 το άρθρου 11 του σχεδίου ορίζεται ότι : «Σε περίπτωση που φυσικό ή νομικό πρόσωπο ενεργεί με δική του πρωτοβουλία, κατόπιν όμως συνεννόησης και συνεργασίας με την αρμόδια αρχή, προς αντιμετώπιση περιβαλλοντικής ζημίας ή επικείμενης απειλής τέτοιας ζημίας και λάβει στο σύνολό τους ή μερικώς, τα αναγκαία σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος διατάγματος μέτρα πρόληψης ή αποκατάστασης, δικαιούται να αναζητήσει από τον φορέα εκμετάλλευσης που προκάλεσε την περιβαλλοντική ζημία ή την επικείμενη απειλή τέτοιας ζημίας, τις δαπάνες που κατέβαλε για τη λήψη των ανωτέρω μέτρων, σύμφωνα με τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα περί αδικαιολόγητου πλουτισμού (άρθρα 904 επ.) ή διοίκησης αλλοτρίων (άρθρα 730 επ.), εφαρμοζομένων εν προκειμένω αναλογικώς. Σε περίπτωση που η ανωτέρω ενέργεια προήλθε από φυσικό πρόσωπο, η ανωτέρω αξίωση ισχύει μόνον εφόσον το φυσικό πρόσωπο βρίσκεται σε τοπική εγγύτητα με την πηγή της περιβαλλοντικής ζημίας ή της επικείμενης απειλής τέτοιας ζημίας ή επηρεάζεται άμεσα από αυτήν στη ζωή, την υγεία, τη σωματική

ακεραιότητά του ή στο δικαίωμά του στην προσωπικότητα. ...». Το δεύτερο εδάφιο της ανωτέρω παραγράφου δεν τίθεται νομίμως και πρέπει να διαγραφεί διότι θεσπίζει προϋποθέσεις για τη θεμελίωση αστικών αξιώσεων των φυσικών προσώπων, οι οποίες δεν προκύπτουν από τις εφαρμοζόμενες διατάξεις του Αστικού Κώδικα, και με τον τρόπο αυτό προβαίνει, σε αντίθεση προς τον προστατευτικό σκοπό της Οδηγίας, σε αδικαιολόγητη διάκριση σε βάρος των φυσικών προσώπων ως προς την αναζήτηση των δαπανών τους για την προληπτική ή αποκαταστατική δράση που ανέλαβαν με δική τους πρωτοβουλία.

33. Το τελευταίο εδάφιο της παρ. 2 του άρθρου 12 αντί της φράσης «Παράλληλα, δεν θίγονται σε καμία περίπτωση οι διατάξεις των άρθρων 6 και 7 του Ν. 2251/1994 για την ευθύνη του παραγωγού ή προμηθευτή ελαττωματικών προϊόντων και την ασφάλεια ή υγεία των καταναλωτών» πρέπει να αναδιατυπωθεί ως εξής : «Παράλληλα, δεν θίγονται σε καμία περίπτωση οι διατάξεις της νομοθεσίας για την ευθύνη του παραγωγού ή προμηθευτή ελαττωματικών προϊόντων και την ασφάλεια ή υγεία των καταναλωτών».

34. Στο άρθρο 13 του σχεδίου ορίζεται ότι κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο : α) επηρεάζεται ή ενδέχεται να επηρεασθεί από περιβαλλοντική ζημία ή β) έχει επαρκές συμφέρον από τη λήψη περιβαλλοντικής απόφασης σχετικά με τη ζημία δικαιούται να υποβάλει εγγράφως στον αρμόδιο Τομέα της Ειδικής Υπηρεσίας Επιθεωρητών Περιβάλλοντος (Ε.Υ.Ε.Π.) τις πληροφορίες που διαθέτει, σχετικά με την περιβαλλοντική ζημία που έχει υποπέσει στην αντίληψή του, όπως επίσης και να καλέσει την αρμόδια αρχή να αναλάβει δράση βάσει του παρόντος διατάγματος (παρ. 1). Στην παρ. 2 του ίδιου άρθρου ορίζεται ότι το συμφέρον οποιασδήποτε μη Κυβερνητικής Οργάνωσης, η οποία προάγει την προστασία του περιβάλλοντος και πληροί τις προϋποθέσεις που ορίζει η ισχύουσα νομοθεσία, θεωρείται «έννομο». Η διάταξη αυτή της παρ. 2, όπως είναι διατυπωμένη, δημιουργεί ασάφεια ως προς τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για τη νομιμοποίηση των ΜΚΟ σε πρωτοβουλίες και δράσεις στον τομέα της περιβαλλοντικής ευθύνης στα πλαίσια της ελληνικής έννομης τάξης. Συνεπώς, πρέπει να προσδιορισθούν οι προϋποθέσεις αυτές, ενδεχομένως με παραπομπή σε τυχόν υφιστάμενες συγκεκριμένες διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας. Σε κάθε περίπτωση κατά τον προσδιορισμό των σχετικών προϋποθέσεων πρέπει να ληφθεί υπόψη αφενός μεν ο ιδιαίτερος ρόλος που επιφυλάσσει η Οδηγία υπέρ των ΜΚΟ στην ανάληψη πρωτοβουλιών και δράσεων στον τομέα της περιβαλλοντικής ευθύνης,

αφετέρου δε ότι κατά τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας (πρβλ. ΣΤΕ 2302/1995 Ολομ., 2388/2005, 3857/2006), αναγνωρίζεται έννομο συμφέρον για την άσκηση αίτηση ακυρώσεως όχι μόνον στα νομικά πρόσωπα, τα οποία απαριθμούνται στον Αστικό Κώδικα, αλλά και σε ενώσεις προσώπων χωρίς νομική προσωπικότητα, οι οποίες καθίστανται από την έννομη τάξη φορείς δικαιωμάτων και υποχρεώσεων σε ορισμένο κύκλο σχέσεων ή τομέα δραστηριοτήτων. Εξάλλου, οι περιπτώσεις της ανωτέρω παραγράφου 1 του άρθρου 13 του σχεδίου ενδείκνυνται να αριθμηθούν με μικρά γράμματα της ελληνικής αλφαβήτου.

35. Όπως προκύπτει από τις διατάξεις του άρθρου 14 και την αιτιολογική σκέψη 27 του προοιμίου της, η Οδηγία επιβάλλει στα κράτη μέλη να λάβουν μέτρα με τα οποία θα ενθαρρύνουν την ανάπτυξη μέσων και αγορών χρηματοοικονομικής ασφάλειας στον τομέα της περιβαλλοντικής ευθύνης, κατά το παρόν στάδιο, όμως δεν επιβάλλει την υποχρεωτική ασφάλιση των φορέων εκμετάλλευσης δραστηριοτήτων επικίνδυνων για το περιβάλλον. Η δημιουργία ενός συστήματος εναρμονισμένης υποχρεωτικής χρηματοοικονομικής ασφάλειας ευρίσκεται, επομένως, εκτός του πεδίου εφαρμογής της Οδηγίας και εξαρτάται από τα πορίσματα της έκθεσης που θα υποβάλλει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πριν από τις 30 Απριλίου το 2010 (άρθρο 14 απρ. 1 και 2), ενδεχομένως δε θα αποτελέσει αντικείμενο ρύθμισης από νέα Οδηγία. Ενόψει τούτων, οι διατάξεις των παρ. 2 και 3 του άρθρου 14 του σχεδίου, στις οποίες προβλέπεται η έκδοση κοινών υπουργικών αποφάσεων με τις οποίες αφενός μεν θα προσδιορίζεται για κάθε μία ή για κάθε κατηγορία από τις δραστηριότητες του Παραρτήματος ΙΙΙ, το χρονοδιάγραμμα της υποχρεωτικής υπαγωγής τους μετά την 1η Μαΐου 2010 σε σύστημα χρηματοοικονομικής ασφάλειας αφετέρου δε θα καθορίζονται ποιες δραστηριότητες εκ των αναφερομένων στο παράρτημα ΙΙΙ, πρέπει υποχρεωτικά να ενταχθούν σε σύστημα χρηματοοικονομικής ασφάλειας και πριν την παραπάνω ημερομηνία, λόγω της επικινδυνότητάς τους, περιέχουν ρύθμιση που δεν συνιστά συμμόρφωση προς την Οδηγία και, συνεπώς, δεν ευρίσκουν έρεισμα στις εξουσιοδοτικές διατάξεις κατ' επίκληση των οποίων προτείνεται το σχέδιο και πρέπει να απαλειφθούν (πρβλ. Π.Ε. 210/1998). Αντιθέτως, νομίμως, ενόψει των ανωτέρω, τίθεται η διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 14 του σχεδίου, σύμφωνα με την οποία οι φορείς εκμετάλλευσης των επαγγελματικών δραστηριοτήτων που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του διατάγματος, προκειμένου να καλύψουν την ευθύνη τους που απορρέει από τις διατάξεις του παρόντος διατάγματος, μπορούν να κάνουν χρήση χρηματοοικονομικής ασφάλειας (ιδιωτικής

ασφάλισης καθώς και άλλων μορφών χρηματοοικονομικών εγγυήσεων), μέσω των κατάλληλων οικονομικών και χρηματοπιστωτικών φορέων, συμπεριλαμβανομένων χρηματοπιστωτικών μηχανισμών σε περίπτωση αφερεγγυότητας. Τέλος, η διάταξη του τελευταίου εδαφίου της παρ. 5 του άρθρου 14, με την οποία ορίζεται ότι η μέθοδος για τον προσδιορισμό του ποσού της χρηματοοικονομικής ασφάλειας, καθορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων βάσει τεχνικών κριτηρίων που εγγυώνται μια ομοιογενή εκτίμηση των σεναρίων των κινδύνων και των αντίστοιχων δαπανών αποκατάστασης, δεν συνιστά ανεπίτρεπτη εξουσιοδότηση και τίθεται νομίμως διότι αφορά ρύθμιση λεπτομερειακού ζητήματος, αναγκαία για την εφαρμογή των παραγράφων 1 και 4 του ιδίου άρθρου.

36. Στην περ. γ' της παρ. 3 του άρθρου 15 του σχεδίου προς αποφυγή ερμηνευτικών προβλημάτων πρέπει να ακολουθηθεί η διατύπωση της αντίστοιχης διάταξης του τελευταίου εδαφίου της παρ. 3 του άρθρου 15 της Οδηγίας, δηλαδή να διαγραφούν οι λέξεις «από το κράτος μέλος».

37. Το άρθρο 17 του σχεδίου το οποίο προβλέπει ότι στους φορείς εκμετάλλευσης που παραβαίνουν τις διατάξεις του διατάγματος και των βάσει αυτού εκδιδόμενων αποφάσεων καθώς και στους παραβάτες των μέτρων και όρων που καθορίζονται με διοικητικές πράξεις σε εφαρμογή του διατάγματος, επιβάλλονται αναλόγως οι διοικητικές κυρώσεις που προβλέπονται στο άρθρο 30 του Ν. 1650/1986, όπως αυτό ισχύει, σε συνδυασμό με τις διατάξεις του άρθρου 9 του Ν. 2947/2001 (Α' 228), τίθεται νομίμως σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 4 παρ. 1 εδ. β' του ν. 1338/1983. Η ρύθμιση, όμως, πρέπει να εξειδικευθεί με τον προσδιορισμό των συγκεκριμένων διατάξεων του σχεδίου, η παράβαση των οποίων συνεπάγεται επιβολή των διοικητικών κυρώσεων του άρθρου 30 του ν. 1650/1986 και να αντιστοιχισθούν οι κυρώσεις των περ. α', β' και γ' της παρ. 1 και εκείνων της παρ. 2 του άρθρου 30 αυτού με κάθε κατηγορία παραβάσεων ανάλογα με το είδος και το βαθμό της σοβαρότητας αυτής, κατ' εφαρμογή και της αρχής της αναλογικότητας (πρβλ. ΠΕ 299/2005). Εξάλλου, πρέπει να διευκρινισθεί, ότι αρμόδια για την επιβολή των κυρώσεων όργανα είναι τα όργανα τα οποία ορίζονται στη διάταξη του άρθρου 30 του ν. 1650/1986 ως αρμόδια για την επιβολή των κυρώσεων του άρθρου αυτού, αν αυτή είναι η πρόθεση της Διοικήσεως, άλλως να καθορισθούν τα αρμόδια για την επιβολή των κυρώσεων όργανα.

38. Κατά την παρ. 1 του άρθρου 18 του σχεδίου «με την επιφύλαξη του άρθρου 17, οποιαδήποτε άλλη απόφαση ή άλλη πράξη της αρμόδιας αρχής που εκδίδεται σε εφαρμογή των διατάξεων του διατάγματος, πρέπει να αιτιολογείται επαρκώς. Η εν λόγω απόφαση ή πράξη κοινοποιείται το ταχύτερο δυνατόν στον φορέα εκμετάλλευσης, ο οποίος ενημερώνεται συγχρόνως και για τα ένδικα μέσα που του παρέχει το ισχύον δίκαιο κατά της αποφάσεως ή πράξεως, καθώς επίσης και για τις σχετικές προθεσμίες στις οποίες υπόκεινται τα μέσα αυτά. Η άσκηση ενδίκων μέσων δεν αναστέλλει την τήρηση και την εφαρμογή των μέτρων και των απαιτήσεων που έχουν επιβληθεί από την αρμόδια αρχή στον φορέα εκμετάλλευσης σύμφωνα με τα άρθρα 7, 8, 9, 10 και 11 (παρ. 5.2) του διατάγματος». Ενόψει της γενικότητας και της ασάφειας της διατύπωσης του πρώτου εδαφίου της παρ. 1 του άρθρου 18 και προκειμένου να αποφευχθούν ερμηνευτικές δυσχέρειες, η υποχρέωση αιτιολόγησης των πράξεων που εκδίδονται σε εφαρμογή των διατάξεων του διατάγματος πρέπει να αναφερθεί σε κάθε μία από τις εν λόγω διατάξεις. Περαιτέρω, ενόψει της συνταγματικής κατοχύρωσης της προσωρινής δικαστικής προστασίας (Ε.Α. 772/2006, 479/2006, 894/2003, 862-875/2003, 376/2000, 19/1996, 590/1994, 718/1993), το τρίτο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 18 του διατάγματος έχει προδήλως την έννοια ότι η άσκηση ενδίκου βοηθήματος δεν συνεπάγεται αναστολή της εκτελέσεως της πληττομένης πράξεως, χωρίς να αποκλείεται η δυνατότητα ασκήσεως αιτήσεως αναστολής εκτελέσεως κατά της πράξης αυτής.

Η παρούσα γνωμοδότηση εκδόθηκε στις 16 Ιουλίου 2009.

Π.Ε. 35/2009

[Τροποποίηση του εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου του δήμου Αθηναίων
στην πολεοδομική ενότητα του Ελαιώνα (ν. Αττικής),
των χρήσεων γης, επιβολή και τροποποίηση προκηπίου]

Πρόεδρος: Κ. Μενουδάκος

Εισηγητής: Όλ. Παπαδοπούλου

Με το υπό επεξεργασία σχέδιο προεδρικού διατάγματος επιχειρείται η τροποποίηση της εγκεκριμένης πολεοδομικής μελέτης στο εντός των ορίων του Δήμου Αθηναίων τμήμα της ευρύτερης πολεοδομικής ενότητας του Ελαιώνα, με μετατόπιση ρυμοτομικών και οικοδομικών γραμμών, κατάργηση και έγκριση οδών και πεζοδρόμων, δημιουργία νέων οικοδομικών τετραγώνων, καθορισμό χώρων πρασίνου, επαναχάραξη οδικού δικτύου, καθώς και μικρές μεταβολές στην οριοθέτηση των ζωνών των εγκεκριμένων χρήσεων.

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία που συνοδεύουν το παρόν σχέδιο, με το π.δ. της 11-14.2.1991 (Δ' 74) εγκρίθηκαν το πολεοδομικό σχέδιο και ο πολεοδομικός κανονισμός της περιοχής του Ελαιώνα, ακολούθως δε, με το π.δ. της 20.9-30.11.1995 (Δ' 1049), εγκρίθηκε εκτεταμένη αναθεώρηση των ανωτέρω ρυθμίσεων (βλ. αναλυτικά, κατωτέρω). Κατά την επακολουθήσασα διαδικασία συντάξεως των πράξεων εφαρμογής, διαπιστώθηκε από τη Διοίκηση η ανάγκη περιορισμένης εκτάσεως τροποποιήσεων του π.δ. της 20.9-30.11.1995, λόγω, ιδίως, της ανακριβούς, εν μέρει, γραφικής αποτυπώσεως της πραγματικής καταστάσεως στα οικεία διαγράμματα. Ανάγκη τροποποιήσεως ανέκυψε, εξ άλλου, και από τις οριστικές μελέτες οδοποιίας βασικών οδικών αξόνων. Για τα τμήματα του Ελαιώνα που υπάγονται στους Δήμους Αιγάλεω, Αγίου Ιωάννη Ρέντη, Περιστερίου και Ταύρου, οι σχετικές τροποποιήσεις εγκρίθηκαν, με τη δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως των οικείων διαταγμάτων. Για το εντός των ορίων του Δήμου Αθηναίων τμήμα του Ελαιώνα, η διαδικασία δεν ολοκληρώθηκε, προκειμένου να ληφθούν υπόψη οι ρυθμίσεις των άρθρων 11 και 12 του ν. 3481/2006 (Α' 162), με τις οποίες έκταση στην περιοχή του Ελαιώνα-Βοτανικού χαρακτηρίσθηκε ως «υπερτοπικός-μητροπολιτικός πόλος» και καθορίσθηκε, ειδικότερα, το πολεοδομικό καθεστώς της. Με το υπό επεξεργασία σχέδιο επιχειρούνται οι προαναφερθείσες τροποποιήσεις.

Από τα διαγράμματα που συνοδεύουν το σχέδιο διατάγματος και από τις

σχετικές υπηρεσιακές εισηγήσεις προς την Εκτελεστική Επιτροπή του Οργανισμού Αθήνας προκύπτει ότι οι προτεινόμενες ρυθμίσεις διακρίνονται σε δύο κατηγορίες: (I) Τροποποιήσεις του π.δ. της 20.9-30.11.1995, που δεν συνδέονται με τις ανωτέρω διατάξεις του ν. 3481/2006: οι τροποποιήσεις αυτές έτυχαν ήδη επεξεργασίας, εκδόθηκε δε σχετικώς το υπ' αριθμ. 30/2009 πρακτικό του Τμήματος. (II) Τροποποιήσεις του π.δ. της 20.9-30.11.1995, οι οποίες συνδέονται με τις διατάξεις του ν. 3481/2006. Ειδικότερα, η δεύτερη αυτή κατηγορία περιλαμβάνει τις εξής ρυθμίσεις: (α) Επαναχάραξη της οδού της Προφήτου Δανιήλ, ιδίως στο τμήμα μεταξύ της οδού Αγ. Πολυκάρπου και της Ιεράς Οδού και στο τμήμα μεταξύ του ενιαίου ΟΤ 45-46-50 και της οδού Σαλαμινίας. Η νέα αυτή χάραξη προτείνεται λόγω της μετατοπίσεως της οδού, νοτίως της Αγ. Πολυκάρπου, δυνάμει των διατάξεων του ν. 3481/2006 (βλ. πινακίδες 14-15, 15-15, 15-16, 16-16). (β) Επαναχάραξη του τμήματος της οδού Αγίου Πολυκάρπου, που εκτείνεται από την οδό Χαρτεργατών μέχρι την οδό Αμφιπόλεως, με σκοπό, αφενός, την προσαρμογή του τμήματος αυτού στην χάραξη που προβλέπει ο ν. 3481/2006 για το προηγούμενο συνεχόμενο τμήμα του, από την οδό Προφ. Δανιήλ έως και την οδό Χαρτεργατών, αφετέρου, την κυκλοφοριακή του αναβάθμιση, ενόψει της δημιουργίας μεγάλου αθλητικού συγκροτήματος και άλλων εγκαταστάσεων σε γειτονική έκταση, δυνάμει των διατάξεων του ανωτέρω νόμου, κατά τρίτον δε την αποφυγή της κατεδαφίσεως του παλαιού ναού του Αγίου Πολυκάρπου. (γ) Ρυθμίσεις για τον καθορισμό, ιδίως, ζώνης κοινόχρηστου πρασίνου, καθ'όλο το μήκος της Αγίου Πολυκάρπου, οι οποίες συναρτώνται με την προαναφερθείσα επαναχάραξη του δρόμου αυτού (βλ. πινακίδες 16-15, 16-16, 17-15). (δ) Θεσμοθέτηση διαμορφωμένης εν τοις πράγμασι οδού νοτίως του ενιαίου ΟΤ 45-46-50, το οποίο δημιουργείται με το άρθρο 12 του ν. 3481/2006. Η ρύθμιση αυτή, η οποία συνεπάγεται τη διάσπαση κοινόχρηστου χώρου πρασίνου, προϋποθέτει τις ρυθμίσεις του ανωτέρω νόμου (βλ. πινακίδα 14-15). (ε) Μετατόπιση οικοδομικών και ρυμοτομικών γραμμών στο βορειοδυτικό τμήμα του ΟΤ 49, η οποία συναρτάται άμεσα με την οριοθέτηση του δημιουργηθέντος με το ν. 3481/2006 ενιαίου ΟΤ 45-46-50 (βλ. πινακίδα 16-15). Το Τμήμα, με το ως άνω 30/2009 πρακτικό του έκρινε ότι έπρεπε να εξετασθούν περαιτέρω ορισμένα πραγματικά και νομικά ζητήματα, κρίσιμα για τον έλεγχο της νομιμότητας των ρυθμίσεων αυτών, και ανέβαλε, κατά το μέρος τούτο, την επεξεργασία του σχεδίου. Το σχέδιο, συνεπώς, εισάγεται προς επεξεργασία στον παρόντα σχηματισμό μόνο κατά το μέρος που αφορά τις προαναφερθείσες ρυθμίσεις του, η νομιμότητα των οποίων συναρτάται με το κύρος των διατάξεων των άρθρων 11 και 12 του ν. 3481/2006.

Με το άρθρο 11 του ν. 3481/2006 προβλέπεται, κατά τροποποίηση και συμπλήρωση του ν. 1515/1985 για το Ρυθμιστικό Σχέδιο της Αθήνας, η δημιουργία «δύο νέων υπερτοπικών-μητροπολιτικών πόλων αναψυχής, αθλητισμού, πολιτιστικών και άλλων συμπληρωματικών λειτουργιών», στην περιοχή Ελαιώνα-Βοτανικού και στο ΟΤ 22 της Λεωφόρου Αλεξάνδρας, ενώ στο επόμενο άρθρο 12 περιέχονται ρυθμίσεις, οι οποίες αποσκοπούν στην «υλοποίηση» των δύο νέων «υπερτοπικών-μητροπολιτικών πόλων». Προκειμένου να εξετασθεί εάν οι εν λόγω διατάξεις του ν. 3481/2006 είναι ή όχι σύμφωνες με το Σύνταγμα και το κοινοτικό δίκαιο, πρέπει, εν πρώτοις, να παρατεθούν οι διατάξεις αυτές, καθώς και το προ του ν. 3481/2006 πολεοδομικό καθεστώς των περιοχών, τις οποίες αφορούν οι ρυθμίσεις τους.

I. Οι ρυθμίσεις των άρθρων 11 και 12 του ν. 3481/2006 και το προ του νόμου πολεοδομικό καθεστώς των περιοχών, τις οποίες αφορούν οι ρυθμίσεις αυτές

A. Ο ν. 1515/1985 για το Ρυθμιστικό σχέδιο της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας, όπως ίσχυε πριν από το ν. 3481/2006

Το ισχύον «Ρυθμιστικό σχέδιο και πρόγραμμα προστασίας περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας» (ΡΣΑ) εγκρίθηκε με το ν. 1515/1985 (Α' 18). Ο νόμος αυτός, όπως είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 15 του ν. 1561/1985 (Α' 148), το άρθρο 62 παρ. 3 του ν. 1622/1986 (Α' 92), το ν. 1650/1986 (Α' 16), το άρθρο ενδέκατο του ν. 1955/1991 (Α' 112), το π.δ. 471/1991 (Α' 172), το άρθρο 11 του ν. 2052/1992 (Α' 94), το π.δ. της 26.5-22.6.1993 (Δ' 694) και το άρθρο 1 παρ. 45 του ν. 2412/1996 (Α' 123), κωδικοποιήθηκε στο Κεφάλαιο Β', άρθρα 8 επ. του κυρωθέντος με το π.δ. της 14-27.7.1999 (Δ' 580) Κώδικα Βασικής Πολεοδομικής Νομοθεσίας [ΚΒΠΝ]. Οι διατάξεις του ορίζουν τα ακόλουθα:

Το ΡΣΑ είναι «το σύνολο των στόχων, των κατευθύνσεων, των προγραμμάτων και των μέτρων», που θεωρούνται αναγκαία για τη χωροταξική και πολεοδομική οργάνωση της Αθήνας και της ευρύτερης περιοχής της, «στα πλαίσια των προγραμμάτων οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης» × αποβλέπει δε «στη χωροταξική διάρθρωση

των τομέων παραγωγής, του συστήματος μεταφορών, της λοιπής τεχνικής υποδομής και του κοινωνικού εξοπλισμού καθώς και στην πολιτική γης και κατοικίας, στη λήψη μέτρων και στο σχεδιασμό για τη χωροταξική και νέα πολεοδομική δομή της πρωτεύουσας καθώς και στο σχεδιασμό περιοχών ή ζωνών ειδικού ενδιαφέροντος ή ειδικών προβλημάτων, στη λήψη μέτρων, όρων και περιορισμών για την εξασφάλιση της προστασίας του περιβάλλοντος, στο συντονισμό των προγραμμάτων και των μελετών που έχουν σχέση με το ΡΣΑ και που εκπονούνται από άλλους φορείς ... και στον καθορισμό των απαιτούμενων για την εφαρμογή τους παρεμβάσεων, των προτεραιοτήτων πραγματοποίησης και χρηματοδότησης καθώς και των θεσμικών, οικονομικών και διοικητικών μέτρων που πρέπει να ληφθούν» (βλ. άρθρο 8 ΚΒΠΝ). Τα μέτρα και οι κατευθύνσεις του ΡΣΑ «για την αναβάθμιση και προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας» είναι, ιδίως, «μέτρα για: (α) την οικολογική ανασυγκρότηση της Αθήνας ... (β) την προστασία του τοπίου ... (γ) την προστασία της ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, (δ) τον περιορισμό της ρύπανσης από κάθε πηγή και ιδίως την αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, της ρύπανσης του εδάφους και των νερών και της ηχορύπανσης, (ε) την αναβάθμιση ιδιαίτερα υποβαθμισμένων περιοχών» (βλ. άρθρο 9 ΚΒΠΝ). Οι γενικότεροι στόχοι που καθορίζονται για την ευρύτερη περιοχή της Αθήνας, είναι οι ακόλουθοι: «(α) η ανάδειξη της ιστορικής φυσιογνωμίας της Αθήνας και η αναβάθμιση της κεντρικής περιοχής της, (β) η βελτίωση της ποιότητας ζωής για όλους τους κατοίκους της και η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, (γ) η εξισορρόπηση των κοινωνικών ανισοτήτων από περιοχή σε περιοχή, (δ) η διεύρυνση των επιλογών κατοικίας και εργασίας, αναψυχής και ψυχαγωγίας σε κάθε περιοχή της πρωτεύουσας, (ε) η ποιοτική αναβάθμιση κάθε γειτονιάς και η προστασία των περιοχών κατοικίας από οχληρές λειτουργίες και χρήσεις». Ειδικότεροι στόχοι που καθορίζονται για την εξέλιξη της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας είναι, μεταξύ άλλων, «η ανάσχεση της διόγκωσης των οικονομικών δραστηριοτήτων στην πρωτεύουσα με λήψη όλων των αναγκαίων μέτρων για αποπροσανατολισμό των δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων στην περιφέρεια της χώρας κατά προτεραιότητα». Άλλοι ειδικότεροι στόχοι είναι «(α) η ανάδειξη και προστασία των ιστορικών στοιχείων και η οικολογική ανασυγκρότηση, ανάδειξη και προστασία του αττικού τοπίου ... (β) η μείωση της ρύπανσης του περιβάλλοντος ... (γ) η βελτίωση του περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής με βελτίωση της λειτουργίας της πόλης, ανακατανομή λειτουργιών και δραστηριοτήτων, ενίσχυση του συστήματος μαζικών μεταφορών, απομάκρυνση οχληρών εγκαταστάσεων και λειτουργιών από τις περιοχές

κατοικίας, (δ) η οικονομική ανασυγκρότηση της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας με ενίσχυση του πρωτογενούς τομέα, εκσυγχρονισμό των μεταποιητικών δραστηριοτήτων, σχετική ενίσχυση της βιοτεχνίας και ελαφράς βιομηχανίας, με περιβαλλοντικά κριτήρια και ανάσχεση, έλεγχο και εκσυγχρονισμό του τριτογενούς τομέα, (ε) η άμβλυση των ανισοτήτων στην κατανομή του κοινωνικού εξοπλισμού και στην ποιότητα του οικιστικού και φυσικού περιβάλλοντος με ανακατανομή χρήσεων, λειτουργιών και επενδύσεων προς όφελος κυρίως των δυτικών και των λοιπών υποβαθμισμένων περιοχών, (στ) ο σχεδιασμός και προγραμματισμός της πολεοδομικής και οικιστικής ανάπτυξης ...». Η ευρύτερη περιοχή της Αθήνας θεωρείται ως αυτοτελής χωροταξική ενότητα της Χώρας, «που μπορεί να υποδιαιρείται σε χωροταξικές υποενότητες έτσι ώστε να επιτυγχάνεται: -αξιοποίηση των παραγωγικών δυνατοτήτων κάθε υποενότητας με βάση τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα ... -ισόρροπη κατανομή των κεντρικών λειτουργιών που καλύπτουν τις ανάγκες κάθε υποενότητας με σκοπό να λειτουργεί με σχετική αυτάρκεια». Στην περιοχή της Αθήνας επιδιώκεται «η ανασυγκρότηση του αστικού ιστού με την ανάσχεση της εξάπλωσης και την εξυγίανση της πόλης, τη δημιουργία πολυκεντρικής δομής, τον έλεγχο χρήσεων γης καθώς και των πυκνοτήτων ... καθώς και την αναβάθμιση και αποσυμφόρηση της κεντρικής περιοχής της Αθήνας και του Πειραιά με έμφαση στη διατήρηση και ανάδειξη του ιστορικού τους χαρακτήρα ... η ανακατανομή βασικών χρήσεων και λειτουργιών ... ο προγραμματισμός ποιοτικών παρεμβάσεων μεγάλης κλίμακας» (βλ. άρθρο 10 ΚΒΠΝ). Όλες οι δημόσιες υπηρεσίες και οι φορείς του δημόσιου τομέα «είναι υποχρεωμένοι να προσαρμόζουν τα προγράμματά τους, που αφορούν την ευρύτερη περιοχή της Αθήνας», με το Ρυθμιστικό Σχέδιο. Το ΡΣΑ και το πρόγραμμα προστασίας περιβάλλοντος δύνανται να «συμπληρώνονται, εξειδικεύονται, διευκρινίζονται και τροποποιούνται» εν μέρει, χωρίς μεταβολή των στόχων και κατευθύνσεών τους, με προεδρικά διατάγματα, που εκδίδονται με πρόταση του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ, ύστερα από γνώμη της Εκτελεστικής Επιτροπής του Οργανισμού Αθήνας (βλ. άρθρο 11 ΚΒΠΝ).

Με τον ίδιο ν. 1515/1985 συνεστήθη, ως νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου, ο «Οργανισμός Αθήνας», έργο του οποίου είναι «η παρακολούθηση της εφαρμογής και η εξασφάλιση της πραγματοποίησης του ρυθμιστικού σχεδίου της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας, η εκπόνηση των Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων (ΓΠΣ) της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας και η μέριμνα για την έγκρισή τους, η μέριμνα για την εναρμόνιση με το ρυθμιστικό σχέδιο και το πρόγραμμα προστασίας περιβάλλοντος

των επιμέρους προγραμμάτων των οικείων φορέων ... και ο έλεγχος έργων και δραστηριοτήτων με επιπτώσεις στο περιβάλλον» (βλ. σχετικώς τα άρθρα 12-16 ΚΒΠΝ). Ορίσθηκε, επίσης ότι κάθε Υπουργείο ή άλλος φορέας του Δημοσίου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα, στις αρμοδιότητες του οποίου εμπίπτουν θέματα σχετικά με το ΡΣΑ και την προστασία του περιβάλλοντος της Αθήνας, «οφείλει να καταρτίζει σε συνεργασία με τον Οργανισμό ... πρόγραμμα εφαρμογής για την πραγμάτωση των στόχων του ρυθμιστικού σχεδίου και των προγραμμάτων προστασίας περιβάλλοντος» (βλ. άρθρο 17 ΚΒΠΝ) και παρασχέθηκαν εξουσιοδοτήσεις για την έκδοση κανονιστικών πράξεων, με αντικείμενο τον καθορισμό μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος (βλ. άρθρα 18, 19 ΚΒΠΝ).

Περαιτέρω, το άρθρο 15 του ν. 1515/1985, όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε κατά τα ανωτέρω (βλ. άρθρο 22 ΚΒΠΝ) περιλαμβάνει παράρτημα και διαγράμματα. Στην παρ. Α, υποπαρ. 2 του άρθρου αυτού ορίζονται τα εξής:
«Ειδικότερες κατευθύνσεις και μέτρα για την πολεοδομική ανασυγκρότηση της πρωτεύουσας. 2.1. Στα πλαίσια της ανασυγκρότησης του αστικού ιστού λαμβάνονται όλα τα απαραίτητα μέτρα για την ανάσχεση της εξάπλωσης της πόλης, τη δημιουργία περισσότερων κέντρων στην πόλη, τον έλεγχο χρήσεων γης ... 2.1.1. Ανάσχεση της εξάπλωσης της πόλης [επιδιώκεται μεταξύ άλλων με] ανάπλαση των υποβαθμισμένων περιοχών κατοικίας ... 2.1.2. Δημιουργία πολυκεντρικής πόλης [επιδιώκεται μεταξύ άλλων με αποσυμφόρηση του μητροπολιτικού κέντρου της Αθήνας] ... 2.1.3. Έλεγχος χρήσεων γης αποβλέπει [μεταξύ άλλων] στην αναστολή της επέκτασης των κεντρικών λειτουργιών κατά μήκος των δρόμων, στη σταδιακή οργάνωση των κεντρικών λειτουργιών στα πολεοδομικά κέντρα της προηγούμενης παραγράφου καθώς και στη δημιουργία βιομηχανικών-βιοτεχνικών πάρκων και ζωνών ειδικών χρήσεων ... 2.2. Στα πλαίσια επαναπροσδιορισμού των κεντρικών περιοχών της Αθήνας και του Πειραιά και με στόχο τη γενικότερη ποιοτική αναβάθμισή τους, λαμβάνονται όλα τα απαραίτητα μέτρα για περιορισμό των κεντρικών λειτουργιών, απομάκρυνση του χονδρεμπορίου και των οχληρών βιομηχανιών και επαναφορά της κατοικίας για ανάδειξη του ιστορικού χαρακτήρα των περιοχών και του ρόλου τους ως μητροπολιτικών κέντρων διεθνούς ακτινοβολίας. Ειδικότερα, στην κεντρική περιοχή της Αθήνας διαμορφώνεται το οδικό δίκτυο έτσι ώστε να αποφεύγεται κατά το δυνατό η διαμπερής διέλευση οχημάτων μέσα από τις οικιστικές ενότητες ... και δημιουργείται ενιαίο δίκτυο ροής πεζών, ελεύθερων και ιστορικών χώρων και χώρων στάθμευσης αυτοκινήτων. Ιδιαίτερη έμφαση αποδίδεται στην αναβάθμιση του δυτικού

τμήματος της κεντρικής περιοχής της Αθήνας με μεταφορά σ' αυτό πολιτιστικών και διοικητικών λειτουργιών με εστίες στις περιοχές Γκαζιού-Κεραμεικού, στις περιοχές των σταθμών Λαρίσης-Πελοποννήσου και την Ιερά Οδό. 2.3. Για την ανακατανομή δομικών χρήσεων με στόχο την άνετη λειτουργία της πόλης και τη διευκόλυνση ή τον περιορισμό των μετακινήσεων ... λαμβάνονται τα εξής μέτρα: (α) Για τη Διοίκηση ... (β) Για το χονδρεμπόριο-αποθήκες. Δημιουργείται σύστημα σύγχρονων κέντρων αποθήκευσης, διακίνησης και διαχείρισης προϊόντων ... σε κατάλληλα επιλεγμένες θέσεις κοντά σε οδικούς και μεταφορικούς άξονες με επαρκή κυκλοφοριακή και μεταφορική ικανότητα ... (γ) Για τη μεταποίηση. Κατανομή των ελαφρών και μη οχληρών μονάδων μεταποίησης σε ολόκληρη την έκταση του αστικού ιστού, σε θέσεις προφυλαγμένες σε σχέση με τις περιοχές κατοικίας, με δημιουργία βιοτεχνικών πάρκων και βιοτεχνικών κτηρίων ... Οργάνωση και ανάπλαση των παραδοσιακών περιοχών βιομηχανικής συγκέντρωσης σε βιομηχανικά πάρκα με παράλληλη εξασφάλιση των απαραίτητων κοινόχρηστων χώρων και χώρων πρασίνου. Οργάνωση νέων βιομηχανικών και βιοτεχνικών πάρκων σε ικανή απόσταση από περιοχές κατοικίας, για συγκέντρωση ομοειδών οχληρών κλάδων της μεταποίησης ... (δ) Για την αναψυχή-ψυχαγωγία υπερτοπικής σημασίας. Δημιουργία συστήματος υπερτοπικών πόλων αναψυχής, αθλητισμού και πολιτιστικών λειτουργιών που εξυπηρετούν ολόκληρη την έκταση της πόλης ... Δημιουργία ενιαίου δικτύου σε ολόκληρη την έκταση του ηπειρωτικού τμήματος της περιοχής της Αθήνας με κατά το δυνατό σύνδεση και ενοποίηση των χώρων αναψυχής και ψυχαγωγίας, των ελεύθερων χώρων και πεζοδρόμων, των ιστορικών και αρχαιολογικών τόπων, του περιαστικού πρασίνου, των ορεινών όγκων και των ακτών. Διαμόρφωση ενιαίου δικτύου πεζοδρόμων και ποδηλατοδρόμων. 2.4. ... 2.5. Για την ποιοτική αναβάθμιση της πρωτεύουσας προωθούνται οι πιο κάτω ποιοτικές παρεμβάσεις μεγάλης κλίμακας: -Η ενοποίηση και ανάδειξη των μεγάλων ιστορικών χώρων και η ανάδειξη των αξόνων με ιστορική σημασία όπως η Ιερά Οδός ... -Η ποιοτική αναβάθμιση των παραδοσιακών περιοχών της Αθήνας και του Πειραιά ... -Η ανάπλαση παλιών προσφυγικών περιοχών όπως ... [στα] Κουντουριώτικα. -Η εξυγίανση έντονα υποβαθμισμένων περιοχών ...». Με το άρθρο 1 παρ. 2 του ν. 2730/1999 «Σχεδιασμός, ολοκληρωμένη ανάπτυξη και εκτέλεση Ολυμπιακών Εργων ...» (Α' 130) συμπληρώθηκε περαιτέρω το ως άνω άρθρο 15. Ειδικότερα, με το νόμο αυτό προστέθηκε, μεταξύ άλλων, περίπτωση ε' στην προαναφερθείσα υποπαράγραφο 2.3, σύμφωνα με την οποία προβλέπεται «[δ]ημιουργία συστήματος πόλων υπερτοπικής σημασίας, στους οποίους χωροθετούνται Ολυμπιακά Έργα, καθώς και συμπληρωματικές αθλητικές

εγκαταστάσεις», σε διάφορες περιοχές, ειδικώς κατονομαζόμενες, ορίζεται δε ότι «[ο]ι πόλοι αυτοί θα εξυπηρετούν μετά την τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων συνδυασμένες λειτουργίες αθλητισμού, τουρισμού-αναψυχής, κοινωνικών εξυπηρετήσεων και πολιτισμού της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας». Το ίδιο άρθρο τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε, ακολούθως, με τις διατάξεις των άρθρων 11 και 12 του ν. 3481/2006, η συνταγματικότητα των οποίων αποτελεί αντικείμενο της παρούσας γνωμοδοτήσεως.

B. Το ισχύον πριν από το ν. 3481/2006 πολεοδομικό καθεστώς στο ΟΤ 22 της Λεωφόρου Αλεξάνδρας

Το Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθηνών, που εγκρίθηκε με τον προαναφερθέντα ν. 1515/1985, προβλέπει, όπως προεκτέθηκε, «παρεμβάσεις μεγάλης κλίμακας», για την «ποιοτική αναβάθμιση της πρωτεύουσας». Στις παρεμβάσεις αυτές περιλαμβάνεται «η ανάπλαση παλιών προσφυγικών περιοχών», μεταξύ άλλων, στα Κουντουριώτικα των Αμπελοκήπων (άρθρο 15 Α παρ. 2.5).

Κατ'εφαρμογή του ΡΣΑ και δυνάμει του άρθρου 3 του ν. 1337/1983, με την 255/45/1988 απόφαση του Αναπληρωτή Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (Δ' 80) εγκρίθηκε το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο του Δήμου Αθηναίων. Σύμφωνα με το ανωτέρω ΓΠΣ, η συνοικία Κουντουριώτικα αποτελεί μια από τις 38 συνοικίες του Δήμου Αθηναίων. Ο χώρος των προσφυγικών πολυκατοικιών στη Λεωφόρο Αλεξάνδρας και η συνοικία Κουντουριώτικα εν γένει, συγκαταλέγονται μεταξύ των υποβαθμισμένων περιοχών, για τις οποίες προτείνονται αναπλάσεις, με σκοπό «την τόνωση της χρήσης της κατοικίας και την αναβάθμιση της ποιότητάς της». Εξ άλλου, τα Κουντουριώτικα (Διαμέρισμα 7ο) περιλαμβάνονται μεταξύ των «ζωνών οικονομικών και θεσμικών κινήτρων και πολεοδομικών μηχανισμών». Επί λέξει αναφέρονται τα εξής στο κείμενο του ΓΠΣ: «Προτείνεται ειδική παρέμβαση για την ανάπλαση της περιοχής ... Προτείνεται επίσης στεγαστικό πρόγραμμα για την μετεγκατάσταση των κατοίκων των προσφυγικών κατοικιών ...». Το ανωτέρω ΓΠΣ προβλέπει, επίσης, πολεοδομικές παρεμβάσεις «με τις οποίες επιχειρείται η

αναμόρφωση των προβληματικών περιοχών». Οι παρεμβάσεις αυτές «διακρίνονται σε δύο κατηγορίες: α) Περιβαλλοντικής εξυγίανσης - αναβάθμισης όταν οι παρεμβάσεις αφορούν στον ποιοτικό χαρακτήρα του ιστού της πόλης, δηλαδή τις χρήσεις γης, τα έργα υποδομής ή άλλες σημειακές παρεμβάσεις. β) Αναπλάσεων όταν αφορούν την πληρέστερη πολεοδομική οργάνωση ταυτόχρονα με την οικιστική ανάπτυξη της περιοχής. Πρόκειται κύρια για παρεμβάσεις που θα διατηρήσουν και θα αναδείξουν τον χαρακτήρα της περιοχής και θα ανταποκρίνονται στο μικρότερο δυνατό κοινωνικό κόστος με τη διατήρηση του υπάρχοντος πληθυσμού και της καλύτερης εξυπηρέτησής του». Παρατίθεται ακολούθως πίνακας παρεμβάσεων, σε επίπεδο πόλης, σε επίπεδο διαμερίσματος, σε επίπεδο συνοικίας και σε επίπεδο γειτονιάς. Σε επίπεδο πόλης, προβλέπεται για τα Κουντουριώτικα «ανάπλαση για τη δημιουργία αθλητικών εγκαταστάσεων, παιδικού σταθμού, πεζοδρόμων και πρασίνου. Προτείνεται επίσης στεγαστικό πρόγραμμα ... για την απομάκρυνση των προσφυγικών (Διαμέρισμα 7ο)». Περαιτέρω, το επί της Λ. Αλεξάνδρας ΟΤ 22, στο οποίο αφορούν οι ρυθμίσεις των άρθρων 11 και 12 του ν. 3481/2006 και το οποίο περιλαμβάνεται στην περιοχή Κουντουριώτικα, αποτυπώνεται ειδικώς, κατά τρόπο συγκεκριμένο, στο διάγραμμα που συνοδεύει το ΓΠΣ ως χώρος αστικού πρασίνου, στο κέντρο του οποίου προβλέπεται μικρής σχετικώς κλίμακας χώρος αθλητισμού. Νοτίως του ΟΤ 22 αποτυπώνονται, στο ίδιο διάγραμμα, άλλα οικοδομικά τετράγωνα, για ορισμένα από τα οποία καθορίζεται μέσος ΣΔ 3,36 και χρήση γενικής κατοικίας (βλ. σχετικώς και το υπ' αριθμ. 3263/2.11.2007 έγγραφο του Οργανισμού Αθήνας).

Τέλος, όπως προκύπτει από τα οικεία διαγράμματα, το σχέδιο πόλεως του Δήμου Αθηναίων, όπως τροποποιήθηκε με τα β.δ. της 5-10.11.1951 (Α' 296) και της 10-15.3.1952 (Α' 65), προβλέπει στο εν λόγω ΟΤ που περιβάλλεται από τη Λ. Αλεξάνδρας και τις οδούς Παναθηναϊκού, Αρματωλών και Κλεφτών και Παναγή Κυριακού, αθλητικό γήπεδο. Το γήπεδο καταλαμβάνει το σύνολο του ΟΤ, προβλέπεται δε και στοά στη μια πλευρά του, προς την οδό Παναθηναϊκού (βλ. σχετικώς το 42485/18.10.2007 έγγραφο της Διευθύνσεως Πολεοδομικού Σχεδιασμού του ΥΠΕΧΩΔΕ).

Γ. Πολεοδομικό καθεστώς της περιοχής του Ελαιώνα μέχρι την έκδοση του π.δ. της 20.9-30.11.1995 (Δ' 1049)

Γ.1 Γενικά χαρακτηριστικά της περιοχής

Η περιοχή του Ελαιώνα, η συνολική έκταση της οποίας ανέρχεται σε 9.000 στρ περίπου, εμπίπτει στα διοικητικά όρια των Δήμων Αθηναίων, Αιγάλεω, Περιστερίου, Ταύρου και Αγίου Ιωάννη Ρέντη και «καταλαμβάνει κεντρική περιοχή του οικιστικού ιστού της Πρωτεύουσας», οριοθετούμενη, σε γενικές γραμμές, από τις Λεωφόρους Κηφισού και Θηβών, τις γραμμές του ΟΣΕ, τον άξονα της Πειραιώς και τη Λεωφόρο Αθηνών. Τέμνεται από μεγάλους οδικούς άξονες με διαμπερή κυκλοφορία (Λ. Κηφισού, Λ. Αθηνών, Ιερά Οδός, Πέτρου Ράλλη) και από τις γραμμές του ΟΣΕ, ενώ το τοπικό δίκτυο είναι ανεπαρκές έως ανύπαρκτο. Συμπίπτει με τον Ιερό Ελαιώνα των αρχαίων Αθηναίων που ήταν ακόμη και τον 19ο αιώνα περιοχή αναψυχής και εξοχικών περιπάτων. Η σημερινή Ιερά Οδός που τον διασχίζει από ανατολικά προς δυτικά ακολουθεί με ελάχιστες αποκλίσεις την πορεία της αρχαίας. Η έκταση των ελαιοδένδρων στη διασταύρωση της Πέτρου Ράλλη με την Θηβών [ΤΕΙ Αιγάλεω], αποτελεί «το μοναδικό εναπομείναν δείγμα του κάποτε φυσικού ‘ελαιοτοπίου’ που συνδέεται με την ιστορική ονομασία της περιοχής». Τα Βυζαντινά και Νεώτερα μνημεία, «σχεδόν εξαφανισμένα και αυτά, ανακαλύπτονται σποραδικά από τους μικρού μεγέθους ναούς, που ενσωματώνουν στα οικοδομικά στοιχεία τους τμήματα αρχαίων κατασκευών και βρίσκονται ως επί το πλείστον δυτικά του άξονα της Αγ. Αννης». Πρόκειται για την περιοχή της Πρωτεύουσας με την μακροβιότερη βιομηχανική ιστορία και «κατέχει σημαντικό μερίδιο του βιομηχανικού παραγωγικού δυναμικού της Πρωτεύουσας αλλά και ολόκληρης της Χώρας». Συνδέει «τις αναβαθμισμένες ανατολικές με τις υποβαθμισμένες δυτικές συνοικίες της Αθήνας, επηρεάζει σημαντικά την οικονομική της ζωή και συγχρόνως διαθέτει ελεύθερη γη που θα μπορούσε με κατάλληλες ρυθμίσεις να ανακουφίσει την [ιδιαίτερα πυκνοδομημένη] Αθήνα» (βλ. τεύχος μελέτης ΕΜΠ για τον Ελαιώνα, 1995, ειδικό τεύχος ΥΠΕΧΩΔΕ, ΟΑ και ΕΜΠ για τον Ελαιώνα, 1998).

Γ.2 Ρυθμίσεις προγενέστερες του π.δ. της 20.9-30.11.1995 (Δ΄ 1049)

Γ.2.1 Ρυθμίσεις του ΡΣΑ και του ΓΠΣ

Όπως προκύπτει από τα διαγράμματα που συνοδεύουν το ν. 1515/1985, το ΡΣΑ προβλέπει στην περιοχή του Ελαιώνα τη χρήση «Βιομηχανικά-Βιοτεχνικά πάρκα» (βλ. Μελέτη ΕΜΠ 1995, σελ. 60, στην ίδια μελέτη γίνεται εκτενής αναφορά στις διαδοχικές προσπάθειες για την πολεοδόμηση και την οικιστική και οικονομική ανάπτυξη εν γένει της περιοχής, βλ. σελ. 60-64).

Με την προαναφερθείσα 255/45/4.1.1988 απόφαση περί εγκρίσεως του ΓΠΣ του Δήμου Αθηναίων, η συνοικία Βοτανικός στην ευρύτερη περιοχή του Ελαιώνα ορίσθηκε ως μία από τις συνοικίες του Δήμου αυτού. Με το εν λόγω ΓΠΣ προτείνονται, εξ άλλου, βιομηχανικά και βιοτεχνικά πάρκα στην εκτός σχεδίου περιοχή του Βοτανικού. Προτείνονται, επίσης, «[α]ποσυμφόρηση των κεντρικών περιοχών του Δήμου με περιορισμό των κεντρικών λειτουργιών ... ανάπλαση και αναβάθμιση των υποβαθμισμένων δυτικών περιοχών και δημιουργία χώρων υποδοχής των κεντρικών λειτουργιών για μια δυναμική προέκταση του κέντρου της Αθήνας κατά μήκος της Ιεράς Οδού ... [α]ύξηση της επιφάνειας πρασίνου με δημιουργία δικτύου χώρων πρασίνου, αναψυχής και διασύνδεση-ενοποίηση των ελεύθερων χώρων και λοιπών ακάλυπτων χώρων πρασίνου (ιδιωτικών και κοινοχρήστων) με σύστημα πλατειών και πεζοδρόμων ... [δ]ημιουργία νέων πόλων για τη χωροθέτηση υπηρεσιών Διοίκησης στη δυτική περιοχή του κέντρου της Αθήνας, περιοχή Ελαιώνα, κατά μήκος της Ιεράς Οδού...». Στον σχετικό πίνακα παρεμβάσεων, προβλέπεται, για τον Ελαιώνα «[α]νάδειξη και αποκατάσταση του χαρακτήρα της Ιεράς Οδού με τη δημιουργία ζώνης πρασίνου εκατέρωθεν της οδού και [τη] δημιουργία Αρχαιολογικού Πάρκου, [σ]υγκέντρωση και οργάνωση των βιοτεχνιών σε βιομηχανικά-βιοτεχνικά πάρκα, [δ]ιευθέτηση και ανάπλαση του ρέματος του Προφήτη Δανιήλ», για τη συνοικία δε του Βοτανικού προβλέπεται «μελέτη ανάπλασης με στόχο την τόνωση της κατοικίας στις γειτονιές Πλ. Φλέμιγκ και Προφήτη Δανιήλ».

Με τις 84426/6465/1990 (Δ' 729) και 72888/3764/1991 (Δ' 434) αποφάσεις του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, εκδοθείσες κατ'εφαρμογή και των διατάξεων του ν. 1515/1985 και του άρθρου 3 του ν. 1337/1983, τροποποιήθηκαν τα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια των Δήμων Αθηναίων, Αγίου Ιωάννη Ρέντη, Αιγάλεω, Περιστερίου και Ταύρου, με αλλαγή των χρήσεων γης στην υπαγόμενη στους Δήμους αυτούς περιοχή του Ελαιώνα. Το σύνολο της περιοχής χαρακτηρίσθηκε ως περιοχή «ΒΙΠΑ-ΒΙΟΠΑ προς εξυγίανση» (για τις επιτρεπόμενες χρήσεις στις περιοχές αυτές βλ. το άρθρο 234 του ΚΒΠΝ). Περαιτέρω, ορίσθηκαν

ειδικότερες χρήσεις κατά ζώνες. Από το οικείο διάγραμμα προκύπτει ότι η περιοχή μεταξύ των οδών Αγ. Αννης, Ορφέως, Αγ. Πολυκάρπου και του ρέματος Προφήτη Δανιήλ εμπίπτει σε μία από τις ευρύτερες ζώνες με στοιχείο Β, στις οποίες επιτρέπονται, κατά το ΓΠΣ, οι εξής χρήσεις: «Βιομηχανικές-βιοτεχνικές εγκαταστάσεις μέσης και χαμηλής όχλησης, εμπορικά καταστήματα, γραφεία, τράπεζες, ασφάλειες, κοινωφελείς οργανισμοί, Διοίκηση, εστιατόρια, αναψυκτήρια, χώροι συνάθροισης κοινού, κτήρια αποθήκευσης, κτήρια, γήπεδα στάθμευσης, πρατήρια βενζίνης, εγκαταστάσεις χονδρικού εμπορίου, εγκαταστάσεις εμπορικών εκθέσεων, ελεύθεροι κοινόχρηστοι χώροι-πράσινο, εγκαταστάσεις μέσων μαζικών μεταφορών». Η όμορη δε περιοχή, νότια της οδού Αγ. Πολυκάρπου και δεξιά του ρέματος Προφήτη Δανιήλ, εμπίπτει σε μία από τις ευρύτερες ζώνες με στοιχείο Α, στις οποίες επιτρέπονται, κατά το ΓΠΣ, οι εξής χρήσεις: «Κατοικία, ξενοδοχεία και ξενώνες, εμπορικά καταστήματα (με εξαίρεση τις υπεραγορές και τα πολυκαταστήματα), γραφεία, τράπεζες, ασφάλειες, κοινωφελείς οργανισμοί, κτήρια εκπαίδευσης, εστιατόρια, αναψυκτήρια, θρησκευτικοί χώροι, κτήρια κοινωνικής πρόνοιας, επαγγελματικά εργαστήρια χαμηλής όχλησης, πρατήρια βενζίνης, αθλητικές εγκαταστάσεις, κτήρια-γήπεδα στάθμευσης, πολιτιστικά κτήρια (και εν γένει πολιτιστικές εγκαταστάσεις)».

Γ.2.2 Καθορισμός Ζώνης Ελεγχόμενης Ανάπτυξης στην περιοχή του Ελαιώνα

Με το π.δ. της 18-20.12.1990 (Δ' 709) στην περιοχή του Ελαιώνα καθορίσθηκε Ζώνη Ελεγχόμενης Ανάπτυξης (ΖΕΑ). Το εν λόγω π.δ. εκδόθηκε δυνάμει της παρ. 2 του άρθρου 99 του ν. 1892/1990 (Α' 101). Σύμφωνα με την εξουσιοδοτική αυτή διάταξη, όπως μεταγενεστέρως συμπληρώθηκε με την παρ. 1 του άρθρου 7 του ν. 2052/1992 (Α' 94), «1. Σε εντός ή εκτός εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου περιοχές, εφόσον απαιτείται από πολεοδομικές ή κυκλοφοριακές παρεμβάσεις μεγάλης κλίμακας ..., μπορεί με π.δ. ... να καθορίζονται Ζώνες Ελεγχόμενης Ανάπτυξης (ΖΕΑ). Στις ζώνες αυτές μπορεί, με [π.δ.] ... να τροποποιείται το εγκεκριμένο σχέδιο, να ορίζονται χρήσεις γης, όροι και περιορισμοί δόμησης και οποιαδήποτε άλλη απαραίτητη πολεοδομική ρύθμιση για την εξασφάλιση του ελέγχου της περιοχής. Προκειμένου για τους νομούς Αττικής και Θεσσαλονίκης, όπου κατά τη διαδικασία αυτή απαιτείται γνώμη του Συμβουλίου Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος, νοείται γνώμη της εκτελεστικής επιτροπής των Οργανισμών Αθήνας και Θεσσαλονίκης αντίστοιχα. 2. Ειδικότερα, στις Ζώνες Ελεγχόμενης Ανάπτυξης (ΖΕΑ), που καθορίζονται κοντά σε

μεγάλα συγκοινωνιακά έργα (μεγάλες κυκλοφοριακές αρτηρίες, μεγάλοι κυκλοφοριακοί κόμβοι, σταθμοί μετρό, σήραγγες, ζεύξεις, αεροδρόμια κλπ), καθώς επίσης και σε περιοχές για τη δημιουργία περιαστικού πρασίνου κατ'εφαρμογή του ρυθμιστικού σχεδίου, επιτρέπεται ... η αναγκαστική απαλλοτρίωση, λόγω δημόσιας ωφέλειας, των ακινήτων που εμπίπτουν στις ΖΕΑ, για τη δημιουργία ειδικών έργων και εγκαταστάσεων τα οποία απαιτούνται για την καλύτερη και αποδοτικότερη εκμετάλλευση και λειτουργία των συγκοινωνιακών αυτών έργων και την επίτευξη των σκοπών που επιδιώκονται με αυτά, καθώς και των ακινήτων για τη δημιουργία περιαστικού πρασίνου Η αναγκαστική απαλλοτρίωση των χώρων αυτών ενεργείται υπέρ και δαπάναις του ΕΤΕΡΠΣ ή του Ταμείου Εθνικής Οδοποιίας (ΤΕΟ) ... και διέπεται κατά τα λοιπά από τις διατάξεις του ν.δ. 797/1971...» (βλ. άρθρο 185 του ΚΒΠΝ).

Γ.2.3 Οι ρυθμίσεις του π.δ. 11-14.2.1991 (Δ' 74)

Με το π.δ. της 11-14.2.1991 (Δ' 74), εγκρίθηκαν, το πρώτον, το πολεοδομικό σχέδιο και ο πολεοδομικός κανονισμός της περιοχής του Ελαιώνα, που χαρακτηρίσθηκε ως μία ενιαία πολεοδομική ενότητα. Με το άρθρο 1 του εν λόγω π.δ. καθορίσθηκαν οι οικοδομήσιμοι και οι κοινόχρηστοι χώροι, καθώς και διάφοροι χώροι ειδικών χρήσεων: κατά τους υπολογισμούς της Διοικήσεως, με βάση τα οικεία διαγράμματα το ποσοστό των προβλεπομένων κοινοχρήστων χώρων πρασίνου ανέρχεται σε 15% περίπου της συνολικής εκτάσεως. Με τα άρθρα 3 και 7 του διατάγματος αυτού καθορίσθηκαν, αντιστοίχως, οι χρήσεις γης και οι όροι και περιορισμοί δομήσεως της περιοχής. Κατά τον καθορισμό των χρήσεων, αντί των αμιγώς βιομηχανικών ζωνών, προκρίθηκαν ζώνες με μικτές χρήσεις, δηλαδή χρήσεις βιομηχανικές, εμπορικές και χονδρεμπορικές, καθώς και ανάμειξη της κατοικίας με τις ανωτέρω χρήσεις. Περαιτέρω, ο συντελεστής δομήσεως, που κυμαίνεται μεταξύ 0,4 και 1,6, ορίσθηκε σε συνάρτηση με το εμβαδόν των οικοπέδων και τη χρήση των κτηρίων εντός αυτών, ενώ ως προς το μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος ορίσθηκε ότι εφαρμόζονται οι διατάξεις του Γενικού Οικοδομικού Κανονισμού. Εξ άλλου, δυνάμει του άρθρου 5 του αυτού π.δ., ολόκληρη η περιοχή καθορίσθηκε ως Ζώνη Αγοράς Συντελεστή [ΖΑΣ]. Κατά την επεξεργασία του διατάγματος αυτού εν σχεδίο, το Συμβούλιο της Επικρατείας είχε διατυπώσει, μεταξύ άλλων, τις εξής παρατηρήσεις: (α) ότι καλώς διατηρούνται, υπό τους προβλεπόμενους περιορισμούς, οι βιομηχανίες

και βιοτεχνίες μέσης και χαμηλής οχλήσεως, αλλά πρέπει να απομακρυνθούν, εντός ορισμένης προθεσμίας, δυνάμει σχετικής μεταβατικής διατάξεως, οι μονάδες υψηλής οχλήσεως, και (β) ότι πρέπει να αυξηθεί το ποσοστό του πρασίνου, καθώς ποσοστό της τάξεως του 15% είναι ανεπαρκές για την περιοχή και όχι σύμφωνο με τις κατευθύνσεις του ΡΣΑ (βλ. ΠΕ 37/1991).

Κατά του ανωτέρω π.δ. ασκήθηκαν στο Συμβούλιο της Επικρατείας αιτήσεις ακυρώσεως, μεταξύ άλλων και από τους Δήμους της περιοχής. Οι προβληθείσες αιτιάσεις αφορούσαν, κυρίως, τα ακόλουθα σημεία: (α) το προβλεπόμενο κοινόχρηστο πράσινο θεωρείται ανεπαρκές, ως ποσοστό της συνολικής εκτάσεως, και απρόσφορο για τη δημιουργία σημαντικού πνεύμονα, λόγω του κατακερματισμού του στο περιθώριο των οικοδομικών τετραγώνων και του οδικού δικτύου, (β) ο καθορισμός μικτών χρήσεων ευνοεί τη νομιμοποίηση της υφιστάμενης καταστάσεως και δεν δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την αναβάθμιση των βιομηχανικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων μέσης και χαμηλής οχλήσεως, (γ) επιτρέπεται η επί μακρόν διατήρηση των οχλουσών εγκαταστάσεων, και (δ) οι προβλεπόμενοι όροι δομήσεως, ιδίως δε ο ΣΔ οδηγούν σε μεγάλη αύξηση της οικιστικής πυκνότητας και σε εντατική εκμετάλλευση της γης (βλ. τεύχος μελέτης ΕΜΠ για τον Ελαιώνα, 1995, σελ. 61-62).

Δ. Μελέτη του ΟΑ και του ΕΜΠ που απετέλεσε το υπόβαθρο των ρυθμίσεων του π.δ. της 20.9-30.11.1995 (Δ' 1049)

Ενόψει των αντιδράσεων που προκάλεσαν οι ρυθμίσεις του π.δ. της 11-14.2.1991 (Δ' 74) (βλ. ανωτέρω, Γ.2.3), διαπιστώθηκε η ανάγκη ριζικής τροποποίησής τους. Κατόπιν των από 28.3.1994 και 10.1.1995 συμβάσεων μεταξύ του Οργανισμού Αθήνας και του Εθνικού Μετσόβειου Πολυτεχνείου εκπονήθηκε, με συνεργασία των δύο αυτών φορέων, νέα μελέτη (ομάδα μελετητών του ΟΑ, αποτελούμενη από τους Κλειτώ Γεράρδη, Αρχιτέκτονα-Πολεοδόμο, Δήμητρα Αργύρη, Αρχιτέκτονα Μηχανικό και Κώστα Κανδηλώρο, Αρχιτέκτονα Μηχανικό x μελετητική ομάδα του ΕΜΠ, αποτελούμενη από τους Λ. Βασενχόβεν, Πολεοδόμο, Καθηγητή του ΕΜΠ, Π. Δελλαδέτσιμα, Πολεοδόμο, Λέκτορα του Πανεπιστημίου Αιγαίου, Δ. Κρεμεζή-

Λίποβατς, Χημικό Μηχανικό, Λέκτορα του ΕΜΠ, Ηλ. Κουρλιούρο, Πολεοδόμο, Μ. Μανδαράκα, Χημικό Μηχανικό, Λέκτορα του ΕΜΠ, Λ. Παπαγιαννάκη, Οικονομολόγο, Αναπληρωτή Καθηγητή ΕΜΠ, Κ. Σαπουντζάκη, Πολεοδόμο, Μ. Χριστόλη, Πολιτικό Μηχανικό, Περιβαλλοντολόγο, Γ. Νίκου, Χημικό Μηχανικό, Α. Καραβανά, Χημικό Μηχανικό, με γενικό επιστημονικό υπεύθυνο τον Ν. Μαρκάτο, Καθηγητή του ΕΜΠ). Η μελέτη αυτή έλαβε υπόψη τις παλαιότερες προσπάθειες για ρύθμιση της περιοχής, στοιχεία δύο προγενέστερων μελετών του ΕΜΠ [«Καταγραφή και βιωσιμότητα των βιομηχανικών δραστηριοτήτων του Ελαιώνα», μελέτη εκπονηθείσα από το ΕΜΠ σε συνεργασία με τον Σύνδεσμο Οργάνωσης, Διαχείρισης και Ανάπτυξης Δήμων Ελαιώνα, 1991-1992, «Πολεοδομική οργάνωση και ανάπλαση περιοχής Ελαιώνα στην Αθήνα», μελέτη εκπονηθείσα από το ΕΜΠ σε συνεργασία με τον Δήμο Αθηναίων, 1992], την διαμορφωμένη κατάσταση, τις ανάγκες σε χώρους του Δημοσίου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα, όπως είχαν επαναπροσδιορισθεί, τέλος δε τις απόψεις των Δήμων, καθώς και διάφορων άλλων ενδιαφερόμενων φορέων και διατύπωσε συγκεκριμένες προτάσεις, οι οποίες απετέλεσαν τη βάση των ρυθμίσεων που εγκρίθηκαν τελικώς με το π.δ. της 20.9-30.11.1995 (Δ' 1049) (βλ. σχετικώς το ειδικό τεύχος ΥΠΕΧΩΔΕ, ΟΑ και ΕΜΠ για τον Ελαιώνα, 1998, σελ. 7).

Δ.1 Στο τεύχος της μελέτης αυτής (ΕΜΠ-Ερευνητικό πρόγραμμα: Υλοποίηση προγραμμάτων ανάπλασης βιομηχανικών ζωνών εντός πόλεων ... Ελαιώνας της Αθήνας, 1995, 202 σελ.) διαλαμβάνονται τα εξής, ως εισαγωγικές παρατηρήσεις: (α) Βούληση του ΥΠΕΧΩΔΕ και του ΟΑ ήταν «να αναδείξουν την περιοχή του Ελαιώνα σε πεδίο πρότυπου πολεοδομικού, περιβαλλοντικού και οικονομικού σχεδιασμού ... με ρητή πρόθεση διάθεσης χρηματικών πόρων για έργα στον Ελαιώνα, άσκησης πολιτικής μετεγκαταστάσεων δραστηριοτήτων από τον Ελαιώνα και δημιουργίας αποτελεσματικού φορέα ανάπτυξης στην περιοχή, ώστε να προκύψει θετικό αποτέλεσμα για την εξυγίανση της περιοχής, αλλά και για την περιβαλλοντική αναβάθμιση της Αθήνας, ιδιαίτερα της Δυτικής». Εξ άλλου, η θέση της ερευνητικής ομάδας του ΕΜΠ ήταν ότι έπρεπε να επιδιωχθεί η ισότιμη ικανοποίηση «των στόχων περιβαλλοντικής αναβάθμισης και προστασίας της παραγωγικής βιομηχανικής βάσης της περιοχής» (βλ. σελ. 5-6 της μελέτης). (β) Η σχεδιαζόμενη παρέμβαση στο χώρο του Ελαιώνα αποτελεί ένα «πολεοδομικό εγχείρημα χωρίς προηγούμενο», η σημασία του οποίου «δεν οφείλεται μόνο στην έκταση, στην θέση και στις υφιστάμενες ή δυνατές μελλοντικές χρήσεις της περιοχής»: πρόκειται για εγχείρημα που παρουσιάζει «τον χαρακτήρα μιας πρόκλησης, ενός στοιχήματος της πολιτείας με

τους πολίτες και την κοινή γνώμη», διότι ο Ελαιώνας κατέστη «πεδίο διαμάχης ανάμεσα σε διϊστώμενες απόψεις και προσεγγίσεις», πεδίο «αλληλοσυγκρουόμενων οικονομικών επιδιώξεων ... και αντικείμενο αντιδιαμετρικών απόψεων για τη σημασία του και την μελλοντική εξέλιξή του». Αντιπαράθεση εκδηλώθηκε, ιδίως: " Μεταξύ αυτών που πίστευαν ότι μοναδικός «μηχανισμός ρύθμισης» είναι η αγορά γης και ακινήτων και εκείνων «που θεωρούσαν ότι μόνη λύση είναι ο ολοκληρωτικός, κρατικός πολεοδομικός σχεδιασμός», " Μεταξύ αυτών που θεωρούσαν ότι η επίλυση των προβλημάτων επιτυγχάνεται με την οριστικοποίηση του πολεοδομικού σχεδιασμού και εκείνων που επιζητούσαν «ενιαία και συνεχή διαχείριση του χώρου, πιστεύοντας ότι δεν είναι δυνατή η στιγμιαία αντιμετώπιση των προβλημάτων της περιοχής», των οποίων οι παράμετροι δεν είναι πλήρως γνωστοί, " Μεταξύ αυτών «που έδωσαν έμφαση σχεδόν αποκλειστικά στην αποτελεσματική οικονομική λειτουργία της περιοχής ... που την είδαν ως μια ευκαιρία ανάπτυξης κατοικίας ή γραφείων», αυτών «που τόνισαν μόνο την περιβαλλοντική διάσταση της ανάπτυξης, επιμένοντας ... ειδικότερα στην δημιουργία μεγάλης έκτασης πρασίνου, με απομάκρυνση κάθε άλλης χρήσης», και εκείνων που έθεσαν ως κυρίαρχο στόχο «τόσο την εξυγίανση και ενίσχυση της παραγωγικής βάσης όσο και την βελτίωση του περιβάλλοντος της περιοχής και, γενικότερα, της Δυτικής Αθήνας», " Μεταξύ αυτών που θεωρούσαν την ένταξη της περιοχής στο σχέδιο πόλεως ως τη «μόνη δοκιμασμένη λύση στην ελληνική πολεοδομική πρακτική» και εκείνων που προέκριναν την οργανωμένη δόμηση «ως τη μόνη αυθεντική έκφραση της σύγχρονης πολεοδομίας», " Μεταξύ αυτών που επεδίωκαν την παραμονή της βιομηχανίας ως κυρίαρχης χρήσεως ή, πάντως, «λόγω της κρίσης και χάριν μιας υγιούς οικονομικής ανάπτυξης, θέτανε ως βασικό στόχο την προστασία και ενδυνάμωσή» της και εκείνων που ήθελαν την «πλήρη εκδίωξή της» από τον Ελαιώνα ή θεωρούσαν την «αποβιομηχάνιση δεδομένη και αναπόφευκτη», " Μεταξύ αυτών που επεδίωκαν «ενιαία διαχείριση των θυλάκων της μεταποιητικής δραστηριότητας με ... το θεσμικό πλαίσιο των βιομηχανικών περιοχών» και εκείνων που προτιμούσαν τον έλεγχο της δραστηριότητας αυτής με την ένταξη συνολικά της περιοχής στο σχέδιο πόλεως και τον καθορισμό χρήσεων γης, " Μεταξύ αυτών που ήθελαν «να μετατραπεί το σύνολο της έκτασης του Ελαιώνα σε πάρκο ή σε αληθινό ελαιώνα ... και εκείνων που οραματίζονταν μια τολμηρή αρχιτεκτονική σύλληψη, ένα μεγάλης έκτασης οικοδομικό συγκρότημα διοίκησης, υπηρεσιών, εμπορίου και πολιτισμού», " Μεταξύ αυτών που «εκτιμούσαν ότι η διασπορά του πρασίνου σε μικρές επιφάνειες είναι επαρκής, πιο ρεαλιστική και γι' αυτό μάλλον προτιμότερη» και εκείνων «που είχαν την άποψη ότι το

συγκεντρωμένο πράσινο θα ικανοποιούσε ουσιαστικότερες ανάγκες», " Μεταξύ αυτών «που εκτιμούσαν ότι η ανάπλαση του Ελαιώνα περιλαμβάνει μόνο ενέργειες μέσα στα εδαφικά του όρια και χρηματοδότηση αποκλειστικά από εισφορές σε γη και χρήμα από την ένταξη στο σχέδιο των ιδιοκτησιών» και εκείνων που επεδίωκαν εξασφάλιση πόρων «από συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και από συμμετοχή του αρμόδιου φορέα ανάπτυξης σε επιχειρηματικές πρωτοβουλίες», " Μεταξύ αυτών που «προτιμούσαν ένα minimum ρύθμισης, με το κράτος να παραμένει κατόπιν στο ρόλο του παρατηρητή», αυτών που επεφύλλασαν στο κράτος το αποκλειστικό προνόμιο του σχεδιασμού και εκείνων που αναγνώριζαν στο δημόσιο τομέα «έναν ρυθμιστικό-επιτελικό ρόλο, χωρίς αποκλειστικότητα μελλοντικής δράσης και παρέμβασης» ούτε του δημοσίου ούτε του ιδιωτικού τομέα, " Τέλος, δε μεταξύ αυτών που για τις μελλοντικές ενέργειες προτιμούσαν την αποφασιστική αρμοδιότητα να την έχει είτε η κεντρική διοίκηση είτε η τοπική αυτοδιοίκηση και εκείνων που προέκριναν «έναν αυτόνομο τρόπο διαχείρισης και έναν φορέα ανάπτυξης με αυξημένη αυτοτέλεια» (βλ. σελ. 2-4 και 65-66 της μελέτης). (γ) Επισημαίνεται ότι η σύνταξη πολεοδομικού σχεδίου, δηλαδή πολεοδομικής μελέτης κατά την έννοια του ν. 1337/1986, είναι μία μόνο συνιστώσα των δράσεων που απαιτούνται για το «σχέδιο ανάπτυξης», καθώς απαιτούνται και άλλες παράλληλες δράσεις, κυρίως δε η σύσταση «φορέα ανάπτυξης» και η ενεργοποίησή του, προκειμένου να αναλάβει «επιχειρηματικές πρωτοβουλίες για την αυτοχρηματοδότηση του έργου ανάπτυξης, ανάπλασης και αναβάθμισης της περιοχής». Καθόσον, όπως τονίζεται, χωρίς τις δράσεις αυτές, οι επιταγές του πολεοδομικού σχεδίου ενδέχεται να οδηγήσουν και σε χειρότερες καταστάσεις: «π.χ. οι εκτάσεις που χαρακτηρίζονται ως επιφάνειες κοινόχρηστου πρασίνου θα μετατραπούν σε χώρους απορριμμάτων, αν δεν υπάρξουν παράλληλες δράσεις για την διαχείριση και προστασία του πρασίνου». Το ενδεχόμενο, όμως, αυτό δεν μπορεί, κατά τη μελέτη, να αποτελέσει «επιχείρημα υπέρ της άποψης ότι γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο δεν πρέπει να γίνει πρόβλεψη για ένα μεγάλο πάρκο ... Ο σχεδιασμός και προγραμματισμός εφαρμογής πρέπει να γίνει με τρόπο που θα οδηγήσει στην υλοποίηση των προτάσεων [του γενικού σχεδίου ανάπτυξης της περιοχής] και όχι, έμμεσα, στην ανατροπή και αναίρεσή τους». Αναφέρεται, ως χαρακτηριστικό παράδειγμα, το μέλλον «της σοβαρότατα ρυπαίνουσας βιομηχανίας ΕΤΜΑ. Η πρόταση του ΕΜΠ ήταν και είναι ότι ο χώρος που καταλαμβάνει η ΕΤΜΑ πρέπει να γίνει μέρος του πάρκου του Ελαιώνα, του χώρου πρασίνου και πολιτισμού και ότι η ΕΤΜΑ πρέπει να απομακρυνθεί. Το ερώτημα είναι ... πως θα μεθοδευθεί η απομάκρυνση ... Η απάντηση πρέπει να περιλαμβάνει ένα πλήρες πρόγραμμα

μετεγκατάστασης». Απαιτείται, συνεπώς, «συντονισμός πολιτικής του χώρου και βιομηχανικής πολιτικής», καθώς «[ε]ίναι αδύνατο να ασκηθεί χωροταξική και πολεοδομική ή βιομηχανική πολιτική ... όταν η μία αναιρεί και υπονομεύει την άλλη». (δ) Επισημαίνονται, επίσης, οι «σοβαρές ενδείξεις για νέες τάσεις που διαμορφώθηκαν ή ... εντάθηκαν στον Ελαιώνα μετά το 1992, που συνδέονται με τάσεις και προβλήματα [στην Αθήνα και όλη την Ελλάδα]. Η πρώτη [τάση] είναι η μερική ή ολική μετατροπή βιομηχανικών επιχειρήσεων σε εμπορικές, εισαγωγικές επιχειρήσεις», φαινόμενο που χαρακτηρίζεται «ανησυχητικό». Η δεύτερη είναι «η αυξανόμενη ζήτηση για αποθηκευτικούς χώρους». Οι δύο αυτές τάσεις συνδέονται, κατά τη μελέτη, στενά: «Το φαινόμενο ... που απαιτεί προσεκτική διερεύνηση, είναι σοβαρό ... διότι χάνονται πολλές θέσεις εργασίας στον Ελαιώνα και διότι η περιοχή μπορεί να μετατραπεί αθόρυβα σε χώρο αποθηκών και διακίνησης εμπορευμάτων. Το κοινωνικό κόστος μιας τέτοιας εξέλιξης θα είναι μεγάλο ... Το συμπέρασμα είναι ότι η ανάγκη προστασίας της υγιούς και περιβαλλοντικά καθαρής βιομηχανικής δραστηριότητας του Ελαιώνα προβάλλει διπλά αναγκαία ... Θα είναι τραγικό για το μέλλον της ελληνικής βιομηχανίας, εάν οι εξελίξεις διαφαινόμενης αποβιομηχάνισης ... θεωρηθούν από ορισμένους ως η χρυσή ευκαιρία για να δοθεί η χαριστική βολή στην βιομηχανία του Ελαιώνα» (βλ. σελ. 6-9 της μελέτης).

Δ.2 Στη μελέτη παρουσιάζονται, ακολούθως, γενικότερες επιστημονικές θέσεις για τις πολεοδομικές αναπλάσεις και το αστικό πράσινο, με ειδική αναφορά στο πρόβλημα της μετεγκαταστάσεως βιομηχανικών μονάδων, καθώς και οι θέσεις της διεθνούς θεωρίας και πρακτικής για τις οργανωτικές δομές και τους φορείς των αναπλάσεων (βλ. Μέρος Α΄, σελ. 18-57). Περαιτέρω, γίνεται εκτενής ανάλυση της υφιστάμενης καταστάσεως, με καταγραφή των δραστηριοτήτων που ασκούνται (βλ. Μέρος Β΄). Μεταξύ άλλων, αναφέρονται τα εξής: Ο Ελαιώνας «λόγω της θέσης του δίπλα στο ιστορικό κέντρο της Αθήνας ... της διοικητικής του πολυδιάσπασης, της πολλαπλής ιστορικής του φυσιογνωμίας, αλλά και των παλινδρομήσεων της Πολιτείας σε θέματα βιομηχανικής, περιβαλλοντικής και πολεοδομικής πολιτικής, συνιστά μια πολυπρόσωπη κατακερματισμένη και εσωτερικά αντιφατική πραγματικότητα. Αποτελεί ένα ... ετερόκλητο σύνολο και ταυτόχρονα διαδραματίζει βασικούς λειτουργικούς ρόλους σε σχέση με το ευρύτερο συγκρότημα της Πρωτεύουσας ... Κυρίαρχη εσωτερική λειτουργία στην περιοχή είναι η μικρής, μεσαίας και μεγάλης κλίμακας βιομηχανική δραστηριότητα και οι εγκαταστάσεις και χρήσεις που την πλαισιώνουν, ως υποδομή, ή ως υπηρεσίες υποστήριξης και εξυπηρέτησής της

(αποθήκευση-μεταφορές) ... Ο Ελαιώνας, όμως, εκτός από βιομηχανική περιοχή, μοιάζει σήμερα και με ένα εκτεταμένο κυκλοφοριακό και μεταφορικό κόμβο ... [Λ]ειτουργήσε ιστορικά ως 'αλάνα' απόρριψης των απόβλητων από τον ιστό της πόλης δραστηριοτήτων (μάντρες υλικών, αποθήκες, αμαξοστάσια, πρακτορεία μεταφορών κλπ) και συνεπώς ως καταφύγιο για τις τελευταίες». Συν τω χρόνω οι μεταφορές διογκώθηκαν και λόγω «της συνάντησης εδώ πληθώρας αστικών και υπεραστικών αξόνων της Πρωτεύουσας. Ετσι σήμερα η σχέση μεταξύ μεταφορικών υπηρεσιών και βιομηχανικών δραστηριοτήτων δεν είναι πλέον η υποστήριξη των δεύτερων από τις πρώτες, αλλά η μεταποιητική δραστηριότητα χάνει διαρκώς έδαφος προς όφελος του μεταφορικού-αποθηκευτικού τομέα». Συγχρόνως «αποτελεί πεδίο αλληλοσυγκρουόμενων οικονομικών επιδιώξεων με επιδράσεις σε ευρύτερες γεωγραφικές περιφέρειες και κλάδους δραστηριοτήτων ... Πρόκειται κατ' αρχήν για μια περιοχή υποδοχής πλήθους οικονομικών δραστηριοτήτων άλλοτε μικρής και άλλοτε μεγάλης οικονομικής επιφάνειας. Ταυτόχρονα όμως αποτελεί πεδίο προσπορισμού υπεραξίας από πλευράς ιδιοκτητών γης». Η κερδοσκοπία πάνω στη γη και το ασταθές θεσμικό καθεστώς «ευνοούν μια κατάσταση διαρκούς μεταβλητότητας στην χρήση του χώρου» και υπομονεύουν την αποδοτικότητα των παραγωγικών επιχειρήσεων: «[α]ποτέλεσμα αλλά και μάρτυρας της διαμάχης αυτής είναι απότομες ... διακυμάνσεις των τιμών γης, ένα βιομηχανικό και ημιβιομηχανικό κτισμένο περιβάλλον με έντονο χαρακτήρα προσωρινότητας, μηδενικές επενδύσεις ... για εκσυγχρονισμό ... καθεστώς παρανομίας και αυθαιρεσίας». Τέλος, η περιοχή «παρουσιάζει μια ιδιαίτερη, δυσμενή γενικά και ασυνάρτητη περιβαλλοντική εικόνα, που συντελεί στη διαμόρφωση και διαρκή επιδείνωση του αρνητικού περιβαλλοντικού κλοιού της Πρωτεύουσας ... [παρατίθενται παραδείγματα]. Η εικόνα αυτή της πολεοδομικής και περιβαλλοντικής αναρχίας δεν έχει όμοιά της ούτε στις κεντρικές συνοικίες της Πρωτεύουσας ούτε σε άλλα αστικά κέντρα ούτε σε προαστιακές βιομηχανικές περιοχές». Για τα παραπάνω ευθύνονται: «(α) Το γεγονός ότι χωρίς στοιχειωδώς οργανωμένο οδικό δίκτυο, χωρίς υποδομές και άλλες εξυπηρετήσεις, η περιοχή ήταν και παραμένει μιας μεγάλης σπουδαιότητας βιομηχανική ζώνη, ένα κέντρο μεταφορών και χονδρεμπορίου, τόπος κατοικίας και ταυτόχρονα ένα γήπεδο απόρριψης ανεπιθύμητων δραστηριοτήτων και εγκαταστάσεων και άχρηστων αντικειμένων. (β) Το γεγονός ότι στην περιοχή βρήκε καταφύγιο η κάθε μορφή παρανομία από την καταπάτηση γης και την λειτουργία εγκαταστάσεων χωρίς νόμιμες άδειες, μέχρι την παραγωγή νοθευμένων ή απαγορευμένων προϊόντων. (γ) Οι τάσεις κερδοσκοπίας πάνω στη γη ... (δ) Η κυκλοφοριακή σημασία της περιοχής και η

συγκέντρωση εδώ πληθώρας δραστηριοτήτων 'περί το αυτοκίνητο' από τις πλέον σύγχρονες μέχρι τις πλέον υποβαθμισμένες ... (ε) Η διαρκής κινητικότητα χρηστών και απασχολουμένων ... (ζ) Το λειτουργικό φράγμα που οριοθετούν οι μεγάλοι οδικοί άξονες μεταξύ της περιοχής και των κατοικημένων εκτάσεων των γύρω Δήμων, γεγονός που την καθιστά απροσπέλαστη και ουσιαστικά αδιάφορη για τους δημότες και τις αντίστοιχες δημοτικές αρχές ...» (βλ. μελέτη, σελ. 64-68).

Παρατίθενται, ειδικώς, στοιχεία για το μέγεθος και τη σημασία της μεταποιητικής δραστηριότητας στον Ελαιώνα, από τα οποία συνάγεται, κατά τη μελέτη, «φανερή τάση συρρίκνωσης» της δραστηριότητας αυτής: «Η κρίση της μεταποιητικής δραστηριότητας του Ελαιώνα θα πρέπει να αποδοθεί κατά κύριο λόγο στην κακή οργάνωση και διαχείριση του χώρου και στην όξυνση των προβλημάτων που συσσωρεύονται από χρόνια στην περιοχή. Η πολεοδομική αναρχία και η έλλειψη ζωτικού χώρου για ορθολογική οργάνωση και εκσυγχρονισμό της παραγωγικής διαδικασίας, το κυκλοφοριακό χάος και η έλλειψη υποδομής μαζί με τη θεσμική αβεβαιότητα δημιουργούν συνθήκες υποβάθμισης, που διώχνουν τις υγιείς και νόμιμες μεταποιητικές δραστηριότητες και ευνοούν την ανάπτυξη λειτουργιών χαμηλού κόστους με δυσμενείς επιπτώσεις τόσο στην οικονομία όσο και στην ποιότητα του περιβάλλοντος ... Η προσμονή για ρύθμιση των προβλημάτων αυτών αποκλειστικά μέσα από τη λειτουργία των μηχανισμών της αγοράς [με το π.δ. της 11-14.2.1991] είχε σαν ήδη ορατή συνέπεια τη σταδιακή εκτόπιση της μεταποίησης από περισσότερο ανταγωνιστικές εμπορικές χρήσεις. Μια τέτοια εξέλιξη συμβάλλει σε παραπέρα αποβιομηχάνιση της περιοχής με τις αντίστοιχες οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις, τη στιγμή που στις μεγάλες βιομηχανικές ευρωπαϊκές πόλεις έχει αναγνωρισθεί η ανάγκη συγκράτησης της μεταποιητικής δραστηριότητας και της απασχόλησης. Η ανάγκη βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής βιομηχανίας, τόνωσης της απασχόλησης στη μεταποίηση, αλλά και αναβάθμισης του περιβάλλοντος στο Λεκανοπέδιο επιβάλλει κατά συνέπεια παρεμβάσεις που να εξασφαλίζουν συνθήκες σωστής ανάπτυξης και εκσυγχρονισμού της μεταποιητικής δραστηριότητας καθώς και των απαραίτητων βοηθητικών λειτουργιών» (βλ. μελέτη, σελ. 68-70).

Παρατίθενται επίσης συγκεκριμένα στοιχεία για τη ρύπανση του περιβάλλοντος από αέρια και υγρά απόβλητα, με ειδική αναφορά στους ρυπογόνους βιομηχανικούς κλάδους, όπως τα βυρσοδεψεία, τα επιμεταλλωτήρια, τα χυτήρια και η παραγωγή

έτοιμου σκυροδέματος, και στις ρυπογόνες μονάδες, όπως η Αθηναϊκή Χαρτοποιία [SOFTEX] και το συγκρότημα των μονάδων ΕΤΜΑ, ΠΟΛΥΕΤΜΑ και ΕΛΛΑΤΕΞ [παραγωγή νήματος τεχνητής μετάξης, πολυεστερικού νήματος και συνθετικών ινών] (βλ. σελ. 78-97). Για το βιομηχανικό συγκρότημα ΕΤΜΑ αναφέρονται τα εξής: «Καταναλώνει τις μεγαλύτερες ποσότητες καυσίμων ... και ευθύνεται για ένα σημαντικό μέρος της ρύπανσης από τις καύσεις. Το πρόβλημα όμως αυτό μπορεί να αντιμετωπισθεί ριζικά με τη χρήση φυσικού αερίου ... Επίσης [παράγει] υγρά τοξικά απόβλητα, τα οποία μπορούν να αντιμετωπισθούν με κατάλληλες εγκαταστάσεις επεξεργασίας». Τέλος, κατά τις παραγωγικές διεργασίες, εμπέμπει τοξικές ενώσεις και συγκεκριμένα μεγάλες ποσότητες υδρόθειου και διθειάνθρακα. Η εταιρεία δεν μπορεί να αντιμετωπίσει επαρκώς, με τεχνολογικά μέτρα, τους ως άνω εκπεμπόμενους ρύπους και απαιτείται γενική αλλαγή της παραγωγικής της υποδομής. Εξ άλλου, υπάγεται στις δεσμεύσεις της νομοθεσίας για τα μεγάλα τεχνολογικά ατυχήματα (οδηγία Seveso), διότι αποθηκεύει διθειάνθρακα, σε ποσότητα μεγαλύτερη των 200 t (βλ. μελέτη ΕΜΠ σελ. 156-157). Εκτιμάται, συνεπώς, ότι «[σ]ε διάστημα 5-10 ετών η ΕΤΜΑ θα υποχρεωθεί να προσαρμοσθεί σε αυστηρά όρια εκπομπής και κυρίως σε πρότυπα 'καθαρών' τεχνολογιών, τα οποία αναμένεται να τεθούν σε εφαρμογή με κοινοτική οδηγία ... και θα αναγκασθεί [ως εκ τούτου] είτε να πραγματοποιήσει σοβαρότατες επενδύσεις για την τήρηση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας είτε να μετεγκατασταθεί εκτός της περιοχής Ελαιώνα» (βλ. ειδικό τεύχος ΥΠΕΧΩΔΕ, ΕΜΠ, ΟΑ για τον Ελαιώνα).

Επισημαίνεται, περαιτέρω, ότι μείζον περιβαλλοντικό πρόβλημα είναι και η ατμοσφαιρική ρύπανση που προκαλείται από την κυκλοφορία των οχημάτων: όπως τονίζεται, «η απομάκρυνση του συνόλου των παραγωγικών μονάδων από τον Ελαιώνα και η αντικατάστασή τους από τριτογενείς χρήσεις δεν είναι καθόλου βέβαιο ότι θα εξουδετερώσει το πρόβλημα της αέριας ρύπανσης στην περιοχή», καθώς οι χρήσεις του τριτογενούς τομέα παράγουν υψηλό κυκλοφοριακό φόρτο και, συνεπώς, αυξημένη ατμοσφαιρική ρύπανση (βλ. σελ. 132-133).

Δ.3 Ενόψει των ανωτέρω διαπιστώσεων διατυπώνεται η πρόταση της μελέτης για τον πολεοδομικό σχεδιασμό της περιοχής του Ελαιώνα (βλ. Μέρος Γ'). «Οι δύο κύριες επιδιώξεις της» είναι]: (α) «Η προστασία και ενθάρρυνση της υγιούς, νόμιμης, μη ρυπογόνας παραγωγικής δραστηριότητας», η οποία παραμένει στην περιοχή, με την εξασφάλιση, ιδίως, της αναγκαίας υποδομής για την εξυπηρέτηση και τον εκσυγχρονισμό της. (β) Η βελτίωση του περιβάλλοντος, ιδίως με τον περιορισμό της

βιομηχανικής και κυκλοφοριακής ρύπανσης, την δημιουργία κοινόχρηστων χώρων πρασίνου και αναψυχής και την ανάδειξη των θέσεων αρχαιολογικού ενδιαφέροντος, για την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής στο Δυτικό Διαμέρισμα της Αθήνας και την βελτίωση των συνθηκών εργασίας και κατοικίας στην περιοχή. Η τρίτη επιδίωξη της προτάσεως που διατυπώνεται είναι «[η] αντιμετώπιση, στο άμεσο μέλλον, των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών εξελίξεων στην περιοχή, αλλά και των πιέσεων που [αυτές] προκαλούν, ώστε να εξασφαλισθεί η βιωσιμότητα και [το εφικτό του πολεοδομικού σχεδιασμού] και να αποτραπούν αντιδράσεις που θα οδηγούσαν πρακτικά σε αναίρεσή [του]» (βλ. σελ. 115-116).

Ειδικότερα: Με βάση ορισμένα κριτήρια, που κρίνονται από τη μελέτη πρόσφορα για την αξιολόγηση των βιομηχανικών μονάδων (π.χ. είδος και μέγεθος της δραστηριότητας, κατάσταση των πάγιων εγκαταστάσεων, είδος και όγκος των παραγομένων αποβλήτων, προκαλούμενες οχλήσεις, κίνδυνοι ατυχημάτων), καθορίζονται αφενός οι μονάδες και οι κλάδοι που επιβάλλεται να απομακρυνθούν από τον Ελαιώνα (κυρίως: βυρσοδεψεία, χυτήρια, επιμεταλλωτήρια, κεραμοποιεία) και αφετέρου οι μονάδες που επιτρέπεται να παραμείνουν ή να μετεγκατασταθούν στον Ελαιώνα (βλ. σελ. 158-166). Επιχειρείται εκτίμηση του κόστους των προτεινόμενων μετεγκαταστάσεων (βλ. σελ. 143-146) και διατυπώνονται προτάσεις για να καταστούν αυτές εφικτές (βλ. σελ. 147-149). Τεκμηριώνεται η άποψη ότι επιβάλλεται η διατήρηση και εξυγίανση των μη ρυπογόνων βιομηχανιών και η ανάσχεση του τριτογενούς τομέα και προτείνεται η πολεοδομική αναδιοργάνωση της μεταποιητικής δραστηριότητας, που δεν ανήκει «στους προβληματικούς περιβαλλοντικά κλάδους». Συγκεκριμένα, προτείνεται (α) καθορισμός περιοχών που θα διαμορφωθούν σε βιομηχανικούς θύλακες, κατά κύριο λόγο στην ενδοχώρα του Ελαιώνα και σε θέσεις «σημαντικής συγκέντρωσης μεταποιητικής δραστηριότητας» που λειτουργεί νομίμως, ώστε «η εξασφάλιση της αναγκαίας υποδομής και η άρση της θεσμικής αβεβαιότητας να συμβάλουν στη λήψη αποφάσεων εκσυγχρονισμού και ορθολογικής οργάνωσης [των μονάδων] για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας και την διατήρηση των θέσεων εργασίας»: οι περιοχές αυτές καλύπτουν συνολικά ποσοστό 18% της ευρύτερης υπό ρύθμιση εκτάσεως, (β) καθορισμός μικτών περιοχών βιομηχανικών και τριτογενών χρήσεων, κατά κύριο λόγο στην περίμετρο του Ελαιώνα και κατά μήκος των μεγάλων κυκλοφοριακών του αξόνων× τη θεσμοθέτηση των μικτών αυτών ζωνών πρότεινε ο ΟΑ, λαμβάνοντας υπόψη την αυξανόμενη ζήτηση για χρήσεις του τριτογενούς τομέα× στη μελέτη επισημαίνεται

ότι πρέπει να αναμένεται σταδιακή μετατροπή των ζωνών αυτών από χώρους παραγωγής ενδιάμεσων ή καταναλωτικών αγαθών σε χώρους εμπορικών συναλλαγών και διοικητικών υπηρεσιών, ότι η διαφαινόμενη εξέλιξη για εγκατάσταση στην περιοχή μονάδων χονδρεμπορίου και μεγάλης κλίμακας πολυκαταστημάτων λιανικού εμπορίου, απειλεί τις μικρές και μεσαίες βιομηχανικές μονάδες, ότι η «εξέλιξη του Ελαιώνα σε κόμβο χονδρεμπορίου και μαζικού λιανικού εμπορίου είναι άγνωστο τι συνέπειες θα έχει για το παραγωγικό δυναμικό της περιοχής και κατά πόσο συμβάλλει στην εν γένει βελτίωση του περιβάλλοντος», με δεδομένες τις δυσμενείς επιπτώσεις από τη λειτουργία των καταστημάτων αυτών στην κυκλοφορία και τη στάθμευση, και ότι, συνεπώς, «πρέπει να υπάρξει στενή παρακολούθηση των τάσεων για αποτροπή δυσμενών εξελίξεων»: οι περιοχές αυτές καλύπτουν συνολικά ποσοστό 22%, (γ) καθορισμός ζωνών τριτογενών χρήσεων, αμιγώς, σε μικρό ποσοστό 4%, (δ) καθορισμός μικτών ζωνών τριτογενών χρήσεων και κατοικίας, σε μικρό επίσης ποσοστό 3%: οι ζώνες αυτές κατά τον σχεδιασμό θα αποτελέσουν «τείχος προστασίας του αρχαιολογικής σημασίας άξονα της Ιεράς Οδού και της Πειραιώς από κακής αισθητικής δραστηριότητες και κτηριακές κατασκευές», (ε) καθορισμός ζώνης για τα πρακτορεία μεταφορών, σε ποσοστό 2%, με σκοπό την απελευθέρωση χώρων και την εξοικονόμηση γης, τη βελτίωση των συνθηκών λειτουργίας της δραστηριότητας αυτής και την αντιμετώπιση των προβλημάτων στην κυκλοφορία (βλ. αναλυτικά σελ. 115-130), (στ) καθορισμός χώρων κοινόχρηστου πράσινου: οι θέσεις και οι προτάσεις της μελέτης για το ζήτημα αυτό παρουσιάζονται αμέσως παρακάτω.

Δ.4 Επιλογή της μελέτης είναι να δημιουργηθεί εκτεταμένο δίκτυο κοινοχρήστων χώρων στον Ελαιώνα, που θα περιλαμβάνει ένα μεγάλο χώρο πρασίνου, με μια καινοτόμο προσέγγιση, η οποία δεν θα αναπαράγει το συμβατικό «δημοτικό πάρκο-πλατεία της ελληνικής πραγματικότητας». Το έργο αυτό εκτιμάται ότι θα έχει πολύ μεγάλη περιβαλλοντική και πολιτιστική σημασία για την Πρωτεύουσα.

Οι μελετητές εκκινούν από ορισμένες διαπιστώσεις. Επισημαίνεται, κατά πρώτον, ότι η Αθήνα είναι «μια πόλη φτωχή σε πράσινο και ελεύθερους χώρους». Σύμφωνα με τα διαθέσιμα κατά το χρόνο της μελέτης στοιχεία, σε κάθε κάτοικο του Λεκανοπεδίου αναλογούν 2,43 τμ πρασίνου, «εάν δε αφαιρεθούν οι επιφάνειες των δημοτικών πλατειών και πρασιών, η αναλογία είναι μικρότερη». Η σύγκριση με άλλες πόλεις της Ευρώπης αναδεικνύει το μέγεθος του προβλήματος [24 τμ στην Κολωνία, 22 τμ στο Μόναχο, 14 τμ στην Στουτγάρδη, που θεωρείται ότι βρίσκεται σε

μειονεκτική κατάσταση, 22 τμ ανά κάτοικο στη Σόφια το 1980, με πρόβλεψη αυξήσεως της αναλογίας στα 35 τμ για το 1990]. Στην Αθήνα υπάρχει μεγάλη έλλειψη αστικών δημόσιων πάρκων, τόσο σε αριθμό, όσο και σε μέγεθος [«το κατ'εξοχήν δημόσιο πάρκο ο Εθνικός Κήπος, μαζί με τον κήπο του Ζαπείου, δεν ξεπερνάει τα 27 εκτάρια, ο Λυκαβηττός τα 50 και το Πεδίο του Αρεως τα 20», ενώ τα δύο γνωστότερα πάρκα του Λονδίνου έχουν έκταση 249 και 190 εκτάρια, αντίστοιχα, ο δε Βασιλικός Βοτανικός Κήπος 121 εκτάρια»] (σελ. 136).

Τονίζεται, εν συνεχεία, ότι στη σημερινή Αθήνα, ιδίως δε στον Ελαιώνα και την ευρύτερη περιοχή του, απαιτείται «απομάκρυνση από την πολεοδομική πρακτική του παρελθόντος, όπου συνήθως οι ελεύθεροι χώροι είναι μια καρικατούρα της φύσης»: η μορφή και διάταξη των ελεύθερων χώρων στην πόλη και ο τρόπος διαχειρίσεώς τους επηρεάζουν «την αίσθηση και συνείδηση της φύσης» από τον κάτοικο των πόλεων, γι' αυτό προτείνεται να δημιουργηθεί στον Ελαιώνα «αστικό δάσος», με «επανεισαγωγή της φύσης, με τρόπο κατά το δυνατόν ελεύθερο» και «δημιουργική σύνδεσή της με δραστηριότητες μάθησης και πολιτισμού» (σελ. 29-30, 73).

Εξετάζεται, επίσης, η θέση ορισμένων φορέων για μετατροπή του Ελαιώνα, στο σύνολό του, σε πολύ μεγάλο πάρκο: Η περιοχή θεωρήθηκε, από μεγάλο τμήμα της κοινωνίας, ως ο «πράσινος τόπος για την αναπλήρωση των κενών και ελλείψεων του αστικού συγκροτήματος σε πνεύμονες με φυσική βλάστηση, σε χώρους εκτόνωσης για περίπατο και αναψυχή». Η αντιμετώπιση του Ελαιώνα ως μέσου «επίλυσης του περιβαλλοντικού προβλήματος της Πρωτεύουσας και βελτίωσης της ποιότητας ζωής των κατοίκων της έχει ποικίλες αφετηρίες και αιτίες»: ενδεικτικά αναφέρονται, η κεντρική του θέση στο πολεοδομικό συγκρότημα, το γεγονός ότι μέχρι το 1991 αποτελούσε το τελευταίο εκτός σχεδίου τμήμα, τόσο κοντά στο ιστορικό κέντρο, η ιστορική ονομασία και προέλευση της περιοχής, η πεδινή τοπογραφία της και οι ιδιότητές της ως φυσικού αποδέκτη των επιφανειακών υδάτων του Λεκανοπεδίου, το γεγονός ότι συνορεύει με υποβαθμισμένες περιοχές κατοικίας, η προσδοκία απομακρύνσεως από την περιοχή όλων των βιομηχανικών δραστηριοτήτων, λόγω και της μη συμβατότητάς τους με τις παρακείμενες περιοχές κατοικίας και τις κεντρικές αστικές λειτουργίες, και η εκτίμηση ότι από την μεταφορά αυτή θα απελευθερωθούν τεράστιες εκτάσεις, η παρουσία στην περιοχή χέρσων εκτάσεων και μεγάλων ακάλυπτων χώρων, καθώς και εκτάσεων και κτηριακών συγκροτημάτων του ευρύτερου δημόσιου τομέα, που αντιμετωπίζονται ως σημαντικό απόθεμα δωρεάν

διαθέσιμης γης, η οποία μπορεί να αξιοποιηθεί ως πράσινο, επ'ωφελεία του κοινωνικού συνόλου. Εν σχέσει προς τα επιχειρήματα, η μελέτη επισημαίνει ότι «η ιστορική προέλευση και ονομασία της περιοχής ελάχιστη σχέση έχει με τη σημερινή της φυσιογνωμία», ότι οι ελλείψεις των δυτικών συνοικιών σε ελεύθερους χώρους είναι αναμφισβήτητα σοβαρές και η δημιουργία ενός πάρκου θα είναι κατ'αρχήν ευεργετική, αλλά σε μικρότερο από τον εκτιμώμενο βαθμό, καθώς και ότι η απομάκρυνση των δραστηριοτήτων του ευρύτερου δημόσιου τομέα, καίτοι επιθυμητή για την εξυγίανση και αποφόρτιση της περιοχής, προκρούει στη δυσχέρεια εξευρέσεως εναλλακτικών θέσεων για την μεταφορά τους (βλ. σελ. 132 επ).

Όπως αναφέρεται, συνεκτιμώντας όλα τα ανωτέρω, η ομάδα μελέτης «αναζήτησε μια λύση συμβιβασμού», ανάμεσα στην ικανοποίηση αφενός της αδήριτης ανάγκης για κοινόχρηστους χώρους πρασίνου και αφετέρου των δυνατοτήτων ή περιθωρίων της Πολιτείας, αφού έλαβε, ιδίως, υπόψη τους περιορισμούς και τις δεσμεύσεις που απορρέουν από την πολεοδομική νομοθεσία, την έλλειψη πόρων, τη διαθέσιμη ελεύθερη γη και δημόσια γη, κοινωνικές αντιλήψεις και πρακτικές και την αδυναμία του κρατικού μηχανισμού να επιβάλει και ελέγξει την εφαρμογή των πολεοδομικών σχεδίων (βλ. σελ. 132 επ).

Με τον προτεινόμενο σχεδιασμό, μετά και την απομάκρυνση των βιομηχανιών οι οποίες προβλέπεται ότι θα μετεγκατασταθούν υποχρεωτικά, «είναι δυνατή η δημιουργία [στον Ελαιώνα] συνεχούς και σχετικά συμπαγούς πάρκου έκτασης 1.000-1.200 στρεμμάτων». Όπως αναφέρεται, «η έκταση είναι πρωτοφανής για τα ελληνικά δεδομένα και θα αποτελέσει τεράστια επιτυχία η σωστή κατασκευή, οργάνωση και διαχείριση ενός πάρκου αυτού του μεγέθους», με κατά το δυνατόν «αυτοφυή βλάστηση, ποικιλία και μίξη φυτών, μακροπρόθεσμες δυνατότητες φυσικής αναγέννησης και χαρακτηριστικά μεσογειακού τοπίου». Τονίζεται ότι «το εγχείρημα της δημιουργίας και διαχείρισης τόσο του συμπαγούς κεντρικού πάρκου όσο και του συνόλου του δικτύου πρασίνου της περιοχής θα είναι από τις σοβαρότερες αρμοδιότητες του φορέα ανάπτυξης του Ελαιώνα», σε στενή συνεργασία με τους δήμους της περιοχής και άλλους φορείς όπως το Γεωργικό Πανεπιστήμιο, σχολεία, τοπικές οργανώσεις πολιτισμού και αναψυχής (σελ. 138). Επισημαίνεται ότι ένα συμπαγές πάρκο της τάξεως των 1.000 στρ συνεπάγεται πολύ μεγάλο κόστος κατασκευής και συντήρησης (βλ. αναλυτικά σελ. 139-142).

Ο βασικός όγκος πρασίνου προτείνεται να αναπτυχθεί στο κέντρο της περιοχής από βορρά προς νότο, ανάμεσα στην οδό Αγ. Αννης και τον άξονα του ρέμματος του Προφήτη Δανιήλ. Προτείνεται επίσης συνεχής ροή χώρων πρασίνου σ'ολόκληρη την περιοχή με δύο βασικούς άξονες: «έναν επιμήκη, που αρχίζει από τη Λ. Καβάλας και καταλήγει στην οδό Μακρυγιάννη στο Ρέντη, ο οποίος διασταυρώνεται με άλλον άξονα γραμμικής κατεύθυνσης από ανατολικά προς δυτικά, που αναπτύσσεται κατά μήκος της Ιεράς Οδού από τη Γεωπονική Σχολή μέχρι τον Κηφισσό... Χώροι πρασίνου προτείνονται ... κατά μήκος μεγάλων αξόνων, στα σημεία επαφής της περιοχής με πυρήνες κατοικίας και στις περιπτώσεις ανάδειξης ιστορικών στοιχείων ... Κατά μήκος της Ιεράς Οδού προτείνονται γραμμικοί χώροι πρασίνου [οι οποίοι] ενισχύονται από κοινόχρηστους χώρους πρασίνου ικανού εμβαδού ... Οι παραπάνω χώροι κατ'αρχήν θα φυτευθούν με πυκνό πράσινο έτσι ώστε αφενός να αποκατασταθεί στην περιοχή η ιστορική της συνέχεια, αφετέρου να αποδοθεί στους κατοίκους των γύρων υποβαθμισμένων περιοχών αλλά και του λεκανοπεδίου γενικότερα, ένα μεγάλο πάρκο πολιτισμού, αναψυχής και περιπάτου ... Οι περιοχές πρασίνου καταλαμβάνουν 2.320 στρ ποσοστό δηλ 30% του συνόλου της περιοχής το οποίο θα αυξηθεί ακόμα κατά 1.100 στρ περίπου (14%) από την υποχρεωτική φύτευση ακάλυπτων τμημάτων των ιδιωτικών γηπέδων και την απομάκρυνση σε β' φάση των μονάδων ΕΤΜΑ, ΚΟΠΑΛΙΝ, τμήματος της SOFTEX κ.ά. Το γεγονός ότι οι παραπάνω χώροι πρασίνου διαμορφώνονται σε μια βιομηχανική περιοχή απομονωμένη από περιοχές κατοικίας με ισχυρά φράγματα που αποτελούν οι μεγάλοι οδικοί άξονες, δημιουργεί την ανάγκη εμπλουτισμού τους με δραστηριότητες τέτοιες που θα προσελκύσουν κοινό, έτσι ώστε ν'αποτελέσουν ζωντανούς και όχι νεκρούς χώρους ... Προτείνεται λοιπόν η εγκατάσταση σ'αυτούς εστιατορίων, αναψυκτηρίων, χώρων συνάθροισης κοινού, πολιτιστικών κτηρίων, υπαίθριων αθλητικών εγκαταστάσεων και κτηρίων κοινωνικής πρόνοιας με μικρό όμως συντελεστή δόμησης ίσον προς 0,1, έτσι ώστε να μην αλλοιωθεί το κυρίαρχο χαρακτηριστικό τους που θα είναι το πράσινο. Η απόκτηση των χώρων πρασίνου θα πραγματοποιηθεί κυρίως από τις οφειλόμενες εισφορές σε γη ... θα απαιτηθούν όμως και απαλλοτριώσεις. Η διαμόρφωση δε και συντήρησή τους θα γίνει από τον φορέα εφαρμογής του σχεδίου που θα δημιουργηθεί για την ανάπλαση της περιοχής. Τέλος προτείνεται σύμφωνα με ορισμένες προϋποθέσεις η δημιουργία υπόγειων χώρων στάθμευσης κάτω από κοινόχρηστους χώρους πρασίνου ...». Ως προς το ιδιοκτησιακό καθεστώς των γηπέδων που χαρακτηρίζονται ως κοινόχρηστο πράσινο παρατηρούνται τα εξής: κατά τεκμήριο πρόκειται για γήπεδα ή τμήματα γηπέδων που ανήκουν σε Υπουργεία και οργανισμούς του ευρύτερου δημόσιου τομέα,

για αδόμητα γήπεδα, καλλιεργούμενες εκτάσεις, μάντρες υλικών, σταθμούς αυτοκινήτων και γήπεδα με πρακτορεία μεταφορών, για γήπεδα αθλητικών εγκαταστάσεων, για γήπεδα με εγκαταστάσεις προβληματικών από περιβαλλοντική άποψη μονάδων και κλάδων που απομακρύνονται από τον Ελαιώνα (βυρσοδεψεία, κεραμοποιεία, ΕΤΜΑ, μονάδες έτοιμοι σκυροδέματος) (βλ. σελ. 134)

Δ.5 Στη μελέτη επισημαίνεται ότι για την επίτευξη των στόχων του σχεδιασμού απαιτείται η άσκηση «συνεπούς πολιτικής μετεγκατάστασης» των επιχειρήσεων που πρέπει να απομακρυνθούν, καθώς και η σύσταση «ευέλικτου φορέα ... για την ανάληψη από μέρους του επιχειρηματικών πρωτοβουλιών ανάπτυξης γης, με σκοπό τον σχηματισμό κεφαλαίου χρηματοδότησης έργων κοινής ωφέλειας, όπως πάρκων και πολιτιστικών έργων».

Η ανωτέρω μελέτη αποτέλεσε αντικείμενο διαλόγου, όπως δε αναφέρεται, σύγκλιση των απόψεων των εμπλεκόμενων φορέων διαπιστώθηκε στα εξής σημεία: απαγόρευση εγκαταστάσεως νέων βιομηχανιών στον Ελαιώνα, μετεγκατάσταση των υφισταμένων βιομηχανιών υψηλής οχλήσεως σε σωστά οργανωμένες περιοχές εκτός Ελαιώνα, εκσυγχρονισμός των διατηρουμένων βιομηχανιών, με τη λήψη ιδίως των κατάλληλων μέτρων για περιορισμό της ρυπάνσεως, οργάνωση βιομηχανικών θυλάκων για εσωτερική μετεγκατάσταση μικρομεσαίων μονάδων, με στόχο την αναβάθμισή τους και την αποσυμφόρηση περιοχών κατοικίας, ουσιαστική βελτίωση της υποδομής της περιοχής, με προτεραιότητα στο οδικό-κυκλοφοριακό δίκτυο, σύσταση ειδικού φορέα για την ανάπτυξη και διαχείριση του Ελαιώνα, ανάγκη συνεργασίας όλων των ενδιαφερομένων για την υλοποίηση του καθεστώτος που θα θεσμοθετηθεί. Διαφορετικές απόψεις διατυπώθηκαν, ιδίως, ως προς το επιθυμητό ποσοστό πρασίνου και ελεύθερων χώρων στην περιοχή, το χρονοδιάγραμμα απομακρύνσεως των μονάδων υψηλής οχλήσεως και τον τρόπο συμμετοχής των βιομηχανιών στο συνολικό κόστος για την ανάπλαση και αναβάθμιση της περιοχής (βλ. σελ. 71-72). Αίτημα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης ήταν η αύξηση του πρασίνου, με τη μετατροπή του συνόλου των ακινήτων του Δημόσιου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα σε κοινόχρηστο πράσινο, το αίτημα, όμως, αυτό προσέκρουε στις ανάγκες διατηρήσεως και περαιτέρω αναπτύξεως άλλων δραστηριοτήτων κοινής ωφέλειας.

Ε. Στόχοι και ρυθμίσεις του π.δ. της 20.9-30.11.1995**Ε.1 Στόχοι του π.δ. της 20.9-30.11.1995**

Όπως προεκτέθηκε, η ανωτέρω μελέτη για τον πολεοδομικό σχεδιασμό του Ελαιώνα, που εκπονήθηκε, σε συνεργασία, από τον Οργανισμό Αθήνας και το Εθνικό Μετσόβειο Πολυτεχνείο, εγκρίθηκε τελικώς με το π.δ. της 20.9-30.11.1995 (Δ' 1049). Το εν λόγω π.δ. σκοπό είχε να συμβάλει «στην εξυγίανση του περιβάλλοντος της πρωτεύουσας, οργανώνοντας [την περιοχή του Ελαιώνα] σε χώρο εκτεταμένου πρασίνου, παραγωγικών δραστηριοτήτων και κεντρικών λειτουργιών». Ο παραπάνω γενικός σκοπός εξειδικεύεται στους εξής επί μέρους στόχους, στην επίτευξη των οποίων αποβλέπουν οι ρυθμίσεις του διατάγματος: «Στην εξυγίανση και ανάπτυξη των μη οχλουσών δευτερογενών δραστηριοτήτων ... «Στην απομάκρυνση ρυπογόνων και εκτατικών κλάδων ... «Στον περιορισμό των εκτάσεων των κοινωφελών εγκαταστάσεων ... και στην απόδοση των υπολοίπων τμημάτων τους για πράσινο και ελεύθερους χώρους καθώς επίσης και στην μετατροπή των στρατοπέδων σε χώρους πρασίνου-αναψυχής ώστε να αυξηθεί το κοινόχρηστο πράσινο «Στη δημιουργία υπόγειων χώρων στάθμευσης με στόχο την απελευθέρωση εκτάσεων για αύξηση του πρασίνου «Στην απομάκρυνση σημαντικού μέρους των πρακτορείων μεταφορών και οργάνωση των υπολοίπων «Στην ανάπτυξη επιχειρησιακού κέντρου με τον καθορισμό ζωνών με μικτή χρήση (δευτερογενή και τριτογενή) [για να] ενισχυθεί δυναμικά ο επαγγελματικός χαρακτήρας της περιοχής ... «Στην ένταξη των ιστορικών χώρων της περιοχής σε δίκτυο πρασίνου με έμφαση στην αναβάθμιση και ανάδειξη της Ιεράς Οδού ... «Στην συμβολή της μελέτης στην αναβάθμιση της οδού Πειραιώς ... «Στην πρόβλεψη κατά το δυνατόν χρήσεων συμβατών με την κατοικία στις περιοχές που γειτνιάζουν με εγκεκριμένες περιοχές κατοικίας «Και τέλος στην όσο το δυνατόν ηπιότερη ανάπτυξη της περιοχής (από άποψη όρων δόμησης) για την αποφυγή υπερσυγκέντρωσης δραστηριοτήτων αλλά και στη δημιουργία προϋποθέσεων για την ανακαίνιση των παλιών κελυφών της» (βλ. τεύχος μελέτης ΕΜΠ για τον Ελαιώνα, 1995, ειδικό τεύχος ΥΠΕΧΩΔΕ, ΟΑ και ΕΜΠ για τον Ελαιώνα, 1998, καθώς και την από 3.10.1994 εισήγηση της αρμόδιας υπηρεσίας προς την ΕΕ του ΟΑ, σελ. 6 [Στόχοι της αναθεώρησης]).

Ε.2 Γενικές ρυθμίσεις του π.δ. της 20.9-30.11.1995

Με το π.δ. της 20.9-30.11.1995 (Δ' 1049), το οποίο εκδόθηκε δυνάμει των διατάξεων των νόμων 1337/1983, 1515/1985, 1577/1985, του άρθρου 99 του ν. 1892/1990, του της ν.δ. της 17.7-16.8.1923, τροποποιήθηκε το π.δ. της 11.2.1991 (κατ'ουσία καταργήθηκε, βλ. Σχετικώς ΣΕ 2264-69/1996 Ολομ). Με το εν λόγω π.δ. εγκρίθηκαν (α) το πολεοδομικό σχέδιο τμημάτων της πολεοδομικής ενότητας «Ελαιώνας», με τον καθορισμό οικοδομήσιμων χώρων, οδών και κοινοχρήστων χώρων πρασίνου και, σε ορισμένες περιπτώσεις, της θέσεως και της διατάξεως των κτηρίων εντός των οικοδομικών τετραγώνων (βλ. άρθρο 1), (β) οι επιτρεπόμενες στην περιοχή χρήσεις γης (βλ. άρθρο 3 σε συνδυασμό με το άρθρο 2), (γ) οι όροι και περιορισμοί δομήσεως των οικοπέδων (βλ. άρθρο 6 σε συνδυασμό με το άρθρο 2), (δ) η επιβολή προκηπίου στο πρόσωπο των οικοπέδων (βλ. άρθρο 5). Καθορίσθηκε, περαιτέρω, Ζώνη Αγοράς Συντελεστή [ΖΑΣ] (βλ. άρθρο 4). Τέλος, θεσπίσθηκαν μεταβατικές διατάξεις για την σταδιακή απομάκρυνση υφισταμένων εγκαταστάσεων (βλ. άρθρο 7).

Ειδικότερα, στο άρθρο 3 καθορίσθηκαν οι επιτρεπόμενες χρήσεις γης, ως εξής: (α) Στους οικοδομήσιμους χώρους ή σε τμήματά τους, που στα οικεία διαγράμματα χαρακτηρίζονται με το στοιχείο Α, επιτρέπονται «οι χρήσεις βιομηχανίας-βιοτεχνίας χαμηλής και μέσης όχλησης» -πλην βυρσοδεψείων, επιμεταλλωτηρίων, χυτηρίων, κεραμοποιείων, μονάδων παραγωγής έτοιμου σκυροδέματος-, μόνον για τις νομίμως υφιστάμενες μονάδες, καθώς και για νομίμως λειτουργούσες μονάδες οι οποίες μετεγκαθίστανται από άλλες περιοχές του Ελαιώνα× επίσης επιτρέπονται γραφεία και κτήρια αποθηκείσεως και σταθμεύσεως, που εξυπηρετούν αποκλειστικά τις ανωτέρω βιομηχανικές-βιοτεχνικές μονάδες, καθώς και κτήρια κοινωνικής πρόνοιας, για την εξυπηρέτηση των εργαζομένων στην περιοχή (βλ. άρθρο 3 παρ. 1). (β) Σε τμήματα συγκεκριμένων οικοδομικών τετραγώνων, που φέρουν στο οικείο διάγραμμα τις ενδείξεις Α1, Α2 και Α3, επιτρέπονται, αντιστοίχως, οι εξής χρήσεις: «βιομηχανική χρήση παραγωγής τεχνητής μέταξας και συνθετικών ινών» [ένδειξη Α1], «βιομηχανική χρήση παραγωγής προϊόντων χάρτου» [ένδειξη Α2] και «βιομηχανικές χρήσεις παραγωγής ειδών οικιακής χρήσεως ..., επεξεργασία οσπρίων..., παραγωγή χρωμάτων» [ένδειξη Α1]: οι βιομηχανικές αυτές χρήσεις, επιτρέπονται μόνο στα συγκεκριμένα ακίνητα και μόνο για τις νομίμως υφιστάμενες κατά το χρόνο εκδόσεως του π.δ. της 20.9-30.11.1995 μονάδες, ρητώς δε ορίζεται ότι «[μ]ετά την καθ'οιονδήποτε τρόπο απομάκρυνση των παραπάνω δραστηριοτήτων θα κινηθεί η διαδικασία, ώστε τα αντίστοιχα γήπεδα να χαρακτηρισθούν ως χώροι κοινοχρήστου πρασίνου» (βλ. άρθρο 3 παρ. 2 του π.δ. της 20.9-30.11.1995, όπως τροποποιήθηκε με

την παρ. 1 του άρθρου 4 του π.δ. της 21.6.-11.7.1996 [Δ' 742]). (γ) Στους οικοδομήσιμους χώρους ή σε τμήματά τους, που στα οικεία διαγράμματα χαρακτηρίζονται με το στοιχείο Β, επιτρέπονται «οι χρήσεις εμπορικά καταστήματα, γραφεία, τράπεζες, ασφάλειες, κοινωφελείς οργανισμοί, διοίκηση, εστιατόρια, αναψυκτήρια, χώροι συνάθροισης κοινού, κέντρα διασκέδασης, αναψυχής, εγκαταστάσεις χονδρεμπορίου, κτήρια αποθήκευσης, εγκαταστάσεις εμπορικών εκθέσεων, πρατήρια βενζίνης, πρατήρια υγραερίου, κτήρια στάθμευσης, κτήρια κοινωνικής πρόνοιας»× επίσης επιτρέπεται η παραμονή και λειτουργία των νομίμως υφισταμένων βιομηχανικών-βιοτεχνικών μονάδων χαμηλής και μέσης οχλήσεως, καθώς και η μετεγκατάσταση αντίστοιχων μονάδων από άλλες περιοχές του Ελαιώνα (βλ. άρθρο 3 παρ. 3, με ειδικές ρυθμίσεις για συνεργεία αυτοκινήτων κλπ). (δ) Στους οικοδομήσιμους χώρους ή σε τμήματά τους, που στα οικεία διαγράμματα χαρακτηρίζονται με το στοιχείο Γ, επιτρέπονται «οι χρήσεις εμπορικά καταστήματα, γραφεία, τράπεζες, ασφάλειες, κοινωφελείς οργανισμοί, διοίκηση, εστιατόρια, αναψυκτήρια, χώροι συνάθροισης κοινού, κέντρα διασκέδασης, αναψυχής, εγκαταστάσεις χονδρεμπορίου, εγκαταστάσεις εμπορικών εκθέσεων, πρατήρια βενζίνης, πρατήρια υγραερίου, κτήρια στάθμευσης, κτήρια κοινωνικής πρόνοιας» (βλ. άρθρο 3 παρ. 4, με ειδικές ρυθμίσεις για συνεργεία αυτοκινήτων κλπ). (ε) Στους οικοδομήσιμους χώρους ή σε τμήματά τους, που στα οικεία διαγράμματα χαρακτηρίζονται με τα στοιχεία Δ1 και Δ2, επιτρέπονται, κατά βάση, οι χρήσεις «εμπορικά καταστήματα, γραφεία, τράπεζες, ασφάλειες, κοινωφελείς οργανισμοί, διοίκηση, εστιατόρια, αναψυκτήρια, χώροι συνάθροισης κοινού, εγκαταστάσεις εμπορικών εκθέσεων, πρατήρια βενζίνης, κατοικία, πολιτιστικά κτήρια, κτήρια εκπαίδευσης, κτήρια κοινωνικής πρόνοιας» (βλ. άρθρο 3 παρ. 5 και 6). (στ) Στους οικοδομήσιμους χώρους, που στα οικεία διαγράμματα χαρακτηρίζονται με το στοιχείο Ε, επιτρέπεται η χρήση «πρακτορεία μεταφορών» (βλ. άρθρο 3 παρ. 7). (ζ) Τέλος, μέσα στους κοινόχρηστους χώρους επιτρέπεται να καθορίζονται «χώροι κοινωνικών και πολιτιστικών λειτουργιών σε ποσοστό μέχρι 5%», με τις ακόλουθες χρήσεις: «εστιατόρια, αναψυκτήρια, χώροι συνάθροισης κοινού, πολιτιστικά κτήρια, κτήρια εκπαίδευσης, υπαίθριες αθλητικές εγκαταστάσεις, κτήρια κοινωνικής πρόνοιας» και με μέγιστο συντελεστή δομήσεως, για το σύνολο των χρήσεων, 0,1× στους κοινόχρηστους χώρους πρασίνου επιτρέπεται, επίσης, η κατασκευή υπόγειων χώρων σταθμεύσεως ή υπόγειων χώρων άλλων χρήσεων (αποθηκών, χώρων υγιεινής κλπ), κατά τους ειδικότερους ορισμούς της σχετικής διατάξεως (βλ. άρθρο 3 παρ. 8).

Περαιτέρω, στο άρθρο 6 καθορίστηκαν όροι και περιορισμοί δομήσεως, συγκεκριμένα δε ορίστηκαν, μεταξύ άλλων, (α) μέγιστο ποσοστό καλύψεως, για τα γήπεδα που προορίζονται για βιομηχανικές-βιοτεχνικές μονάδες, κτήρια σταθμεύσεως και πρακτορεία μεταφορών, ποσοστό 50% της επιφανείας τους, ενώ για τα γήπεδα που προορίζονται για τις άλλες επιτρεπόμενες χρήσεις, ποσοστό 40% της επιφανείας τους (βλ. άρθρο 6 παρ. 5), (β) συντελεστής δομήσεως κυμαινόμενος από 0,4 μέχρι 0,8 (βλ. άρθρο 6 παρ. 6-7), (γ) υποχρεωτική φύτευση των οικοπέδων, με υψηλό πράσινο, σε ποσοστό που κυμαίνεται από 20-30% (βλ. άρθρο 6 παρ. 10, 17) και (δ) υποχρεωτική διάσπαση του όγκου των κτηρίων, όταν ανεγείρονται σε οικοπέδα μεγαλύτερα των 6 στρ (βλ. άρθρο 6 παρ. 16). Με το άρθρο 4 διατηρείται ο προβλεπόμενος στο π.δ. της 11-14.2.1991 καθορισμός της περιοχής του Ελαιώνα ως ΖΑΣ, ο αυξημένος δε ΣΔ, προερχόμενος αποκλειστικά από βαρυνόμενα ακίνητα εντός της περιοχής του Ελαιώνα, ανέρχεται για μεν τα ΟΤ με χρήσεις Α και Δ2 σε 0,4, για τα ΟΤ δε με χρήσεις Β, Γ, Ε και Δ1 σε 0,8.

Τέλος, στο άρθρο 7 του αυτού π.δ., όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 4 του π.δ. της 21.6-11.7.1996 (Δ' 742) ορίστηκαν τα εξής: «1. Υφιστάμενες εγκαταστάσεις βυρσοδεψείων, χυτηρίων επιμεταλλωτηρίων, κεραμοποιείων και έτοιμου σκυροδέματος επιβάλλεται να απομακρυνθούν σε διάστημα 5 ετών από τη δημοσίευση του παρόντος π.δ/τος. Οι υφιστάμενες εγκαταστάσεις έτοιμου σκυροδέματος που βρίσκονται στους οικοδομήσιμους χώρους ... με στοιχεία Α και Β και οργανώνουν τη λειτουργία τους σε κλειστούς χώρους μπορούν να παραμείνουν 10 έτη από τη δημοσίευση του παρόντος. 2. Υφιστάμενες εγκαταστάσεις που δεν προβλέπονται από τις παραπάνω αναφερόμενες διατάξεις, εφόσον λειτουργούν νόμιμα μέχρι τη δημοσίευση του παρόντος επιτρέπεται να επισκευάζονται και να εκσυγχρονίζονται. Η απομάκρυνση των εγκαταστάσεων αυτών είναι υποχρεωτική μετά την πάροδο 15 ετών».

Ε.3 Ρυθμίσεις του π.δ. της 20.9-30.11.1995 για τα ΟΤ 45, 46, 48, 50, τα οποία χαρακτηρίζονται ως «υπερτοπικός-μητροπολιτικός πόλος» με το ν. 3481/2006

Επειδή οι διατάξεις των άρθρων 11 και 12 του ν. 3481/2006, το κύρος των οποίων εξετάζεται εν προκειμένω, αφορούν συγκεκριμένη περιοχή στον Ελαιώνα, ειδικότερα δε κυρίως τα οικοδομικά τετράγωνα 45, 46, 48 και 50, παρουσιάζεται στο σημείο αυτό το καθεστώς της εν λόγω περιοχής, όπως διαγράφεται στο π.δ. της

20.9-30.11.1995 [σημειώνεται ότι πρόκειται για αρίθμηση που δεν υπάρχει στα εγκεκριμένα διαγράμματα του π.δ. της 20.9-30.11.1995, αλλά χρησιμοποιείται παγίως από τη Διοίκηση, αυτήν δε έχει υπόψη του και ο ν. 3481/2006].

Το ΟΤ 45 αποτελεί ένα μεγάλο ΟΤ, που περιβάλλεται από τις οδούς Αγίας Αννης, Αγίου Πολυκάρπου, Προφήτη Δανιήλ και Ορφέως και διακρίνεται, ως προς τις χρήσεις του, σε τρία τμήματα. Δύο τμήματα του οικοδομικού αυτού τετραγώνου, και συγκεκριμένα ένα τμήμα άνω δεξιά, με πρόσωπο στις οδούς Αγ. Πολυκάρπου και Προφ. Δανιήλ, και ένα άλλο τμήμα, με πρόσωπο στην οδό Αγ. Αννης, καθ'όλο το μήκος της αριστερής του πλευράς, στην οδό Αγ. Πολυκάρπου, κατά ένα μικρό μέρος της βόρειας πλευράς του, στην οδό Προφ. Δανιήλ, καθ'όλο το μήκος της δεξιάς του πλευράς, και στην οδό Ορφέως, κατά μήκος της νότιας πλευράς του, χαρακτηρίζονται στα διαγράμματα που συνοδεύουν το π.δ. της 20.9-30.11.1995 ως χώροι κοινοχρήστου πρασίνου. Μεταξύ των δύο αυτών χώρων κοινοχρήστου πρασίνου παρεμβάλλεται το τρίτο τμήμα του ΟΤ 45, στο οποίο αποτυπώνονται, με κόκκινο περίγραμμα, δύο μεγάλα και άλλα μικρότερα κτίσματα. Στο τρίτο αυτό τμήμα, που φέρει στο οικείο διάγραμμα την ένδειξη Α1, επιτρέπεται «η βιομηχανική χρήση παραγωγής τεχνητής μέταξας και συνθετικών ινών» (βλ. άρθρο 3 παρ. 2 πρώτο εδάφιο του π.δ. της 20.9-30.11.1995, όπως τροποποιήθηκε με την παρ. 1 του άρθρου 4 του π.δ. της 21.6.-11.7.1996)× σύμφωνα με τις διατάξεις του π.δ. της 20.9-30.11.1995, η χρήση αυτή επιτρέπεται μόνο για τις νομίμως υφιστάμενες κατά το χρόνο εκδόσεως του εν λόγω π.δ. μονάδες, ανέγερση δε νέων κτηρίων στο υπό στοιχείο Α1 τμήμα του ΟΤ 45 επιτρέπεται μόνο στα εντός του κόκκινου περιγράμματος επί μέρους τμήματα (βλ. άρθρο 6 παρ. 9 του π.δ. της 20.9-30.11.1995)× εξ άλλου, η χρήση αυτή, που δεν περιλαμβάνεται στις κατ'αρχήν επιτρεπόμενες στην περιοχή του Ελαιώνα, διατηρείται μεν κατ'εξαίρεση, αλλά, όπως ρητώς ορίζεται, «[μ]ετά την καθ'οιονδήποτε τρόπο απομάκρυνση» της συγκεκριμένης βιομηχανικής δραστηριότητας, όπως και των δραστηριοτήτων που, επίσης κατ'εξαίρεση, διατηρούνται σε τμήματα δύο άλλων ΟΤ με τις ενδείξεις Α2 και Α3, «θα κινηθεί η διαδικασία, ώστε τα αντίστοιχα γήπεδα να χαρακτηρισθούν ως χώροι κοινοχρήστου πρασίνου» (βλ. άρθρο 3 παρ. 2 τελευταίο εδάφιο του π.δ. της 20.9-30.11.1995).

Δεξιά του ΟΤ 45 υπάρχουν, κατά μήκος της οδού Προφ. Δανιήλ, δύο ΟΤ, τα ΟΤ 46 και 47, που χαρακτηρίζονται στο π.δ. της 20.9-30.11.1995 ως χώροι κοινοχρήστου πρασίνου. Παραπλεύρως του ΟΤ 46, με πρόσωπο βορείως επί της οδού Αγ.

Πολυκάρπου, υπάρχει το ΟΤ 48, το οποίο επίσης χαρακτηρίζεται ως χώρος κοινοχρήστου πρασίνου, φέρει δε και την ένδειξη Ρ. Δεξιά του ΟΤ 48 υπάρχει άλλο ένα μικρότερο τριγωνικό ΟΤ, το ΟΤ 50, που αποτελεί και αυτό χώρο κοινοχρήστου πρασίνου.

Υπενθυμίζεται ότι σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 8 του π.δ. της 20.9-30.11.1995, μέσα στους κοινόχρηστους χώρους επιτρέπεται η εγκατάσταση «χώρων κοινωνικών και πολιτιστικών λειτουργιών σε ποσοστό μέχρι 5%» και με ΣΔ που δεν θα υπερβαίνει το 0,1. Επιτρέπεται, επίσης, η κατασκευή υπόγειων χώρων σταθμεύσεως, κατά τους ειδικότερους ορισμούς της σχετικής διατάξεως (βλ. άρθρο 3 παρ. 8).

Επισημαίνεται, επίσης, ότι τα ως άνω ΟΤ βρίσκονται στην περιοχή, «ανάμεσα στην οδό Αγ. Αννης και το ρέμμα του Προφήτη Δανιήλ», η οποία, κατά την εκπονηθείσα από τον ΟΑ και το ΕΜΠ μελέτη, θα αποτελέσει τον κεντρικό μεγάλο πυρήνα του αστικού πρασίνου.

ΣΤ. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία που συνοδεύουν το υπό επεξεργασία σχέδιο, εκπονήθηκαν μελέτες για τη σύνταξη των πράξεων εφαρμογής του π.δ. της 20.9-30.11.1995, καθώς και οριστικές μελέτες οδοποιίας για τους βασικούς οδικούς άξονες της περιοχής. Από τις μελέτες αυτές προέκυψε η ανάγκη εντοπισμένων, κυρίως, αναπροσαρμογών του πολεοδομικού σχεδιασμού, εκδόθηκαν δε προς το σκοπό αυτό π.δ. τροποποιήσεως του εγκεκριμένου σχεδίου, για τις περιοχές του Ελαιώνα που εμπίπτουν στους Δήμους Ταύρου, Αγίου Ιωάννη Ρέντη, Περιστερίου και Αιγάλεω (βλ. σχετικώς την από 7.11.2007 υπηρεσιακή εισήγηση προς την ΕΕ του Οργανισμού Αθήνας). Εξ άλλου, με το π.δ. 205/2002 (Α' 187) συνεστήθη ειδικός φορέας για τη διαχείριση της περιοχής και καταργήθηκαν οι διατάξεις του ν. 2052/1992, που προέβλεπαν αντίστοιχο φορέα. Αναφέρονται στο σημείο αυτό οι σχετικές με τη σύσταση φορέων για τον Ελαιώνα ρυθμίσεις.

ΣΤ.1 Με το άρθρο 12 του ν. 2052/1992 (Α' 94) συνεστήθη νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, με τη μορφή ανώνυμης εταιρείας και με την επωνυμία «Ανάπλαση και διαχείριση περιοχής Ελαιώνα Αττικής ανώνυμος εταιρεία» (ΑΝΕΛ). Σκοπός της εταιρείας αυτής, η διάρκεια της οποίας ορίσθηκε δεκαετής, είναι, σύμφωνα με το νόμο,

«η εφαρμογή των πολεοδομικών μελετών της περιοχής Ελαιώνα ή των τροποποιήσεων αυτών, η μελέτη, κατασκευή, οργάνωση, λειτουργία, διοίκηση, συντήρηση και εκμετάλλευση των έργων της περιοχής Ελαιώνα ... Στα έργα αυτά περιλαμβάνονται ιδίως η σύνταξη των πράξεων εφαρμογής ... η ανάδειξη και προστασία του περιβάλλοντος, η διαμόρφωση και ο εξοπλισμός κοινόχρηστων και κοινωφελών χώρων, η δημιουργία εγκαταστάσεων επεξεργασίας υγρών αποβλήτων, εγκαταστάσεων υποδοχής και ανακύκλωσης στερεών αποβλήτων, η δημιουργία εστεγασμένων ή υπαίθριων χώρων στάθμευσης, η κατασκευή των βασικών κοινόχρηστων έργων υποδομής, η εξεύρεση των αναγκαιούντων κάθε φορά οικονομικών πόρων, καθώς η ανάθεση με σύμβαση σε τρίτους [των αναγκαίων έργων και προμηθειών]. Η εταιρεία μπορεί να συνεργάζεται με τους ΟΤΑ της περιοχής, δημόσιες ή ιδιωτικές επιχειρήσεις, οργανισμούς κοινής ωφέλειας και άλλα νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, «και γενικώς να προβαίνει σε πράξεις απαραίτητες ή χρήσιμες για την πραγμάτωση του σκοπού της». Τα οικεία δημοτικά συμβούλια δύνανται να υποβάλλουν προτάσεις προς την ANEL «για την κατά προτεραιότητα εκτέλεση έργων ή τη λήψη μέτρων ιδιαίτερης σημασίας για την περιοχή τους». Για την πραγμάτωση των ανωτέρω σκοπών, «περιέρχονται στην ANEL χωρίς αντάλλαγμα οι εκτάσεις, που προέρχονται από εισφορά σε γη οι οποίες και διατίθενται από την ANEL επίσης χωρίς αντάλλαγμα, σύμφωνα με την παρ. 8 του άρθρου 8 του ν. 1337/1983». Πόροι δε της εταιρείας είναι, μεταξύ άλλων, οι «[π]ρόσοδοι από την εκμετάλλευση περιουσιακών στοιχείων, από επιχορηγήσεις ελληνικών και ξένων οργανισμών, από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, που αποδίδονται απευθείας στην ANEL, από δωρεές και κληρονομίες και από επιχορηγήσεις ή δανειοδοτήσεις του ΕΤΕΡΠΣ», καθώς και οι εισφορές σε χρήμα. Ο νόμος ορίζει, περαιτέρω, το αρχικό μετοχικό κεφάλαιο της ANEL και τον τρόπο αυξησεώς του, προβλέπει δε την έκδοση π.δ/τος για την κατάρτιση του καταστατικού της εταιρείας, τον καθορισμό της συνθέσεως, του τρόπου συγκροτήσεως και των αρμοδιοτήτων του διοικητικού της συμβουλίου και των άλλων οργάνων της (βλ. ειδικότερα, τις διατάξεις των άρθρων 12-17 του ν. 2052/1992).

ΣΤ.2 Με το π.δ. 205/2002 (Α' 187), το οποίο εκδόθηκε κατ'εξουσιοδότηση του άρθρου 15 παρ. 9 του ν. 2742/1999, αφού ελήφθησαν υπόψη και σχετικές προτάσεις της προαναφερθείσας μελέτης του ΕΜΠ, συνεστήθη νέο ν.π.ι.δ., εποπτευόμενο από τον Υπουργό ΠΕΧΩΔΕ, με τον τίτλο «Οργανισμός Ανάπτυξης και Διαχείρισης Ελαιώνα Αττικής». Σκοπός του Οργανισμού είναι, μεταξύ άλλων, (α) «η ανάδειξη,

αποκατάσταση και προστασία του περιβάλλοντος, καθώς και η βιώσιμη ανάπτυξη και η ολοκληρωμένη διαχείριση της περιοχής Ελαιώνα Αττικής», (β) «ο συντονισμός των αρμοδίων υπηρεσιών και των δημοσίων ή ιδιωτικών επιχειρήσεων, η δραστηριότητα ή τα προγράμματα των οποίων έχουν σχέση με την ανάπτυξη, αποκατάσταση και διαχείριση της περιοχής», (γ) «η παρακολούθηση και ο συντονισμός της εφαρμογής των πολεοδομικών μελετών της περιοχής», (δ) «ο προγραμματισμός και ο συντονισμός της εκτέλεσης των έργων της περιοχής ... καθώς και η υπόδειξη πηγών και τρόπων χρηματοδότησής τους», ιδίως των βασικών έργων υποδομής και των έργων που απαιτούνται για τη διαμόρφωση των κοινοχρήστων και κοινωφελών χώρων (βλ. άρθρο 2). Σύμφωνα με το π.δ. 205/2002, το νομικό αυτό πρόσωπο διοικείται από ενδεκαμελές διοικητικό συμβούλιο, στο οποίο εκπροσωπούνται και οι Δήμοι της περιοχής (βλ. άρθρο 3), και τον Διευθυντή (βλ. άρθρο 4), διαθέτει δε επιστημονικό και διοικητικό προσωπικό (βλ. άρθρο 6). Πόροι του «Οργανισμού» είναι, μεταξύ άλλων, «(α) επιχορηγήσεις από το ΠΔΕ ... [από] οργανισμούς και επιχειρήσεις του ευρύτερου δημόσιου τομέα, το ΕΤΕΡΠΣ, καθώς και τους ο.τ.α. [της περιοχής], (β) κοινοτικοί και εθνικοί πόροι ..., (γ) πρόσοδοι από την εκμετάλλευση περιουσιακών στοιχείων, επιχορηγήσεις, δωρεές ... και κάθε είδους τακτικές ή έκτακτες εισφορές ...».

Ζ. Ενέργειες του Οργανισμού Αθήνας για την τροποποίηση των ρυθμίσεων του π.δ. της 20.9-30.11.1995 που αφορούν το ΟΤ 45 στον Ελαιώνα, πριν από την έκδοση του ν. 3481/2006

Η προαναφερθείσα εταιρεία ΕΤΜΑ ΑΕ, το έτος 2000 είχε ήδη διακόψει την παραγωγή ορισμένων προϊόντων της, ενόψει δε της οριστικής διακοπής της λειτουργίας της στη συγκεκριμένη θέση και της μεταφοράς του εργοστασίου της εκτός της περιοχής του Ελαιώνα, με την από 2.10.2003 επιστολή της προς τον Υπουργό ΠΕΧΩΔΕ, ζήτησε πολεοδομική ρύθμιση για το ευρισκόμενο στο ΟΤ 45 ακίνητό της [υπενθυμίζεται ότι πρόκειται για αρίθμηση που δεν υπάρχει στα εγκεκριμένα διαγράμματα του π.δ. της 20.9/30.11.1995, αλλά χρησιμοποιείται παγίως από τη Διοίκηση], το οποίο, σύμφωνα με το π.δ. της 20.9/30.11.1995, αποτελούσε, όπως προεκτέθηκε, τμήμα του ΟΤ 45 (βλ. ανωτέρω). Το αίτημα αυτό εξετάσθηκε, αρχικώς, στην από 8.1.2004 σχετική υπηρεσιακή εισήγηση προς την Εκτελεστική Επιτροπή του Οργανισμού Αθήνας, στην οποία επισημαίνεται ότι η απομάκρυνση της

εγκαταστάσεως αυτής από την περιοχή του Ελαιώνα «αποτελεί το σημαντικότερο βήμα αναβάθμισής της, εφόσον η μονάδα αποτελεί τη μοναδική πηγή ρύπανσης στο σύνολο της περιοχής και όχι μόνο τοπικά». Εκτιμάται, περαιτέρω, ότι «η πρόβλεψη που διατυπώνεται στην παρ. 2 του άρθρου 3 του [π.δ. της 20.9/30.11.1995] για τη μετατροπή ολόκληρης της έκτασης της ΕΤΜΑ σε χώρο κοινοχρήστου πρασίνου, σήμερα φαίνεται αδύναμη να πραγματοποιηθεί», καθόσον η προς απαλλοτρίωση ιδιοκτησία της εν λόγω εταιρείας, ανερχόμενη σε 64 στρ περίπου -μετά την αφαίρεση της υποχρεωτικής εισφοράς της σε γη, που υπολογίζεται σε 42 στρ- είναι τέτοιου μεγέθους, ώστε δεν υπάρχει δυνατότητα αποδόσεως σ'αυτήν αντίστοιχου οικοπέδου, προερχόμενου από εισφορές σε γη άλλων ιδιοκτητών, ενώ τα ποσά που απαιτούνται για την αποζημίωσή της σε χρήμα, με τον συνυπολογισμό και της αξίας των κτισμάτων ανέρχονται σε 17,5 δισεκατομμύρια δραχμές περίπου. Στην ίδια εισήγηση σημειώνεται ότι «γενικά στο Δήμο Αθηναίων οι προβλεπόμενοι από το π.δ. του '95 εκτεταμένοι χώροι κοινοχρήστου πρασίνου ... δεν μπορούν να υλοποιηθούν χωρίς απαλλοτριώσεις εφόσον ... η δημιουργία οικοπέδων-υποδοχέων από εισφορές σε γη είναι πενιχρή» και ότι οι ελάχιστοι χώροι πρασίνου, που ήδη αποκτήθηκαν από τους Δήμους στον Ελαιώνα βάσει εισφορών σε γη, μετά την ολοκλήρωση των πράξεων εφαρμογής, «είτε δόθηκαν σε άλλες χρήσεις ... είτε αφέθηκαν στη τύχη τους, δηλαδή δεν συντηρούνται με αποτέλεσμα την καταστροφή τους». Ενόψει των ανωτέρω, η εισήγηση προτείνει την δημιουργία οικοδομικού τετραγώνου, εμβαδού 47 στρ περίπου, στη συμβολή των οδών Αγ. Αννης και Αγ. Πολυκάρπου, το οποίο παραμένει στην ιδιοκτησία της ΕΤΜΑ ΑΕ, με ΣΔ 1,4, ποσοστό καλύψεως 40% και επιτρεπόμενες χρήσεις αυτές της κατηγορίας Δ1 του π.δ. της 20.9/30.11.1995. Η πρόταση αυτή αιτιολογείται ως εξής: «Η εταιρεία αποδίδει την οφειλόμενη εισφορά της σε γη, που είναι 42 στρ, και από τα ... 64 που της οφείλονται, της αποδίδονται τα 47 στρ στα οποία μεταφέρεται ο συντελεστής δόμησης των υπόλοιπων 17 στρ, αυξημένος κατά τι και η εταιρεία δέχεται να αποδώσει στο Δημόσιο τα 17 στρ χωρίς αποζημίωση, παραιτούμενη επιπλέον και της αποζημίωσης των κτηρίων που βρίσκονται στις εκτάσεις που της αφαιρούνται ... Η προτεινόμενη ρύθμιση κρίνεται συμφέρουσα για την περιοχή, διότι συμβάλλει στην αναβάθμισή της χωρίς κόστος, εφόσον (α) Απομακρύνεται η πλέον οχλούσα δραστηριότητα του Ελαιώνα και αντικαθίσταται από ηπιότερες χρήσεις, σε μια περιοχή μάλιστα που γειτνιάζει με τον κεντρικό σταθμό υπεραστικών λεωφορείων και την Ιερά Οδό. (β) Αποδίδονται συνολικά και χωρίς κανένα κόστος από την ΕΤΜΑ 59 στρ, στη συνέχεια των υπόλοιπων [θεσμοθετημένων] ... ελεύθερων χώρων ... που μαζί μ'αυτούς αποτελούν μία έκταση της τάξεως των 110

στρ περίπου κοινόχρηστων χώρων ... (γ) Το Δημόσιο υλοποιεί άμεσα την αποδιδόμενη εισφορά σε γη, χωρίς την υποχρέωση αποζημίωσης των επικειμένων ... (δ) Ο ΣΔ 1,4 με [ανώτατο] ύψος 18μ αποτελεί κίνητρο για τη δημιουργία γραφείων στην περιοχή, σε αντίθεση με τις χονδρεμπορικές δραστηριότητες που έχουν μέχρι σήμερα κατά κύριο λόγο εγκατασταθεί στον Ελαιώνα. Επίσης το αυξημένο ύψος των 18μ σε σχέση με τα 13μ που ισχύουν γενικά για τον Ελαιώνα, δημιουργεί μία ποικιλία στα ύψη, με θετικές συνέπειες στην αισθητική της περιοχής. Στο υπόλοιπο ΟΤ που περιβάλλει τους κοινόχρηστους χώρους, τροποποιείται ... η χάραξη της Πρ. Δανιήλ, η οποία επαναχαράσσεται καθ'όλο το μήκος της ... έτσι ώστε οι ακτίνες καμπυλότητας του δρόμου να ανταποκρίνονται στις ανάγκες 'αρτηρίας' και συγχρόνως η διαδρομή της να ακολουθεί κατά το δυνατόν το υφιστάμενο ρέμμα (που διευθετείται με κλειστό αγωγό) καθώς και όρια ιδιοκτησιών» (βλ. και τα διαγράμματα που συνοδεύουν την προαναφερθείσα εισήγηση). Με την από 14.1.2004 πράξη της, η ΕΕ του Οργανισμού Αθήνας αποφάσισε «να αποσταλεί η πρόταση [αυτή] για γνωμοδότηση στον φορέα του Ελαιώνα ... ο οποίος θα πρέπει να εξετάσει τις εναλλακτικές δυνατότητες δημιουργίας ελεύθερων χώρων στην ευρύτερη περιοχή». Ερωτηθείς για τη δυνατότητα καταβολής εκ μέρους του αποζημιώσεως στην ΕΤΜΑ ΑΕ, προς απαλλοτρίωση της ιδιοκτησίας της, ο Δήμος Αθηναίων απάντησε στον ΟΑ ότι «δεν υπάρχει οικονομική δυνατότητα μετατροπής ολόκληρης της ιδιοκτησίας σε κοινόχρηστο πράσινο, στο άμεσο αλλά ούτε και στο απώτερο μέλλον» (βλ. τα διαλαμβανόμενα στην από 3.11.2004 εισήγηση του ΟΑ).

Το ζήτημα εξετάσθηκε εκ νέου στην από 3.11.2004 εισήγηση προς την ΕΕ του Οργανισμού. Η νέα πρόταση που διατυπώνεται στην εισήγηση αυτή αφορά αναδιάταξη των οικοδομήσιμων χώρων και των χώρων πρασίνου στο σύνολο του ΟΤ 45, εμβαδού 205 στρ περίπου, έχει δε ως εξής: Δημιουργούνται τρία νέα ΟΤ, τα οποία προβλέπονται στο σύνολό τους ως οικοδομήσιμοι χώροι: το ΟΤ 45 Α, εμβαδού 43 στρ περίπου, στη συμβολή των οδών Αγ. Αννης και Αγ. Πολυκάρπου [ιδιοκτησία ΕΤΜΑ ΑΕ], και τα ΟΤ 45 Β και 45 Γ, εμβαδού 18 στρ και 15 στρ, αντιστοίχως, επί της οδού Ορφέως. Ο όγκος του κοινοχρήστου πρασίνου διατάσσεται κατά μήκος της Προφήτου Δανιήλ, σε εκτάσεις που κατά κύριο λόγο είναι αδόμητες, εντός δε του πρασίνου διατηρείται ένα κτήριο της ΕΤΜΑ ΑΕ, εμβαδού 19 στρ περίπου. Κατά την εισήγηση, το κτήριο αυτό προτείνεται να διατηρηθεί, εφόσον είναι καλής κατασκευής, και να παραχωρηθεί στο Δήμο Αθηναίων, προκειμένου να στεγάσει δημοτικές δραστηριότητες: με τον τρόπο αυτό εκτιμάται ότι αφενός αποφεύγεται

κατασπατάληση ήδη επενδεδυμένου σε κτηριακές εγκαταστάσεις κεφαλαίου και αφετέρου παρέχεται η δυνατότητα στο Δήμο, με την εκμετάλλευση του παραχωρουμένου κτηρίου, να αποκτήσει έσοδα για την εφαρμογή του σχεδίου στην υπόλοιπη περιοχή. Ο όγκος πρασίνου, μετά την αφαίρεση των 19 στρ που αντιστοιχούν στο διατηρούμενο κτήριο, καταλαμβάνει 95 στρ, μέγεθος που αντιστοιχεί στο 60% του Εθνικού Κήπου και κρίνεται από την εισήγηση «πολεοδομικά ικανοποιητικό». Με την προτεινόμενη αναδιάταξη, εν σχέσει προς τις ρυθμίσεις του π.δ. της 20.9/30.11.1995 για το ΟΤ 45, μειώνονται, σύμφωνα με τους υπολογισμούς της εισηγήσεως, κατά 4 στρ περίπου οι κοινόχρηστοι χώροι, εκτιμάται δε, αφενός, ότι το έλλειμμα αυτό καλύπτεται «λογιστικά» από τις διανοίξεις νέων δρόμων που προτείνονται σε διάφορα άλλα σημεία (βλ. σχετικώς τις λοιπές τροποποιήσεις του σχεδίου στην εντός των ορίων του Δήμου Αθηναίων περιοχή του Ελαιώνα που προτείνονται στην αυτή εισήγηση), και, αφετέρου, ότι πέραν του «λογιστικού ισολογισμού» υπάρχουν «ισχυροί πολεοδομικοί λόγοι» που συνηγορούν υπέρ της προτεινόμενης αναδιατάξεως: οι λόγοι αυτοί συνίστανται στην κλίμακα των μεγεθών (έλλειμμα 4 στρ σε σχέση με το προτεινόμενο πράσινο που ανέρχεται σε 95 στρ), στον χαρακτήρα της περιοχής (περιοχή επαγγελματικών δραστηριοτήτων και όχι κατοικίας), στο μεγάλο ποσοστό θεσμοθετημένων κοινοχρήστων χώρων στο σύνολο του Δήμου Αθηναίων, για την περιοχή του Ελαιώνα, και στην ανάγκη περιορισμού του ελλείμματος γης του Δήμου, για να καταστεί υλοποιήσιμο το εγκεκριμένο σχέδιο. Περαιτέρω, προτείνονται, για μεν το ΟΤ 45 Α και το διατηρούμενο εντός του κοινοχρήστου χώρου κτήριο, οι χρήσεις της κατηγορίας Γ του π.δ. της 20.9/30.11.1995, για δε τα ΟΤ 45 Β και 45 Γ, οι χρήσεις της κατηγορίας Β του αυτού π.δ. Στο ΟΤ 45 Α προτείνεται αύξηση του ΣΔ κατά 0,8, «ως αντάλλαγμα στην περίπτωση που ο ιδιοκτήτης παραιτηθεί ... των απαιτήσεων για αποζημιώσεις της γης που ρυμοτομείται πλέον της εισφοράς, καθώς και των κτισμάτων» (βλ. στην εισήγηση την ανάλυση για τον υπολογισμό του μεγέθους του επιπλέον ΣΔ, βλ. επίσης τα διαγράμματα που συνοδεύουν την προαναφερθείσα εισήγηση). Με την από 19.1.2005 γνωμοδότηση της ΕΕ του Οργανισμού εγκρίθηκαν, μεταξύ άλλων, και οι προτεινόμενες για το ΟΤ 45 τροποποιήσεις, με την επισήμανση ότι εάν κατεδαφισθεί το διατηρούμενο στον κοινόχρηστο χώρο και παραχωρούμενο στο Δήμο κτήριο, το εμβαδόν του, ανερχόμενο σε 19 στρ, μετατρέπεται σε κοινόχρηστο πράσινο. Με τις τροποποιήσεις αυτές συμφώνησε και το δημοτικό συμβούλιο του Δήμου Αθηναίων, με την 463/14.2.2005 πράξη του (βλ. και την 1516/25.4.2005 πράξη του αυτού δημοτικού συμβουλίου, εκδοθείσα επί των υποβληθεισών ενστάσεων). Ακολούθησε η

3046/12.9.2005 πράξη του δημοτικού συμβουλίου, με την οποία, κατόπιν σχετικής εισηγήσεως της Διευθύνσεως Σχεδίου Πόλεως του Δήμου, το συμβούλιο γνωμοδότησε να γίνει μερική μεταβολή της χαράξεως της Λεωφόρου Προφ. Δανιήλ, μεταξύ Ιεράς Οδού και Ορφέως, τοπική βύθιση της Λεωφόρου αυτής μεταξύ των ΟΤ 45 και 46, προκειμένου να αυξηθεί το κοινόχρηστο πράσινο, που είναι σε άμεση επαφή με το παραχωρούμενο από την ΕΤΜΑ ΑΕ στο Δήμο κτήριο για να καταστεί το κτήριο αυτό σημαντικός πόλος στην ευρύτερη περιοχή, καθώς και ενοποίηση των ΟΤ 45 και 46, με στόχο τη διαμόρφωση ενιαίου χώρου κοινοχρήστου πρασίνου, ώστε η αξιοποίησή του από το Δήμο να είναι η καλύτερη δυνατή (βλ. και την 3464/17.10.2005 πράξη του αυτού δημοτικού συμβουλίου, εκδοθείσα επί των υποβληθεισών ενστάσεων).

Μετά τις ως άνω πράξεις του δημοτικού συμβουλίου, με την από 9.11.2005 εισήγηση του ΟΑ προς την ΕΕ του Οργανισμού διατυπώθηκε η τελική πρόταση για τις προαναφερθείσες τροποποιήσεις. Όπως αναφέρεται στην εισήγηση αυτή, με τις τελικές τροποποιήσεις οι κοινόχρηστοι χώροι στο ΟΤ 45 μειώνονται κατά ένα μόνο στρ, διαφορά η οποία «εκτιμάται ως αμελητέα», οι προτεινόμενες χρήσεις στα ΟΤ 45 Α, 45 Β και 45Γ υπαγορεύονται από τη θέση τους στην ευρύτερη περιοχή, ο δε αυξημένος σε 1,6 ΣΔ, με κάλυψη 40% και ύψος 18μ, «προσελκύει την κατασκευή γραφείων (χρήση επιθυμητή για την περιοχή που περιβάλλει την Ιερά Οδό), η εγκατάσταση των οποίων μέχρι σήμερα είναι πενιχρή στην περιοχή σε αντίθεση με το χονδρεμπόριο που κυριαρχεί, και θα συμβάλει στην ανανέωση των κτηριακών εγκαταστάσεων ...». Εν σχέσει προς τον αυξημένο ΣΔ στο ΟΤ 45 Α, τονίζεται ότι «η πρόταση βρίσκεται στα πλαίσια του προβληματισμού που αναπτύσσεται στον Οργανισμό Αθήνας (ενόψει των αλλαγών που προγραμματίζονται για τις αμιγείς βιομηχανικές ζώνες στην περιοχή, δηλ. τις περιοχές Α), σχετικά με την προώθηση πολεοδομικών εργαλείων που θα συμβάλουν στην αστική μετάλλαξη τμημάτων της περιοχής Ελαιώνα με την εγκατάσταση γραφείων, κατοικίας, καταστημάτων κλπ κυρίως στον άξονα της Ιεράς Οδού και γύρω απ'αυτόν», ότι, περαιτέρω, καθιστά δυνατή την εφαρμογή του σχεδίου, στοιχείο που αποτελεί «βασική πολεοδομική προϋπόθεση», καθόσον το ύψος των αποζημιώσεων που πρέπει να καταβληθούν για την απαλλοτρίωση του ακινήτου της ΕΤΜΑ ΑΕ και των επ'αυτού κτισμάτων είναι εξαιρετικά μεγάλο (βλ. σχετικώς τα δεδομένα που παρατίθενται στην εισήγηση) και ότι προτείνεται «στα πλαίσια» των διατάξεων του άρθρου 18 του ν. 2508/1997 (Α' 124) και του άρθρου 4 του π.δ. της 20.9/30.11.1995. Η εισήγηση αυτή έγινε δεκτή με την από 16.11.2005 πράξη της ΕΕ του Οργανισμού Αθήνας, αλλά η διαδικασία

τροποποιήσεως του σχεδίου δεν προχώρησε, ενόψει ενεργειών του Δήμου Αθηναίων «για τη διπλή ανάπλαση της περιοχής του Βοτανικού και του δημοτικού γηπέδου στη Λεωφόρο Αλεξάνδρας».

Πράγματι, με τα από 30.8.2005 «Μνημόνια Συνεργασίας» του Δήμου Αθηναίων και του Ερασιτέχνη Παναθηναϊκού Αθλητικού Ομίλου [ΠΑΟ], αφενός, και του Δήμου Αθηναίων και της ΠΑΕ ΠΑΟ, αφετέρου, συμφωνήθηκε η προώθηση «της κατασκευής γηπέδου 35.000-40.000 θέσεων και αθλητικού κέντρου του Παναθηναϊκού στην περιοχή Βοτανικός», προς υλοποίηση «ενός μεγάλου επενδυτικού προγράμματος αστικής παρέμβασης και αναβάθμισης, με στόχο τη διπλή ανάπλαση των περιοχών του Βοτανικού και της έκτασης στη Λεωφόρο Αλεξάνδρας στους Αμπελόκηπους που έχει παραχωρηθεί για χρήση στον ΠΑΟ». Τα μνημόνια αυτά εγκρίθηκαν με την 3738/14.11.2005 απόφαση του δημοτικού συμβουλίου. Οπως αναφέρεται στην απόφαση αυτή, «Επιδίωξη του προγράμματος 'Διπλής ανάπλασης' είναι να δημιουργηθούν ελεύθεροι χώροι πρασίνου, σύγχρονες αθλητικές εγκαταστάσεις κοινής ωφέλειας, συνοδευτικές και υποστηρικτικές αυτών εγκαταστάσεις εμπορικών και πολιτιστικών χρήσεων, χώροι αναψυχής, υπόγειοι και επιφανειακοί χώροι στάθμευσης και έργα υποδομής κοινής ωφέλειας». Με την 3739/14.11.2005 απόφαση δε του δημοτικού συμβουλίου εγκρίθηκαν η οικονομοτεχνική μελέτη υπό σύσταση εταιρείας ειδικού σκοπού [ΕΕΣ], με την επωνυμία «Διπλή Ανάπλαση Βοτανικός-Λεωφόρος Αλεξάνδρας ΑΕ» και ιδρυτικά μέλη την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος και το Δήμο Αθηναίων, το καταστατικό της εταιρείας αυτής και τα βασικά σημεία της συμφωνίας μεταξύ της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος και του Δήμου Αθηναίων για τους όρους συμμετοχής τους στην ανωτέρω εταιρεία. Στόχος της ΕΕΣ, η οποία αποτελεί μικτή δημοτική επιχείρηση, με τη μορφή ανώνυμης εταιρείας, είναι «η ανάπτυξη δραστηριοτήτων και πρωτοβουλιών που αποβλέπουν στην οικιστική και περιβαλλοντική ανάπλαση και αναβάθμιση των αστικών περιοχών (α) ... του Βοτανικού-Ελαιώνα και (β) ... του γηπέδου της Λεωφόρου Αλεξάνδρας ... Για το σκοπό αυτό η ΕΕΣ θα προχωρήσει στην ανάπτυξη και εκμετάλλευση ορισμένων ακινήτων που βρίσκονται στην περιοχή του Βοτανικού και στην περιοχή της Λεωφόρου Αλεξάνδρας του Δήμου Αθηναίων».

Η. Ο ν. 3481/2006 και τα στοιχεία που τον συνοδεύουν

Η.1 Οι διατάξεις του νόμου

Στις 2.8.2006 δημοσιεύθηκε στην ΕτΚ ο ν. 3481/2006 (Α΄ 162). Στο άρθρο 11 του νόμου αυτού ορίζονται τα εξής: «Στην περιοχή του Δήμου Αθηναίων δημιουργούνται δύο νέοι Υπερτοπικοί-Μητροπολιτικοί Πόλοι αναψυχής, αθλητισμού, πολιτιστικών και άλλων συμπληρωματικών λειτουργιών και καθορίζονται τα εξής: 1. Στο άρθρο 15 του ν. 1515/1985 (Α΄ 18) επέρχονται οι ακόλουθες τροποποιήσεις: α. Στην Α΄ ενότητα παράγραφος 2.3 περίπτωση δ΄ μετά το προτελευταίο εδάφιο προστίθεται εδάφιο ‘και στην περιοχή του Ελαιώνα/Βοτανικού σε έκταση εντός των ορίων του Δήμου Αθηναίων, καθώς και στην περιοχή της Λεωφόρου Αλεξάνδρας, ΟΤ 22 περιοχής 69’. β. Στην Α΄ ενότητα παράγραφος 2.5 μετά το τελευταίο εδάφιο προστίθεται εδάφιο ‘Η ποιοτική αναβάθμιση των υποβαθμισμένων περιοχών του Ελαιώνα/Βοτανικού και Αμπελοκήπων [περιοχή Λεωφόρου Αλεξάνδρας-γηπέδου που χρησιμοποιείται από το αθλητικό σωματείο με την επωνυμία Παναθηναϊκός Αθλητικός Ομιλος]. γ. Στην Β΄ ενότητα το διάγραμμα 1, ‘Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας’ όπως ισχύει, αντικαθίσταται από νέο διάγραμμα ... του οποίου αντίτυπο ... δημοσιεύεται με το νόμο αυτόν στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, στο οποίο απεικονίζονται οι ανωτέρω υπερτοπικές παρεμβάσεις». Στο άρθρο 12 του ίδιου νόμου ορίζονται, περαιτέρω, τα εξής: «Για την υλοποίηση των Υπερτοπικών-Μητροπολιτικών Πόλων του ανωτέρω άρθρου γίνονται οι παρακάτω ρυθμίσεις: 1. Στο ΟΤ 22 περιοχής 69 του Δήμου Αθηναίων επί της Λεωφόρου Αλεξάνδρας, οι οικοδομήσιμοι χώροι καταργούνται και χαρακτηρίζονται ως χώρος κοινοχρήστου πρασίνου στον οποίο επιτρέπεται η ανέγερση αθλητικού μουσείου-εντευκτηρίου 150 τμ, καθώς και χώρος αναψυχής και εστίασης επιφάνειας 250 τμ, ήτοι συνολική επιτρεπόμενη δομήσιμη επιφάνεια 400 τμ. Μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος: 4,5 μ. Επιτρεπόμενη κάλυψη: 480 τμ. Στον ίδιο χώρο δημιουργείται υπόγειος χώρος στάθμευσης ΙΧΕ οχημάτων χωρητικότητας 700 θέσεων. 2. Στο ΟΤ 45 της Πολεοδομικής Ενότητας Ελαιώνα του Δήμου Αθηναίων τροποποιείται το ισχύον ρυμοτομικό σχέδιο και καθορίζονται: α. Νέα οικοδομικά τετράγωνα 45α και το ενοποιημένο ΟΤ 45-46-50 όπως απεικονίζονται στο από 28.6.2006 τοπογραφικό διάγραμμα ... του οποίου αντίτυπο ... δημοσιεύεται με το νόμο αυτόν στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. β. Στο ΟΤ 45α επιτρέπονται οι χρήσεις: εμπορικών καταστημάτων-υπεραγορών-πολυκαταστημάτων, γραφείων, τραπεζών, ασφαλειών, κοινωφελών οργανισμών, διοίκησης, εστιατορίων, αναψυκτηρίων, χώρων

συνάθροισης κοινού, κέντρων διασκέδασης, αναψυχής, εγκαταστάσεων εμπορικών εκθέσεων, κτηρίων στάθμευσης κτηρίων κοινωνικής πρόνοιας. Ισχύει ΣΔ 0,8 ο οποίος διπλασιάζεται και επιτρέπονται οι ως άνω χρήσεις μετά την απόκτηση άνευ ανταλλάγματος από το Δήμο Αθηναίων της κυριότητας των λοιπών ακινήτων φερόμενης ιδιοκτησίας ΕΤΜΑ ΑΕ που βρίσκονται στην περιοχή παρέμβασης, πέραν του ΟΤ 45α. Για να πραγματοποιηθεί ο ΣΔ 1,6 και να επιτραπούν οι ως άνω χρήσεις απαιτείται να έχει προηγηθεί της έκδοσης της οικοδομικής άδειας η κατεδάφιση των υφισταμένων σήμερα κτισμάτων και να υποβληθεί βεβαίωση του Δήμου περί της απόκτησης της κυριότητας του ως άνω ακινήτου, ελευθέρου βαρών. Εάν δεν συντρέξουν οι παραπάνω όροι, επί του ακινήτου εφαρμόζεται ο ΣΔ 0,8 και επιτρέπονται οι μέχρι της έναρξης ισχύος του παρόντος προβλεπόμενες χρήσεις. Μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος κατά ΓΟΚ. Μέγιστο επιτρεπόμενο ποσοστό κάλυψης: 40% της επιφάνειας του οικοπέδου. γ. Στο νέο ενοποιημένο ΟΤ 45-46-50 καθορίζεται η ανέγερση γηπέδου ποδοσφαίρου χωρητικότητας 40.000 θεατών, κλειστού γηπέδου καλαθοσφαίρισης και πετοσφαίρισης, πολυλειτουργικού δημοτικού κτηρίου, υπέργειων και υπόγειων χώρων στάθμευσης και χώρων κοινόχρηστου πρασίνου. γα. Στο γήπεδο ποδοσφαίρου, εκτός από τις κυρίως αθλητικές δραστηριότητες και τις βοηθητικές τους εξυπηρετήσεις επιτρέπονται και οι χρήσεις των χώρων ιατρικής υποστήριξης και αποκατάστασης αθλητών, αιθουσών πολλαπλών χρήσεων πολιτισμού και αναψυχής, χώρων εστίασης, εμπορικών χρήσεων, πολυλειτουργικών χώρων άθλησης και υγιεινής, αθλητικών ξενώνων και χώρων φιλοξενίας, χώρων συνάθροισης κοινού, εγκαταστάσεων εμπορικών εκθέσεων, καθώς και χώρων εξυπηρέτησης κοινού και μέσων μαζικής ενημέρωσης. Συνολική επιτρεπόμενη δομήσιμη επιφάνεια για το γήπεδο ποδοσφαίρου και το κλειστό γήπεδο καλαθοσφαίρισης και πετοσφαίρισης 53.000 τμ, εκ των οποίων οι συμπληρωματικές των αθλητικών δραστηριότητες δεν θα υπερβαίνουν το 17,5 του συνόλου και οι εμπορικές δραστηριότητες το 17,5 του συνόλου. Μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος κτηρίου γηπέδου ποδοσφαίρου 35 μ προσαυξανόμενο κατά 8 μ για στέγαστρα, ικριώματα φωτισμού και εγκαταστάσεις ραδιοτηλεοπτικών μέσων. Μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος κλειστού γηπέδου καλαθοσφαίρισης-πετοσφαίρισης 18 μ, προσαυξανόμενο κατά 8 μ για στέγαστρα, ικριώματα φωτισμού και εγκαταστάσεις ραδιοτηλεοπτικών μέσων. Ο περίξ του γηπέδου χώρος για λόγους ασφαλείας διαμορφώνεται σε ύψος 3,5 μ από τη στάθμη της οδού Αγίου Πολυκάρπου. γβ. Στο πολυλειτουργικό δημοτικό κτήριο επιτρέπονται οι χρήσεις πολιτιστικών δραστηριοτήτων, κοινωφελούς χαρακτήρα, διοίκησης, κοινωνικής πρόνοιας, συνάθροισης κοινού, εστίασης και αναψυχής, κέντρων

διασκέδασης, αναψυκτηρίων, εμπορικών κέντρων και εμπορικών καταστημάτων, υπεραγορών και εγκαταστάσεων εμπορικών εκθέσεων, πολυκαταστημάτων, τραπεζών, γραφείων και ασφαλειών. Μέγιστη επιτρεπόμενη δόμηση: 42.5000 τμ. Μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος: 18 μ. γγ. Μέγιστο επιτρεπόμενο ποσοστό κάλυψης 40% στο ΟΤ 45-46-50. δ. Για την εξυπηρέτηση των αθλητικών εγκαταστάσεων και των άλλων δραστηριοτήτων στο ενοποιημένο ΟΤ 45-46-50 καθορίζονται, με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, υπόγειοι και υπέργειοι χώροι στάθμευσης ... 3.α. Για την κατασκευή οποιωνδήποτε έργων, δομικών παρεμβάσεων ή διαμόρφωσης των κοινόχρηστων χώρων ή των χώρων στάθμευσης στο ενοποιημένο ΟΤ 45-46-50 απαιτείται η προηγούμενη έγκριση περιβαλλοντικών όρων, σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται [στο ν. 1650/1986] ... β. Οι οικοδομικές άδειες για τις παραπάνω εγκαταστάσεις χορηγούνται από τις αρμόδιες πολεοδομικές αρχές ... γ. Με αποφάσεις του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, που εκδίδονται μετά από γνωμοδότηση της Εκτελεστικής Επιτροπής του Οργανισμού Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας, οι οποίες δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζεται η ακριβής οριοθέτηση όλων των εγκαταστάσεων εντός του νέου ενοποιημένου ΟΤ 45-46-50 καθώς και η διαμόρφωση των ελεύθερων και κοινόχρηστων χώρων αυτού. Με την αυτή απόφαση προσδιορίζεται σύμφωνα με τις ειδικές προδιαγραφές του γηπέδου ποδοσφαίρου ο συντελεστής κατ'όγκο εκμετάλλευσης ... δ. Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, που εκδίδεται μετά από γνωμοδότηση του Κεντρικού Συμβουλίου Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζεται η ακριβής οριοθέτηση των κτισμάτων στο ΟΤ 22 περιοχής 69 του Δήμου Αθηναίων, καθώς και ο τρόπος διαμόρφωσης των ελεύθερων και κοινόχρηστων χώρων αυτού. ε. Οι τυχόν απαιτούμενες απαλλοτριώσεις ακινήτων για την υλοποίηση των παρεμβάσεων του παρόντος κηρύσσονται υπέρ και με δαπάνες του Δήμου Αθηναίων. στ. Το υπάρχον γήπεδο ποδοσφαίρου στο ΟΤ 22 περιοχής 69 του Δήμου Αθηναίων μπορεί να παραμείνει και να χρησιμοποιείται μέχρι την αποπεράτωση του ως άνω νέου γηπέδου ποδοσφαίρου στην περιοχή του Ελαιώνα. 4. Ακολουθούν 6 Παραρτήματα του νόμου, εκ των οποίων τα υπ'αριθμ. γ', δ', ε' και στ' δεν δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. α. Νέο διάγραμμα με τίτλο 'Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας' ... β. Τοπογραφικό διάγραμμα ... στο οποίο απεικονίζονται οι τροποποιήσεις που επέρχονται στο ισχύον ρυμοτομικό σχέδιο περιοχής 'Ελαιώνα' του Δήμου Αθηναίων, της παραγράφου 2 α του άρθρου 2 του παρόντος νόμου. γ. Περιβαλλοντική έκθεση ... στην

οποία αναφέρονται οι εναλλακτικές θέσεις που είχαν εξετασθεί για τη μετεγκατάσταση του γηπέδου και κυρίως οι επιπτώσεις του όλου προγράμματος στην ευρύτερη περιοχή τους. δ. Κυκλοφοριακή προμελέτη ... για την κατ'αρχήν θεώρηση και ρύθμιση των κυκλοφοριακών απαιτήσεων του προγράμματος. ε. Κτηματογραφική μελέτη ... στ. Γεωτεχνική έρευνα ... 5. Οι παραπάνω διατάξεις είναι ειδικές και κατισχύουν οποιωνδήποτε άλλων διαφορετικών ρυθμίσεων οι οποίες καταργούνται».

Η.2 Η αιτιολογική έκθεση για τις διατάξεις του ν. 3481/2006

Στην αιτιολογική έκθεση που συνοδεύει τις ως άνω διατάξεις διαλαμβάνονται τα εξής: «Με την παρούσα ρύθμιση καθορίζεται η ταυτόχρονη Μητροπολιτική Παρέμβαση και η συνδυασμένη αστική ανάπλαση και ανάπτυξη των περιοχών Λεωφόρου Αλεξάνδρας ... και Βοτανικού του Δήμου Αθηναίων με τρόπο που να συμβάλλει στην ορθολογική χωροταξική οργάνωση και στην βιώσιμη ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής της πρωτεύουσας και αποβλέπει ιδίως: (α) Στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής στην πρωτεύουσα (β) Στην ανακατανομή των δομικών χρήσεων με στόχο την καλύτερη λειτουργία της πόλης (γ) Στη δημιουργία κοινόχρηστων χώρων πρασίνου και αναψυχής στο ιδιαίτερα επιβαρημένο τμήμα της πόλης των Αμπελοκήπων στο οποίο συγκεντρώνονται σημαντικές δημόσιες δραστηριότητες ... (δ) Στη δημιουργία σύγχρονων αθλητικών, πολιτιστικών και κοινωνικών υποδομών που θα εξυπηρετούν τόσο την πρωτεύουσα όσο και την ευρύτερη περιοχή της Αττικής, (ε) Στην δημιουργία μεγάλων υπερτοπικών πόλων, αναψυχής, αθλητισμού και πολιτιστικών λειτουργιών που θα εξυπηρετούν ζωτικές λειτουργίες ολόκληρου του Μητροπολιτικού Συγκροτήματος της Αθήνας (στ) Στον εκσυγχρονισμό παραδοσιακών περιοχών βιομηχανικής συγκέντρωσης με τη δημιουργία ενός πόλου πολλαπλών λειτουργιών που τροφοδοτεί οικονομικά την ανάπτυξη νέων δραστηριοτήτων σε περιοχή που σήμερα βρίσκεται σε αδράνεια (νεκρά κελύφη παλιάς βιομηχανίας), με παράλληλη εξασφάλιση των απαραίτητων κοινόχρηστων χώρων και χώρων πρασίνου (ζ) Στην εξασφάλιση των απαιτούμενων ελεύθερων χώρων και χώρων στάθμευσης αυτοκινήτων. Ειδικότερα, η προτεινόμενη μητροπολιτική παρέμβαση είναι στρατηγικής σημασίας καθόσον μπορεί να θεωρηθεί ως μοχλός για να τεθεί σε εφαρμογή και να συγκεκριμενοποιηθεί το πρόγραμμα ενοποίησης των χώρων πρασίνου [στην ανατολική πλευρά του Λυκαβηττού] και οι γενικοί στόχοι ανάπλασης της περιοχής Αμπελοκήπων [που είναι ιδιαίτερα πυκνοδομημένη]. Παράλληλα η καθιέρωση της περιοχής Βοτανικού ως νέου πόλου πολλαπλών λειτουργιών και η αρμονική

ένταξή του στην πόλη θα δώσει την απαιτούμενη ώθηση για την εξυγίανση, τόνωση και αναζωογόνηση μιας ιδιαίτερα υποβαθμισμένης περιοχής του Ελαιώνα με τις προτεινόμενες σύγχρονες αθλητικές, εμπορικές και πολιτιστικές χρήσεις, με την προϋπόθεση δημιουργίας ελεύθερων χώρων πρασίνου και ενοποίησης με τους ευρύτερους χώρους αναψυχής». Εν συνεχεία στην αιτιολογική έκθεση γίνεται μνεία των ενεργειών του ΥΠΕΧΩΔΕ και του Δήμου Αθηναίων για την προετοιμασία του προαναφερθέντος προγράμματος «συνδυασμένης αστικής ανάπλασης». Συγκεκριμένα, αναφέρεται ότι έγινε «διερεύνηση [επί σειρά ετών] εναλλακτικών προτάσεων για πιθανή εγκατάσταση γηπέδου ποδοσφαίρου διεθνών προδιαγραφών προκειμένου να μετεγκατασταθεί ο ΠΑΟ από το δημοτικό γήπεδο της Λ. Αλεξάνδρας», καθόσον το υφιστάμενο γήπεδο που βρίσκεται σε πυκνοδομημένη περιοχή κατοικίας, είναι ακατάλληλο, «τόσο από πλευράς προδιαγραφών ... όσο και από πλευράς ομαλής λειτουργίας της πόλης», ότι οι άλλες προτάσεις μετεγκαταστάσεως, «π.χ. Γουδή, Αττικό Αλσος, Ελληνικό κλπ προκάλεσαν σωρεία κοινωνικών αντιδράσεων», ενώ αντιθέτως η εγκατάσταση του γηπέδου στο Βοτανικό αντιμετωπίστηκε θετικά. Απαριθμούνται, επίσης, η περιβαλλοντική έκθεση, η κυκλοφοριακή προμελέτη, η κτηματογραφική μελέτη και η γεωτεχνική έρευνα, που αποτελούν, κατά τα προεκτεθέντα, παράρτημα των ρυθμίσεων του νόμου. Εν σχέσει δε προς τις ενέργειες για την απόκτηση του χώρου ανεγέρσεως των νέων αθλητικών εγκαταστάσεων στο Βοτανικό, αναφέρονται τα εξής: «Η ΕΤΜΑ η οποία έχει ένα μεγάλο οικόπεδο στο ΟΤ 45 βάσει της υφιστάμενης νομοθεσίας έχει δικαίωμα να διατηρήσει ... [το 65%] του συνόλου της ιδιοκτησίας της με ΣΔ 0,8 και χρήσεις επιχειρησιακού κέντρου. Για να είναι εφικτή η συμπλήρωση του απαιτούμενου χώρου για τις αθλητικές εγκαταστάσεις ... παραχωρείται από την ΕΤΜΑ επιπλέον της οφειλόμενης από αυτήν εισφοράς των 42 στρ (που αντιστοιχούν στην υποχρεωτική εισφορά σε γη) στον Δήμο Αθηναίων άνευ αποζημίωσης ... 19 στρ και το σύγχρονο κτήριο ... που υπάρχει [στην έκταση αυτή]. Ως αντάλλαγμα η ΕΤΜΑ διατηρεί στην ιδιοκτησία της στην περιοχή της παρέμβασης ένα οικόπεδο (ΟΤ 45α) ... όπου ο ισχύων ΣΔ 0,8 διπλασιάζεται σε 1,6 (σύμφωνα με σχετική πρόβλεψη του π.δ. Ελαιώνα) και καθορίζονται χρήσεις επιχειρησιακών δραστηριοτήτων αντί των βιομηχανικών. Το υπόλοιπο της απαιτούμενης έκτασης προκύπτει από τις οφειλόμενες στον Δήμο εισφορές σε γη των άλλων ιδιοκτησιών της περιοχής παρέμβασης και από απαλλοτριώσεις που θα κηρυχθούν από τον Δήμο με δαπάνες του». Παρατίθεται, εξ άλλου, πίνακας, με τα «πολεοδομικά μεγέθη» στην περιοχή της Λ. Αλεξάνδρας και στην περιοχή του Βοτανικού και επιχειρείται σύγκριση του υφισταμένου προ του ν. 3481/2006

καθεστώς με το νέο. Εκτιμάται δε, κατ'επίκληση των μεγεθών αυτών, ότι για την περιοχή της Λ. Αλεξάνδρας προκύπτει «μια εντυπωσιακά βελτιωμένη εικόνα», καθόσον «ο ελεύθερος χώρος τετραπλασιάζεται, η δε κάλυψη και δόμηση μειώνονται δραστικά», ότι «αν συνυπολογισθεί η παρέμβαση στη Λ. Αλεξάνδρας σε συνδυασμό με την παρέμβαση στην περιοχή του Ελαιώνα, τότε η σχέση θεσμοθετημένης προς προτεινόμενη κατάσταση ομαλοποιείται σημαντικά και τα αντίστοιχα μεγέθη σχεδόν εξισώνονται». Τέλος, γίνεται σύντομη αναφορά στα «έργα υποδομής» που πρέπει να εκτελεσθούν και στο «επείγον της διαδικασίας»: σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση, «η κρίσιμη και στρατηγικού χαρακτήρα παρέμβαση στην περιοχή του γηπέδου της Λ. Αλεξάνδρας για την προώθηση του προγράμματος ενοποίησης αστικών χώρων πρασίνου από Λυκαβηττό έως Τουρκοβούνια, ενώ έχει ολοκληρωθεί από πλευράς διαδικασιών, καθυστερεί και εμποδίζεται λόγω της απαίτησης άμεσης μετεγκατάστασης του γηπέδου. Λόγω του μεγέθους, της σημασίας και των ειδικών απαιτήσεων και επιπτώσεων αυτής της μετεγκατάστασης απαιτείται η προώθηση αυτής της εγκατάστασης με ειδικές και πρωτότυπες διαδικασίες που ξεφεύγουν των τυπικών πλαισίων που προβλέπει η υφιστάμενη νομοθεσία. Επιπλέον η παρέμβαση αυτή, στη συνδυασμένη της μορφή, προβλέπεται να δώσει την απαιτούμενη ώθηση και να είναι καθοριστικού χαρακτήρα για την έναρξη της αναβάθμισης της περιοχής Ελαιώνα».

(Η.3) Η Περιβαλλοντική Έκθεση που συνοδεύει το ν. 3481/2006

Όπως προεκτέθηκε, ένα από τα παραρτήματα που συνοδεύουν το ν. 3481/2006 είναι η εκπονηθείσα τον Ιούνιο του 2006 «Περιβαλλοντική Έκθεση». Η έκθεση αυτή εκπονήθηκε από την εταιρεία ENVECO ΑΕ, με τη συγκρότηση ειδικής ομάδας μελέτης, αποτελούμενης από τους Σπ. Παπαγρηγορίου, Πολιτικό Μηχανικό, Μηχανικό Περιβάλλοντος, Α. Παπαδάκη, Αρχιτέκτονα, Πολεοδόμο, Γ. Κοτζαγεώργη, Βιολόγο, Περιβαλλοντολόγο Χρ. Γιαννακίδου, Χημικό Μηχανικό, Μηχανικό Περιβάλλοντος και Μ. Χαραλαμποπούλου, Χημικό, κατόπιν σχετικής συμβάσεως με την εταιρεία «Διπλή Ανάπλαση ΑΕ». Η έκθεση «θέτει τις αρχές και τους βασικούς όρους για την παρέμβαση της διπλής ανάπλασης της περιοχής του Βοτανικού και της Λεωφόρου Αλεξάνδρας ... με στόχο αφενός τη δημιουργία ενιαίου χώρου κοινόχρηστου πρασίνου με τη μορφή αστικού πάρκου και υπόγειου χώρου στάθμευσης στη θέση του υφιστάμενου γηπέδου του Παναθηναϊκού Αθλητικού Ομίλου στη Λεωφόρο Αλεξάνδρας, αφετέρου τη δυνατότητα κατασκευής νέου γηπέδου 40.000 θέσεων του

Παναθηναϊκού, κοινόχρηστου πρασίνου και φιλοξενίας λοιπών υποστηρικτικών χρήσεων (εμπορικών κατά κύριο λόγο) σε έκταση 200 περίπου στρεμμάτων στο Βοτανικό σε περιοχή του Ελαιώνα ... η οποία σήμερα φιλοξενεί ένα συνοθύλευμα από οχλούσες χρήσεις, δεν φέρει ίχνος πρασίνου και αποτελεί μια πηγή ανεξέλεγκτης ρύπανσης για την πόλη».

Στο εισαγωγικό κεφάλαιο της «Περιβαλλοντικής Έκθεσης» διαλαμβάνονται, περαιτέρω, τα εξής: «Η παρέμβαση στην περιοχή του Βοτανικού συνοδεύεται από την παράλληλη υλοποίηση βασικών έργων υποδομής (οδικών, συγκοινωνιακών, υδραυλικών και άλλων) των οποίων ο σχεδιασμός χρονίζει τουλάχιστον για τρεις δεκαετίες και τα οποία εκτιμάται ότι θα δώσουν το έναυσμα για την προσδοκώμενη αναβάθμιση όλης της περιοχής του Ελαιώνα σε συνδυασμό με την αντικατάσταση ερειπωμένων και αυθαίρετων υποδομών με αρχιτεκτονικό έργο υψηλής ποιότητας που θα αποτελεί τοπόσημο για την περιοχή και την πόλη ... Η διαδικασία που επελέγη, νομοθετική ρύθμιση πολεοδομικού χαρακτήρα, ως τροπολογία στο σχέδιο νόμου ... που θα συζητηθεί και εγκριθεί από τη Βουλή των Ελλήνων, προσεγγίζει κατ'αναλογία τη διαδικασία που ακολουθήθηκε με επιτυχία για τον πολεοδομικό σχεδιασμό-χωροθέτηση των Ολυμπιακών εγκαταστάσεων για τους Ολυμπιακούς Αγώνες της Αθήνας το 2004 και η παρούσα έκθεση περιβαλλοντικής θεώρησης αποτελεί τη διερεύνηση της ρύθμισης από περιβαλλοντική άποψη. Τα επόμενα μελετητικά στάδια αφορούν στην εξειδίκευση και τεχνική μελέτη των επιμέρους έργων και στην περιβαλλοντική αδειοδότησή τους σύμφωνα με το υφιστάμενο ελληνικό και κοινοτικό θεσμικό πλαίσιο». Σε επόμενα κεφάλαια της μελέτης παρουσιάζονται «το ιστορικό» του γηπέδου της Λ. Αλεξάνδρας και οι προσπάθειες για την αναζήτηση χώρου προς μετεγκατάσταση του γηπέδου του ΠΑΟ. Όπως αναφέρεται, το 2001 η ΠΑΕ «Παναθηναϊκός» εξέφρασε επίσημα το αίτημά της για παραχώρηση σ'αυτήν από το Δημόσιο εκτάσεως 200 στρ στην περιοχή Γουδή, το αίτημα, όμως, αυτό συνάντησε αντιδράσεις. Αντιδράσεις συνάντησαν, επίσης, η πρόταση για παραχώρηση εκτάσεως 70 στρ στο Ελληνικό, στο χώρο του παλιού αεροδρομίου και η πρόταση για κατασκευή νέου γηπέδου στη θέση περίπου του υφιστάμενου στη Λ. Αλεξάνδρας. Το 2005 με πρωτοβουλία του Δήμου Αθηναίων επανήλθε παλαιότερη πρόταση για «διπλή παρέμβαση τόσο στην περιοχή του Ελαιώνα όσο και στην περιοχή των Αμπελοκήπων» (βλ. κεφάλαιο 2 και ιδίως κεφάλαιο 4, σημείο 4.3).

Στο κεφάλαιο 3 με τον τίτλο «Υφιστάμενη κατάσταση», γίνεται αναφορά στο

ΡΣΑ (βλ. σημείο 3.1.1), στην πρόβλεψή του για ανάπλαση της περιοχής Κουντουριώτικα (βλ. σημείο 3.1.2), στα γενικά χαρακτηριστικά της περιοχής του Ελαιώνα, στις σχετικές με τον Ελαιώνα προβλέψεις του ν. 1515/185, στις ρυθμίσεις του π.δ. της 11-14.2.1991 με το οποίο εγκρίθηκε η αρχική πολεοδομική μελέτη της περιοχής (βλ. ανωτέρω), στις αρνητικές αντιδράσεις που προκάλεσε η μελέτη αυτή, στη σύνταξη νέας πολεοδομικής μελέτης με τη συνεργασία του ΟΑ και του ΕΜΠ, στους στόχους της μελέτης αυτής και στο περιεχόμενο του π.δ. της 20.9-30.11.1995 (βλ. σημείο 3.1.3, στο οποίο παρατίθενται αποσπάσματα από την προαναφερθείσα μελέτη του ΕΜΠ). Επισημαίνεται ότι «οι υπό μελέτη περιοχές παρέμβασης ... ενσωματώνουν ... την έννοια της αστικής υποβάθμισης», χαρακτηριστικά της οποίας είναι «το κυκλοφοριακό πρόβλημα, οι μεγάλες πυκνότητες και η υψηλή εκμετάλλευση κάθε ακινήτου, η ανάμιξη ασυμβίβαστων, οχλουσών και αλληλοοχλουμένων χρήσεων, η έλλειψη κοινωνικού εξοπλισμού, η ανεπάρκεια και παλαιότητα της τεχνικής υποδομής, η υποβάθμιση του κοινόχρηστου χώρου και η έλλειψη πρασίνου, η αισθητική αλλοίωση της εικόνας της πόλης κλπ» (βλ. σημείο 3.1.1) και εκτιμάται ότι η προτεινόμενη «σημειακή» πολεοδομική παρέμβαση στη Λ. Αλεξάνδρας «μπορεί να αποτελέσει μοχλό για να τεθεί σε εφαρμογή και να συγκεκριμενοποιηθεί το πλαίσιο και οι γενικοί στόχοι που έχουν τεθεί από το ρυθμιστικό σχέδιο ... για την ευρύτερη περιοχή των Κουντουριώτικων» (βλ. σημείο 3.1.2). Τονίζεται ότι «οι παρεμβάσεις που έχουν γίνει στον Ελαιώνα, με στόχο την ανάπλασή του, είναι αμελητέες», ότι «κανένα ολοκληρωμένο σχέδιο δεν έχει εκπονηθεί προκειμένου να απομακρυνθούν οι οχλούσες βιομηχανίες», ότι «δεν φαίνεται να έχει ληφθεί μέριμνα για την οργάνωση των βιοτεχνιών ελαφράς και μέσης όχλησης σε ολοκληρωμένους χώρους υποδοχής, εντός του Ελαιώνα, βάσει σχετικών ρυθμίσεων που προβλέπει το σχέδιο ανάπλασης», ότι η κυρίαρχη εικόνα «είναι αναρχία, σκόνη και πολλά σκουπίδια ... αυτή της παράλληλης πραγματικότητας μιας άλλης Αθήνας× ζωντανής, άσχημης, εγκαταλελειμμένης» (βλ. σημείο 3.2). Παρουσιάζονται επίσης στοιχεία για την υφιστάμενη κατάσταση στην περιοχή της Λ. Αλεξάνδρας. Ειδικότερα αναφέρεται ότι η Λ. Αλεξάνδρας «αποτελεί σημαντικό συγκοινωνιακό κορμό που διευκολύνει τη σύνδεση των ανατολικών και δυτικών προαστίων, αλλά και τη σύνδεση των βορείων προαστίων με το κέντρο της Αθήνας», ότι «είναι προφανής η ένταση της επίπτωσης από το κλείσιμο της κυκλοφορίας ... σε κάθε περίπτωση πραγματοποίησης αγώνα στο γήπεδο του Παναθηναϊκού», ότι «η δυσχέρεια στην κυκλοφορία των οχημάτων είναι εντονότατη, επιφέροντας σημαντικές επιπτώσεις και στην ποιότητα της ζωής των κατοίκων της περιοχής των Αμπελοκήπων», ότι «επιπλέον ... τόσο στην ευρύτερη περιοχή όσο και

επί της Λ. Αλεξάνδρας βρίσκονται νοσοκομειακές μονάδες, των οποίων η εύρυθμη λειτουργία, αλλά και η ποιότητα των προσφερομένων υπηρεσιών αλλοιώνονται από τη μεταβολή των κυκλοφοριακών συνθηκών». Ως προς το ΟΤ 22, στο οποίο βρίσκεται το γήπεδο του Παναθηναϊκού, σημειώνονται τα εξής: Το οικοδομικό αυτό τετράγωνο «περιβάλλεται από οικοδομική γραμμή, το οποίο υποδηλώνει ότι είναι ενταγμένο στο ρυμοτομικό σχέδιο της περιοχής. Κατά τις Τεχνικές Υπηρεσίες του Δήμου ο ΣΔ ανέρχεται σε 3,6. Η χρήση γης ... είναι γενική κατοικία. Συνεπώς προκύπτει ότι βάσει της επιφάνειας του ΟΤ (17.000 τμ) η μέγιστη επιφάνεια δόμησης ανέρχεται σε 61.920 τμ. Διευκρινίζεται ότι ... όροι δόμησης και χρήση γης δεν έχουν ορισθεί στο συγκεκριμένο ΟΤ, αλλά ότι σε αυτό έχει ορισθεί μόνο η οικοδομική γραμμή» (βλ. σημείο 3.3).

Στο κεφάλαιο 4 παρουσιάζεται η «Προτεινόμενη παρέμβαση»: Κατά την «Περιβαλλοντική Εκθεση», η διπλή ανάπλαση «αποτελεί χωρίς αμφιβολία μια σημαντική προσπάθεια συνδυασμένου σχεδιασμού, αποκατάστασης και αναβάθμισης δύο περιοχών του Δήμου Αθηναίων οι οποίες είναι σήμερα εξαιρετικά επιβαρημένες και οι οποίες έχουν ως κοινό στοιχείο ότι λειτουργούν πλέον ως αποκομμένες νησίδες του ιστού της πόλης συγκεντρώνοντας ασύμβατες και οχλούσες χρήσεις υπερτοπικού χαρακτήρα που δεν συνάδουν με την εικόνα της Αθήνας ως μοντέρνας πόλης που εξασφαλίζει υψηλή ποιότητα ζωής για τους κατοίκους της και είναι ελκυστική για τους επισκέπτες της ... κύριο χαρακτηριστικό [της παρέμβασης είναι] η μετατροπή ενός γηπέδου στην καρδιά της Αθήνας σε όαση πρασίνου σημαντικού για τα μέτρα της πόλης μεγέθους και η αναβάθμιση ενός 'σκουπιδότοπου' ... στον Ελαιώνα που εκτιμάται ότι θα λειτουργήσει καταλυτικά στην επιθυμητή και σχεδιαζόμενη για περισσότερα από 30 χρόνια 'ένταξη' στην πόλη ενός υποβαθμισμένου και 'ανεπιθύμητου' τμήματός της. Εργαλείο στην προσπάθεια αυτή είναι η δημιουργία του νέου γηπέδου του ΠΑΟ και η μεταφορά μικρού μέρους του υφιστάμενου συντελεστή δόμησης από τη Λ. Αλεξάνδρας στο Βοτανικό δίνοντας προτεραιότητα στην ενίσχυση του αστικού πρασίνου σε πυκνοδομημένες περιοχές». Ως προς τις συνέπειες της νέας ρυθμίσεως για το ΟΤ 22 στη Λ. Αλεξάνδρας αναφέρονται τα εξής: Εξασφαλίζεται «πλεόνασμα ΣΔ» 60.000 τμ περίπου. «Ο μη υλοποιούμενος πλέον, ιδιαίτερα υψηλός ΣΔ (3,6) λειτουργεί θετικά στο πολεοδομικό-περιβαλλοντικό ισοζύγιο της Διπλής Ανάπλασης ... [το πλεόνασμα αυτό] στο ιδιαίτερα πυκνοδομημένο κέντρο της πόλης μπορεί να θεωρηθεί περισσότερο 'πολύτιμο' από αντίστοιχα ή και μεγαλύτερα μεγέθη σε περιοχές με χαμηλότερη πραγματοποιημένη πυκνότητα και συντελεστή δόμησης».

Περαιτέρω, η έκταση του γηπέδου που καθίσταται χώρος πρασίνου εντάσσεται στην πορεία πεζών που συνδέει το Λυκαβηττό με τις περιοχές κατοικίας βορείως της Λ. Αλεξάνδρας (βλ. σημείο 4.1). Εξετάζονται, εν συνεχεία, οι συνέπειες της δημιουργίας του νέου γηπέδου στο Βοτανικό στην ποιότητα του αστικού περιβάλλοντος: «Η κτηριακή ενότητα του νέου γηπέδου, με τη συγκεκριμένη αρχιτεκτονική μορφή που θα λάβει, αναμένεται να επηρεάσει δυναμικά την αισθητική της ευρύτερης πολεοδομικής ενότητας στην οποία εντάσσεται και, τελικά, την ποιότητα του αστικού τοπίου. Το νέο γήπεδο, ως οικοδόμημα μεγάλης κλίμακας για το τυπικό αθηναϊκό μέτρο, θα λειτουργήσει ως τοπόσημο [landmark] και θα επηρεάσει την αντιληπτικότητα και γενικότερη συμβολική της πόλης. Η περιοχή στην οποία πρόκειται να χωροθετηθεί το νέο γήπεδο στο Βοτανικό έχει δεχθεί ποικίλες δυσμενείς ανθρωπογενείς παρεμβάσεις ... τόσο στην οριστική διαμόρφωση του φυσικού εδάφους, όταν σημαντικά τοπόσημα όπως το ρέμα του Προφήτη Δανιήλ, η Ιερά Οδός κλπ θυσιάστηκαν, όσο και στη διαμόρφωση των δομημένων και ελεύθερων χώρων της. Στα πλαίσια της προσπάθειας αποκατάστασης αυτής της πραγματικότητας, σε συμβολικό και αντιληπτικό επίπεδο, καταλυτικός θα είναι ο ρόλος της συγκεκριμένης αρχιτεκτονικής πρότασης ενός έργου μεγάλης κλίμακας. Συμπερασματικά πρέπει να σημειωθεί ότι η πρόταση παρέμβασης δεν αφορά μόνο στην κλίμακα της πολεοδομικής ενότητας: η αρχιτεκτονική φόρμα συνιστά την ‘πρώτη ύλη’ του αστικού ιστού, του δομημένου περιβάλλοντος. Συνεπώς, η αναζήτηση μιας δυναμικής αρχιτεκτονικής μορφής θα λειτουργήσει σαν ένας άλλος, συμπληρωματικός τρόπος προσέγγισης στην προσπάθεια ρύθμισης των μεγάλων χωρικών αντιθέσεων και ανεπαρειών στο χώρο του Ελαιώνα. Στην κατεύθυνση αυτή υπάρχουν πλήθος ιστορικά παραδείγματα ... [αναφέρονται ορισμένα παραδείγματα για την Ελλάδα, κυρίως δε παραδείγματα υποβαθμισμένων αστικών περιοχών στην Αγγλία, την Πορτογαλία και την Ολλανδία, στις οποίες έγινε χωροθέτηση γηπέδων και ανάπλαση]» (βλ. σημεία 4.4 και 4.5)].

Στο τελευταίο κεφάλαιο επιχειρείται μια «κατ’αρχήν εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων» των επιχειρούμενων με το ν. 3481/2006 ρυθμίσεων, και συγκεκριμένα εξετάζονται «[ο]ι κύριες παράμετροι που σχετίζονται με τη λειτουργία της πόλης και τους κοινόχρηστους χώρους». Προς τούτο γίνεται σύγκριση του ισχύοντος προ του ν. 3481/2006 πολεοδομικού καθεστώτος στις περιοχές του Βοτανικού και της Λ. Αλεξάνδρας, το οποίο χαρακτηρίζεται «θεωρητικό» από τους συντάκτες της «Περιβαλλοντικής Εκθεσης», με το νέο καθεστώς που θεσπίζει ο νόμος αυτός (βλ. τα διαλαμβανόμενα στο σημείο 5.2). Παρατίθενται, ακολούθως, στοιχεία για τους

υφιστάμενους χώρους αστικού πρασίνου στην Αθήνα, γενικώς. Αναφέρονται, μεταξύ άλλων, τα εξής: «Η ραγδαία επέκταση του οικιστικού ιστού της Αθήνας σε όλο το Λεκανοπέδιο έγινε, μετά τη δεκαετία του '50, χωρίς σχεδιασμό και πρόβλεψη για το αστικό πράσινο, με αποτέλεσμα η σημερινή Αθήνα να έχει πολύ μικρό ποσοστό πρασίνου σε σύγκριση με τις άλλες ευρωπαϊκές πόλεις. Αντίστοιχα, και το περιαστικό πράσινο της Αθήνας δεν έχει το μέγεθος και την ποιότητα [που απαιτεί το] μέγεθος της πόλης. Η επέκταση της Αθήνας κατέλαβε όλη την αγροτική γη που περιέβαλλε τον αρχικό ιστό της πόλης. Κατέλαβε, επίσης, τα καλύτερα δάση που υπήρχαν στους πρόποδες των γύρω βουνών ... Ένας δείκτης [για την ποιότητα ζωής] στις πόλεις είναι η έκταση των υπαίθριων χώρων πρασίνου ανά κάτοικο, αφού αρκετά από τα προβλήματα των πόλεων ... μπορούν να μετριασθούν ως ένα βαθμό από την παρουσία υπαίθριων χώρων πρασίνου στον αστικό ιστό. Σε ένα κάτοικο της πόλης των Αθηνών αντιστοιχούν μόλις 2 τμ αστικού πρασίνου, όταν σε ένα κάτοικο της Βιέννης αντιστοιχούν 20 τμ, της Χάγης, 27,7 τμ, του Αμστερνταμ 27 τμ, του Βερολίνου 13 τμ, της Ρώμης 9 τμ, του Παρισιού 8 τμ. Οι αστικοί χώροι πρασίνου στην Αθήνα δεν είναι επαρκείς, αλλά δεν έχουν και καλή διασπορά μέσα στον αστικό ιστό». Εκτιμάται δε ότι με την σχεδιαζόμενη ανάπλαση «προβλέπεται η δημιουργία πραγματικού κοινόχρηστου χώρου πρασίνου τόσο στην πυκνοκατοικημένη περιοχή της Λ. Αλεξάνδρας, όσο και στην υποβαθμισμένη περιοχή του Βοτανικού». Συγκεκριμένα αναφέρεται ότι στη Λ. Αλεξάνδρας θα δημιουργηθεί χώρος πρασίνου 20 στρ, που θα συμβάλει και στην ενοποίηση των κοινοχρήστων χώρων και διαδρομών πρασίνου. Η δε περιοχή του Ελαιώνα, «η οποία εδώ και πολλές δεκαετίες δεν διαθέτει ελιές ή πράσινο, αλλά είναι μια εξαθλιωμένη παλιά βιομηχανική περιοχή με τεράστια εργοστάσια, που παραμένει αδρανής πάνω από 20 χρόνια, θα αναμορφωθεί με τη δημιουργία κοινόχρηστων χώρων πρασίνου ξεκινώντας από την περιοχή παρέμβασης». Κατά τους συντάκτες της «Εκθεσης», το π.δ. του 1995 «προβλέπει στα χαρτιά σημαντικό πράσινο στην περιοχή του Δήμου Αθηναίων, δεν έχει όμως προβλεφθεί από που θα βρεθούν τα εκατοντάδες εκατ. ευρώ που απαιτούνται για τις σχετικές απαλλοτριώσεις», ενώ η προτεινόμενη παρέμβαση «εκτιμάται ότι θα δημιουργήσει 100 περίπου στρ πρασίνου, θα μειώσει συνολικά την υφιστάμενη δόμηση και θα λειτουργήσει ως καταλύτης ... για να αποκτήσει η περιοχή [του Ελαιώνα] περισσότερο πράσινο από κάθε άλλη περιοχή της πόλης» (βλ. σημείο 5.3). Παρουσιάζονται, τέλος, οι «θετικές επιπτώσεις της διπλής προτεινόμενης παρέμβασης στις χρήσεις γης και στη λειτουργία και δομή της πόλης» για την περιοχή του Βοτανικού, για την περιοχή της Λεωφόρου Αλεξάνδρας και για τη «διπλή

ανάπλαση» συνολικά (βλ. ιδίως σημεία 5.1 και 5.4).

Ως θετικές επιπτώσεις για την περιοχή του Βοτανικού θεωρούνται οι εξής: -Η δημιουργία δύο νέων υπερτοπικών πόλων πολλαπλών δραστηριοτήτων αναψυχής, αθλητισμού, πολιτισμού και δημιουργία σύγχρονου πολυλειτουργικού κέντρου σε ανενεργά βιομηχανικά κελύφη που θα εξυπηρετούν ζωτικές λειτουργίες ολόκληρου του Μητροπολιτικού συγκροτήματος της Αθήνας. -Η καθιέρωση του Βοτανικού ως μητροπολιτικού πόλου πολλαπλών λειτουργιών και η αρμονική ένταξή του στην πόλη, [σύμφωνα με] τις κατευθύνσεις του ΡΣΑ. -Η εξυγίανση, τόνωση και αναζωογόνηση της περιοχής με τις προτεινόμενες σύγχρονες αθλητικές, εμπορικές και πολιτιστικές χρήσεις, με την προϋπόθεση δημιουργίας δραστηριοτήτων ελεύθερων χώρων πρασίνου και ενοποίησης με τους ευρύτερους χώρους αναψυχής, βάσει πορειών ενοποίησης. -Η αναδιοργάνωση παραδοσιακών περιοχών βιομηχανικής συγκέντρωσης με τη δημιουργία ενός πόλου πολλαπλών λειτουργιών που τροφοδοτεί οικονομικά την ανάπτυξη των παραγωγικών δραστηριοτήτων της περιοχής που βρίσκονται σε αδράνεια, με παράλληλη εξασφάλιση των απαραίτητων κοινόχρηστων χώρων και χώρων πρασίνου. -Η αναβαθμισμένη καθημερινή λειτουργία του αστικού χώρου που συνδυάζεται με την ανάπτυξη νέων δραστηριοτήτων, την προσέλκυση των φιλάθλων και την αξιοποίηση του συστήματος χώρων πρασίνου στο οποίο εντάσσεται το γήπεδο. -Η δημιουργία αθλητικής υποδομής με ιδιαίτερη έμφαση στα λειτουργικά χαρακτηριστικά που συμβάλλουν στην αναβάθμιση του ποδοσφαίρου και την ... επανένταξή του στην οικογενειακή αναψυχή των πολιτών. -Η δημιουργία ενός έργου που θα λειτουργεί ως 'τοπόσημο' και θα συμβάλλει στην καθιέρωση ενός νέου, αναβαθμισμένου ρόλου για την ευρύτερη περιοχή και, συνεπώς, στην επίλυση χρονιζόντων προβλημάτων της (κυκλοφοριακό, ρέμα Προφ. Δανιήλ, λοιπά έργα υποδομής). -Ο σχεδιασμός και η δημιουργία ενός σπουδαίου αρχιτεκτονικού έργου στα πλαίσια της δημόσιας μνημειακής αρχιτεκτονικής της πόλης, με προϋπόθεση την εναρμόνιση του κτηριακού όγκου και των δραστηριοτήτων που θα εξυπηρετούνται με το ευρύτερο αστικό περιβάλλον ...». Εκτιμάται ότι «η ακτίνα επιρροής [του νέου σχεδιασμού στον Βοτανικό] ξεπερνά κατά πολύ τα οριοθετημένα οικοδομικά τετράγωνα αυτής της επέμβασης. Πρόκειται μεν για την κατασκευή ενός ποδοσφαιρικού γηπέδου, αλλά στις σύγχρονες πόλεις είναι ακριβώς αυτού του είδους τα έργα που έχουν τη δύναμη να αλλάξουν τη μοίρα μεγάλων, υποβαθμισμένων περιοχών». Ως προς τις κυκλοφοριακές επιπτώσεις εκτιμάται ότι εάν υλοποιηθεί «το προβλεπόμενο νέο οδικό δίκτυο για την εξυπηρέτηση της περιοχής, η μεγάλη

πλειοψηφία των προσβάσεων των ... κόμβων δεν θα επηρεασθεί σημαντικά από τις νέες λειτουργίες στην περιοχή ανάπλασης» (βλ. σημεία 5.1 και 5.4).

Ως θετικές επιπτώσεις για την περιοχή της Λεωφόρου Αλεξάνδρας θεωρούνται οι εξής: Περιοχή-Η απομάκρυνση του γηπέδου, η απελευθέρωση του χώρου, η μετατροπή του σε χώρο πρασίνου και αναψυχής και η απόδοσή του στην πόλη. -Προκύπτει [πολύτιμο] πλεόνασμα συντελεστή δόμησης ... -Η ανάπτυξη ενός χώρου πρασίνου 20 στρ στην καρδιά της Αθήνας αποτελεί μια ιδιαίτερη ευκαιρία για την πόλη που ξεπερνά τις απλές απαιτήσεις ενός κοινόχρηστου χώρου πρασίνου. Η Αθήνα διεκδικεί ένα διεθνή ρόλο και τα νέα αστικά πάρκα φιλοδοξούν να αποτελούν σημαντικό στοιχείο ενδιαφέροντος και να εντάσσονται στα σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος της πόλης. - Η ... παρέμβαση θα αποτελέσει το μοχλό πίεσης, ώστε να τεθεί σε εφαρμογή και να συγκεκριμενοποιηθεί το πλαίσιο και οι γενικοί στόχοι οικιστικής ανάπτυξης [του ΡΣΑ] για την ευρύτερη περιοχή των Κουντουριώτικων. -Η προβλεπόμενη κατασκευή του υπόγειου χώρου στάθμευσης ... δεν αναμένεται να επηρεάσει αρνητικά τη μεταβολή της περιοχής σε κοινόχρηστο χώρο πρασίνου ... δεν είναι απαγορευτική για την ανάπτυξη ακόμα και υψηλού πρασίνου ... » (βλ. σημεία 5.1 και 5.4).

Θετικές, τέλος, επιπτώσεις της «διπλής ανάπλασης», ως συνολικού εγχειρήματος, θεωρούνται: «-Η καθιέρωση του Βοτανικού ως μητροπολιτικού πόλου πολλαπλών λειτουργιών και η αρμονική ένταξή του στην πόλη, σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του ΡΣΑ. -Η εξυγίανση, τόνωση και αναζωογόνηση της περιοχής του Βοτανικού με τις προτεινόμενες πολλαπλές δραστηριότητες αναψυχής, αθλητισμού, πολιτισμού και δημιουργία σύγχρονου πολυλειτουργικού κέντρου σε ανενεργά βιομηχανικά κελύφη. -Η δημιουργία αθλητικής υποδομής, εκτός του γηπέδου ποδοσφαίρου, που προσφέρεται ως χώρος φυσικής άσκησης και άθλησης των πολιτών, χώρος που απουσιάζει γενικότερα από την περιοχή της πρωτεύουσας και ειδικά από την ιδιαίτερα υποβαθμισμένη περιοχή του Ελαιώνα. -Η αναβαθμισμένη καθημερινή λειτουργία του αστικού χώρου που συνδυάζεται με την ανάπτυξη νέων δραστηριοτήτων, την προσέλκυση των φιλάθλων και την αξιοποίηση του συστήματος χώρων πρασίνου στο οποίο εντάσσεται το γήπεδο» (βλ. σημείο 5.4).

II. Έλεγχος του κύρους του ν. 3481/2006

A. Έλεγχος συνταγματικότητας του ν. 3481/2006

A.1 Προκειμένου να εξετασθεί εάν οι διατάξεις των άρθρων 11 και 12 του ν. 3481/2006 (βλ. ανωτέρω) είναι σύμφωνες με το Σύνταγμα, πρέπει, κατά πρώτον, να παρατεθούν οι ισχύοντες συνταγματικοί κανόνες και αρχές.

Στο άρθρο 24 του Συντάγματος, όπως αναθεωρήθηκε με το από 6.4.2001 Ψήφισμα της Ζ΄ Αναθεωρητικής Βουλής (Α΄ 84), ορίζονται τα εξής: «1. Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για τη διαφύλαξή του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας ... 2. Η χωροταξική αναδιάρθρωση της Χώρας, η διαμόρφωση, η ανάπτυξη, η πολεοδόμηση και η επέκταση των πόλεων και των οικιστικών γενικά περιοχών υπάγεται στη ρυθμιστική αρμοδιότητα και τον έλεγχο του Κράτους, με σκοπό να εξυπηρετείται η λειτουργικότητα και η ανάπτυξη των οικισμών και να εξασφαλίζονται οι καλύτεροι δυνατοί όροι διαβίωσης. Οι σχετικές τεχνικές επιλογές και σταθμίσεις γίνονται κατά τους κανόνες της επιστήμης ...». Σύμφωνα δε με το άρθρο 26 του Συντάγματος, «1. Η νομοθετική λειτουργία ασκείται από τη Βουλή και τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. 2. Η εκτελεστική λειτουργία ασκείται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και την Κυβέρνηση. 3. Η δικαστική λειτουργία ασκείται από τα δικαστήρια x οι αποφάσεις τους εκτελούνται στο όνομα του Ελληνικού Λαού».

Όπως παγίως έχει κρίνει το Δικαστήριο, με τις διατάξεις αυτές έχει αναχθεί σε συνταγματικά προστατευόμενη αξία όχι μόνο το φυσικό και πολιτιστικό, αλλά και το οικιστικό περιβάλλον, από το οποίο εξαρτάται η ποιότητα ζωής και η υγεία των κατοίκων των πόλεων και των οικισμών. Κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους, όλα τα όργανα του Κράτους έχουν, δυνάμει συνταγματικής επιταγής, υποχρέωση να μην θίγουν, κατ'αρχάς, το περιβάλλον, υπό τις ανωτέρω εκφάνσεις τους, και, επιπλέον, να προβαίνουν σε θετικές ενέργειες για την προστασία του, ειδικότερα δε, να λαμβάνουν τα απαιτούμενα νομοθετικά και διοικητικά, προληπτικά και κατασταλτικά μέτρα, παρεμβαίνοντας, στον αναγκαίο βαθμό, στην οικονομική ή άλλη ατομική ή συλλογική δραστηριότητα. Κατά την λήψη των μέτρων αυτών τα όργανα της νομοθετικής και εκτελεστικής εξουσίας οφείλουν να συνεκτιμούν και άλλους παράγοντες αναγόμενους στο γενικότερο εθνικό και δημόσιο συμφέρον, όπως είναι εκείνοι που σχετίζονται με την ανάγκη εκτελέσεως σημαντικών έργων υποδομής και

κοινωνικού εξοπλισμού ή με τους σκοπούς της οικονομικής ανάπτυξης, η στάθμιση, όμως, αυτή πρέπει να συμπορεύεται προς την υποχρέωση της Πολιτείας να μεριμνά για την προστασία και αποκατάσταση του φυσικού, πολιτιστικού και οικιστικού περιβάλλοντος, κατά τρόπο που θα διασφαλίζει τη βιώσιμη ανάπτυξη, στην οποία απέβλεψε ο συντακτικός, αλλά και ο κοινοτικός νομοθέτης (βλ. ενδεικτικά ΣΕ 613/2002 Ολομ κ.ά.).

Οι συνταγματικές αυτές διατάξεις απευθύνουν, περαιτέρω, επιταγές στη νομοθετική και την εκτελεστική εξουσία να ρυθμίζουν, κατά πρώτον, με κριτήρια ορθολογικού σχεδιασμού τη χωροταξική οργάνωση της χώρας και την πολεοδομική διαμόρφωση των οικιστικών περιοχών, που προορίζονται για οργανωμένη κοινωνική διαβίωση ή παραγωγική δραστηριότητα, να προβαίνουν δε, εν συνεχεία, στις απαιτούμενες ενέργειες για την υλοποίηση του εγκεκριμένου σχεδιασμού, απέχοντας από πράξεις ή παραλείψεις που τον αναιρούν ή τον υπονομεύουν. Κριτήρια για τη χωροταξική και πολεοδομική οργάνωση της ανάπτυξης των πόλεων και των οικιστικών εν γένει περιοχών είναι η εξυπηρέτηση της λειτουργικότητας των οικισμών, ενόψει της φυσιογνωμίας, των αναγκών και των ιδιαιτεροτήτων τους, και η εξασφάλιση των καλύτερων δυνατών όρων διαβίωσης των κατοίκων τους. Κατ'ακολουθίαν, δεν είναι επιτρεπτά μέτρα και ρυθμίσεις που επιφέρουν επιδείνωση των όρων διαβίωσης και υποβάθμιση του φυσικού ή του προβλεπόμενου από τις ισχύουσες πολεοδομικές διατάξεις οικιστικού περιβάλλοντος. Επομένως, ο νομοθέτης ή η κατ'εξουσιοδότησή του ενεργούσα Διοίκηση δύνανται να τροποποιούν τις ισχύουσες πολεοδομικές ρυθμίσεις, υπό τον όρο, όμως, ότι η εισαγόμενη νέα ρύθμιση αποσκοπεί στην αναβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος και στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των κατοίκων και, πάντως, δεν συνεπάγεται την υποβάθμισή τους (βλ. ΣΕ 123/2007 Ολομ, 1528/2003 Ολομ κ.ά.).

Ειδικότερα, όπως γίνεται παγίως δεκτό, η διαμόρφωση του σχεδίου πόλεως, με την διάταξη των κοινόχρηστων και οικοδομήσιμων χώρων και των χώρων που προορίζονται για κτήρια κοινής ωφέλειας, καθώς και ο καθορισμός των όρων δομήσεως και των χρήσεων γης, πρέπει να υπαγορεύονται από γενικά πολεοδομικά κριτήρια, δηλαδή να αποβλέπουν στην αρτιότερη πολεοδομική διαρρύθμιση της πόλεως και στη διαμόρφωση όρων λειτουργίας της και συνθηκών διαβίωσης των κατοίκων, με τους οποίους να εξυπηρετούνται οι κοινές ανάγκες από απόψεως, ιδίως, υγιεινής, ασφάλειας, οικονομίας, κυκλοφορίας και αισθητικής. Κατά την αναζήτηση

του πλέον πρόσφορου τρόπου εξυπηρέτησεως των πολεοδομικών αναγκών, δεν αποκλείεται η Διοίκηση να λαμβάνει υπόψη, επιβοηθητικώς, παράγοντες αναγόμενους στην υφιστάμενη πραγματική κατάσταση, στο μέγεθος των επιβαλλομένων πολεοδομικών βαρών, επιδιώκοντας, κατά το δυνατόν, την αποφυγή υπερμέτρων επιβαρύνσεων των ιδιοκτησιών, καθώς και στην δυνατότητα εξευρέσεως και διαθέσεως των αναγκαίων μέσων, οικονομικών και άλλων, για την εφαρμογή του πολεοδομικού σχεδιασμού, υπό την προϋπόθεση, πάντως, ότι η προκρινόμενη ρύθμιση δεν επιλέγεται με βάση τα επικουρικά αυτά κριτήρια και, σε κάθε περίπτωση, τελεί εντός των πλαισίων εξυπηρέτησεως των κοινών αναγκών, των οποίων η θεραπεία προέχει κατά νόμον έναντι της εξυπηρέτησεως των ιδιωτικών συμφερόντων. Οι ανωτέρω ρυθμίσεις, που επιχειρούνται με βάση τις ανέλεγκτες κατά τα λοιπά, στο πλαίσιο του ελέγχου νομιμότητας, ουσιαστικές και τεχνικές εκτιμήσεις της αρμόδιας πολεοδομικής αρχής, δεν επιτρέπεται, πάντως, να θεσπίζονται κατά τρόπο αποσπασματικό και περιστασιακό, καθόσον τούτο υπονομεύει τον απαιτούμενο από το Σύνταγμα ορθολογικό σχεδιασμό (βλ. ΣΕ 2205/2003 Ολομ, ΣΕ 123/2007 Ολομ κ.ά.). Περαιτέρω, η διατήρηση των προβλεπόμενων από τον ισχύοντα πολεοδομικό σχεδιασμό κοινόχρηστων χώρων και των χώρων πρασίνου αποτελεί πρωταρχικό όρο για την κατά το άρθρο 24 παρ. 2 του Συντάγματος προστασία των πόλεων και των οικισμών, η μείωσή τους δε ή η αναίρεση της πολεοδομικής λειτουργίας τους συνιστά ανεπίτρεπτη υποβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος και επιδείνωση των όρων διαβιώσεως των κατοίκων. Συνεπώς, μπορεί μεν ο νομοθέτης, στα πλαίσια οικιστικών αναπλάσεων, να προβαίνει σε αναδιάταξη των ως άνω χώρων, εφόσον τούτο επιβάλλεται από συγκεκριμένη πολεοδομική ανάγκη, υπό τον όρο, όμως, ότι δεν θα μειώνεται η έκταση των κοινόχρηστων χώρων και δεν θα εξουδετερώνεται ο κύριος προορισμός τους (πρβλ. ΣΕ 2002/2003 Ολομ).

Εξ άλλου, όπως επίσης έχει κριθεί, το Σύνταγμα δεν αποκλείει μεν τη θέσπιση ατομικού χαρακτήρα ρυθμίσεων χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού με τυπικό νόμο, δηλαδή με νόμο που ψηφίζεται από τη Βουλή, κατ'απόκλιση από τη συνήθη διοικητική διαδικασία, η οποία προβλέπεται στην κείμενη νομοθεσία. Δοθέντος, όμως, ότι τούτο συνιστά απόκλιση από την αρχή της διακρίσεως των λειτουργιών, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 26 του Συντάγματος και επιφυλάσσει την εφαρμογή και υλοποίηση των γενικών κανόνων δικαίου στους φορείς της εκτελεστικής εξουσίας, μέσω των αρμοδίων διοικητικών οργάνων, που διαθέτουν τις απαιτούμενες επαγγελματικές γνώσεις και εμπειρία, καθώς και τα εχέγγυα πολιτικής

ουδετερότητας και αμεροληψίας, η άσκηση της αρμοδιότητας αυτής από τον κοινό νομοθέτη είναι δυνατή μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Συνεπώς, οι λόγοι που επιβάλλουν την ανωτέρω απόκλιση, οι οποίοι ανάγονται στις προϋποθέσεις ασκήσεως της νομοθετικής λειτουργίας και όχι στη διαδικασία ψηφίσεως του νόμου, πρέπει να προκύπτουν από τις προπαρασκευαστικές εργασίες του οικείου νομοθετήματος, ο έλεγχος δε της συνδρομής των προϋποθέσεων αυτών από το Συμβούλιο της Επικρατείας είναι έλεγχος ορίων. Περαιτέρω, η θέσπιση, με τυπικό νόμο, ατομικού χαρακτήρα χωροταξικών ή πολεοδομικών ρυθμίσεων είναι επιτρεπτή υπό την αυτονόητη προϋπόθεση ότι δεν παραβιάζονται άλλες συνταγματικές ή υπερνομοθετικής ισχύος διατάξεις ή αρχές, καθώς και οι σχετικοί ορισμοί του κοινοτικού δικαίου (βλ. ΣΕ 1847/2008 Ολομ).

Περαιτέρω, η παρ. 2 του άρθρου 24 του Συντάγματος, όπως ισχύει μετά την αναθεώρηση του 2001, η οποία ορίζει ότι κατά τη χωροταξική και πολεοδομική οργάνωση της χώρας «οι σχετικές τεχνικές επιλογές και σταθμίσεις γίνονται κατά τους κανόνες της επιστήμης», δεσμεύει όλα τα κρατικά όργανα, συμπεριλαμβανομένου του κοινού νομοθέτη. Η διάταξη αυτή έχει την έννοια ότι, ειδικά κατά τη θέσπιση χωροταξικών και πολεοδομικών ρυθμίσεων, τόσο η Διοίκηση, όσο και ο κοινός νομοθέτης οφείλουν, προς επίτευξη του σκοπού, στον οποίο κατά το Σύνταγμα πρέπει να αποβλέπουν και ο οποίος, όπως προεκτέθηκε, συνίσταται στην εξυπηρέτηση της λειτουργικότητας των οικισμών και στην εξασφάλιση των καλύτερων όρων διαβιώσεως, να λαμβάνουν υπόψη τα πορίσματα των επιστημών, ιδίως της χωροταξίας και της πολεοδομίας. Επομένως, νομοθετικές ρυθμίσεις με τέτοιο περιεχόμενο πρέπει, κατά συνταγματική επιταγή, να ψηφίζονται μετά από εκτίμηση ειδικής για τις προτεινόμενες ρυθμίσεις επιστημονικής μελέτης (βλ. ΣΕ 123/2007 Ολομ).

Τέλος, η τήρηση, από τη Διοίκηση και το νομοθέτη, όλων των ανωτέρω συνταγματικών επιταγών ελέγχεται και κατά την επεξεργασία σχεδίων προεδρικών διαταγμάτων από το Συμβούλιο της Επικρατείας (βλ. άρθρο 95 παρ. 1 περίπτωση δ' του Συντάγματος), το οποίο εκφέρει, σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, την κρίση του για τη νομιμότητα των διοικητικών πράξεων και τη συνταγματικότητα των νόμων, λαμβάνοντας υπόψη και τα διδάγματα της κοινής πείρας. Ο έλεγχος δε αυτός, όταν αφορά τη συνταγματικότητα των νόμων, είναι έλεγχος ορίων (βλ. ΣΕ 123/2007 Ολομ, 1528/2003 Ολομ κ.ά.).

A.2 Ενόψει των ανωτέρω συνταγματικών κανόνων, πρέπει κατά πρώτον να εξετασθεί, εάν η θέσπιση των ρυθμίσεων των άρθρων 11 και 12 του ν. 3481/2006 επιτρεπτός έγινε με τυπικό νόμο, κατ'απόκλιση από τη συνήθη διοικητική διαδικασία.

A.2.1 Ως προς τη θέσπιση των ρυθμίσεων του άρθρου 11 του ν. 3481/2006 με τυπικό νόμο, το Τμήμα δέχθηκε τα εξής:

Το ισχύον «Ρυθμιστικό σχέδιο και πρόγραμμα προστασίας περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας» (ΡΣΑ) εγκρίθηκε με το ν. 1515/1985 (βλ. ανωτέρω, I, Α), ο οποίος εκδόθηκε σε συμμόρφωση προς το άρθρο 24 του Συντάγματος, που επιβάλλει, κατά τα προεκτεθέντα, αφενός μεν την προστασία του περιβάλλοντος, αφετέρου δε τον χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό για την επίτευξη των καλύτερων όρων διαβίωσης (βλ. ΣΕ 2403/1997 Ολομ κ.ά.). Το ΡΣΑ προβλέπει στόχους, κατευθύνσεις, προγράμματα και μέτρα για την αναβάθμιση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και τον χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό της Αθήνας και της ευρύτερης περιοχής της, στο πλαίσιο των προγραμμάτων οικονομικής και κοινωνικής αναπτύξεως. Συνεπώς, το ως άνω Ρυθμιστικό Σχέδιο, το οποίο αποτελεί μέσο χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού αστικού συγκροτήματος με μητροπολιτικό χαρακτήρα, σε ανώτερο επίπεδο, κατά συνεκτίμηση κοινωνικών και οικονομικών παραμέτρων, επιτρεπτός κατά το Σύνταγμα θεσπίσθηκε με τυπικό νόμο, δύναται δε, υπό το ως άνω περιεχόμενο, και να τροποποιηθεί με τυπικό νόμο. Ενόψει τούτων, οι διατάξεις του άρθρου 11 του ν. 3481/2006, με τις οποίες, κατά τροποποίηση και συμπλήρωση του ν. 1515/1985, προβλέπεται η δημιουργία «δύο νέων υπερτοπικών-μητροπολιτικών πόλων αναψυχής, αθλητισμού, πολιτιστικών και άλλων συμπληρωματικών λειτουργιών», σε εκτάσεις εντός των ορίων του Δήμου Αθηναίων και συγκεκριμένα, αφενός στην περιοχή Ελαιώνα/Βοτανικού, και αφετέρου στην περιοχή της Λεωφόρου Αλεξάνδρας, ορίζεται δε ότι, στις σχεδιαζόμενες «παρεμβάσεις μεγάλης κλίμακας» στην Πρωτεύουσα, περιλαμβάνεται «η ποιοτική αναβάθμιση των υποβαθμισμένων περιοχών του Ελαιώνα/Βοτανικού και [των] Αμπελοκήπων», επιτρεπτός, κατ'αρχήν, θεσπίζονται με τυπικό νόμο, διότι, καίτοι αφορούν συγκεκριμένες περιοχές, περιέχουν γενικό κανόνα, που συνιστά το πλαίσιο του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού των περιοχών αυτών, χωρίς να εισάγουν ατομικού χαρακτήρα ρυθμίσεις.

A.2.2 Ως προς τη θέσπιση των ρυθμίσεων του άρθρου 12 του ν. 3481/2006 με

τυπικό νόμο, το Τμήμα έκρινε, κατά πλειοψηφία, ως εξής:

Με τις ρυθμίσεις αυτές, οι οποίες αποσκοπούν στην «υλοποίηση» των προβλεπόμενων στο προηγούμενο άρθρο 11 «υπερτοπικών-μητροπολιτικών πόλων», (α) τροποποιείται το σχέδιο πόλεως του Δήμου Αθηναίων, αφενός, ατελώς, στο ΟΤ 22 στην περιοχή των Αμπελοκήπων, με την κατάργηση οικοδομήσιμου χώρου και τον χαρακτηρισμό του ως «χώρου κοινοχρήστου πρασίνου», και αφετέρου σε συγκεκριμένα ΟΤ στην περιοχή Ελαιώνα/Βοτανικού, με την αναδιάταξή τους και τη δημιουργία νέων ΟΤ, του ΟΤ 45 α και του ΟΤ 45-46-50, (β) προβλέπεται η ανέγερση συγκεκριμένων κτηρίων στον κοινόχρηστο χώρο του ως άνω ΟΤ 22 και η δημιουργία υπόγειου χώρου σταθμεύσεως στον ίδιο χώρο, καθορίζονται δε συγκεκριμένες χρήσεις και όροι δομήσεως για τα κτήρια αυτά, (γ) καθορίζονται, κατά τρόπο συγκεκριμένο, τα κτήρια που πρόκειται να ανεγερθούν στα προαναφερθέντα ΟΤ 45 α και 45-46-50, καθώς και οι επιτρεπόμενες χρήσεις και όροι δομήσεως στα κτήρια αυτά, ανατίθεται δε στη Διοίκηση μόνον ο καθορισμός της επακριβούς οριοθετήσεως των κτηριακών εγκαταστάσεων και της «διαμόρφωση[ς] των ελεύθερων και κοινόχρηστων χώρων» στο ΟΤ 45-46-50. Σύμφωνα με τα νομολογηθέντα (βλ. ανωτέρω, II, Α, Α.1), ρυθμίσεις όπως οι προεκτεθείσες, που δεν εισάγουν γενικούς κανόνες, αλλά επιχειρούν ειδικές τεχνικές πολεοδομικές παρεμβάσεις ατομικού χαρακτήρα, συνιστάμενες, σε αναδιάταξη συγκεκριμένων οικοδομικών τετραγώνων, καθορισμό των κτηρίων που θα ανεγερθούν σε αυτά, καθώς και των χρήσεων και όρων δομήσεώς τους, κατά τρόπο δεσμευτικό κατ'αρχήν για τη Διοίκηση, μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις δύνανται να θεσπίζονται με τυπικό νόμο (πρβλ. ΣΕ 1847/2008 Ολομ). Ερευνητέον, συνεπώς, εάν οι λόγοι, κατ'επίκληση των οποίων επιχειρούνται οι ως άνω ρυθμίσεις με τυπικό νόμο, συνιστούν τις απαιτούμενες από το Σύνταγμα εξαιρετικές περιστάσεις, που θα δικαιολογούσαν απόκλιση από την αρχή της διακρίσεως των λειτουργιών. Σύμφωνα με τα προπαρασκευαστικά στοιχεία του ν. 3481/2006, οι λόγοι αυτοί ανάγονται, αφενός, «στο επείγον της διαδικασίας» και, αφετέρου, στο σύνθετο χαρακτήρα του εγχειρήματος της «διπλής ανάπλασης». Συγκεκριμένα, στην οικεία αιτιολογική έκθεση «το επείγον της διαδικασίας» αναλύεται ως εξής: «Η κρίσιμη και στρατηγικού χαρακτήρα παρέμβαση στην περιοχή ... της Λεωφόρου Αλεξάνδρας για την προώθηση του προγράμματος ενοποίησης αστικών χώρων πρασίνου από Λυκαβηττό έως Τουρκοβούνια, ενώ έχει ολοκληρωθεί από πλευράς διαδικασιών, καθυστερεί και εμποδίζεται λόγω της απαίτησης άμεσης μετεγκατάστασης του γηπέδου»× η μετεγκατάσταση αυτή, «λόγω του μεγέθους, της

σημασίας και των ειδικών απαιτήσεων και επιπτώσεών [της]», πρέπει να προωθηθεί «με ειδικές και πρωτότυπες διαδικασίες» και όχι κατά τη συνήθη διαδικασία» «επιπλέον η παρέμβαση ... προβλέπεται να δώσει την απαιτούμενη ώθηση και να είναι καθοριστικού χαρακτήρα για την έναρξη της αναβάθμισης της περιοχής Ελαιώνα» (βλ. αιτιολογική έκθεση, σελ. 5). Στην «Περιβαλλοντική Έκθεση» δε, που συνοδεύει, ως παράρτημα, τις ρυθμίσεις του νόμου, αναφέρεται ότι η θέσπιση με νόμο των επίμαχων πολεοδομικών παρεμβάσεων «προσεγγίζει κατ'αναλογία τη διαδικασία που ακολουθήθηκε με επιτυχία» για τους Ολυμπιακούς Αγώνες. Οι λόγοι, όμως, αυτοί δεν συνιστούν τις απαιτούμενες από το Σύνταγμα εξαιρετικές περιπτώσεις, οι οποίες δικαιολογούν την απόκλιση από την αρχή της διακρίσεως των λειτουργιών, κατά τη θέσπιση πολεοδομικών ρυθμίσεων ατομικού χαρακτήρα. Ειδικότερα: Η ισχύουσα πολεοδομική νομοθεσία, σε συνδυασμό με τις ρυθμίσεις του άρθρου 11 του ν. 3481/2006, που χαρακτηρίζουν το ΟΤ 22 στη Λ. Αλεξάνδρας και την περιοχή του Ελαιώνα-Βοτανικού ως «υπερτοπικούς-μητροπολιτικούς πόλους αναψυχής, αθλητισμού, πολιτιστικών και άλλων συμπληρωματικών λειτουργιών», καθορίζοντας το πλαίσιο των στόχων και κατευθύνσεων για την περαιτέρω πολεοδομική διαρρύθμιση των πόλων αυτών, δεν εκώλυε τα αρμόδια όργανα της κρατικής Διοικήσεως και του Δήμου Αθηναίων να ασκήσουν, χωρίς καθυστέρηση, τις προβλεπόμενες από τις διατάξεις της νομοθεσίας αυτής αρμοδιότητές τους, κατά τρόπο ώστε η διαδικασία αναμορφώσεως του πολεοδομικού σχεδιασμού να ολοκληρωθεί σε σύντομο χρόνο και, παραλλήλως, να καταστεί δυνατή η συμμετοχή στη σχετική διαδικασία των ενδιαφερομένων πολιτών και των συλλογικών φορέων τους. Επομένως, «η προώθηση του προγράμματος ενοποίησης αστικών χώρων πρασίνου από Λυκαβηττό έως Τουρκοβούνια», σύμφωνα με την σχετική επιταγή του ΡΣΑ και την ειδική και συγκεκριμένη πρόβλεψη του εγκεκριμένου Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου, η οποία είναι δεσμευτική, και η επιτάχυνση της διαδικασίας, προκειμένου να δημιουργηθούν σύγχρονες αθλητικές εγκαταστάσεις για την ομάδα του Παναθηναϊκού και να αποδεσμευθεί το ΟΤ 22 στη Λ. Αλεξάνδρας, με την κατεδάφιση του υφισταμένου γηπέδου (στο οποίο, άλλωστε, δεν προπονείται ούτε αγωνίζεται πλέον η ομάδα αυτή, που χρησιμοποιεί, από το έτος 2005, τις αθλητικές εγκαταστάσεις του Ολυμπιακού Σταδίου, βλ. σχετικώς την «Περιβαλλοντική Έκθεση»), δεν συνιστούν, κατά την ανωτέρω έννοια, εξαιρετικό λόγο για τη θέσπιση πολεοδομικής ρυθμίσεως ατομικού χαρακτήρα με τυπικό νόμο, αφού, σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, οι ρυθμίσεις αυτές ήταν δυνατόν να θεσπισθούν κατά την ισχύουσα νομοθεσία, χωρίς σημαντική καθυστέρηση. Περαιτέρω, η υποθετική εκτίμηση, ότι η

αλλαγή της χρήσεως συγκεκριμένων ΟΤ της περιοχής του Ελαιώνα και η μετατροπή του πολεοδομικού τους καθεστώτος, με την χωροθέτηση μεγάλης αθλητικής εγκαταστάσεως, δημοτικού κτηρίου και μεγάλων εμπορικών κέντρων, θα δώσει «την απαιτούμενη ώθηση για την έναρξη της αναβάθμισης» της περιοχής αυτής, επίσης δεν αποτελεί λόγο για τη θέσπιση των ως άνω ατομικού χαρακτήρα ρυθμίσεων με τυπικό νόμο, λαμβανομένου ιδίως υπόψη ότι η περιοχή του Ελαιώνα διαθέτει, από το έτος 1995, εγκεκριμένη πολεοδομική μελέτη, η οποία προβλέπει πλέγμα συγκεκριμένων ρυθμίσεων για την αναβάθμισή της. Εξ άλλου, η μετεγκατάσταση των αθλητικών εγκαταστάσεων του Παναθηναϊκού δεν αποτελεί σύνθετο και πολύπλοκο έργο, ανάλογο προς το σχεδιασμό των παρεμβάσεων για την τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004, τον οποίο επικαλείται η ανωτέρω «Περιβαλλοντική Εκθεση», καθόσον οι παρεμβάσεις αυτές συνιστούσαν δέσμη έργων και μέτρων ενταγμένων σε απολύτως ανελαστικό χρονοδιάγραμμα, συναρτώμενο με τις ημερομηνίες τελέσεως των αγώνων. Μειοψήφησε ο Σύμβουλος Αθ. Ράντος, ο οποίος διατύπωσε τη γνώμη που παρατίθεται κατωτέρω, υπό στοιχείο ΙΙΙ.

A.3 Εν συνεχεία, πρέπει να εξετασθεί εάν το περιεχόμενο των ρυθμίσεων των άρθρων 11 και 12 του ν. 3481/2006 συνάδει προς τους ανωτέρω συνταγματικούς κανόνες και αρχές.

A.3.1 Ως προς τη συνταγματικότητα του περιεχομένου των ρυθμίσεων του άρθρου 11 του ν. 3481/2006, το Τμήμα δέχθηκε τα εξής: Με τις διατάξεις του άρθρου 11 του ν. 3481/2006, προβλέπεται, κατά τροποποίηση και συμπλήρωση του ν. 1515/1985, η δημιουργία «δύο νέων υπερτοπικών-μητροπολιτικών πόλων αναψυχής, αθλητισμού, πολιτιστικών και άλλων συμπληρωματικών λειτουργιών», στην περιοχή Ελαιώνα/Βοτανικού και στο ΟΤ 22 της Λεωφόρου Αλεξάνδρας, ορίζεται δε ότι, στις σχεδιαζόμενες «παρεμβάσεις μεγάλης κλίμακας» στην Πρωτεύουσα, περιλαμβάνεται «η ποιοτική αναβάθμιση των υποβαθμισμένων περιοχών του Ελαιώνα/Βοτανικού και [των] Αμπελοκήπων». Οι ανωτέρω διατάξεις, ερμηνευόμενες κατά τρόπο σύμφωνο με το Σύνταγμα, έχουν την έννοια ότι οι δύο νέοι «υπερτοπικοί πόλοι», που προστίθενται στους ήδη θεσμοθετημένους, από τον προορισμό τους, ο οποίος συνίσταται στην εξυπηρέτηση των ψυχαγωγικών, αθλητικών και πολιτιστικών αναγκών των κατοίκων της Αττικής, διαμορφώνονται κατ'αρχήν σε ελεύθερους χώρους, με υπαίθριες εγκαταστάσεις, χωρίς να αποκλείεται η κατασκευή, κατ'εξαίρεση, και στεγασμένων κτηριακών εγκαταστάσεων, εφόσον τούτο κρίνεται αναγκαίο και πρόσφορο για την

εξυπηρέτηση του ως άνω προορισμού και των συμπληρωματικών, σε σχέση προς τον κύριο αυτό προορισμό δραστηριοτήτων, και υπό τον όρο ότι οι εγκαταστάσεις αυτές, ιδίως ενόψει της εκτάσεως και του όγκου τους, δεν αναιρούν, αλλ'αντιθέτως εξυπηρετούν τον χαρακτήρα των «υπερτοπικών πόλων» ως χώρων με ελεύθερη πρόσβαση του κοινού (βλ. ΣΕ 2403/1997 Ολομ). Περαιτέρω, ρυθμίσεις όπως αυτές του άρθρου 11 του ν. 3481/2006, που καθορίζουν γενικές κατευθύνσεις χωροταξικού σχεδιασμού, δεν είναι επιδεκτικές άμεσης εφαρμογής, αλλά πρέπει να εξειδικεύονται, με την έκδοση προεδρικών διαταγμάτων, για τον προσδιορισμό του πολεοδομικού καθεστώτος των περιοχών οι οποίες χαρακτηρίζονται «υπερτοπικοί πόλοι» (βλ. ΣΕ 2403/1997 Ολομ). Κατά την εξειδίκευση δε αυτή, πρέπει να τηρούνται, αφενός, οι προεκτεθείσες γενικές συνταγματικές διατάξεις και αρχές, ιδίως δε η υποχρέωση ορθολογικού σχεδιασμού, με πολεοδομικά κριτήρια, και η υποχρέωση αναβαθμίσεως του οικιστικού περιβάλλοντος και διατηρήσεως των κοινοχρήστων χώρων του οικισμού (βλ. ανωτέρω), και, αφετέρου, οι απορρέουσες από τον προορισμό των «υπερτοπικών πόλων» δεσμεύσεις, εν σχέσει με την οργάνωση και ανάπτυξή τους. Έτσι ερμηνευόμενες, οι διατάξεις του άρθρου 11 του ν. 3481/2006 δεν αντίκεινται στο Σύνταγμα.

A.3.2 Ως προς τη συνταγματικότητα του περιεχομένου των ρυθμίσεων του άρθρου 12 του ν. 3481/2006, το Τμήμα έκρινε, κατά πλειοψηφία, ως εξής:

Οι επίμαχες ρυθμίσεις αφορούν δύο διαφορετικές περιοχές του πολεοδομικού συγκροτήματος του Δήμου Αθηναίων και, συγκεκριμένα, το ΟΤ 22 στην περιοχή των Αμπελοκήπων και ορισμένα ΟΤ στην κεντρική περιοχή του Ελαιώνα, είναι δε αλληλένδετες. Η νομοθετική πρωτοβουλία για τη «διπλή ανάπτυξη» των περιοχών αυτών έχει ως αφετηρία την ανάγκη απομακρύνσεως του γηπέδου του «Παναθηναϊκού» από το ΟΤ 22 της Λ. Αλεξάνδρας και, συνακόλουθα, την ανάγκη εξευρέσεως άλλου χώρου προς ανέγερση σύγχρονων αθλητικών εγκαταστάσεων για τον εν λόγω αθλητικό όμιλο. Η «μετεγκατάσταση του γηπέδου» αποτελεί, όπως προκύπτει από την οργάνωση της «διπλής ανάπτυξης» και τις προπαρασκευαστικές εργασίες του νόμου, τον κύριο πολεοδομικό λόγο και το βασικό «εργαλείο» για τις επιχειρούμενες με το ν. 3481/2006 παρεμβάσεις, οι οποίες εκτιμάται ότι θα αναβαθμίσουν την ποιότητα ζωής στην Πρωτεύουσα, αφού θα καταστήσουν δυνατή «τη μετατροπή ενός γηπέδου στην καρδιά της Αθήνας [δηλαδή του ΟΤ 22] σε όαση πρασίνου, σημαντικού για τα μέτρα της πόλης ... και την αναβάθμιση ενός

‘σκουπιδότοπου’ στον Ελαιώνα, που θα λειτουργήσει καταλυτικά στην ‘ένταξη’ στην πόλη ενός υποβαθμισμένου και ‘ανεπιθύμητου’ τμήματός της», όπως ειδικότερα εκτίθεται στην αιτιολογική έκθεση της συναφούς «τροπολογίας-προσθήκης» και στην «Περιβαλλοντική Έκθεση» που συνοδεύει το νόμο (βλ. ανωτέρω, Ι, Η, Η.2 και Η.3).

Επισημαίνεται, εν πρώτοις, ότι, προκειμένου να κριθεί εάν με τις ρυθμίσεις του ν. 3481/2006 επέρχεται αναβάθμιση ή υποβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος, πρέπει να ληφθεί υπόψη το ισχύον πριν από την έκδοση του νόμου αυτού, νομικώς δεσμευτικό πολεοδομικό καθεστώς στις ως άνω δύο περιοχές, όχι δε η εν τοις πράγμασι υφιστάμενη κατάσταση, που τυχόν διατηρήθηκε ή διαμορφώθηκε, λόγω παραλείψεων των οργάνων της κρατικής διοικήσεως και της τοπικής αυτοδιοικήσεως να εφαρμόσουν τον εγκεκριμένο σχεδιασμό ή λόγω αντίθετων προς το σχεδιασμό αυτό ενεργειών τους. Αντίθετη εκδοχή, κατά την οποία λόγο τροποποιήσεως του πολεοδομικού καθεστώτος ορισμένης περιοχής θα αποτελούσε η πραγματική κατάσταση, που δημιουργήθηκε ή διατηρήθηκε σε αντίθεση με το καθεστώς αυτό, εξ αιτίας της μη εφαρμογής του, είτε αυτή οφείλεται σε αναιτιολόγητη αδυναμία ή αμέλεια είτε σε σκόπιμες παραλείψεις των αρμόδιων υπηρεσιών, δεν συνάδει με την αρχή του κράτους δικαίου και τις επιταγές που απορρέουν από το άρθρο 24 του Συντάγματος.

α) Ενόψει των ανωτέρω, ως προς τη μεταβολή του πολεοδομικού καθεστώτος στο ΟΤ 22 στην περιοχή των Αμπελοκήπων παρατηρούνται τα εξής:

Οι συντάκτες των προπαρασκευαστικών στοιχείων του ν. 3481/2006 υπολαμβάνουν ότι το ΟΤ 22, στο οποίο βρίσκεται το γήπεδο του Παναθηναϊκού, εξομοιώνεται πλήρως ως προς τη δυνατότητα δόμησης, με τα νοτίως αυτού όμορα ΟΤ και ότι ισχύουν, ως προς αυτό, χρήση γενικής κατοικίας και ΣΔ 3,6 (βλ. Περιβαλλοντική Έκθεση, σελ. 5.18 και αιτιολογική έκθεση σελ. 4). Βάσει της παραδοχής αυτής εκτιμάται ότι η προαναφερθείσα τροποποίηση εξασφαλίζει «πολύτιμο πλεόνασμα 60.000 τμ περίπου στο ιδιαίτερα πυκνοδομημένο κέντρο της πόλης». Η παραδοχή, όμως, αυτή είναι, όπως προκύπτει από τα στοιχεία που παρατίθενται αναλυτικά ανωτέρω, εσφαλμένη, διότι δεν ανταποκρίνεται στο ισχύον προ του ν. 3481/2006 πολεοδομικό καθεστώς του εν λόγω ΟΤ. Συγκεκριμένα, το εγκριθέν με την 255/45/1988 υπουργική απόφαση (Δ΄ 80) Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο του Δήμου Αθηναίων, στο πλαίσιο των παρεμβάσεων που προτείνει για την «περιβαλλοντική

εξυγίανση-αναβάθμιση» της συνοικίας Κουντουριώτικα, στην οποία εντάσσεται και το ΟΤ 22, προβλέπει, κατά τρόπο ειδικό και συγκεκριμένο, ότι το σύνολο του οικοδομικού αυτού τετραγώνου προορίζεται για χώρο αστικού πρασίνου, με μικρής κλίμακας χώρο αθλητισμού εντός αυτού (βλ. ανωτέρω, I, B). Όπως δε παγίως δέχεται το Δικαστήριο, τέτοιες ειδικές και συγκεκριμένες ρυθμίσεις, περιλαμβανόμενες σε ΓΠΣ, είναι δεσμευτικές (βλ. ΣΕ 288/2003 κ.ά.). Σε κάθε περίπτωση, η ανωτέρω παραδοχή είναι εσφαλμένη ακόμη και εάν δεν ληφθεί υπόψη η ανωτέρω ειδική πρόβλεψη του ΓΠΣ για το ΟΤ 22, αλλά το σχέδιο πόλεως του Δήμου Αθηναίων, όπως τροποποιήθηκε με τα β.δ. της 5-10.11.1951 (Α΄ 296) και της 10-15.3.1952 (Α΄ 65), δεδομένου ότι το επίμαχο ΟΤ δεν είναι, κατά το ρυμοτομικό σχέδιο, ένας κοινός οικοδομήσιμος χώρος, δυνάμενος να δομηθεί με το ΣΔ των όμορων ΟΤ που ανέρχεται σε 3,6, αλλά οικοδομήσιμος χώρος με ειδικό προορισμό, και συγκεκριμένα με χρήση αθλητικού γηπέδου (βλ. ανωτέρω, I, B). Συνεπώς, κρίσιμο καθεστώς, προκειμένου να διαγνωσθεί η μεταβολή, την οποία επιφέρουν οι διατάξεις του ν. 3481/2006 στο οικιστικό περιβάλλον και στους όρους διαβίωσης στην περιοχή των Αμπελοκήπων, είναι το πολεοδομικό καθεστώς που διαγράφεται στις προαναφερθείσες ρυθμίσεις και όχι οι, κατά τα ανωτέρω, μη ανταποκρινόμενες προς τις ρυθμίσεις αυτές παραδοχές των προπαρασκευαστικών στοιχείων του νόμου.

Με το άρθρο 11 του νόμου, το συγκεκριμένο ΟΤ χαρακτηρίζεται «υπερτοπικός-μητροπολιτικός πόλος αναψυχής, αθλητισμού, πολιτιστικών και άλλων συμπληρωματικών λειτουργιών» και προβλέπεται η «ποιοτική αναβάθμισή του». Με την παρ. 1 του επόμενου άρθρου 12 (α) «καταργούνται οι οικοδομήσιμοι χώροι» στο οικοδομικό αυτό τετράγωνο και «χαρακτηρίζονται ως χώρος κοινοχρήστου πρασίνου», (β) στον ως άνω «χώρο κοινοχρήστου πρασίνου» επιτρέπεται η ανέγερση «αθλητικού μουσείου-εντευκτηρίου» και χώρου «αναψυχής και εστίασης», (γ) για τα προαναφερθέντα κτίσματα, η συνολική επιτρεπόμενη δομήσιμη επιφάνεια ορίζεται σε 400 τμ, το μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος σε 4,5 μ και η επιτρεπόμενη κάλυψη σε 480 τμ, (δ) προβλέπεται, τέλος, η δημιουργία «υπόγειου χώρου στάθμευσης ΙΧΕ οχημάτων χωρητικότητας 700 θέσεων». Η ακριβής οριοθέτηση των ανωτέρω κτισμάτων, «καθώς και ο τρόπος διαμόρφωσης των ελεύθερων και κοινόχρηστων χώρων», καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, μετά από γνωμοδότηση του Κεντρικού ΣΧΟΠ (βλ. παρ. 3 περίπτωση δ΄ του άρθρου 12). Οι ρυθμίσεις αυτές, οι οποίες αποβλέπουν, κατά την οικεία αιτιολογική έκθεση, στην απομάκρυνση του γηπέδου του «Παναθηναϊκού» από την ιδιαίτερα

επιβαρημένη περιοχή των Αμπελοκήπων και στη δημιουργία κοινόχρηστων χώρων πρασίνου και αναψυχής και χώρων σταθμεύσεως αυτοκινήτων, με σκοπό την καλύτερη λειτουργία της Πρωτεύουσας και την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της, μη αφιστάμενες ουσιωδώς από το προβλεπόμενο στο ως άνω εγκεκριμένο ΓΠΣ καθεστώς, είναι πρόσφορες για την ικανοποίηση των πολεοδομικών αναγκών τις οποίες σκοπούν να θεραπεύσουν.

β) Ως προς τη μεταβολή του πολεοδομικού καθεστώτος σε συγκεκριμένα ΟΤ στην περιοχή του Ελαιώνα παρατηρούνται τα εξής:

β.1) Κρίσιμο καθεστώς, προκειμένου να διαγνωσθεί εάν οι ανωτέρω ρυθμίσεις του ν. 3481/2006 συνιστούν δυσμενή μεταβολή για το οικιστικό περιβάλλον και τους όρους διαβιώσεως στην περιοχή του Ελαιώνα, είναι το πολεοδομικό καθεστώς που ίσχυε προ του νόμου αυτού, δηλαδή οι ρυθμίσεις του π.δ. της 20.9-30.11.1995 (Δ' 1049), όπως αυτό τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε (βλ. ανωτέρω, Ι, Ε). Σύμφωνα με τα προεκτεθέντα (βλ. ανωτέρω), δεν αποτελεί κρίσιμο στοιχείο για τον έλεγχο της συνταγματικότητας των ρυθμίσεων αυτών η πραγματική κατάσταση που οφείλεται σε τυχόν αδράνεια και παραλείψεις των αρμόδιων οργάνων της κρατικής διοικήσεως και της τοπικής αυτοδιοικήσεως να εφαρμόσουν τον εγκεκριμένο σχεδιασμό, όπως η μη συντέλεση των αναγκαστικών απαλλοτριώσεων που απαιτούνται για τη δημιουργία των κοινόχρηστων χώρων ή η έλλειψη σχεδίου για την απομάκρυνση των οχλουσών βιομηχανιών και την οργάνωση των βιοτεχνιών «ελαφράς και μέσης όχλησης σε ολοκληρωμένους χώρους υποδοχής, εντός του Ελαιώνα», οι οποίες έχουν ως συνέπεια οι μέχρι τούδε παρεμβάσεις στον Ελαιώνα, με στόχο την ανάπλασή του, «να είναι αμελητέες» και η κυρίαρχη εικόνα στην περιοχή «να είναι αναρχία, σκόνη και πολλά σκουπίδια» (βλ. τα διαλαμβανόμενα στα προπαρασκευαστικά στοιχεία του ν. 3481/2006).

β.1.1) Με το π.δ. της 20.9-30.11.1995 εγκρίθηκε πολεοδομικό σχέδιο και πολεοδομικός κανονισμός για την ευρύτερη περιοχή του Ελαιώνα, δυνάμει των διατάξεων του ν. 1337/1983 και του ν. 1515/1985, κατόπιν ειδικής επιστημονικής μελέτης, που εκπονήθηκε από τον αρμόδιο κατά νόμον για την ρύθμιση του καθεστώτος της περιοχής, που έχει χαρακτηρισθεί και ΖΕΑ (βλ. ανωτέρω, Ι, Γ, Γ.2.2), Οργανισμό Αθήνας, σε συνεργασία με το ΕΜΠ (βλ αναλυτικώς ανωτέρω, Ι, Δ). Στο εν λόγω διάταγμα καθορίζονται οι οικοδομήσιμοι χώροι και οι κοινόχρηστοι χώροι

πρασίνου. Οι εγκεκριμένοι χώροι πρασίνου καταλαμβάνουν σημαντική έκταση, ιδίως στην εντός των ορίων του Δήμου Αθηναίων περιοχή του Ελαιώνα, και αποβλέπουν στη δημιουργία οργανωμένου μεγάλου πνεύμονα πρασίνου, για την αναβάθμιση της Πρωτεύουσας, που σύμφωνα με επιστημονικά στοιχεία, αλλά και κατά τα δεδομένα της κοινής πείρας, είναι ιδιαίτερα πυκνοδομημένη, στερείται δε κοινοχρήστων χώρων, γενικώς, και, κυρίως, κατάλληλα διαμορφωμένων χώρων υψηλού πρασίνου. Καθορίζονται, επίσης, οι επιτρεπόμενες χρήσεις γης, με κριτήριο την απομάκρυνση των ρυπογόνων εγκαταστάσεων, την εξυγίανση, διατήρηση και ανάπτυξη των μη οχλουσών δραστηριοτήτων του δευτερογενούς τομέα, την κατά το δυνατόν ελεγχόμενη ανάπτυξη του τριτογενούς τομέα και τη δυνατότητα δημιουργίας υπόγειων χώρων σταθμεύσεως. Καθορίζονται, ακόμη, όροι και περιορισμοί δομήσεως που αποβλέπουν «στην όσο το δυνατόν ηπιότερη ανάπτυξη της περιοχής» και στην αύξηση του συνολικού πρασίνου, με υποχρεωτική φύτευση των προκηπίων, ακάλυπτων χώρων κλπ. Καθορίζεται, τέλος, και το οδικό δίκτυο της περιοχής, κατ'εκτίμηση των αναγκών, βάσει του ανωτέρω πολεοδομικού σχεδιασμού και ιδίως των προβλεπομένων χρήσεων γης (βλ. ανωτέρω).

β.1.2) Με το ανωτέρω π.δ. τα ΟΤ που αποτελούν τον προβλεπόμενο στα άρθρα 11 και 12 του ν. 3481/2006 «υπερτοπικό-μητροπολιτικό πόλο» του Ελαιώνα, χαρακτηρίζονται ως κοινόχρηστοι χώροι πρασίνου, πλην ενός τμήματος του ΟΤ 45, στο οποίο, κατ'εξαιρέση, επιτρέπεται η παραμονή και λειτουργία ιδιαίτερα οχλούσας βιομηχανικής μονάδας παραγωγής τεχνητής μετάξης και συνθετικών ινών, σε συγκεκριμένες μάλιστα θέσεις, που οριοθετούνται στο σχέδιο με κόκκινο περίγραμμα [συγκρότημα ΕΤΜΑ]. Η παραμονή, όμως, των εγκαταστάσεων της εταιρείας ΕΤΜΑ στο ΟΤ 45 είναι, κατά την έννοια του ανωτέρω διατάγματος, προσωρινώς ανεκτή, καθόσον, ακόμη και υπό την εκδοχή ότι δεν καθορίζεται, στις μεταβατικές διατάξεις του άρθρου 7 αυτού, συγκεκριμένος χρόνος για την απομάκρυνση των εγκαταστάσεων αυτών, εθεωρείτο βέβαιη η διακοπή, σε σύντομο χρόνο, της συγκεκριμένης δραστηριότητας και η μετεγκατάστασή της σε άλλη περιοχή, πλην άλλων και διότι η λειτουργία της στη θέση αυτή παραβίαζε την κοινοτική και εθνική νομοθεσία περί προστασίας του περιβάλλοντος και προλήψεως των μεγάλων ατυχημάτων (βλ. ανωτέρω, Ι, Δ, Δ.3). Άλλωστε, με την 288/21.2.1994 πράξη του Δημοτικού Συμβουλίου του Δήμου Αθηναίων, εκδοθείσα κατά τη διαδικασία που προηγήθηκε της εγκρίσεως του π.δ. της 20.9-30.11.1995, είχε απορριφθεί σχετική ένσταση της εταιρείας, με την αιτιολογία ότι οι επιπτώσεις στο περιβάλλον από την

παραγωγική διαδικασία της μονάδας είναι ιδιαιτέρως οχλούσες και, ως εκ τούτου, επιβάλλεται «η απομάκρυνση του εργοστασίου, με βάση δεσμευτικό χρονοδιάγραμμα». Τούτο, δηλαδή την επικείμενη διακοπή της λειτουργίας της συγκεκριμένης βιομηχανίας στον Ελαιώνα, σε σύντομο σχετικά χρονικό διάστημα, είχε υπόψη της η ειδική επιστημονική μελέτη, βάσει της οποίας θεσπίσθηκε το πολεοδομικό καθεστώς του 1995, αφού στο κείμενό της αναφέρεται ότι το γήπεδο της ΕΤΜΑ θα προστεθεί «στη ζώνη πρασίνου την β΄ δεκαετία» (βλ. μελέτη ΕΜΠ-ΟΑ, σελ. 134). Για τους λόγους δε αυτούς, ρητώς ορίσθηκε στο π.δ. της 20.9-30.11.1995 ότι, «[μ]ετά την καθ'οιονδήποτε τρόπο απομάκρυνση» της συγκεκριμένης βιομηχανικής δραστηριότητας, το τμήμα του ΟΤ που αυτή καταλαμβάνει θα χαρακτηριστεί χώρος κοινόχρηστου πρασίνου, προκειμένου να συναποτελέσει, μαζί με τα όμορά του τμήματα, την έκταση, στην οποία προβλέπεται να αναπτυχθεί «ο μεγάλος όγκος πρασίνου» της περιοχής. Με τη διάταξη αυτή, την προσθήκη της οποίας ζήτησε, ειδικώς, η Εκτελεστική Επιτροπή του ΟΑ στην από 6.10.1994 γνωμοδότησή της, δεν παρέχεται απλώς ευχέρεια, αλλά διατυπώνεται σχετική δεσμευτική επιταγή στη Διοίκηση να καταστήσει την έκταση των εγκαταστάσεων της ΕΤΜΑ χώρο κοινόχρηστου πρασίνου μετά την απομάκρυνση της μονάδας (βλ. και το εκδοθέν για το π.δ. της 20.9-30.11.1995 ΠΕ 214/1995)].

β.1.3) Οι ρυθμίσεις του π.δ. της 20.9-30.11.1995 θεσπίσθηκαν στο πλαίσιο του ν. 1515/1985, που προβλέπει, μεταξύ άλλων, τη λήψη μέτρων «για την οικολογική ανασυγκρότηση της Αθήνας, τον περιορισμό της ρύπανσης, την αναβάθμιση ιδιαίτερα υποβαθμισμένων περιοχών, την βελτίωση της ποιότητας ζωής για όλους τους κατοίκους, την εξισορρόπηση των κοινωνικών ανισοτήτων, την διεύρυνση των επιλογών κατοικίας και εργασίας, αναψυχής και ψυχαγωγίας, την βελτίωση της λειτουργίας της πόλης, την οικονομική ανασυγκρότηση της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας, [αφενός] με ενίσχυση του πρωτογενούς τομέα, εκσυγχρονισμό των μεταποιητικών δραστηριοτήτων, σχετική ενίσχυση της βιοτεχνίας και ελαφράς βιομηχανίας, με περιβαλλοντικά κριτήρια και [αφετέρου] με ανάσχεση, έλεγχο και εκσυγχρονισμό του τριτογενούς τομέα, την άμβλυνση των ανισοτήτων στην κατανομή του κοινωνικού εξοπλισμού και στην ποιότητα του οικιστικού περιβάλλοντος, με ανακατανομή χρήσεων, λειτουργιών και επενδύσεων προς όφελος κυρίως των δυτικών και των λοιπών υποβαθμισμένων περιοχών, τον έλεγχο των χρήσεων της και των πυκνοτήτων», εναρμονίζονται δε με τους στόχους και τις κατευθύνσεις του ΡΣΑ. Θεσπίσθηκαν, εξ άλλου, όπως εκτίθεται ανωτέρω, αφού

ελήφθησαν υπόψη, διεξοδικά, και σταθμίσθηκαν, από τη Διοίκηση και τους επιστημονικούς της συμβούλους, αφενός, η πραγματική κατάσταση στην περιοχή του Ελαιώνα, αφετέρου, όλες οι αντιτιθέμενες απόψεις και προσεγγίσεις για την πολεοδομική διαρρύθμισή του, κατόπιν διαβουλεύσεων με τους ενδιαφερόμενους φορείς, τέλος δε η δυνατότητα εφαρμογής του σχεδιασμού με τις συνήθεις διαδικασίες και τη σύσταση ειδικού φορέα για τον σκοπό αυτό (βλ. ανωτέρω, Ι, Δ, Ε, ΣΤ).

β.2) Κατά τα ήδη εκτεθέντα, με το άρθρο 11 του νόμου, έκταση ευρισκόμενη εντός των ορίων του Δήμου Αθηναίων «στην περιοχή Ελαιώνα/Βοτανικού» χαρακτηρίζεται «υπερτοπικός-μητροπολιτικός πόλος αναψυχής, αθλητισμού, πολιτιστικών και άλλων συμπληρωματικών λειτουργιών» και προβλέπεται η «ποιοτική αναβάθμισή της». Με το επόμενο άρθρο 12, για την «υλοποίηση» του υπερτοπικού αυτού πόλου τροποποιείται το σχέδιο πόλεως στο ΟΤ 45 και στα όμορά του ΟΤ 46, 48, 50 (σύμφωνα με αρίθμηση που παγίως χρησιμοποιείται από τη Διοίκηση, καίτοι τα ΟΤ δεν αριθμούνται στα εγκεκριμένα διαγράμματα του π.δ. της 20.9-30.11.1995), με αναδιάταξη, μεταξύ άλλων, των οικοδομικών αυτών τετραγώνων και μετατόπιση, ανατολικότερα της Προφ. Δανιήλ, προβλέπονται δε, περαιτέρω, τα εξής:

1) Δημιουργία του ενιαίου ΟΤ 45-46-50, επιτρεπόμενες εγκαταστάσεις, όροι και περιορισμοί δομήσεως και χρήσεων για τις εγκαταστάσεις αυτές:

Το οικοδομικό αυτό τετράγωνο περιλαμβάνει το μεγαλύτερο τμήμα του ΟΤ 45, τα ΟΤ 46, 48 και 50 καθώς και τους μεταξύ των οικοδομικών αυτών τετραγώνων δρόμους. Όπως αναφέρεται ανωτέρω, το ΟΤ αυτό προορίζεται για την ανέγερση (ι) γηπέδου ποδοσφαίρου χωρητικότητας 40.000 θεατών, με μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος 35 μ, που προσαυξάνεται κατά 8 μ για στέγαστρα, κριώματα φωτισμού και εγκαταστάσεις ραδιοτηλεοπτικών μέσων, (ιι) κλειστού γηπέδου καλαθοσφαίρισης και πετοσφαίρισης, με μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος 18 μ, που προσαυξάνεται κατά 8 μ για στέγαστρα κλπ στα γήπεδα αυτά, εκτός από τους χώρους που διατίθενται για «τις κυρίως αθλητικές δραστηριότητες», επιτρέπονται, αφενός, χώροι για βοηθητικές και συμπληρωματικές των δραστηριοτήτων αυτών «εξυπηρετήσεις», το συνολικό ποσοστό των οποίων, στη συνολική επιτρεπόμενη δομήσιμη επιφάνεια των γηπέδων, δεν δύναται να υπερβαίνει το 17%, και, αφετέρου, χώροι ιατρικής υποστήριξης και αποκατάστασης αθλητών, αίθουσες πολλαπλών χρήσεων πολιτισμού και αναψυχής, χώροι εστίασης, χώροι

εμπορικών χρήσεων, πολυλειτουργικοί χώροι αθλήσεως και υγιεινής, αθλητικοί ξενώνες και χώροι φιλοξενίας, χώροι συναθροίσεως κοινού, εγκαταστάσεις εμπορικών εκθέσεων και χώροι «εξυπηρέτησης κοινού και μέσων μαζικής ενημέρωσης», το συνολικό ποσοστό των οποίων δεν δύναται, ομοίως, να υπερβαίνει το 17%, (ιι) πολυλειτουργικού δημοτικού κτηρίου, με μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος 18 μ, στο οποίο «επιτρέπονται οι χρήσεις πολιτιστικών δραστηριοτήτων, κοινωφελούς χαρακτήρα, διοίκησης, κοινωνικής πρόνοιας, συνάθροισης κοινού, εστίασης και αναψυχής, κέντρων διασκέδασης, αναψυκτηρίων, εμπορικών κέντρων και εμπορικών καταστημάτων, υπεραγορών και εγκαταστάσεων εμπορικών εκθέσεων, πολυκαταστημάτων, τραπεζών, γραφείων και ασφαλειών», (ιιι) υπέργειων και υπόγειων χώρων σταθμεύσεως, για την εξυπηρέτηση των αθλητικών και των λοιπών εγκαταστάσεων. Το ενιαίο ΟΤ 45-46-50 προορίζεται, επίσης, και για χώρους κοινόχρηστου πρασίνου. Περαιτέρω, η συνολική επιτρεπόμενη δομήσιμη επιφάνεια για μεν το γήπεδο ποδοσφαίρου και το κλειστό γήπεδο καλαθοσφαίρισης και πετοσφαίρισης ανέρχεται σε 53.000 τμ, για δε το πολυλειτουργικό δημοτικό κτήριο σε 42.500 τμ. Το μέγιστο επιτρεπόμενο ποσοστό καλύψεως στο ΟΤ 45-46-50 ορίζεται σε 40%. Η ακριβής οριοθέτηση όλων των ανωτέρω εγκαταστάσεων εντός του ΟΤ 45-46-50, «καθώς και η διαμόρφωση των ελεύθερων και κοινόχρηστων χώρων αυτού», καθορίζονται με αποφάσεις του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, μετά από γνωμοδότηση της Εκτελεστικής Επιτροπής του ΟΑ.

2) Δημιουργία του ΟΤ 45 α, χρήσεις και όροι δομήσεως στο οικοδομικό αυτό τετράγωνο:

Τμήμα του προβλεπόμενου στο π.δ. της 20.9-30.11.1995 ΟΤ 45, και ειδικότερα το βορειοδυτικό τμήμα του, στη συμβολή των οδών Αγ. Αννης και Αγ. Πολυκάρπου, αποσπάται από το ΟΤ 45 και αποτελεί νέο αυτοτελές ΟΤ με οικοδομικές και ρυμοτομικές γραμμές. Το νέο αυτό ΟΤ 45 α περιβάλλεται από τις ανωτέρω οδούς Αγ. Αννης και Αγ. Πολυκάρπου, δυτικά και βορείως, αντιστοίχως, και από δύο πεζόδρομους, ανατολικά και νοτίως. Οπως προκύπτει από το διάγραμμα της κτηματογραφικής μελέτης, που προσαρτάται, ως παράρτημα, στο ν. 3481/2006, το ΟΤ 45 α αποτελεί τμήμα ενιαίας ιδιοκτησίας, με τον αριθμό 0106031, που φέρεται ανήκουσα στην εταιρεία ΕΤΜΑ ΑΕ. Για το νέο ΟΤ προβλέπεται ότι ισχύει ΣΔ 0,8, ο οποίος διπλασιάζεται, ανερχόμενος σε 1,6, εάν ο Δήμος Αθηναίων αποκτήσει, άνευ ανταλλάγματος, την κυριότητα του υπόλοιπου τμήματος της ως άνω ιδιοκτησίας της

εταιρείας ΕΤΜΑ, του τμήματος δηλαδή που, κατά το μεγαλύτερο μέρος του, εμπίπτει στο νέο ενιαίο ΟΤ 45-46-50 και, κατά ένα μικρό μέρος, καταλαμβάνεται από τους δύο πεζόδρομους, οι οποίοι χωρίζουν το ΟΤ 45 α από το ΟΤ 45-46-50. Εξ άλλου, προβλέπεται ότι στο ΟΤ 45 α επιτρέπονται οι χρήσεις: «εμπορικών καταστημάτων-υπεραγορών-πολυκαταστημάτων, γραφείων, τραπεζών, ασφαλειών, κοινωφελών οργανισμών, διοίκησης, εστιατορίων, αναψυκτηρίων, χώρων συνάθροισης κοινού, κέντρων διασκέδασης, αναψυχής, εγκαταστάσεων εμπορικών εκθέσεων, κτηρίων στάθμευσης κτηρίων κοινωνικής πρόνοιας», μετά την απόκτηση, χωρίς αντάλλαγμα, από τον Δήμο Αθηναίων του προαναφερθέντος τμήματος της ιδιοκτησίας υπ' αριθμ. 0106031. Εάν δεν λάβει χώρα η ανωτέρω δωρεάν μεταβίβαση στο Δήμο, καθώς και η κατεδάφιση των υφισταμένων στη μεταβιβαζόμενη έκταση κτισμάτων, στο ΟΤ 45 α «εφαρμόζεται ο ΣΔ 0,8 και επιτρέπονται οι μέχρι της έναρξης ισχύος του [ν. 3481/2006] προβλεπόμενες χρήσεις». Ορίζεται, περαιτέρω, ότι το μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος είναι το προβλεπόμενο στις διατάξεις του ΓΟΚ, το δε μέγιστο ποσοστό κάλυψης ανέρχεται στο «40% της επιφάνειας του οικοπέδου». Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρατίθενται στην «Περιβαλλοντική Εκθεση», η συνολική δομήσιμη επιφάνεια στο ΟΤ 45 α, υπολογιζόμενη με ΣΔ 1,6 και κάλυψη 40%, ανέρχεται σε 69.000 τμ περίπου.

β.3) Οι ανωτέρω ρυθμίσεις υπαγορεύονται, σύμφωνα με τις εκθέσεις που συνοδεύουν το νόμο, από τους εξής λόγους: Απομακρύνεται το υφιστάμενο γήπεδο από τη Λ. Αλεξάνδρας, για την απελευθέρωση ζωτικού χώρου, απολύτως αναγκαίου στην πυκνοδομημένη αυτή περιοχή, και καθορίζεται νέος χώρος για τις αθλητικές εγκαταστάσεις του Παναθηναϊκού. Δημιουργείται έτσι σύγχρονη αθλητική υποδομή, η οποία αναμένεται να συμβάλει «στην αναβάθμιση του ποδοσφαίρου και την επανένταξή του στην οικογενειακή αναψυχή των πολιτών». Το νέο γήπεδο, «ως οικοδόμημα μεγάλης κλίμακας, θα λειτουργήσει, επίσης, ως τοπόσημο [landmark]» στον αστικό ιστό, πέρα από την συγκεκριμένη πολεοδομική ενότητα, και «η αναζήτηση μιας δυναμικής αρχιτεκτονικής μορφής», στα πλαίσια «της δημόσιας μνημειακής αρχιτεκτονικής της πόλης», θα λειτουργήσει θετικά «στην προσπάθεια ρύθμισης των μεγάλων χωρικών αντιθέσεων και ανεπαρκειών» του Ελαιώνα. Η δημιουργία «ενός πόλου πολλαπλών λειτουργιών» στο Βοτανικό θα συμβάλει «στον εκσυγχρονισμό παραδοσιακών περιοχών βιομηχανικής συγκέντρωσης», με την ανάπτυξη νέων δραστηριοτήτων στην περιοχή και με παράλληλη εξασφάλιση των απαραίτητων κοινόχρηστων χώρων πρασίνου και χώρων σταθμεύσεως. Θα γίνουν

βασικά έργα υποδομής (οδικά, συγκοινωνιακά, υδραυλικά και άλλα), «των οποίων ο σχεδιασμός χρονίζει τουλάχιστον για τρεις δεκαετίες» και τα οποία εκτιμάται ότι θα δώσουν το έναυσμα για την προσδοκώμενη αναβάθμιση όλης της περιοχής του Ελαιώνα. Η περιοχή, «η οποία εδώ και πολλές δεκαετίες δεν διαθέτει ελιές ή πράσινο, αλλά είναι μια εξαθλιωμένη παλιά βιομηχανική περιοχή με τεράστια εργοστάσια, που παραμένει αδρανής πάνω από 20 χρόνια», καθώς το π.δ. του 1995 προβλέπει μόνο «στα χαρτιά σημαντικό πράσινο στην περιοχή του Δήμου Αθηναίων», χωρίς να προβλέπει «από που θα βρεθούν τα εκατοντάδες εκατ. ευρώ για τις σχετικές απαλλοτριώσεις», θα αναμορφωθεί «με τη δημιουργία κοινόχρηστων χώρων πρασίνου ξεκινώντας από την περιοχή παρέμβασης». Η παρέμβαση «εκτιμάται ότι θα δημιουργήσει 100 περίπου στρ πρασίνου, θα μειώσει συνολικά την υφιστάμενη δόμηση και θα λειτουργήσει ως καταλύτης ... για να αποκτήσει η περιοχή [του Ελαιώνα] περισσότερο πράσινο από κάθε άλλη περιοχή της πόλης». Εκτιμάται ότι «η ακτίνα επιρροής [του νέου σχεδιασμού] ξεπερνά κατά πολύ τα οριοθετημένα οικοδομικά τετράγωνα αυτής της επέμβασης», αφού εξασφαλίζει την «εξυγίανση, τόνωση και αναζωογόνηση της περιοχής με σύγχρονες αθλητικές, εμπορικές και πολιτιστικές χρήσεις» και ελεύθερων χώρων πρασίνου, που θα ενοποιηθούν με τους ευρύτερους χώρους αναψυχής. Με την καθιέρωση του Βοτανικού ως μητροπολιτικού πόλου πολλαπλών λειτουργιών επιτυγχάνεται η αρμονική ένταξη της ευρύτερης περιοχής στην πόλη.

Εξ άλλου, για τις ρυθμίσεις αυτές στα προπαρασκευαστικά στοιχεία του νόμου σημειώνονται και τα ακόλουθα: «Η [εταιρεία] ETMA η οποία έχει ένα μεγάλο οικόπεδο στο ΟΤ 45 βάσει της υφιστάμενης νομοθεσίας έχει δικαίωμα να διατηρήσει ... [το 65%] του συνόλου της ιδιοκτησίας της με ΣΔ 0,8 και χρήσεις επιχειρησιακού κέντρου. Για να είναι εφικτή η συμπλήρωση του απαιτούμενου χώρου για τις αθλητικές εγκαταστάσεις ... παραχωρ[ούνται] από την ETMA επιπλέον της οφειλόμενης από αυτήν εισφοράς των 42 στρ (που αντιστοιχούν στην υποχρεωτική εισφορά σε γη) στον Δήμο Αθηναίων άνευ αποζημίωσης ... 19 στρ και το σύγχρονο κτήριο ... που υπάρχει [στην έκταση αυτή]. Ως αντάλλαγμα η ETMA διατηρεί στην ιδιοκτησία της στην περιοχή της παρέμβασης ένα οικόπεδο (ΟΤ 45α) ... όπου ο ισχύων ΣΔ 0,8 διπλασιάζεται σε 1,6 ... και καθορίζονται χρήσεις επιχειρησιακών δραστηριοτήτων αντί των βιομηχανικών» (βλ. αιτιολογική έκθεση, σελ. 3). «[Η] ρύθμιση που προβλέπει ειδικούς όρους δόμησης με αυξημένη επιτρεπόμενη δόμηση (της τάξεως των 69.067,20 τμ) για το ΟΤ 45 α ξεπερνά τα ανυπέρβλητα εμπόδια που έχετε η ανάγκη

εκταμίευσης σημαντικών πόρων στην εφαρμογή της πολεοδομικής μελέτης [που εγκρίθηκε με το π.δ. της 20.9-30.11.1995]. Πράγματι, η πολεοδομική μελέτη δεν ήταν δυνατόν να υλοποιηθεί μέχρι σήμερα ... εξ αιτίας των υπέρογκων αποζημιώσεων που αυτή συνεπάγεται. Η εξοικονόμηση των αντίστοιχων πόρων ... επιτρέπει τη χρηματοδότηση έργων αναβάθμισης άλλων περιβαλλοντικά υποβαθμισμένων περιοχών, ορθολογικά κατανεμημένων στον αστικό ιστό της πρωτεύουσας» (βλ. «Περιβαλλοντική Έκθεση», σημείο 4.2). Το υπόλοιπο της εκτάσεως που απαιτείται για τις αθλητικές εγκαταστάσεις «προκύπτει από τις οφειλόμενες στον Δήμο εισφορές σε γη των άλλων ιδιοκτησιών της περιοχής παρέμβασης και από απαλλοτριώσεις που θα κηρυχθούν από τον Δήμο με δαπάνες του» (βλ. αιτιολογική έκθεση, σελ. 3).

β.4) Όπως έγινε δεκτό ανωτέρω, κατά το Σύνταγμα, κριτήρια για την πολεοδομική οργάνωση των πόλεων είναι η εξυπηρέτηση της λειτουργικότητας των οικισμών και η εξασφάλιση των καλύτερων δυνατών όρων διαβίωσης των κατοίκων τους. Η διαμόρφωση του σχεδίου πόλεως, με την διάταξη των κοινόχρηστων και οικοδομήσιμων χώρων και των χώρων που προορίζονται για κτήρια κοινής ωφέλειας, καθώς και ο καθορισμός των όρων δομήσεως και των χρήσεων γης, πρέπει να αποβλέπουν στην εξυπηρέτηση κοινής ανάγκης και στην αρτιότερη πολεοδομική διαρρύθμιση των οικιστικών περιοχών, παράγοντες δε αναγόμενοι στην υφιστάμενη πραγματική κατάσταση, το μέγεθος των επιβαλλομένων βαρών ή την δυνατότητα διαθέσεως οικονομικών μέσων, για την εφαρμογή του σχεδιασμού, λαμβάνονται υπόψη μόνον επιβοηθητικώς, κατά την αναζήτηση του πλέον πρόσφορου τρόπου εξυπηρετήσεως των πολεοδομικών αναγκών, των οποίων η θεραπεία προέχει έναντι της εξυπηρετήσεως των ιδιωτικών συμφερόντων. Περαιτέρω, ρυθμίσεις που επιφέρουν επιδείνωση των όρων διαβίωσης και υποβάθμιση του προβλεπόμενου από τις ισχύουσες πολεοδομικές διατάξεις οικιστικού περιβάλλοντος δεν είναι, κατά την έννοια του Συντάγματος, επιτρεπτές. Η διατήρηση δε των εγκεκριμένων κοινόχρηστων χώρων και των χώρων πρασίνου, οι οποίοι, σύμφωνα και με τα δεδομένα της κοινής πείρας, συμβάλλουν ουσιαστικά στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης, ιδίως σε πυκνοδομημένα μεγάλα μητροπολιτικά κέντρα, αποτελεί πρωταρχικό όρο για την προστασία του οικιστικού περιβάλλοντος, και, συνεπώς, τροποποιήσεις που επιφέρουν τη μείωσή τους ή την ανάρεση της πολεοδομικής λειτουργίας τους δεν είναι κατ' αρχήν συνταγματικώς ανεκτές.

Από τη σύγκριση των ρυθμίσεων του π.δ. της 20.9-30.11.1995 με τις νεότερες

ρυθμίσεις του άρθρου 12 του ν. 3481/2006 προκύπτουν τα ακόλουθα:

Τα δημιουργούμενα νέα ΟΤ, ήτοι (α) το ΟΤ 45-46-50, στο οποίο προβλέπεται η κατασκευή αθλητικών εγκαταστάσεων, συνολικής δομήσιμης επιφάνειας 53.000 τμ, και «πολυλειτουργικού δημοτικού κτηρίου», συνολικής δομήσιμης επιφάνειας 42.500 τμ, με τις προαναφερθείσες για κάθε μία από τις εγκαταστάσεις αυτές χρήσεις, καθώς και (β) το ΟΤ 45 α, στο οποίο προβλέπεται η κατασκευή κτηρίου [ή κτηρίων], με ΣΔ 0,8 που, με ορισμένες προϋποθέσεις, μπορεί να ανέλθει σε 1,6, και τις οριζόμενες για το οικοδομικό αυτό τετράγωνο χρήσεις, δεν αποτελούν εκτάσεις υπαγόμενες το πρώτον με το ν. 3481/2006 σε πολεοδομική οργάνωση ούτε εκτάσεις, που, σύμφωνα με το νόμιμο πολεοδομικό τους καθεστώς στον κρίσιμο χρόνο, «φιλοξεν[ούν] ένα συνοθύλευμα από οχλούσες χρήσεις, δεν φέρ[ουν] ίχνος πρασίνου και αποτελ[ούν] πηγή ανεξέλεγκτης ρύπανσης για την πόλη». Αντιθέτως, οι περιλαμβανόμενες στα νέα ΟΤ 45 α και 45-46-50 εκτάσεις καταλαμβάνουν τον κεντρικό πυρήνα του προβλεπόμενου στο π.δ. της 20.9-30.11.1995 μεγάλου κοινόχρηστου χώρου πρασίνου, σύμφωνα με τον συνολικό σχεδιασμό της περιοχής του Ελαιώνα που εγκρίθηκε με το προεδρικό αυτό διάταγμα. Ειδικότερα, το μεγαλύτερο τμήμα των εκτάσεων αυτών καθορίσθηκε ως χώρος πρασίνου με το εν λόγω π.δ., το υπόλοιπο δε τμήμα τους, που προσκαίρως καταλαμβάνεται από κτίσματα συγκεκριμένης βιομηχανικής μονάδας, προβλέπεται δεσμευτικώς ότι θα χαρακτηριστεί επίσης ως κοινόχρηστος χώρος πρασίνου, μετά την απομάκρυνση της μονάδας αυτής. Δεδομένου δε ότι η λειτουργία της μονάδας είχε διακοπεί τουλάχιστον από το έτος 2004, όπως προκύπτει από σχετικά υπηρεσιακά στοιχεία, δεν ήταν πλέον επιτρεπτή οποιαδήποτε άλλη χρήση του τμήματος αυτού, ανεξαρτήτως εάν κινήθηκε ή όχι η απαιτούμενη διαδικασία για την περιέλευσή του σε κοινή χρήση. Ενόψει τούτων, με την επιχειρούμενη δυνάμει του άρθρου 12 του ν. 3481/2006 αναδιάταξη των πρώην ΟΤ 45, 46, 48 και 50, επέρχεται όχι μόνο σημαντική μείωση των προβλεπόμενων κοινόχρηστων χώρων πρασίνου στην περιοχή, αλλά πλήρης αναίρεση της φυσιογνωμίας και του προορισμού τους, καίτοι στην «Περιβαλλοντική Εκθεση» που συνοδεύει τον ανωτέρω νόμο διαπιστώνεται ότι υπάρχει αδήριτη ανάγκη αύξησεως των κοινόχρηστων χώρων πρασίνου στο πολεοδομικό συγκρότημα της Αθήνας.

Περαιτέρω, με τις διατάξεις του άρθρου 12 του ν. 3481/2006 υπονομεύονται, δυνάμει αποσπασματικής ρυθμίσεως, που θεσπίσθηκε χωρίς ενεργό συμμετοχή του κατ'εξοχήν

αρμόδιου για την πολεοδομική οργάνωση της περιοχής φορέα, δηλαδή του Οργανισμού Αθήνας, βασικές επιλογές του π.δ. της 20.9-30.11.1995, συνιστάμενες στην αναβάθμιση της ευρύτερης περιοχής του Ελαιώνα (α) με την οργάνωση εκτεταμένων χώρων πρασίνου, γύρω από συμπαγή κεντρικό πυρήνα, (β) την ήπια ανάπτυξη της περιοχής, ως προς τους όρους δομήσεως, (γ) τον έλεγχο των χρήσεων γης, με σκοπό την ενίσχυση των μη ρυπογόνων επιχειρήσεων του δευτερογενούς τομέα, που συμβάλλουν, κατά τις οικείες επιστημονικές και ουσιαστικές κρίσεις, βάσει των οποίων εκδόθηκε το π.δ. του 1995, στην αναγκαία για την οικονομία διατήρηση παραγωγικών δραστηριοτήτων, καθώς και την ανάσχεση δραστηριοτήτων του τριτογενούς τομέα, (δ) τέλος δε, με την αντιμετώπιση της ρυπάνσεως που προκαλείται από τον κυκλοφοριακό φόρτο του οδικού δικτύου. Οι ανωτέρω επιλογές, που αποτελούν και βασικές κατευθύνσεις του ισχύοντος Ρυθμιστικού Σχεδίου της Αθήνας, υπονομεύονται με τη μείωση, κατά τα προεκτεθέντα, των χώρων πρασίνου, την θέσπιση όρων δομήσεως, οι οποίοι, ως προς τον συντελεστή και το μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος, είναι ουσιαστικά μεγαλύτεροι από τους προβλεπόμενους στο π.δ. της 20.9-30.11.1995, την ενίσχυση δραστηριοτήτων του τριτογενούς τομέα, με επακόλουθο την σταδιακή συρρίκνωση των μη ρυπογόνων εκμεταλλεύσεων του δευτερογενούς τομέα, στην τόνωση των οποίων απέβλεπε το διάταγμα αυτό, καθώς και την κυκλοφοριακή επιβάρυνση της περιοχής, από τις νέες πρόσθετες, ιδιαιτέρως εντατικές, χρήσεις, που συνεπάγονται την μεταβολή του χαρακτήρα όχι μόνον των ΟΤ που αποτελούν αντικείμενο των ρυθμίσεων του ανωτέρω άρθρου 12, αλλά και της ευρύτερης περιοχής του Ελαιώνα. Τούτο δε οδηγεί, κατ'αποτέλεσμα σε ανατροπή του γενικότερου σχεδιασμού που υιοθετήθηκε με το εν λόγω διάταγμα.

Εξ άλλου, από τους λόγους οι οποίοι, σύμφωνα με τα προπαρασκευαστικά στοιχεία του ν. 3481/2006, υπαγορεύουν τις προαναφερθείσες ρυθμίσεις, μόνον η χωροθέτηση μεγάλης σύγχρονης αθλητικής εγκαταστάσεως, «με δυναμική αρχιτεκτονική μορφή», που, όπως αναφέρεται στην προμνησθείσα «Περιβαλλοντική Έκθεση», θα αποτελέσει «τοπόσημο» στον αστικό ιστό και θα συμβάλει στην αναβάθμιση του αθλητισμού και στην αναψυχή των πολιτών, συνιστά πολεοδομική ανάγκη μη δυνάμενη να ικανοποιηθεί κατ'εφαρμογή του π.δ. της 20.9-30.11.1995 και η οποία, ως εκ τούτου, θα δικαιολογούσε τροποποίησή του, ακόμη και με περιορισμό του προβλεπόμενου στο εν λόγω π.δ. κοινόχρηστου χώρου πρασίνου, μόνο, όμως, στο απολύτως αναγκαίο, για την εξυπηρέτηση της ανάγκης αυτής, μέτρο και υπό την προϋπόθεση ότι εξετάσθηκαν εναλλακτικές λύσεις και αποκλείσθηκε το ενδεχόμενο εξευρέσεως καταλληλότερης

για τον ανωτέρω σκοπό θέσεως, είτε στην περιοχή του Ελαιώνα είτε στην ευρύτερη περιοχή της Αθήνας.

Αντιθέτως, οι λοιποί στόχοι, στους οποίους αποβλέπουν οι διατάξεις του άρθρου 12 του ν. 3481/2006, δηλαδή ο «εκσυγχρονισμός μιας παραδοσιακής περιοχής βιομηχανικής συγκέντρωσης» με την ανάπτυξη νέων δραστηριοτήτων, η εξασφάλιση κοινόχρηστων χώρων πρασίνου και χώρων σταθμεύσεως, η εκτέλεση βασικών έργων υποδομής, η αρμονική ένταξη της ευρύτερης περιοχής του Ελαιώνα στην πόλη και η αναβάθμισή της εν γένει, δεν θεμελιώνουν πολεοδομικούς λόγους για τη μεταβολή των ρυθμίσεων του π.δ. της 20.9-30.11.1995, καθότι οι στόχοι αυτοί δύναται να επιτευχθούν με την εφαρμογή του πολεοδομικού καθεστώτος που επιβλήθηκε με το προαναφερθέν διάταγμα, το οποίο, στο πλαίσιο των κατευθύνσεων του ΡΣΑ προβλέπει, όπως αναλυτικά εκτίθεται ανωτέρω, κοινόχρηστους χώρους πρασίνου, σημαντικής εκτάσεως υπόγειους χώρους σταθμεύσεως, δυνατότητα αναπτύξεως τριτογενών δραστηριοτήτων, καθώς και δραστηριοτήτων αναψυχής και πολιτισμού σε παρακείμενα του «υπερτοπικού πόλου» οικοδομικά τετράγωνα, που περιλαμβάνονται σε περιοχές με αντίστοιχες επιτρεπόμενες χρήσεις, και εν γένει πλέγμα ρυθμίσεων για την αναβάθμιση της περιοχής. Επομένως, η πρόβλεψη, με το άρθρο 12 του ν. 3481/2006, στο νέο «υπερτοπικό πόλο», εκτός από το συγκρότημα των αθλητικών εγκαταστάσεων, πρόσθετων μεγάλων κτηριακών όγκων, για την υποδοχή, κατά κύριο λόγο, δραστηριοτήτων του τριτογενούς τομέα, δεν προκύπτει ότι είναι πολεοδομικώς αναγκαία ούτε ότι εξυπηρετεί κατά τρόπο αποτελεσματικότερο τους στόχους του ΡΣΑ, όπως διατυπώνονται τόσο προ του ν. 3481/2006, όσο και μετά τις τροποποιήσεις και συμπληρώσεις του ν. 1515/1985 με το άρθρο 11 του επίμαχου νόμου. Από τα προπαρασκευαστικά στοιχεία του νόμου διαφαίνεται, μάλιστα, ότι η σχετική ρύθμιση, που θα αυξήσει δραστικά την οικιστική πυκνότητα της περιοχής, εις βάρος του κοινόχρηστου πρασίνου, υπαγορεύεται, κατά κύριο λόγο, από την ανάγκη δωρεάν αποκτήσεως εκτάσεων για τη δημιουργία των αθλητικών εγκαταστάσεων και από την επιλογή του κράτους και της τοπικής αυτοδιοικήσεως να μην διαθέσουν οικονομικούς πόρους για την αναγκαστική απαλλοτρίωση ιδιοκτησιών στην περιοχή, προκειμένου να εξοικονομήσουν τους πόρους αυτούς για τη χρηματοδότηση έργων άλλων υποβαθμισμένων περιοχών. Τέτοια κριτήρια, όμως, δεν επιτρέπεται, κατά τους προαναφερθέντες συνταγματικούς κανόνες, να κατευθύνουν τη διαμόρφωση του πολεοδομικού σχεδιασμού, δυνάμενα να λαμβάνονται υπόψη μόνον επικουρικώς (βλ. ανωτέρω). Εν πάση δε περιπτώσει, όταν συνεκτιμώνται από την Πολιτεία κριτήρια

αναγόμενα στο κόστος υλοποίησης υφισταμένου σχεδιασμού, ο οποίος αποβλέπει στη θεραπεία ιδιαιτέρως σημαντικής πολεοδομικής ανάγκης, όπως είναι η δημιουργία αστικού πάρκου σε υποβαθμισμένη περιοχή της Αθήνας, και προκρίνεται, κατά συνεκτίμηση των κριτηρίων αυτών, ουσιώδης ανατροπή του σχεδιασμού, πρέπει οι σχετικές κρίσεις να τεκμηριώνονται ειδικώς, με συγκεκριμένα στοιχεία και να μην στηρίζονται σε αόριστη επίκληση αδυναμίας καταβολής «υπέρογκων αποζημιώσεων». Εν προκειμένω, όπως προεκτέθηκε, η διαλαμβανόμενη στα προπαρασκευαστικά στοιχεία του ν. 3481/2006 εκτίμηση, ότι το κόστος απόκτησης των εκτάσεων, που προορίζονται για κοινόχρηστο πράσινο στην εντός των ορίων του Δήμου Αθηναίων περιοχή του Ελαιώνα, είναι υπέρογκο και καθιστά «ανεφάρμοστο» το π.δ. της 20.9-30.11.1995, εκφέρεται αορίστως, χωρίς την αναγκαία τεκμηρίωση και χωρίς να αξιολογείται (α) ότι κατά την έκδοση του π.δ. του 1995, για τον καθορισμό των κοινοχρήστων χώρων πρασίνου επελέγησαν, σε μεγάλο ποσοστό, ακίνητα, τα οποία είτε ανήκουν στο Δημόσιο και σε νομικά πρόσωπα του ευρύτερου δημόσιου τομέα, είτε είναι αδόμητα γήπεδα, καλλιεργούμενες εκτάσεις, μάντρες υλικών, χώροι για στάθμευση οχημάτων, γήπεδα πρακτορείων μεταφορών, γήπεδα αθλητικών εγκαταστάσεων, είτε, τέλος, είναι γήπεδα προβληματικών από περιβαλλοντική άποψη μονάδων και κλάδων που απομακρύνονται υποχρεωτικά από τον Ελαιώνα, προκειμένου το κόστος των σχετικών απαλλοτριώσεων να μην καθιστά ανέφικτη την εφαρμογή του σχεδίου, (β) περαιτέρω δε, προς υλοποίηση του σχεδιασμού ελήφθη μέριμνα, με το π.δ. 205/2002 (Α΄ 187), για τη σύσταση ειδικού φορέα, αρμόδιου, μεταξύ άλλων, για την αποκατάσταση και προστασία του περιβάλλοντος στην περιοχή του Ελαιώνα, την ολοκληρωμένη διαχείρισή του, την παρακολούθηση και το συντονισμό της εφαρμογής των πολεοδομικών μελετών της περιοχής και την «υπόδειξη πηγών και τρόπων χρηματοδότησης», ιδίως των βασικών έργων υποδομής και των έργων που απαιτούνται για τη διαμόρφωση των κοινοχρήστων και κοινωφελών χώρων, με πόρους προερχόμενους από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, τους οργανισμούς και τις επιχειρήσεις του ευρύτερου δημόσιου τομέα, το ΕΤΕΡΠΣ, τα κοινοτικά κονδύλια και άλλες πηγές (βλ. ανωτέρω).

γ) Η συνταγματικότητα της επιχειρούμενης με το άρθρο 12 του ν. 3481/2006 «διπλής ανάπλασης»

Κατά τα προεκτεθέντα, η μεταφορά μιας οχλούσας κατ'αρχήν, λόγω του χαρακτήρα και του μεγέθους της, δραστηριότητας, η οποία, όμως, εξυπηρετεί την

αναψυχή και τον αθλητισμό και συνιστά μέρος του κοινωνικού εξοπλισμού, υπό ευρεία έννοια, μιας μεγάλης πόλεως, όπως το γήπεδο ποδοσφαιρικής ομάδας και οι αθλητικές εγκαταστάσεις της γενικά, από μια πυκνοδομημένη κεντρική περιοχή της Αθήνας με χρήση γενικής κατοικίας, σε άλλη λιγότερο πυκνοδομημένη και με χρήσεις που δεν είναι ασύμβατες με την εγκατάσταση τέτοιας δραστηριότητας θα συνιστούσε, υπό προϋποθέσεις, πολεοδομικό λόγο για την μεταβολή του πολεοδομικού καθεστώτος της περιοχής υποδοχής. Εν προκειμένω, όμως, οι ρυθμίσεις του νόμου δεν περιορίζονται στην ικανοποίηση αυτής της ανάγκης, στο απολύτως απαραίτητο μέτρο, αλλά, χωρίς να συντρέχει πολεοδομικός λόγος, επιβαρύνουν περαιτέρω την περιοχή του Ελαιώνα με τριτογενείς, κατά κύριο, λόγο χρήσεις και αυξάνουν κατά πολύ την οικιστική της πυκνότητα. Εξ άλλου, ανεξαρτήτως του ζητήματος εάν ρυθμίσεις ευνοϊκές για τις οικιστικές συνθήκες στην περιοχή των Αμπελοκήπων ή ρυθμίσεις σχεδιαζόμενες για αναβάθμιση άλλων περιοχών της Αθήνας και του μητροπολιτικού συγκροτήματος εν γένει, θα δικαιολογούσαν την ανωτέρω δυσμενή μεταβολή του πολεοδομικού καθεστώτος του Ελαιώνα, που βρίσκεται σε διαφορετικό γεωγραφικό χώρο, χαρακτηρίζεται από σοβαρή έλλειψη υποδομών και έχει διαφορετική κοινωνική σύνθεση πληθυσμού, ενόψει των εκτεθέντων ανωτέρω υπό στοιχ. Α.3.2.α, η επιβάρυνση στην περιοχή αυτή δεν αντισταθμίζεται, πάντως, με την παραλλήλως εισαγόμενη ρύθμιση για την περιοχή των Αμπελοκήπων. Υπό τα ανωτέρω δεδομένα, το Τμήμα κρίνει, κατά πλειοψηφία, ότι η επιχειρηθείσα με το άρθρο 12 του ν. 3481/2006 ρύθμιση, καθ'ο μέρος αφορά την περιοχή του Ελαιώνα, αντίκειται στο άρθρο 24 του Συντάγματος, διότι, ως έχει, συνιστά μεταβολή του πολεοδομικού καθεστώτος της περιοχής αυτής, που, αφενός, συνεπάγεται σοβαρή και όχι απλώς οριακή επιβάρυνση του οικιστικού περιβάλλοντός της και, αφετέρου, ανατρέπει, με αποσπασματική παρέμβαση, τον συνολικό της σχεδιασμό, χωρίς να προκύπτει ότι η μεταβολή αυτή υπαγορεύθηκε από πολεοδομική ανάγκη, μη δυναμένη να ικανοποιηθεί με άλλο τρόπο. Μειοψήφησε ο Σύμβουλος Αθ. Ράντος, ο οποίος διατύπωσε τη γνώμη που παρατίθεται κατωτέρω υπό στοιχ. ΙΙΙ.

B. Έλεγχος του ν. 3481/2006 εν σχέσει προς το κοινοτικό δίκαιο

B.1 Κατά πρώτον πρέπει να εξετασθεί το κύρος των διατάξεων των άρθρων 11 και 12 του ν. 3481/2006 σε σχέση με την οδηγία 2001/42/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (L 197/21.7.2001).

B.1.1 Η οδηγία αυτή είναι διαδικαστικής φύσεως και θέτει τους ελάχιστους κανόνες για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σχεδίων και προγραμμάτων, τα οποία καθορίζουν το πλαίσιο μελλοντικών αδειών ορισμένων έργων και ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, ώστε οι επιπτώσεις αυτές να λαμβάνονται υπόψη κατά την εκπόνηση των ανωτέρω σχεδίων και προγραμμάτων και πριν από την έγκρισή τους (βλ. και το προοίμιο της οδηγίας).

Ειδικότερα, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην προαναφερθείσα οδηγία, «[σ]τόχος της είναι η υψηλού επιπέδου προστασία του περιβάλλοντος και η ενσωμάτωση περιβαλλοντικών ζητημάτων στην προετοιμασία και θέσπιση σχεδίων και προγραμμάτων με σκοπό την προώθηση βιώσιμης ανάπτυξης» (βλ. άρθρο 1). Για τους σκοπούς της, «(α) ως ‘σχέδια και προγράμματα’ νοούνται τα σχέδια και προγράμματα, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, καθώς και οι τροποποιήσεις τους: -που εκπονούνται ή/και εγκρίνονται από μια αρχή σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο ή που εκπονούνται από μια αρχή προκειμένου να εγκριθούν, μέσω νομοθετικής διαδικασίας, από το Κοινοβούλιο ή την Κυβέρνηση, και -που απαιτούνται βάσει νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων, (β) ως ‘εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων’ νοείται η εκπόνηση περιβαλλοντικής μελέτης, η διεξαγωγή διαβουλεύσεων, η συνεκτίμηση της περιβαλλοντικής μελέτης και των αποτελεσμάτων των διαβουλεύσεων κατά τη λήψη αποφάσεων καθώς και η παροχή πληροφοριών σχετικά με την απόφαση, σύμφωνα με τα άρθρα 4 έως 9, (γ) ως ‘περιβαλλοντική μελέτη’ νοείται το τμήμα του συνόλου των εγγράφων του σχεδίου ή προγράμματος, το οποίο περιέχει τις πληροφορίες που απαιτούνται βάσει του άρθρου 5 και του παραρτήματος I, (δ) ως ‘κοινό’ νοούνται ένα ή περισσότερα φυσικά ή νομικά πρόσωπα και, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία ή πρακτική, οι ενώσεις, οργανώσεις και ομάδες τους» (άρθρο 2). Στο άρθρο 3 της οδηγίας καθορίζεται το πεδίο εφαρμογής της, ως εξής: «1. Πραγματοποιείται εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων, σύμφωνα με τα άρθρα 4 έως 9, για σχέδια και προγράμματα που αναφέρονται στις παραγράφους 2 έως 4, και τα οποία ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. 2. Με την επιφύλαξη της παραγράφου 3, πραγματοποιείται εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων για όλα τα σχέδια και προγράμματα: (α) τα οποία εκπονούνται για τη ... χωροταξία ή χρήση του εδάφους και τα οποία καθορίζουν το πλαίσιο για μελλοντικές άδειες έργων που απαριθμούνται στα παραρτήματα I και II της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ, ή (β) για τα οποία, λόγω των συνεπειών που ενδέχεται να έχουν σε ορισμένους τόπους, απαιτείται εκτίμηση των

περιβαλλοντικών επιπτώσεων σύμφωνα με τα άρθρα 6 και 7 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. 3. Τα αναφερόμενα στην παράγραφο 2 σχέδια και προγράμματα που καθορίζουν τη χρήση μικρών περιοχών σε τοπικό επίπεδο και οι ήσσονες τροποποιήσεις των αναφερομένων στην παράγραφο 2 σχεδίων και προγραμμάτων υποβάλλονται σε εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων μόνον όταν τα κράτη μέλη αποφασίζουν ότι ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. 4. Τα κράτη μέλη αποφασίζουν εάν τα σχέδια και προγράμματα, πλην των αναφερομένων στην παράγραφο 2, τα οποία καθορίζουν το πλαίσιο για μελλοντικές άδειες έργων, ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. 5. ... 6. ... 7. ... 8. Τα ακόλουθα σχέδια και προγράμματα δεν υπόκεινται στην παρούσα οδηγία: -σχέδια και προγράμματα που εξυπηρετούν αποκλειστικά σκοπούς εθνικής άμυνας ή καταστάσεων έκτακτης ανάγκης, -δημοσιονομικά σχέδια και προγράμματα ... 9. Η παρούσα οδηγία δεν εφαρμόζεται σε σχέδια και προγράμματα συγχρηματοδοτούμενα κατά τις αντίστοιχες τρέχουσες περιόδους προγραμματισμού για τους κανονισμούς του Συμβουλίου (ΕΚ) αριθμ. 1260/1999 και (ΕΚ) 1257/1999». Σύμφωνα με το άρθρο 4, «1. Η εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων που αναφέρεται στο άρθρο 3 πραγματοποιείται κατά την εκπόνηση ενός σχεδίου ή προγράμματος και πριν από την έγκρισή του ή την έναρξη της σχετικής νομοθετικής διαδικασίας. 2. Οι απαιτήσεις της παρούσας οδηγίας είτε ενσωματώνονται στις υφιστάμενες διαδικασίες στα κράτη μέλη για την έγκριση σχεδίων και προγραμμάτων είτε συμπεριλαμβάνονται σε διαδικασίες που θεσπίζονται για τη συμμόρφωση προς την παρούσα οδηγία. 3. Όταν τα σχέδια και προγράμματα αποτελούν μέρος ενός ιεραρχημένου συνόλου, τα κράτη μέλη, προκειμένου να αποφύγουν την επανάληψη της εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων, λαμβάνουν υπόψη ότι η εκτίμηση θα γίνει, σύμφωνα με την παρούσα οδηγία, σε διάφορα επίπεδα του ιεραρχημένου συνόλου ...». Κατά το άρθρο 5, «1. Σε περίπτωση που απαιτείται εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων σύμφωνα με το άρθρο 3 παράγραφος 1, εκπονείται περιβαλλοντική μελέτη στην οποία εντοπίζονται, περιγράφονται και αξιολογούνται οι ενδεχόμενες σημαντικές επιπτώσεις που θα έχει στο περιβάλλον η εφαρμογή σχεδίου ή προγράμματος, καθώς και λογικές εναλλακτικές δυνατότητες λαμβανομένων υπόψη των στόχων και του γεωγραφικού πεδίου εφαρμογής του σχεδίου ή προγράμματος. Οι πληροφορίες που πρέπει να παρέχονται γι' αυτό το σκοπό περιέχονται στο παράρτημα Ι. 2. Η περιβαλλοντική μελέτη που εκπονείται σύμφωνα με την παράγραφο 1 περιλαμβάνει τις πληροφορίες που ευλόγως μπορεί να απαιτηθούν λαμβάνοντας υπόψη τις υφιστάμενες γνώσεις και μεθόδους εκτίμησης, το περιεχόμενο και το επίπεδο λεπτομερειών στο σχέδιο ή το

πρόγραμμα, το στάδιο της διαδικασίας λήψης αποφάσεως και το βαθμό στον οποίο ορισμένα θέματα αξιολογούνται καλύτερα σε διαφορετικά επίπεδα της εν λόγω διαδικασίας ώστε να αποφεύγεται η επανάληψη της εκτίμησης. 3. ... 4. Κατά τη λήψη αποφάσεων σχετικά με την έκταση και το επίπεδο λεπτομερειών των πληροφοριών που πρέπει να περιλαμβάνονται στην περιβαλλοντική μελέτη, διεξάγονται διαβουλεύσεις με τις αρχές που αναφέρονται στο άρθρο 6 παράγραφος 3». Κατά το άρθρο 6, «1. Το προκαταρκτικό σχέδιο ή πρόγραμμα και η περιβαλλοντική μελέτη που εκπονείται σύμφωνα με το άρθρο 5 τίθενται στη διάθεση των αρχών, που αναφέρονται στην παράγραφο 3 του παρόντος άρθρου, και του κοινού. 2. Στις αρχές που αναφέρονται στην παράγραφο 3 και στο κοινό που αναφέρεται στην παράγραφο 4 δίδεται έγκαιρη και πραγματική ευκαιρία, εντός εύλογων χρονικών περιθωρίων, να εκφράσουν τη γνώμη τους επί του προκαταρκτικού σχεδίου ή προγράμματος και της περιβαλλοντικής μελέτης που το συνοδεύει πριν το σχέδιο ή το πρόγραμμα εγκριθεί ή αρχίσει η σχετική νομοθετική διαδικασία. 3. Τα κράτη μέλη ορίζουν τις αρχές με τις οποίες πραγματοποιούνται διαβουλεύσεις και οι οποίες, ενόψει των ειδικών περιβαλλοντικών αρμοδιοτήτων τους, ενδέχεται να ενδιαφέρονται για τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις της εφαρμογής των σχεδίων και προγραμμάτων. 4. Τα κράτη μέλη ορίζουν το κοινό για τους σκοπούς της παραγράφου 2, συμπεριλαμβανομένου του κοινού που πλήττεται ή είναι πιθανόν να πληγεί από τη διαδικασία λήψης αποφάσεων που εμπίπτει στην παρούσα οδηγία, ή που έχει συμφέρον απ' αυτήν, συμπεριλαμβανομένων των αρμοδίων μη κυβερνητικών οργανισμών, όπως των οργανισμών που προωθούν την προστασία του περιβάλλοντος και άλλων ενδιαφερομένων οργανισμών. 5. Τα κράτη μέλη ρυθμίζουν τις λεπτομέρειες για την ενημέρωση και τις διαβουλεύσεις με τις αρχές και το κοινό». Περαιτέρω, στο άρθρο 8 ορίζεται ότι, «Κατά την προετοιμασία και πριν από την έγκριση του σχεδίου ή προγράμματος ή την έναρξη της σχετικής νομοθετικής διαδικασίας, λαμβάνονται υπόψη η περιβαλλοντική μελέτη που εκπονείται σύμφωνα με το άρθρο 5, οι γνώμες που εκφράζονται σύμφωνα με το άρθρο 6 και τα αποτελέσματα, ενδεχομένως, των διεξαγομένων σύμφωνα με το άρθρο 7 διασυνορικών διαβουλεύσεων», στο δε άρθρο 11 ορίζονται τα εξής: «1. Η εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων, η οποία διεξάγεται βάσει της παρούσας οδηγίας, δεν θίγει οποιεσδήποτε απαιτήσεις της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ ούτε οποιεσδήποτε άλλες απαιτήσεις του κοινοτικού δικαίου. 2. Οσον αφορά σχέδια και προγράμματα για τα οποία η υποχρέωση διεξαγωγής εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων απορρέει ταυτοχρόνως από την παρούσα οδηγία και από άλλες διατάξεις της κοινοτικής νομοθεσίας, τα κράτη μέλη μπορούν

να θεσπίζουν συντονισμένες ή κοινές διαδικασίες οι οποίες πληρούν τις απαιτήσεις της σχετικής κοινοτικής νομοθεσίας προκειμένου, μεταξύ άλλων, να αποφεύγεται η επανάληψη των εκτιμήσεων. 3. Για σχέδια και προγράμματα που συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, η περιβαλλοντική εκτίμηση σύμφωνα με την παρούσα οδηγία διεξάγεται σε συμμόρφωση με τις ειδικότερες ρυθμίσεις της σχετικής κοινοτικής νομοθεσίας». Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 13, «1. Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις για να συμμορφωθούν με την παρούσα οδηγία πριν από τις 21 Ιουλίου 2004 ... 2. ... 3. Η υποχρέωση που αναφέρεται στο άρθρο 4 παράγραφος 1 εφαρμόζεται για τα σχέδια και προγράμματα των οποίων η πρώτη τυπική προπαρασκευαστική πράξη είναι μεταγενέστερη της αναφερόμενης στην παράγραφο 1 ημερομηνίας. Σχέδια και προγράμματα των οποίων η πρώτη τυπική προπαρασκευαστική πράξη είναι προγενέστερη της ημερομηνίας αυτής και τα οποία εγκρίνονται ή υποβάλλονται στη νομοθετική διαδικασία μετά την πάροδο περισσότερων από 24 μήνες από αυτήν, υπόκεινται στην υποχρέωση του άρθρου 4 παράγραφος 1, εκτός εάν τα κράτη μέλη αποφασίσουν σε κάθε μεμονωμένη περίπτωση ότι αυτό δεν είναι εφικτό και ενημερώσουν το κοινό για την απόφασή τους ...», ενώ, κατά το άρθρο 14, η οδηγία «αρχίζει να ισχύει την ημέρα της δημοσίευσής της στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων», δηλαδή από τις 21 Ιουλίου 2004. Εξ άλλου, σύμφωνα με το παράρτημα Ι της ανωτέρω οδηγίας, «Οι πληροφορίες που πρέπει να παρέχονται σύμφωνα με το άρθρο 5 παράγραφος 1 ... είναι οι εξής: α) η περιγραφή σε γενικές γραμμές του περιεχομένου, των κύριων στόχων του σχεδίου ή προγράμματος και της σχέσης με άλλα σχετικά σχέδια και προγράμματα, β) οι σχετικές πτυχές της τρέχουσας κατάστασης του περιβάλλοντος και η βάση αυτής πιθανή εξέλιξη εάν δεν εφαρμοστεί το σχέδιο ή πρόγραμμα, γ) τα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά των περιοχών που ενδέχεται να επηρεαστούν σημαντικά, δ) τα τυχόν υφιστάμενα περιβαλλοντικά προβλήματα που αφορούν το σχέδιο ή πρόγραμμα συμπεριλαμβανομένων, κατά κύριο λόγο, εκείνων που αφορούν περιοχές ιδιαίτερης περιβαλλοντικής σημασίας ... ε) οι στόχοι περιβαλλοντικής προστασίας που έχουν τεθεί σε διεθνές ή κοινοτικό επίπεδο ή σε επίπεδο κρατών μελών, οι οποίοι αφορούν το σχέδιο ή πρόγραμμα, και ο τρόπος με τον οποίο οι στόχοι αυτοί καθώς και τα περιβαλλοντικά ζητήματα έχουν ληφθεί υπόψη κατά την προετοιμασία του, στ) οι ενδεχόμενες σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένων θεμάτων όπως η βιοποικιλότητα, ο πληθυσμός, η υγεία των ανθρώπων, η πανίδα, η χλωρίδα, το έδαφος, τα ύδατα, ο αέρας, οι κλιματικοί παράγοντες, τα υλικά περιουσιακά στοιχεία,

η πολιτιστική κληρονομιά ... το τοπίο και οι σχέσεις μεταξύ των ανωτέρω παραγόντων, ζ) τα προβλεπόμενα μέτρα για την πρόληψη, τον περιορισμό και την, κατά το δυνατόν, εξουδετέρωση οποιωνδήποτε σημαντικών δυσμενών επιπτώσεων στο περιβάλλον από την εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος, η) η παρουσίαση σε γενικές γραμμές των λόγων για τους οποίους επελέγησαν οι εξετασθείσες εναλλακτικές δυνατότητες και η περιγραφή του τρόπου διενέργειας της εκτίμησης ... θ) περιγραφή των προβλεπόμενων μέτρων σχετικά με τον έλεγχο ..., ι) μια μη τεχνική περίληψη των πληροφοριών που παρέχονται βάσει των ανωτέρω θεμάτων».

B.1.2 Από το συνδυασμό των ανωτέρω διατάξεων προκύπτουν τα ακόλουθα: Σχέδια ή προγράμματα, τα οποία εκπονούνται για τη χωροταξία ή τις χρήσεις γης μιας περιοχής, προκειμένου να εγκριθούν, μέσω νομοθετικής διαδικασίας, από το Κοινοβούλιο, και τα οποία καθορίζουν το πλαίσιο για μελλοντικές άδειες έργων των παραρτημάτων I και II της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ, υποβάλλονται, δυνάμει της οδηγίας 2001/42/ΕΚ, σε εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων, με την εκπόνηση περιβαλλοντικής μελέτης, και τη διεξαγωγή διαβουλεύσεων με τις αρχές και το κοινό, η σχετική δε νομοθετική διαδικασία για την έγκριση των σχεδίων ή προγραμμάτων αυτών κινείται ύστερα από συνεκτίμηση της περιβαλλοντικής μελέτης και των αποτελεσμάτων των διαβουλεύσεων. Η υποχρέωση αυτή δεν ισχύει για τις κατηγορίες σχεδίων και προγραμμάτων που εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας, δυνάμει των διατάξεων των παρ. 8 και 9 του άρθρου 3 αυτής. Για σχέδια ή προγράμματα δε, που είτε καθορίζουν τη χρήση μικρών περιοχών σε τοπικό επίπεδο είτε αφορούν ήσσονες τροποποιήσεις προϋφισταμένων σχεδίων, υπάρχει υποχρέωση υποβολής σε εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων, μόνο όταν τα κράτη μέλη αποφασίζουν ότι τα σχέδια ή προγράμματα αυτά ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Εξ άλλου, τα κράτη μέλη έχουν υποχρέωση συμμορφώσεως προς την οδηγία 2001/42/ΕΚ πριν από τις 21 Ιουλίου 2004. Ενόψει δε τούτου, σχέδια ή προγράμματα, τα οποία εμπίπτουν, κατά τα ανωτέρω, στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής και των οποίων η πρώτη τυπική προπαρασκευαστική πράξη είναι μεταγενέστερη της 21 Ιουλίου 2004, υποβάλλονται σε εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 4 παρ. 1. Σχέδια ή προγράμματα, των οποίων η πρώτη τυπική προπαρασκευαστική πράξη είναι προγενέστερη της 21 Ιουλίου 2004 και τα οποία υποβάλλονται στη νομοθετική διαδικασία προ της 21 Ιουλίου 2006, δεν υπόκεινται στις υποχρεώσεις που απορρέουν από το άρθρο 4 παρ. 1, ενώ σχέδια ή προγράμματα, των οποίων η πρώτη τυπική

προπαρασκευαστική πράξη είναι προγενέστερη της 21 Ιουλίου 2004 και τα οποία υποβάλλονται στη νομοθετική διαδικασία μετά την 21 Ιουλίου 2006 υπόκεινται στις υποχρεώσεις που απορρέουν από το άρθρο 4 παρ. 1, εκτός εάν τα κράτη μέλη αποφασίσουν, για κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, ότι αυτό δεν είναι εφικτό και ενημερώσουν το κοινό για την απόφασή τους. Τέλος, στην περίπτωση κατά την οποία κράτος μέλος, κατά παράβαση του άρθρου 13 παρ. 1, δεν έχει θεσπίσει, μέχρι τις 21 Ιουλίου 2004, τις αναγκαίες διατάξεις για να συμμορφωθεί με την οδηγία 2001/42/ΕΚ, η παράλειψη αυτή δεν δύναται να έχει ως συνέπεια την απαλλαγή του από τις σχετικές υποχρεώσεις που προβλέπει η οδηγία, καθόσον τούτο θα υπονόμει ή και θα αναιρούσε το επιδιωκόμενο από την οδηγία αποτέλεσμα. Παρέπεται, λοιπόν, ότι εάν έχει παρέλθει η ανωτέρω προθεσμία χωρίς να έχει γίνει προσαρμογή της εθνικής νομοθεσίας ορισμένου κράτους μέλους στις διατάξεις της οδηγίας και το εν λόγω κράτος μέλος προβαίνει στην έγκριση σχεδίου ή προγράμματος που δεν περιλαμβάνεται μεταξύ εκείνων, για τα οποία η εφαρμογή της οδηγίας συναρτάται με προϋποθέσεις υποκειμένες στην εκτίμηση των κρατών μελών, αλλά εμπίπτει υποχρεωτικώς, δυνάμει σαφούς διατάξεως της οδηγίας, στο πεδίο εφαρμογής της, για την έγκριση πρέπει να τηρούνται οι υποχρεώσεις που απορρέουν από την οδηγία, η οποία ως προς το ζήτημα αυτό έχει άμεση εφαρμογή. Στην περίπτωση αυτή, για τον περαιτέρω προσδιορισμό των άρθρων 5 και 6 της οδηγίας 2001/42/ΕΚ, ιδίως δε των παρ. 3, 4 και 5 του άρθρου 6, το περιεχόμενο των οποίων χρήζει συμπληρώσεως από τα κράτη μέλη, εφαρμόζονται, αναλόγως, άλλες πρόσφορες σχετικές διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας, προκειμένου να διασφαλίζεται η αποτελεσματική εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων.

B.1.3 Ενόψει των ανωτέρω, ως προς τις διατάξεις των άρθρων 11 και 12 του ν. 3481/2006 παρατηρούνται τα εξής: Οι επίμαχες διατάξεις κατατέθηκαν στη Βουλή, ως τροπολογία σε σχέδιο νόμου, στις 5.7.2006, ο νόμος δε δημοσιεύθηκε στην ΕτΚ στις 2.8.2006, πριν από τη δημοσίευση στην ΕτΚ, στις 5.9.2006, της υπ' αριθμ. ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/οικ.107017/2006/28.8.2006 κοινής αποφάσεως των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Οικονομίας και Οικονομικών και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (Β' 1225), η οποία εκδόθηκε σε συμμόρφωση προς την ανωτέρω οδηγία.

Όπως προεκτέθηκε, με το άρθρο 11 του ν. 3481/2006 τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε το εγκριθέν με το ν. 1515/1985 Ρυθμιστικό Σχέδιο της Αθήνας και της

ευρύτερης περιοχής της. Συγκεκριμένα, με το άρθρο αυτό προβλέπεται η δημιουργία «δύο νέων υπερτοπικών-μητροπολιτικών πόλων αναψυχής, αθλητισμού, πολιτιστικών και άλλων συμπληρωματικών λειτουργιών», αφενός, στην περιοχή Ελαιώνα-Βοτανικού, και, αφετέρου, στην περιοχή της Λεωφόρου Αλεξάνδρας, ορίζεται δε ότι, στις σχεδιαζόμενες «παρεμβάσεις μεγάλης κλίμακας» στην Πρωτεύουσα, περιλαμβάνεται «η ποιοτική αναβάθμιση των υποβαθμισμένων περιοχών του Ελαιώνα-Βοτανικού και [των] Αμπελοκήπων». Με το άρθρο 12 του ίδιου νόμου, γίνεται ο ειδικότερος πολεοδομικός σχεδιασμός των ανωτέρω νέων «υπερτοπικών-μητροπολιτικών πόλων», με τον καθορισμό, μεταξύ άλλων, των χρήσεων γης αυτών (βλ. αναλυτικά ανωτέρω). Με τις ρυθμίσεις των προαναφερθεισών διατάξεων, που αποτελούν σχέδια για τη χωροταξία και τις χρήσεις γης, καθορίζεται το πλαίσιο για μελλοντικές άδειες «έργων αστικής ανάπτυξης», δηλαδή έργων του Παραρτήματος II της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ. Οπως δε αναφέρεται στα προπαρασκευαστικά στοιχεία του νόμου, πρόκειται για «στρατηγικής σημασίας μητροπολιτική παρέμβαση και συνδυασμένη αστική ανάπλαση και ανάπτυξη» δύο περιοχών του Δήμου Αθηναίων, με στόχο την ορθολογική χωροταξική οργάνωση και την βιώσιμη ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής της πρωτεύουσας, και ειδικότερα με σκοπό «την ανακατανομή των χρήσεων για την καλύτερη λειτουργία της πόλης, τη δημιουργία σύγχρονων αθλητικών, πολιτιστικών και κοινωνικών υποδομών που θα εξυπηρετούν ζωτικές λειτουργίες ολόκληρου του Μητροπολιτικού Συγκροτήματος της Αθήνας, τον εκσυγχρονισμό παραδοσιακών περιοχών βιομηχανικής συγκέντρωσης και την εξασφάλιση των ελεύθερων χώρων και χώρων στάθμευσης αυτοκινήτων».

Υπό τα δεδομένα αυτά, οι ως άνω διατάξεις του ν. 3481/2006 εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2001/42/ΕΚ, δυνάμει του άρθρου 3 παρ. 2 περίπτωση α' της οδηγίας αυτής, αφού δεν υπάγονται στις εξαιρέσεις των παρ. 8 και 9 του ίδιου άρθρου ούτε συνιστούν ρυθμίσεις τοπικού επιπέδου ή ήσσονος σημασίας, κατά την έννοια της παρ. 3 του άρθρου αυτού. Εξ άλλου, από τα στοιχεία που συνοδεύουν το σχέδιο του παρόντος διατάγματος δεν προκύπτει ότι η πρώτη τυπική προπαρασκευαστική πράξη των ρυθμίσεων αυτών ανάγεται σε χρόνο προγενέστερο της 21 Ιουλίου 2004. Ειδικότερα, ως πρώτη τυπική προπαρασκευαστική πράξη του ν. 3481/2006 δεν δύναται να θεωρηθεί η μνημονευόμενη ανωτέρω από 8.1.2004 υπηρεσιακή εισήγηση προς την ΕΕ του Οργανισμού Αθήνας και η επί της εισηγήσεως εκδοθείσα από 14.1.2004 γνωμοδότηση της ΕΕ, διότι, εν πάση περιπτώσει, σχετίζονται με τροποποίηση του π.δ. της 20.9-30.11.1995 στο ΟΤ 45, για τη

δημιουργία νέου ΟΤ 45 α, και όχι με τη δημιουργία των δύο νέων «υπερτοπικών πόλων» και την πολεοδομική τους οργάνωση. Κατά συνέπεια, δεν δύναται να τύχει εφαρμογής, εν προκειμένω, η μεταβατική διάταξη του δευτέρου εδαφίου της παρ. 3 του άρθρου 13 της οδηγίας. Επομένως, πριν από την έναρξη της νομοθετικής διαδικασίας που οδήγησε στην ψήφιση των διατάξεων των άρθρων 11 και 12 του ν. 3481/2006, θα έπρεπε να είχε γίνει εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των σχεδιαζομένων με τις διατάξεις αυτές παρεμβάσεων στη Λεωφόρο Αλεξάνδρας και στον Ελαιώνα, ειδικότερα δε εκπόνηση περιβαλλοντικής μελέτης, διεξαγωγή διαβουλεύσεων με «τις αρχές και το κοινό» και συνεκτίμηση των αποτελεσμάτων των διαβουλεύσεων κατά τη λήψη της σχετικής αποφάσεως, με ανάλογη, συμπληρωματική εφαρμογή, συναφών διατάξεων της εθνικής νομοθεσίας, όπως είναι οι διατάξεις του ΚΒΠΝ περί εγκρίσεως και τροποποιήσεως του πολεοδομικού σχεδιασμού ή οι διατάξεις της υπ'αριθμ. ΗΠ 11014/703/Φ104/14-3-2003 κοινής αποφάσεως των Υπουργών ΠΕΧΩΔΕ και Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, με τον τίτλο «Διαδικασία Προκαταρκτικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης και Αξιολόγησης και Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων» (Β' 332) και της υπ'αριθμ. ΗΠ 37111/2021/26-9-2003 κοινής αποφάσεως των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών, Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και ΠΕΧΩΔΕ (Β' 1391) περί καθορισμού του τρόπου ενημερώσεως του κοινού κατά τη διαδικασία εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων, που εκδόθηκαν δυνάμει εξουσιοδοτικών διατάξεων του ν. 1650/1986, όπως ισχύει, και καθορίζουν τη διαδικασία ενημερώσεως και συμμετοχής του κοινού κατά την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων έργων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ.

Κατά συνέπεια, οι διατάξεις των άρθρων 11 και 12 του ν. 3481/2006, που θεσπίστηκαν κατά παράβαση των ορισμών της οδηγίας 2001/42/ΕΚ, είναι, κατά τη γνώμη του Τμήματος, αντίθετες προς την οδηγία αυτή. Μειοψήφησε ο Σύμβουλος Αθ. Ράντος, του οποίου η γνώμη παρατίθεται κατωτέρω, υπό στοιχείο ΙΙΙ.

Β.2 Εξετάζεται, στη συνέχεια, το κύρος των διατάξεων των άρθρων 11 και 12 του ν. 3481/2006 σε σχέση με την οδηγία 85/337/ΕΟΚ του Συμβουλίου (L 175/5.7.1985), όπως αυτή τροποποιήθηκε με τις οδηγίες 97/11/ΕΚ του Συμβουλίου (L 73/14.3.1997) και 2003/35/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (L 156/25.6.2003), η οποία αφορά την εκτίμηση των επιπτώσεων «των σχεδίων δημοσίων ή ιδιωτικών έργων που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο

περιβάλλον» (βλ. άρθρο 1 παρ. 1). Επισημαίνεται ότι το ζήτημα τούτο είναι εξεταστέο υπό την εκδοχή ότι η θέσπιση των ανωτέρω διατάξεων δεν αντίκειται στην οδηγία 2001/42/ΕΚ, καθόσον, άλλως, η εξέτασή του παρέλκει, ως αλυσιτελής.

B.2.1 Με το άρθρο 1 παρ. 2 της οδηγίας αυτής, όπως τροποποιήθηκε κατά τα ανωτέρω, ορίσθηκε ως «σχέδιο: -η υλοποίηση κατασκευαστικών εργασιών ή άλλων εγκαταστάσεων ή έργων, -άλλες επεμβάσεις στο φυσικό περιβάλλον ή το τοπίο...», ως «κύριος του έργου: είτε ο υποβάλλων αίτηση για άδεια που αφορά σχέδιο ιδιωτικού έργου είτε η δημόσια αρχή που αναλαμβάνει την πρωτοβουλία για ένα σχέδιο», ως «άδεια: [η] απόφαση της ή των αρμοδίων αρχών που δίνει το δικαίωμα στον κύριο του έργου να πραγματοποιήσει το σχέδιο», ως «κοινό: ένα ή περισσότερα φυσικά ή νομικά πρόσωπα καθώς και ... οι ενώσεις, οι οργανώσεις και οι ομάδες αυτών» και ως «ενδιαφερόμενο κοινό: το κοινό το οποίο θίγεται ή ενδέχεται να θιγεί ή του οποίου διακυβεύονται συμφέροντα από τις διαδικασίες λήψεως αποφάσεων σχετικά με το περιβάλλον ...». Σύμφωνα με το άρθρο 2 της οδηγίας, «Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε πριν χορηγηθεί η άδεια, τα έργα τα οποία ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, λόγω, μεταξύ άλλων, της φύσεως, του μεγέθους ή της θέσεώς τους, να χρειάζονται άδεια και εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων» (παρ. 1). Με το άρθρο 4 της οδηγίας τα «σχέδια» (projects κατά το αγγλικό κείμενο) κατατάχθηκαν σε δύο κατηγορίες: αυτά που περιλαμβάνονται στο Παράρτημα I και υποβάλλονται οπωσδήποτε σε εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων, σύμφωνα με τα άρθρα 5-10, διότι, κατά την αξιολόγηση του κοινοτικού νομοθέτη, έχουν, εκ της φύσεως τους, επιπτώσεις στο περιβάλλον, και αυτά που περιλαμβάνονται στο Παράρτημα II, τα οποία υποβάλλονται στην ανωτέρω εκτίμηση, μόνον εφόσον τα κράτη μέλη κρίνουν ότι το απαιτούν τα χαρακτηριστικά τους, ιδίως δε η φύση, το μέγεθος ή η θέση τους, διότι, κατά την αξιολόγηση του κοινοτικού νομοθέτη, δεν έχουν, άνευ ετέρου, τέτοιες επιπτώσεις. Για τα σχέδια που εμπίπτουν στο παράρτημα II, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται τα «έργα αστικής ανάπτυξης», ειδικότερα δε «η κατασκευή εμπορικών κέντρων και χώρων στάθμευσης αυτοκινήτων», τα κράτη μέλη μπορεί να αποφασίζουν, ως προς την υποβολή τους ή μη σε εκτίμηση των επιπτώσεών τους, είτε κατά περίπτωση είτε καθορίζοντας κατηγορίες σχεδίων, δυνάμει κριτηρίων ή ορίων, βάσει των αναφερομένων στο παράρτημα III της οδηγίας, είτε με συνδυασμό των δύο αυτών τρόπων επιλογής. Όπως πάντως έχει κρίνει το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων [ΔΕΚ], η ανωτέρω ευχέρεια δεν περιλαμβάνει, κατά την έννοια της οδηγίας και την εκ προοιμίου εξαίρεση ενός συνόλου σχεδίων από την υποχρέωση

εκτιμήσεως των επιπτώσεών τους, εκτός εάν πρόκειται για σύνολο, το οποίο δύναται να θεωρηθεί, βάσει συνολικής εκτιμήσεως, ότι αποκλείεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Σε περίπτωση δε υπερβάσεως του ως άνω περιθωρίου εκτιμήσεως, δεν εφαρμόζονται οι εθνικοί κανόνες που είναι ασύμβατοι προς τις διατάξεις της οδηγίας. Κατά το άρθρο 5 και το παράρτημα IV της ίδιας οδηγίας, οι πληροφορίες που πρέπει να παρέχει ο κύριος του έργου, το οποίο υποβάλλεται σε εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων, περιλαμβάνουν τουλάχιστον περιγραφή του σχεδίου, περιέχουσα στοιχεία σχετικά με τον τρόπο πραγματοποιήσεώς του, τη σύλληψή του και το μέγεθός του, περιγραφή των μέτρων που μελετώνται προκειμένου να αποφευχθούν και να μειωθούν και, ει δυνατόν, να αντιμετωπισθούν οι σημαντικότερες δυσμενείς επιπτώσεις, καθώς και τα απαραίτητα στοιχεία για την εξακρίβωση και την εκτίμηση των σημαντικών επιπτώσεων που ενδέχεται να έχει το σχέδιο στο περιβάλλον. Από τα άρθρα 6 και 8 προκύπτει ότι οι πληροφορίες αυτές πρέπει να τίθενται στη διάθεση των αρχών, τις οποίες, λόγω της ειδικής τους αρμοδιότητας σε θέματα περιβάλλοντος, ενδέχεται να αφορά το σχέδιο, καθώς και του ενδιαφερομένου κοινού, ότι οι ανωτέρω αρχές και το κοινό πρέπει να είναι σε θέση να εκφράζουν την άποψή τους και ότι το σύνολο αυτών των στοιχείων πρέπει να λαμβάνεται υπόψη από την αρμόδια αρχή, στο πλαίσιο της διαδικασίας για τη χορήγηση της άδειας του σχεδίου.

Εξ άλλου, στο άρθρο 1 παρ. 5 της οδηγίας ορίζεται ότι αυτή δεν εφαρμόζεται επί σχεδίων «που εγκρίνονται καταλεπτώς με ειδική εθνική νομοθετική πράξη, καθότι οι στόχοι που επιδιώκονται με την ...οδηγία, συμπεριλαμβανόμενης και της επιδιωκόμενης παροχής πληροφοριών, επιτυγχάνονται μέσω της νομοθετικής διαδικασίας». Όπως έκρινε το ΔΕΚ (βλ απόφαση ΔΕΚ της 16-9-1999 WWF, υπόθεση C-435/97, απόφαση ΔΕΚ της 19-9-2000, Linster, υπόθεση C-287/98), η εφαρμογή της διατάξεως αυτής προϋποθέτει τη συνδρομή δύο προϋποθέσεων: (α) η ειδική νομοθετική πράξη πρέπει να εγκρίνει λεπτομερώς το σχέδιο και (β) πρέπει να επιτυγχάνονται οι σκοποί της οδηγίας. Για να θεωρηθεί δε ότι η νομοθετική πράξη εγκρίνει καταλεπτώς το σχέδιο, θα πρέπει αυτή να έχει τα ίδια χαρακτηριστικά με την άδεια του άρθρου 1 παρ. 2, ήτοι να εγκρίνει το σχέδιο επακριβώς και κατά τρόπο οριστικό, ώστε να περιέχει όλα τα κρίσιμα στοιχεία του για την εκτίμηση των επιπτώσεών του στο περιβάλλον. Περαιτέρω, οι σκοποί της οδηγίας επιτυγχάνονται μέσω της νομοθετικής διαδικασίας, μόνον όταν ο νομοθέτης έχει στη διάθεσή του πληροφορίες, αντίστοιχες προς εκείνες που θα παρέχονταν στην αρμόδια αρχή, στο

πλαίσιο της συνήθους διαδικασίας χορηγήσεως αδείας προς εκτέλεση κάποιου σχεδίου. Επομένως, για την εφαρμογή της οδηγίας, ένας νόμος δεν θεωρείται ότι εγκρίνει καταλεπτώς ένα σχέδιο όταν, αφενός, δεν έχει ενσωματώσει τα αναγκαία στοιχεία για την εκτίμηση των επιπτώσεων του σχεδίου στο περιβάλλον, αλλά, προς το σκοπό αυτό, επιβάλλει την εκ των υστέρων εκπόνηση μελέτης, και, αφετέρου, προβλέπει την έκδοση άλλων πράξεων, για να παρασχεθεί στον κύριο του έργου το δικαίωμα να το πραγματοποιήσει.

Περαιτέρω, η κατά το άρθρο 1 παρ. 2 έννοια της «αδείας» είναι «κοινοτική». Κατά πάγια σχετική νομολογία του ΔΕΚ, ενόψει της αρχής της ενιαίας εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου και της αρχής της ισότητας, εφόσον το γράμμα της διατάξεως της οδηγίας δεν παραπέμπει ρητώς στο δίκαιο των κρατών μελών, πρέπει να δίδεται στον πιο πάνω όρο αυτοτελής και ενιαία ερμηνεία, βάσει και του σκοπού που επιδιώκει η σχετική κανονιστική ρύθμιση (ΔΕΚ απόφαση της 7-1-2004 Wells, C- 201/02, απόφαση της 19-9-2000 Linster, C-287/98). Επομένως, ο χαρακτηρισμός μιας αποφάσεως ως αδείας πρέπει να γίνεται «κατ'εφαρμογήν του εθνικού δικαίου, σε συμφωνία με το κοινοτικό δίκαιο». Θα ήταν όμως αντίθετο στους σκοπούς της οδηγίας καθώς και στην αρχή της ομοιόμορφης εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου, να γίνει δεκτό ότι τα κράτη μέλη μπορούν, μέσω υπερβολικά στενού ορισμού της έννοιας της άδειας, να θέτουν εκτός πεδίου εφαρμογής της οδηγίας σχέδια που μπορεί να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον (βλ προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα Ph. Leger στην υπόθεση C-201/02). Όπως δε έχει δεχθεί περαιτέρω το ΔΕΚ, από το σύστημα και τους σκοπούς της οδηγίας προκύπτει, αφενός, ότι η διάταξη του άρθρου 1 παρ. 2 αυτής αναφέρεται στη λαμβανόμενη άπαξ ή κατά στάδια απόφαση, που επιτρέπει στον κύριο του έργου να αρχίσει τις εργασίες προς πραγματοποίηση του σχεδίου, και, αφετέρου, ότι οσάκις στο εθνικό δίκαιο προβλέπεται διαδικασία χορηγήσεως αδείας η οποία περιλαμβάνει πλείονα στάδια, η αξιολόγηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον πρέπει να πραγματοποιείται αμέσως μόλις είναι δυνατόν να επισημανθούν και να αξιολογηθούν όλα τα αποτελέσματα που μπορεί να έχει το σχέδιο στο περιβάλλον. Κατ'ακολουθίαν, όταν η διαδικασία χορηγήσεως αδείας περιλαμβάνει πλείονα στάδια, το ένα εκ των οποίων αποτελεί την κύρια απόφαση που καθορίζει δεσμευτικά τις ουσιώδεις παραμέτρους, οι επιπτώσεις τις οποίες το σχέδιο ενδέχεται να έχει στο περιβάλλον πρέπει να επισημαίνονται και να εκτιμώνται στο πλαίσιο της διαδικασίας που αφορά στην κύρια αυτή απόφαση. Μόνον εάν τούτο δεν είναι δυνατόν, επιτρέπεται να γίνεται η εκτίμηση των επιπτώσεων σε μεταγενέστερο στάδιο της

διαδικασίας αδειοδότησεως (απόφαση της 4-5-2006 Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου, υπόθεση C 508/03, απόφαση της 4-5-2006 Diane Barker, υπόθεση C-290/03). Διότι ναι μεν η οδηγία συνδέει την εκτίμηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον με την έννοια της άδειας, πλην δεν είναι δυνατή η επίτευξη του σκοπού της εάν η απόφαση περί ενός σχεδίου έχει ληφθεί στην πραγματικότητα πριν καν κινηθεί η διαδικασία χορηγήσεως αδείας (βλ προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα J.Kokott στην υπόθεση C-2/07).

B.2.2 Σύμφωνα με το άρθρο 3 του ν. 1650/1986 (Α' 160), όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 του ν. 3010/2002 (Α' 91), με απόφαση του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ «τα δημόσια ή ιδιωτικά έργα και δραστηριότητες κατατάσσονται σε τρεις κατηγορίες και κάθε κατηγορία μπορεί να κατατάσσεται σε υποκατηγορίες, καθώς και σε ομάδες κοινές για όλες τις κατηγορίες, ανάλογα με τις επιπτώσεις τους στο περιβάλλον». Η πρώτη (Α) κατηγορία «περιλαμβάνει τα έργα και τις δραστηριότητες που λόγω της φύσης, του μεγέθους ή της έκτασής τους, είναι πιθανό να προκαλέσουν σοβαρές επιπτώσεις στο περιβάλλον», η δεύτερη (Β) κατηγορία «περιλαμβάνει έργα και δραστηριότητες, τα οποία, χωρίς να προκαλούν σοβαρές επιπτώσεις, πρέπει να υποβάλλονται για την προστασία του περιβάλλοντος σε γενικές προδιαγραφές, όρους και περιορισμούς που προβλέπονται από κανονιστικές διατάξεις», η τρίτη δε (Γ) κατηγορία «περιλαμβάνει έργα και δραστηριότητες που προκαλούν μικρές επιπτώσεις στο περιβάλλον».

Κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου αυτού, ενόψει και των ανωτέρω διατάξεων της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ, ως ισχύει, εκδόθηκε η αριθμ. ΗΠ 15393/2332/2002 κοινή υπουργική απόφαση (Β' 1022), που συμπληρώθηκε, ακολούθως, με την υπ' αριθμ. οικ 145799/2005 κ.υ.α. (Β' 1002). Με την απόφαση αυτή, τα έργα και οι δραστηριότητες, που παρουσιάζουν κοινά χαρακτηριστικά, ως προς την εκτίμηση και αξιολόγηση των περιβαλλοντικών τους επιπτώσεων, κατετάγησαν σε δέκα ομάδες, μεταξύ των οποίων και η ομάδα 6 «Τουριστικές εγκαταστάσεις-Εργασίες πολεοδομίας». Στο Παράρτημα Ι της ως άνω κ.υ.α., στον πίνακα της ομάδας 6 [πίνακας 6] περιλαμβάνεται, μεταξύ άλλων, έργο/δραστηριότητα με α/α 11, οριζόμενο ως εξής: «Αθλητικές εγκαταστάσεις. α. Γήπεδα και αθλητικές εγκαταστάσεις με κερκίδες (ανοικτά ή κλειστά) β. Γήπεδα ...χωρίς κερκίδες γ. Λοιπές αθλητικές εγκαταστάσεις», το οποίο κατατάσσεται στην 1η Υποκατηγορία της Πρώτης Κατηγορίας, εάν η χωρητικότητα των εν λόγω εγκαταστάσεων είναι άνω των 20.000 θεατών• έργο με

α/α 12, οριζόμενο ως εξής: «Υπεραγορές (super markets), πολυκαταστήματα, εμπορικά κέντρα (στεγασμένοι χώροι σε ένα ή περισσότερους ορόφους)», το οποίο, εάν αφορά σε χώρους άνω των 20.000 τμ συνολικά, κατατάσσεται ομοίως στην 1η Υποκατηγορία της Πρώτης Κατηγορίας • έργο με α/α 14, οριζόμενο ως εξής: «Αίθουσες θεάτρου, κινηματογράφων, συναυλιών ή συνδυασμός αυτών», το οποίο εάν οι αίθουσες έχουν χωρητικότητα άνω των 3.000 ατόμων συνολικά κατατάσσεται ομοίως στην 1η Υποκατηγορία της Πρώτης Κατηγορίας, καθώς και έργο με α/α 18, οριζόμενο ως εξής: «Χώροι στάθμευσης αυτοκινήτων (γκαράζ)», το οποίο, εάν αφορά σε χώρους άνω των 3.000 οχημάτων κατατάσσεται στην 1η υποκατηγορία της Πρώτης Κατηγορίας, εάν αφορά από 701-3.000 οχήματα κατατάσσεται στην 2η Υποκατηγορία της Πρώτης Κατηγορίας, ενώ εάν αφορά από 401-700 οχήματα ανήκει στην 3η υποκατηγορία της 2ης κατηγορίας. Περαιτέρω στον αυτό πίνακα, περιλαμβάνονται, ως αυτοτελή «έργα», και τα έργα με α/α 23 «Πολεοδομικός Σχεδιασμός» και α/α 24 «Χωροταξικός Σχεδιασμός», τα οποία κατατάσσονται στην 1η Υποκατηγορία της Πρώτης Κατηγορίας εάν η «έγκριση του σχεδιασμού» γίνεται από τις Κεντρικές Υπηρεσίες και στη 2η Υποκατηγορία της Πρώτης Κατηγορίας εάν η «έγκριση του σχεδιασμού» γίνεται από τις Περιφερειακές Υπηρεσίες, ενώ στην στήλη «Παρατηρήσεις» του πίνακα αυτού ορίζεται ότι «Η περιβαλλοντική αδειοδότηση γίνεται στο πλαίσιο έγκρισης του σχεδιασμού» και ότι το περιεχόμενο της ΜΠΕ θα είναι προσαρμοσμένο «στον χαρακτήρα του έργου και στο επίπεδο σχεδιασμού».

Κατά την έννοια της ανωτέρω κοινής υπουργικής απόφασης, ερμηνευομένης εν όψει των ορισμών της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ και του άρθρου 3 του ν. 1650/1986, ως ισχύουν, δεν αποτελεί «Πολεοδομικό Σχεδιασμό» («εργασίες πολεοδομίας», υπό το κράτος της κ.υ.α. 69269/5387/1990 [Β´ 678]), υπαγόμενο στην πρώτη κατηγορία για την εφαρμογή των σχετικών διατάξεων περί εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, κάθε πολεοδομική διαρρύθμιση, αλλά μόνον εκείνες, από τη θέσπιση των οποίων πιθανολογείται, ενόψει κυρίως του χαρακτήρα ή του μεγέθους τους, ότι θα προκληθούν σοβαρές επιπτώσεις στην οικιστική περιοχή, στην ποιότητα της ζωής των κατοίκων της και, γενικότερα, στο περιβάλλον (βλ. ΣΕ 3440/2002).

Εξ άλλου, κατά πάγια νομολογία, την οποία αποδίδει και η προαναφερθείσα κ.υ.α., οι διατάξεις του ν. 1650/1986 δεν έχουν εφαρμογή στην περίπτωση εγκρίσεως ή τροποποιήσεως πολεοδομικών σχεδίων κατά την προβλεπόμενη από τη νομοθεσία διοικητική διαδικασία, διότι η διαδικασία αυτή περιλαμβάνει τη σύνταξη ειδικής

μελέτης για την επίδραση της νέας πολεοδομικής οργανώσεως στο περιβάλλον, αλλά και την συμμετοχή των ενδιαφερόμενων πολιτών και υπηρεσιών στην κατάρτιση του σχεδιασμού, καλύπτει τις απαιτήσεις του ν. 1650/1986, τόσο από ουσιαστικής απόψεως, δηλαδή ως προς την εκτίμηση των επιπτώσεων, αμέσων και εμμέσων, που έχει στο περιβάλλον η σχεδιαζόμενη πολεοδομική παρέμβαση, όσο και από πλευράς διαδικαστικών εγγυήσεων (ΣΕ 414/2005, 557/1999 επτ, 4021/98 Ολομ κ.ά.).

B.2.3 Ενόψει των προεκτεθέντων, οι διατάξεις του άρθρου 11 του ν. 3481/2006, για τον χαρακτηρισμό των επίμαχων περιοχών ως «υπερτοπικών πόλων», δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ, διότι καθορίζουν μόνον γενική χωροταξικού περιεχομένου κατεύθυνση, για την πολεοδομική οργάνωση και ανάπτυξη των περιοχών αυτών (βλ. ΠΕ 55/2002).

Ζήτημα, όμως, γεννάται ως προς τις διατάξεις του άρθρου 12 του ιδίου νόμου, με τις οποίες, όπως προεκτέθηκε, «για την υλοποίηση των υπερτοπικών πόλων», τροποποιείται το σχέδιο πόλεως σε συγκεκριμένα οικοδομικά τετράγωνα, προβλέπεται δε η πολεοδομική οργάνωση των οικοδομικών αυτών τετραγώνων, με τον καθορισμό των επιτρεπομένων εντός αυτών εγκαταστάσεων, όρων δομήσεως και χρήσεων γης (πρβλ ΣΕ 1847/2008 Ολομ), δοθέντος ότι η νομοθετική αυτή ρύθμιση, ως έχει, συνιστά «αδεία» έργου σε πρώτο στάδιο. Οι ρυθμίσεις αυτές, αυτοτελώς, συνιστούν «Πολεοδομικό Σχεδιασμό», σύμφωνα με την ανωτέρω υπ' αριθμ. ΗΠ 15393/2332/2002 κοινή υπουργική απόφαση, κατατάσσονται δε, με την ίδια απόφαση, στην 1η Υποκατηγορία της Πρώτης Κατηγορίας και, συνεπώς, προ της θεσπίσεώς τους, θα έπρεπε να τηρηθούν οι απορρέουσες από την οδηγία 85/337/ΕΟΚ, ως ισχύει, υποχρεώσεις. Η προβλεπόμενη στο άρθρο 12 παρ. 3 περίπτωση α' προηγούμενη έγκριση περιβαλλοντικών όρων, κατά το άρθρο 4 του ν. 1650/1986, όπως ήδη ισχύει, «για την κατασκευή οποιωνδήποτε έργων, δομικών παρεμβάσεων ή διαμόρφωσης των κοινόχρηστων χώρων ή των χώρων στάθμευσης στο ενοποιημένο ΟΤ 45-46-50», δεν υποκαθιστά την απαιτούμενη, κατά τα ανωτέρω, περιβαλλοντική αδειοδότηση για τον συνολικό «Πολεοδομικό Σχεδιασμό», ο οποίος επιβάλλεται από το προαναφερόμενο άρθρο 12 κατά τρόπο δεσμευτικό για τη Διοίκηση και στον οποίο, επομένως, υποχρεούνται τα όργανά της να συμμορφώνονται, κατά την έκδοση των αδειών που απαιτούνται για την εκτέλεση των προβλεπομένων από το ως άνω άρθρο 12 έργων. Εφόσον δε, εν προκειμένω, ο πολεοδομικός σχεδιασμός εχώρησε όχι κατά τη συνήθη διαδικασία, αλλά με νόμο που ψηφίσθηκε από τη Βουλή, χωρίς τη συμμετοχή των

ενδιαφερόμενων πολιτών και υπηρεσιών στην κατάρτιση του σχεδιασμού, οι διατάξεις του άρθρου 12 του ν. 3481/2006, θεσπίσθηκαν, σύμφωνα με τη γνώμη που πλειοψήφησε, κατά παράβαση των ορισμών της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ, όπως ήδη ισχύει, ανεξαρτήτως, μάλιστα, εάν η συνοδεύουσα το νόμο αυτόν «Περιβαλλοντική Εκθεση» καλύπτει από άποψη περιεχομένου τις απαιτήσεις της κοινοτικής νομοθεσίας.

Ενόψει των ανωτέρω, το παρόν σχέδιο διατάγματος, καθ'ο μέρος αφορά τις προαναφερθείσες ρυθμίσεις του, οι οποίες συνδέονται με τις διατάξεις των άρθρων 11 και 12 του ν. 3481/2006, δεν προτείνεται νομίμως. Δεδομένου δε ότι το Τμήμα άγεται σε κρίση περί αντισυνταγματικότητας των ως άνω διατάξεων τυπικού νόμου, πρέπει, σύμφωνα με την παράγραφο 5 του άρθρου 100 του Συντάγματος, που προστέθηκε με το από 6.4.2001 Ψήφισμα της Ζ' Αναθεωρητικής Βουλής, αλλά και λόγω της σπουδαιότητας των ζητημάτων που τίθενται, τα ζητήματα αυτά να παραπεμφθούν στον αρμόδιο για την επεξεργασία σχεδίων προεδρικών διαταγμάτων σχηματισμό της Ολομελείας. Μειοψήφησε ο Σύμβουλος Αθ. Ράντος, η γνώμη του οποίου παρατίθεται κατωτέρω, υπό στοιχείο ΙΙΙ.

ΙΙΙ. Ο Σύμβουλος Αθ. Ράντος διετύπωσε την γνώμη ότι το σχέδιο προεδρικού διατάγματος προτείνεται καθ' ολοκληρία νομίμως για τους εξής λόγους:

Το Ρυθμιστικό Σχέδιο της Αθήνας (ΡΣΑ), που εγκρίθηκε με τον ν. 1515/1985, προβλέπει, με το Πρόγραμμα προστασίας περιβάλλοντος Αθήνας, μεταξύ άλλων, «την αναβάθμιση ιδιαίτερα υποβαθμισμένων περιοχών» (άρθρο 2 περ. ε) του νόμου). Προβλέπει, επίσης, ως γενικότερο στόχο, μεταξύ άλλων, «την εξισορρόπηση των κοινωνικών ανισοτήτων από περιοχή σε περιοχή» και «την διεύρυνση των επιλογών κατοικίας και εργασίας, αναψυχής και ψυχαγωγίας σε κάθε περιοχή της πρωτεύουσας» (άρθρο 3 παρ. 1 περ. γ) και δ) του νόμου). Για την επίτευξη των γενικότερων αυτών στόχων προβλέπει, μεταξύ άλλων ειδικότερων στόχων και κατευθύνσεων, «την άμβλυση των ανισοτήτων στην κατανομή του κοινωνικού εξοπλισμού και στην ποιότητα του φυσικού και οικιστικού περιβάλλοντος με ανακατανομή χρήσεων, λειτουργιών και επενδύσεων προς όφελος κυρίως των δυτικών και των λοιπών υποβαθμισμένων περιοχών» (άρθρο 3 παρ. 3 περ. ε) του νόμου). Προβλέπει, επίσης, ως ειδικότερους στόχους και κατευθύνσεις για την χωροταξική οργάνωση και την νέα πολεοδομική δομή της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας, «την ανασυγκρότηση του αστικού ιστού με την ανάσχεση της εξάπλωσης και

την εξυγίανση της πόλης, τη δημιουργία πολυκεντρικής δομής, τον έλεγχο χρήσεων γής καθώς και των πυκνοτήτων, την ανασυγκρότηση της γειτονιάς καθώς και την αναβάθμιση και αποσυμφόρηση της κεντρικής περιοχής της Αθήνας...» (άρθρο 3 παρ. 4 περ. β) του νόμου). Στα διαγράμματα του άρθρου 15 του ν. 1515/1985 προβλέπεται ειδικότερα για την κεντρική περιοχή της Αθήνας, ως στόχος του ΡΣΑ, η δημιουργία «κυρίου δικτύου ροής πεζών», που ενώνει τον χώρο πρασίνου του λόφου του Λυκαβηττού με την περιοχή των Τουρκοβουνίων και διέρχεται, μεταξύ άλλων, από τον χώρο της Λεωφόρου Αλεξάνδρας, τον οποίο καταλαμβάνει σήμερα το γήπεδο του Παναθηναϊκού Αθλητικού Ομίλου (ΠΑΟ) (βλ. διάγραμμα σελ. 394-395 του ΦΕΚ).

Για την εξυπηρέτηση όλων των ανωτέρω στόχων του ΡΣΑ, και, κυρίως για την αποσυμφόρηση της κεντρικής περιοχής των Αθηνών από την ύπαρξη και λειτουργία ενός ποδοσφαιρικού γηπέδου και την δημιουργία, στον χώρο αυτόν, χώρου πρασίνου, εντασσόμενου στο ανωτέρω δίκτυο ροής πεζών, καθώς και για την αναβάθμιση της ιδιαίτερα υποβαθμισμένης περιοχής του Ελαιώνα/Βοτανικού, που στερείται του προσήκοντος κοινωνικού εξοπλισμού και χώρων αναψυχής και ψυχαγωγίας, με συνέπεια την προφανή ανισότητα στην εν γένει ανάπτυξή της εν σχέσει προς τις λοιπές περιοχές του Δήμου Αθηναίων, προβλέφθηκε, με το άρθρο 11 του ν. 3481/2006, η «διπλή ανάπτυξη περιοχής Βοτανικού και Λεωφόρου Αλεξάνδρας, Δήμου Αθηναίων», με την δημιουργία, κατά τροποποίηση, συμπλήρωση και εξειδίκευση του ΡΣΑ, δύο νέων Υπερτοπικών - Μητροπολιτικών Πόλων αναψυχής, αθλητισμού, πολιτιστικών και άλλων συμπληρωματικών λειτουργιών, όπως αυτοί περιγράφονται ειδικότερα στο εν λόγω άρθρο. Ο νόμος αυτός, κατά την υποβολή του προς έγκριση από την Εθνική Αντιπροσωπεία, συνοδευόταν από την ειδική και λεπτομερή Έκθεση Περιβαλλοντικής Θεώρησης του όλου σχεδίου παρεμβάσεως, με ημερομηνία «Απρίλιος 2006», η οποία, θεωρημένη από τον προϊστάμενο του Οργανισμού Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας, αποτελεί, κατά το άρθρο 12 παρ. 4 του νόμου, Παράρτημα αυτού, μη δημοσιευόμενο στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Στην Έκθεση αυτή εκτίθεται, μεταξύ άλλων, ότι το υφιστάμενο γήπεδο στο οικοδομικό τετράγωνο (ΟΤ) 22, περιοχής 69, του Δήμου Αθηναίων καταλαμβάνει έκταση 17 περίπου στρεμμάτων, ότι από την ύπαρξη και λειτουργία του προκαλούνται πολλαπλές οχλήσεις στην περιοχή, που δεν εξαντλούνται στην αύξηση του κυκλοφοριακού φόρτου και ότι με την κατεδάφισή του μετατρέπεται «ένα γήπεδο στην καρδιά της Αθήνας σε όαση πρασίνου σημαντικού για τα μέτρα της πόλης μεγέθους». Εκτίθεται εξ άλλου ότι η παρέμβαση στην περιοχή του Βοτανικού αφορά έκταση 200 περίπου στρεμμάτων, εντός των ορίων του Δήμου

Αθηναίων, πλησίον του «ρέματος Προφήτη Δανιήλ». Η έκταση αυτή περιγράφεται ως εξής : «...σήμερα φιλοξενεί ένα συνονθύλευμα από οχλούσες χρήσεις, δεν φέρει ίχνος πρασίνου και αποτελεί μία πηγή ανεξέλεγκτης ρύπανσης για την πόλη», «Η κατάσταση από πλευράς φόρτων (κυκλοφοριακού δικτύου) σε συνδυασμό με τα υφιστάμενα γεωμετρικά χαρακτηριστικά των οδών Ορφέως, Αγ. Άννης, Αγίου Πολυκάρπου και Δημαράκη και τις χρήσεις (κυρίως μεταφορών) της περιοχής είναι δραματική», «...η κυρίαρχη εικόνα που προκύπτει από την περιήγηση και την φωτογραφική αποτύπωση της ευρύτερης περιοχής είναι αναρχία, σκόνη και πολλά σκουπίδια. Η εικόνα που προκύπτει στον επισκέπτη της περιοχής είναι αυτή της παράλληλης πραγματικότητας μιάς άλλης Αθήνας, ζωντανής, άσχημης, εγκαταλελειμμένης. Χαρακτηριστική είναι η ελλιπής έως ανύπαρκτη σηματοδότηση, η εικόνα της εγκατάλειψης, ο θόρυβος, η ατμοσφαιρική ρύπανση», « (η διπλή ανάπλαση) ...έχει ως χαρακτηριστικό...την αναβάθμιση ενός «σκουπιδότοπου» 200 στρεμμάτων στον Ελαιώνα που εκτιμάται ότι θα λειτουργήσει καταλυτικά στην επιθυμητή και σχεδιαζόμενη για περισσότερα από 30 χρόνια «ένταξη» στην πόλη ενός υποβαθμισμένου και «ανεπιθύμητου» τμήματός της», «...η περιοχή του Ελαιώνα...εδώ και πολλές δεκαετίες δεν διαθέτει ελιές ή πράσινο, αλλά είναι μια εξαθλιωμένη παλιά βιομηχανική περιοχή με τεράστια εργοστάσια, που παραμένει αδρανής πάνω από 20 χρόνια...».

Με το επόμενο άρθρο 12 του ν. 3481/2006 εξειδικεύονται οι ανωτέρω κατευθύνσεις του ΡΣΑ, με την θέσπιση των προς τούτο αναγκαίων ρυθμίσεων. Για την περιοχή της Λεωφ. Αλεξάνδρας προβλέπεται ειδικότερα η κατάργηση του υφιστάμενου οικοδομησίμου χώρου του ποδοσφαιρικού γηπέδου και η μετατροπή του σε χώρο κοινοχρήστου πρασίνου, στον οποίο επιτρέπεται μόνον η ανέγερση δύο μικρού εμβαδού κτισμάτων, συνολικής επιφανείας 400 τ.μ. Η κατεδάφιση, όμως, του κτίσματος του γηπέδου συναρτάται με την αποπεράτωση του νέου ποδοσφαιρικού γηπέδου στον Ελαιώνα. Εξ άλλου, για την περιοχή του Ελαιώνα εισάγονται οι εξής ρυθμίσεις : Τα υφιστάμενα ΟΤ 45, 46 και 50 συγχωνεύονται σε δύο, το ενοποιημένο ΟΤ 45-46-50 και το ΟΤ 45 α. Στο ενοποιημένο ΟΤ 45-46-50 προβλέπεται η δημιουργία α) γηπέδου ποδοσφαίρου και συνοδών εγκαταστάσεων, μεταξύ των οποίων και εμπορικές δραστηριότητες, που δεν θα υπερβαίνουν το 17,5% της συνολικής επιτρεπομένης δομήσιμης επιφανείας των δύο αθλητικών γηπέδων, β) κλειστού γηπέδου αθλοπαιδιών, γ) πολυλειτουργικού δημοτικού κτιρίου, δ) υπεργείων και υπογείων χώρων σταθμεύσεως και ε) χώρων κοινοχρήστου πρασίνου. Στο ΟΤ 45 α επιτρέπονται

οι γενικές χρήσεις της περιοχής, με τον γενικώς προβλεπόμενο συντελεστή δομήσεως 0,8. Ορίζεται, όμως, στον νόμο ότι, αν ο κύριος της φερομένης ως ιδιοκτησίας ΕΤΜΑ ΑΕ στην περιοχή, εκτεινομένης και στα δύο ως άνω ΟΤ, παραχωρήσει στον Δήμο Αθηναίων άνευ ανταλλάγματος την εκτός του ΟΤ 45 α έκταση της ιδιοκτησίας αυτής, προκειμένου να καταστεί δυνατή η εκεί ανέγερση των αθλητικών γηπέδων, τότε, μετά την κατεδάφιση των κτισμάτων του παλαιού βιομηχανοστασίου της ως άνω επιχειρήσεως και την ολοκλήρωση της αποκτήσεως του χώρου ελευθέρου από τον Δήμο, εφαρμόζεται για το ΟΤ 45 α συντελεστής δομήσεως 1,6 και επιτρέπονται οι ειδικώς περιγραφόμενες στον νόμο εμπορικές χρήσεις. Δηλαδή, κατά το σύστημα του νόμου, η απόδοση στην κοινοχρησία του χώρου της Λεωφ. Αλεξάνδρας συνδέεται με την αποπεράτωση του γηπέδου στον Βοτανικό, η οποία εξαρτάται από την δωρεάν παραχώρηση στον Δήμο του χώρου ιδιοκτησίας ΕΤΜΑ ΑΕ στο ΟΤ 45-46-50, η οποία προϋποθέτει, αλλά και αποτελεί προϋπόθεση, της δυνατότητας χρησιμοποίησεως του χώρου στο ΟΤ 45 α (εμβαδού 43 περίπου στρεμμάτων επί συνόλου 200 περίπου) κατά τον προβλεπόμενο, ευνοϊκό για τον ιδιοκτήτη, τρόπο. Συνέπεια δε της εφαρμογής του συστήματος αυτού είναι ότι ο Δήμος Αθηναίων αποκτά χωρίς χρηματικό αντάλλαγμα δύο κοινοχρήστους (Λεωφ. Αλεξάνδρας και τμήμα της εκτάσεως του Βοτανικού) χώρους και χώρο κοινωφελών εγκαταστάσεων (χώρος αθλητικών γηπέδων, χώρος δημοτικού πολυλειτουργικού κέντρου), με αντάλλαγμα την παραχώρηση αυξημένου συντελεστή δομήσεως και νέων χρήσεων σε τμήμα του χώρου, με αποτέλεσμα να καθίσταται αδαπάνως εφικτή η εφαρμογή ουσιαστών προβλέψεων του ΡΣΑ, που έμεναν ανενεργές επί 22 έτη, συνεπεία, κατά την ως άνω Εκθεση, «των υπερόγκων αποζημιώσεων που αυτ(ές) συνεπάγ(ον)ται». Εν όψει των ανωτέρω:

1) Η εισαγόμενη με τα άρθρα 11 και 12 του ν. 3481/2006 ρύθμιση, και αν ακόμη θεωρηθεί ότι, παρά τον προεκτεθέντα πολύπλοκο και εκτεινόμενο σε ευρείες και απέχουσες μεταξύ τους εκτάσεις χαρακτήρα της, έχει την μορφή ατομικής ρυθμίσεως χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού, εγκύρως θεσπίζεται. Τούτο, εν όψει του ότι αφορά σε εξαιρετική περίπτωση επισπεύσεως της υλοποίησεως, με ειδικές, αποκλίνουσες των παγίων, ρυθμίσεις, ουσιαστών προβλέψεων του ΡΣΑ, οι οποίες, λόγω προβλημάτων στην εφαρμογή των παγίων διατάξεων, παρέμεναν ανεφάρμοστες. Συνέπεια δε της μη εφαρμογής είναι η επί μακρόν διατήρηση, στον Δήμο μάλιστα της πρωτεύουσας, πολεοδομικών και περιβαλλοντικών καταστάσεων και όρων διαβιώσεως, που δεν συνάδουν με τις πλέον θεμελιώδεις αρχές ορθολογικής αναπτύξεως και πολεοδομήσεως και αντιστρατεύονται εκδήλως τις ανωτέρω,

συνταγματικώς εν τούτοις κατοχυρούμενες (άρθρο 24 παρ. 2 Συντάγματος) αρχές. Εξ άλλου, η συνδρομή των προϋποθέσεων αυτών, υποκείμενη σε οριακό έλεγχο του δικαστή, προκύπτει, κατά τα ανωτέρω, από τις προπαρασκευαστικές εργασίες του νόμου (πρβλ ΣτΕ Ολομ. 1847/2008).

2) Η κατά τα ανωτέρω νομοθετική ρύθμιση εισάγεται, πάντως, μετά από εκτίμηση ειδικής για την προτεινομένη ρύθμιση επιστημονικής μελέτης, η οποία, μάλιστα, αποτελεί, κατά τα εκτεθέντα, και παράρτημα του νόμου (πρβλ ΣτΕ Ολομ. 123/2007).

3) Η ως άνω νομοθετική ρύθμιση κατ' ουδέν θίγει το δικαίωμα οποιουδήποτε ενδιαφερομένου για έννομη προστασία, αφού, κατ' αντίθεση προς τα δεδομένα, βάσει των οποίων εξεδόθη η ΣτΕ (Ολομ.) 1847/2008 (σκ. 6), με τον ως άνω νόμο 3481/2006 όχι μόνον δεν αποκλείεται, αμέσως ή εμμέσως, ο δικαστικός έλεγχος, αλλά προβλέπεται ρητώς η έκδοση σειράς όλης διοικητικών πράξεων (έγκριση περιβαλλοντικών όρων, οικοδομικές άδειες, καθορισμός περιγράμματος εγκαταστάσεων, αναγκαστικές απαλλοτριώσεις), μέσω των οποίων μπορεί να ελεγχθεί η συνταγματικότητα των ρυθμίσεων του τυπικού νόμου.

4) Προκειμένου για πολεοδομικές παρεμβάσεις μείζονος χαρακτήρα, που γίνονται συνδυασμένα σε πλείονες περιοχές, για την εφαρμογή γενικότερων αλλά και ειδικότερων στόχων και κατευθύνσεων του ΡΣΑ, από αυτούς, μάλιστα, που υπάρχουν στο αρχικό κείμενό του αλλά δεν έχει καταστεί δυνατή, παρά την πάροδο εικοσιπενταετίας όλης, η υλοποίησή τους, η κατ' άρθρο 24 παρ. 2 του Συντάγματος έννοια της βελτιώσεως ή επιδεινώσεως του οικιστικού περιβάλλοντος δεν μπορεί να εξετάζεται, όπως στις συνήθεις περιπτώσεις εντετοπισμένων τροποποιήσεων σχεδίου πόλεως, με κριτήρια αποκλειστικώς ποσοτικά. Πρέπει, αντιθέτως, κατά την έννοια των σχετικών συνταγματικών ορισμών, που αποβλέπουν στην πραγματική και όχι στην αριθμητική - ιδεατή βελτίωση των συνθηκών διαβιώσεως, να συνεξετάζονται πλείονα στοιχεία, όπως η θέση, η σημασία και η επίπτωση των ακινήτων, στα οποία αφορά η ρύθμιση, στον πολεοδομικό ιστό και στην εν γένει λειτουργία της πόλεως, οι προβλεπόμενες και υφιστάμενες χρήσεις των και, κυρίως, το συνολικώς επερχόμενο για την πόλη πολεοδομικό αποτέλεσμα, εν σχέσει, πάντοτε, προς τις προβλέψεις του πρώτου, κυρίως, σταδίου της πολεοδομικής οργανώσεώς της. Η εξέταση δε αυτή, από την φύση του ζητήματος, δεν μπορεί να περιορίζεται στην κεχωρισμένη αντιμετώπιση

καθεμίας από τις επί μέρους ρυθμίσεις, αλλά πρέπει να στηρίζεται στην συνεκτίμηση των συνεπειών του συνόλου της ρυθμίσεως στην πόλη. Έτσι, δεν οδηγούν σε αντισυνταγματικότητα τέτοιας ρυθμίσεως επί μέρους δυσμενείς, και, μάλιστα, απλώς ποσοτικές, επιπτώσεις της ρυθμίσεως σε μία συγκεκριμένη περιοχή, εάν το συνολικό αποτέλεσμα, εκτιμώμενο με βάση τα ανωτέρω συνταγματικά κριτήρια, είναι επωφελές για την πόλη. Δηλαδή, σε κάθε περίπτωση ζητήματος «ανταλλαγής» πολεοδομικών πλεονεκτημάτων και βαρών σε διαφορετικό τόπο (όπως στην περίπτωση «ανταλλαγής» κοινοχρήστων χώρων), η μια περιοχή εξ ορισμού βλάπτεται, ενώ η άλλη ωφελείται. Η πρόδηλη, και μόνη νοητή, έννοια της σχετικής νομολογίας είναι ότι η επιβάρυνση της μίας περιοχής δεν εξετάζεται χωριστά και είναι ανεκτή, αν η ρύθμιση, εν τω συνόλω λαμβανομένη, δεν άγει σε επιβάρυνση ή αν, πολλώ μάλλον, όπως εν προκειμένω, άγει σε βελτίωση. Εξ άλλου, η συνταγματικότητα παρόμοιας ρυθμίσεως δεν μπορεί, εν όψει της συνταγματικής επιταγής για αποτελεσματικές και υλοποιήσιμες ρυθμίσεις, που μόνες αυτές άγουν σε βελτίωση των όρων διαβιώσεως στην πόλη, να κρίνεται με βάση άλλες, εμφανιζόμενες, τυχόν, ως ακόμη ευμενέστερες για το οικιστικό περιβάλλον, ιδεατές λύσεις, και μάλιστα εξ αυτών που η άπρακτη πάροδος μεγάλου, κατά περίπτωση, χρονικού διαστήματος έχει καταδείξει ως μη υλοποιήσιμες, αλλά εν σχέσει αποκλειστικώς προς τις ρυθμίσεις, των οποίων κρίνεται, κατά περίπτωση, η συνταγματικότητα. Έτσι, πλέγμα ρυθμίσεων, που κρίνεται ότι συνιστά εφαρμογή υπερκειμένου σχεδίου πολεοδομικού σχεδιασμού και ότι, ως εκ τούτου, άγει σε βελτίωση της υφισταμένης αντίθετης προς τον πολεοδομικό σχεδιασμό πραγματικής καταστάσεως, δεν μπορεί να κριθεί ως αντίθετο προς το Σύνταγμα για μόνο τον λόγο ότι θα ήταν δυνατόν να νοηθεί άλλο, ακόμη ευμενέστερο για το οικιστικό περιβάλλον, πλέγμα ρυθμίσεων, υφισταμένων ή ιδεατών, που, όμως, κρίνεται από τον πολεοδομικό νομοθέτη, με κρίση του υποκείμενη σε, οριακό από την φύση του, ακυρωτικό έλεγχο, ως απρόσφορο ή πραγματικώς ή οικονομικώς, κατά το συνταγματικώς κρατούν οικονομικό και κοινωνικό καθεστώς, ανεφάρμοστο. Η αντίθετη εκδοχή θα ήγε στην διαιώνιση, κατά παραγνώριση των συνταγματικών επιταγών, πολεοδομικών καταστάσεων που, καθ' εαυτές, αντιστρατεύονται τις επιταγές αυτές. Περαιτέρω, για την εφαρμογή των προεκτεθέντων κριτηρίων, πρέπει να λαμβάνεται υπ' όψιν ότι, εξ ορισμού, οι διαθέσιμες για ανάπλαση κεντρικές περιοχές μίας πόλεως, συνήθως, άλλωστε, πλήρως από μακρού πολεοδομημένες και δομημένες, σπανίζουν και είναι, ποσοτικώς, πολύ μικρότερες από τις αντίστοιχες προς ανάπλαση περιφερειακές περιοχές της πόλεως. Συνέπεια τούτου είναι ότι, για την συνδυασμένη ανάπλαση μίας κεντρικής και

μιάς περιφερειακής περιοχής, και μάλιστα στην περιοχή της πρωτεύουσας, δεν είναι αναγκαία η πολεοδομική ανταλλαγή εκτάσεων ίσου εμβαδού, αλλά η διατιθέμενη περιφερειακή περιοχή, στην οποία μεταφέρονται οχλούσες χρήσεις από την κεντρική, μπορεί να είναι και σημαντικά μεγαλύτερου εμβαδού, χωρίς το στοιχείο αυτό, από μόνο του, να άγει σε αντισυνταγματικότητα της ρυθμίσεως.

5) Με τα δεδομένα αυτά, η επίμαχη ρύθμιση των άρθρων 11 και 12 του ν. 3481/2006 όχι μόνον δεν οδηγεί σε απαγορευόμενη από το Σύνταγμα επιδείνωση των όρων διαβιώσεως των κατοίκων των Αθηνών αλλ', αντιθέτως, άγει σε ουσιώδη βελτίωσή τους. Τούτο, διότι α) η κεντρική περιοχή της Λεωφ. Αλεξάνδρας, που αποτελεί και όριο του κεντρικού δακτυλίου των Αθηνών, αναβαθμίζεται σημαντικά, αφού αποκτά χώρο πρασίνου μεγάλων, σχετικώς, διαστάσεων, προβλεπόμενο από το ΡΣΑ, ενώ απομακρύνεται χρήση ιδιαιτέρως οχληρή για την περιοχή, συνεπαγόμενη την επιβάρυνση του κυκλοφοριακού της προβλήματος, αλλά και ασύμβατη με την χρήση των κτιρίων που την περιβάλλουν (Αντικαρκινικό Νοσοκομείο, δύο Ανώτατα Δικαστήρια -Άρειος Πάγος και Ελεγκτικό Συνέδριο-, Γενική Αστυνομική Διεύθυνση), β) η περιοχή του Βοτανικού μετατρέπεται, από εντελώς υποβαθμισμένη περιοχή, με χρήσεις αποκλειστικώς βιομηχανικών και βιοτεχνικών μονάδων, χώρων αποθηκέυσεως και χώρων εγκαταστάσεων εμπορευματικών μεταφορών, σε ορθολογικά πολεοδομούμενη περιοχή, με ευρείες οδούς, πραγματικούς κοινοχρήστους χώρους, κοινωφελή κτίρια και χώρους αθλητικών εγκαταστάσεων. Η προσθήκη εμπορικών χρήσεων, στην προκειμένη περίπτωση, ουδόλως μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστά υποβάθμιση της περιοχής. Αντιθέτως, η μετατροπή βιομηχανικών και λοιπών συναφών χρήσεων σε εμπορικές, ακόμη και με την μορφή εμπορικών κέντρων, εκτός του ότι συνιστά, καθ' εαυτήν, βελτίωση του υφισταμένου πολεοδομικού καθεστώτος χρήσεων γης, στοιχεί και προς τις προεκτεθείσες προβλέψεις του Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθηνών, αφού άγει σε αναβάθμιση ιδιαίτερα υποβαθμισμένων περιοχών, σε εξισορρόπηση των κοινωνικών ανισοτήτων από περιοχή σε περιοχή, σε διεύρυνση των επιλογών εργασίας, αναψυχής και ψυχαγωγίας στην περιοχή αυτή και, τελικώς, σε άμβλυνση των ανισοτήτων στην κατανομή του κοινωνικού εξοπλισμού και στην ποιότητα του φυσικού και οικιστικού περιβάλλοντος με ανακατανομή χρήσεων, λειτουργιών και επενδύσεων προς όφελος κυρίως των δυτικών και των λοιπών υποβαθμισμένων περιοχών. Το γεγονός ότι επιτρέπεται ο διπλασιασμός του συντελεστή δομήσεως σε τμήμα του επίμαχου οικοπέδου (συντελεστής 1,6 αντί 0,8, πρβλ. συντελεστή δομήσεως στην περιοχή της Λεωφ. Αλεξάνδρας: 3,6) δεν συνιστά,

αφ' εαυτού, ουσιώδη ανεπίτρεπτη επιδείνωση των όρων διαβιώσεως, αν συνδυασθεί προς τις λοιπές ρυθμίσεις του νόμου, εν όψει, μάλιστα, του γεγονότος ότι το ήδη διέπον πολεοδομικώς την περιοχή αλλ' ατελώς εφαρμοσθέν π. δ. της 20-9-1995 (Δ' 1049) προβλέπει, γενικώς, την χρήση του πολεοδομικού εργαλείου του διπλασιασμού του συντελεστή δομήσεως για άλλα ακίνητα της ευρύτερης περιοχής, προκειμένου αυτή να αναβαθμισθεί πολεοδομικώς και να εξυγιανθούν οι χρήσεις της. Εξ άλλου, κατά το σύστημα του επίμαχου νόμου, οι προπεριγραφείσες πολεοδομικές διαρρυθμίσεις, μεταξύ των οποίων και ο διπλασιασμός του συντελεστή δομήσεως, συνιστούν, κατ' ουσία, ενιαίο σύνολο, μη επιδεκτικό, χωρίς τροποποίηση του νόμου και συμφωνία των μερών, μονομερούς μερικής μεταβολής. Η εκδοχή ότι είναι δυνατή η απόκτηση της αναγκαίας για κατασκευή των γηπέδων και απόδοση στην κοινοχρησία της περιοχής της Λεωφόρου Αλεξάνδρας γης με αγορά ή απαλλοτρίωση δεν ευσταθεί. Τούτο, διότι η μεν αγορά, ως σύμβαση, προϋποθέτει σύμπτωση βουλήσεως δύο πλευρών και ουδόλως μπορεί, εν όψει και των ρυθμίσεων του νόμου, να προεξοφλείται η συμφωνία του ιδιοκτήτη της εκτάσεως «ΕΤΜΑ ΑΕ» για την πώλησή της, εφ' όσον αυτός, κατά το Σύνταγμα και τον νόμο, δεν μπορεί να εξαναγκασθεί στην σύναψη της συμβάσεως. Η δε απαλλοτρίωση, διαδικασία παγίως προβλεπόμενη και ανά πάσα στιγμή δυναμένη να τηρηθεί εάν υπήρχαν διαθέσιμες οι σχετικές πιστώσεις, δεν αποτελεί εν προκειμένω εναλλακτική διαδικασία ακριβώς διότι, κατά τα αναφερόμενα στην αιτιολογική έκθεση, η προσφυγή στην ειδική πολεοδομική αποζημίωση επελέγη από τον νομοθέτη ως η μόνη εν προκειμένω εφαρμόσιμη λύση για την εξυπηρέτηση των σχετικών πολεοδομικών αναγκών, εφ' όσον, ελλείψει πιστώσεων, δεν κατέστη δυνατή επί μακρά σειρά ετών η εφαρμογή των προβλέψεων του ΡΣΑ και των αλληλοδιαδόχως ισχυσάντων π. δ/των 1991 και 1995-1996, λόγω αδυναμίας συντελέσεως των επιβληθεισών ρυμοτομικών απαλλοτριώσεων. Εν πάση περιπτώσει, δεν συνάδει με την προεκτεθείσα έννοια της νομολογίας η απομόνωση της εξετάσεως του ζητήματος του διπλασιασμού του συντελεστή δομήσεως από το όλο πλέγμα των διατάξεων. Αν, μάλιστα, δεν προβλεπόταν στον νόμο, για τους προεκτεθέντες λόγους, το ειδικό αυτό πολεοδομικό εργαλείο και η μερική μεταβολή των χρήσεων γης, δεν θα υπήρχε ανάγκη ειδικής ρυθμίσεως ούτε θα ετίθετο, υπό οποιαδήποτε έννοια, ζήτημα επιδεινώσεως πολεοδομικού καθεστώτος στην περιοχή του Ελαιώνα και η ρύθμιση θα ήταν αυτοτελώς επιτρεπτή για τον Ελαιώνα, και τούτο ανεξαρτήτως των ευεργετικών συνεπειών της ρυθμίσεως για την περιοχή της Λεωφόρου Αλεξάνδρας. Η όλη προβληματική αναπτύσσεται ακριβώς διότι, ακολουθώντας τα γενόμενα δεκτά από

την νομολογία, ο νομοθέτης επέλεξε λύση δυσμενέστερη μεν, εν μέρει και κατά μία εκδοχή, για την μία περιοχή, ευμενέστερη, όμως, για άλλη και, κυρίως, ευμενέστερη εν συνόλω για το πολεοδομικό συγκρότημα των Αθηνών.

6) Δεν αποτελεί ουσιώδες στοιχείο συγκρίσεως του νόμου υφιστάμενου και του ήδη δημιουργούμενου νέου πολεοδομικού καθεστώτος της περιοχής η «Μελέτη ΕΜΠ» 1994-5 και το προελθόν από αυτή π.δ. της 20-9-1995, διότι α) η μελέτη αυτή, ανατρέπουσα άλλωστε παραδοχές άλλων μελετών, βάσει των οποίων είχε εκδοθεί το π. δ. 1991, ουδόλως λαμβάνει υπ' όψιν τις, διαφορετικές προς τις δικές της παραδοχές, κατευθύνσεις του ΡΣΑ, προς τις οποίες, εν τούτοις, έπρεπε να συμμορφώνεται (βλ. τις προμνημονευθείσες κατευθύνσεις του ΡΣΑ), β) η μελέτη προτείνει την δημιουργία ενός μητροπολιτικού πάρκου 1200 στρεμμάτων στον «Ελαιώνα», ενώ έχουν ήδη δημιουργηθεί στο πολεοδομικό συγκρότημα νέα δεδομένα ως προς το ζήτημα αυτό, ιδίως με τις περιοχές του «Γουδή» και του παλαιού αεροδρομίου. Επομένως, οι προτάσεις του για την δημιουργία συμπαγών χώρων πρασίνου, όπως εν προκειμένω στον χώρο της «ΕΤΜΑ», μη εφαρμοσθείσες άλλωστε, έχουν καταστεί ανεπίκαιρες και γ) η υιοθετηθείσα με τον ν. 3481/2006 λύση προκρίθηκε λόγω, ακριβώς, της επί μακρόν αδυναμίας εφαρμογής του εν λόγω π. δ., που, αφ' εαυτής, καταδεικνύει το ανεφάρμοστο των προβλέψεών του.

7) Είναι, βεβαίως, ακριβές ότι οι πολεοδομικές ρυθμίσεις, στις οποίες προβαίνει ο νομοθέτης ή η Διοίκηση, πρέπει να δικαιολογούνται από πολεοδομικά, κατά το Σύνταγμα και τον νόμο, κριτήρια και να μη παρίστανται ως αποτέλεσμα της παράνομης δημιουργίας τετελεσμένων καταστάσεων από ιδιώτες ούτε να θεσπίζονται προς εξυπηρέτηση ιδιωτικών συμφερόντων. Καμμία από τις περιπτώσεις αυτές δεν συντρέχει εν προκειμένω. Διότι δεν συνιστά, βεβαίως, τέτοια περίπτωση η επισημαινόμενη από τον νομοθέτη και την Διοίκηση ανάγκη αναπροσαρμογής πολεοδομικών προβλέψεων, τις οποίες η πάροδος του χρόνου κατέστησε ανεφάρμοστες, λόγω, προεχόντως, της οικονομικής αδυναμίας υλοποίησής τους. Η οικονομική αυτή αδυναμία, λόγος άλλωστε, ανατροπής πλείστων ρυμοτομικών προβλέψεων λόγω μη συντελέσεως των οικείων ρυμοτομικών απαλλοτριώσεων, καταδεικνύει το ανεφάρμοστο του αρχικού πολεοδομικού σχεδιασμού και επιβάλλει την αναπροσαρμογή του. Πολλώ μάλλον στην προκειμένη περίπτωση, όπου, κατά τα ήδη εκτεθέντα, με το σύνολο της επίμαχης πολεοδομικής διαρρυθμίσεως της «διπλής αναπλάσεως» εξυπηρετούνται, και μάλιστα προεχόντως και αδαπάνως για το

Δημόσιο, πλείονες πολεοδομικοί σκοποί, όπως η εκπλήρωση κατευθύνσεων του ΡΣΑ, η πολεοδομική «απελευθέρωση» του χώρου της Λεωφ. Αλεξάνδρας και η έναρξη εξυγιάνσεως της πλέον προβληματικής πολεοδομικής περιοχής του λεκανοπεδίου Αττικής.

8) Η διατυπούμενη κρίση ότι η πολεοδομική «απελευθέρωση» του χώρου της Λεωφ. Αλεξάνδρας μπορεί να επιτευχθεί απλώς με την εφαρμογή του υφισταμένου ΓΠΣ παραγνωρίζει το γεγονός ότι η απελευθέρωση αυτή συναρτάται αρρήκτως με την δημιουργία του νέου αθλητικού κέντρου στο «Ελαιώνα», χωρίς την εφαρμογή του όλου πλέγματος ρυθμίσεων της οποίας θα απαιτείται η καταβολή και άλλων υπερόγκων αποζημιώσεων για την απομάκρυνση του υφισταμένου γηπέδου. Εξ άλλου, και δεδομένου ότι το υφιστάμενο γήπεδο της Λεωφ. Αλεξάνδρας θα μπορούσε, ως πολεοδομικώς προβλεπόμενο, να παραμείνει επ' αόριστον, αν δεν αποζημιωθεί ο απομακρυνόμενος Σύλλογος, η ρήτρα του νόμου περί παραμονής του μέχρις αποπερατώσεως των εργασιών κατασκευής του νέου αθλητικού κέντρου εναρμονίζεται πλήρως προς το Σύνταγμα.

9) Η ρύθμιση δεν πάσχει από πλευράς τηρήσεως της διαδικασίας στρατηγικής περιβαλλοντικής εκτιμήσεως του όλου σχεδίου, κατά τις διατάξεις της οδηγίας 2001/42/ΕΚ και της κ.υ.α. 107017/2006, με την οποία επιχειρήθηκε η εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας προς τους ορισμούς της οδηγίας αυτής. Τούτο, διότι, ανεξαρτήτως εάν το σχέδιο εμπίπτει στο κατά χρόνο πεδίο εφαρμογής των ανωτέρω διατάξεων, κατ' άρθρο 10 παρ. 1 της εν λόγω κυα, ως εκ της υπάρξεως στον φάκελο της υποθέσεως της από 14-1-2004 γνωμοδοτήσεως του ΟΡΣΑ, με ημερομηνία προγενέστερη του κατά νόμο κρίσιμου χρονικού σημείου της 21-7-2004, πάντως, εν όψει καθυστερήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας να προβεί στην κατά τα ανωτέρω εναρμόνιση, αλλά και του γενικής ισχύος κανόνα ότι δεν είναι δυνατή η αναδρομική εφαρμογή διαδικαστικών ρυθμίσεων, θα ήταν εν προκειμένω ανεκτή η πλήρης μεν τήρηση των όρων, προϋποθέσεων και διαδικασιών της οδηγίας, όχι, όμως, πριν από την έναρξη της σχετικής νομοθετικής διαδικασίας, όπως κατά κανόνα απαιτείται, αλλά πριν από την έναρξη εκτελέσεως του σχεδίου, υπό την πρόσθετη προϋπόθεση ότι, αν από την εκπονηθείσα Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση προκύπτει ότι πάσχει η προγενεστέρως εγκριθείσα με τον νόμο λύση, τότε θα είναι υποχρεωτική η εξ υπαρχής τήρηση όλης της οικείας διαδικασίας.

10) Η ρύθμιση δεν πάσχει εξ επόψεως τήρησης της (συνήθους) διαδικασίας εκτιμήσεως των επιπτώσεων των έργων στο περιβάλλον, κατά τους ορισμούς της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ και του ν. 1650/1986, όπως ισχύουν, προεχόντως διότι, κατά τα παγίως επί εικοσαετία ρητώς και σιωπηρώς κριθέντα, η πολεοδομική διαδικασία τροποποίησης του σχεδίου πόλεως δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των ως άνω διατάξεων, αλλ' επ' αυτής εφαρμόζονται οι ειδικές και ικανοποιούσες τους σκοπούς της οδηγίας διατάξεις της πολεοδομικής νομοθεσίας. Πράγματι, οι μεν ρυθμίσεις του πρώτου σταδίου του πολεοδομικού σχεδιασμού (Ρυθμιστικό Σχέδιο ή Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο) δεν μπορούσαν, από την φύση τους και λόγω της κλίμακός τους, να υπαχθούν στην διαδικασία αυτή, που αφορά μόνον μεμονωμένα έργα ή δραστηριότητες. Άλλωστε, ήδη οι ρυθμίσεις αυτές υπάγονται στην διαδικασία ΣΠΕ (βλ. άρθρο 11, Παράρτ. 1 της κυα 107017/2006), μη δυνάμενες, επομένως να υπάγονται και σε διαδικασία συνήθους περιβαλλοντικής εκτιμήσεως. Συνεπώς, δεν απητείτο η τήρηση της διαδικασίας αυτής για το άρθρο 11 του νόμου. Οι δε ρυθμίσεις του δευτέρου σταδίου (τροποποίηση σχεδίου πόλεως), όπως εν προκειμένω το άρθρο 12 του νόμου, όταν αποσκοπούν, εν πάση περιπτώσει, στην δημιουργία των πολεοδομικών προϋποθέσεων ανεγέρσεως συγκεκριμένων έργων ή της επιχειρήσεως συγκεκριμένων δραστηριοτήτων, δεν δύνανται, κατά την έννοια της οδηγίας, να χαρακτηρισθούν ως «εργασίες πολεοδομίας», υποκείμενες στην ανωτέρω εκτίμηση, αλλά η εκτίμηση των επιπτώσεών τους στο περιβάλλον γίνεται κατά τρόπο πλήρη στο στάδιο που προηγείται της εκτελέσεως του συγκεκριμένου έργου. Η αντίθετη εκδοχή θα οδηγούσε στο άτοπο συμπέρασμα ότι, κατά την συνήθη πορεία των πραγμάτων, ένα έργο, όπως το επίμαχο, θα απαιτούσε την τήρηση διαδικασιών εκτιμήσεως των επιπτώσεων τρεις φορές (ΓΠΣ ή ΡΣ, τροποποίηση σχεδίου, εκτέλεση έργου), πράγμα το οποίο δεν είναι, προφανώς, στην πρόθεση του κοινοτικού νομοθέτη. Άλλωστε, η νομιμότητα της εν προκειμένω υιοθετηθείσης διαδικασίας προσδιορισμού με νόμο της θέσεως και των πολεοδομικών χαρακτηριστικών του έργου, με τήρηση, εν συνεχεία, όλης της διαδικασίας εκτιμήσεως των επιπτώσεών του στο περιβάλλον κατά το προηγούμενο της κατασκευής του στάδιο, έχει κριθεί ως καλύπτουσα τις απαιτήσεις της εν λόγω οδηγίας (π. ε. δ/τος 56/2002, ηυξ. συνθ.). Σε κάθε περίπτωση, από την οδηγία 85/337, όπως έχει τροποποιηθεί, και τις εθνικές διατάξεις μεταφοράς της (ν. 3010/2002 και οι κατ' εξουσιοδότηση αυτού εκδοθείσες κ.υ.α.), συνάγεται ότι, ναι μεν η τυχόν απαιτούμενη από τις εν λόγω διατάξεις αξιολόγηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον έργου, η διαδικασία χορηγήσεως αδείας του οποίου περιλαμβάνει πλείονα στάδια, με «κύρια» και «εκτελεστική» απόφαση,

πρέπει, κατ' αρχήν, να γίνεται στο στάδιο της «κύριας» αποφάσεως. Πλην, όμως, σε περίπτωση, κατά την οποία οι επιπτώσεις δεν μπορούν να αξιολογηθούν πλήρως πριν από την έκδοση της «εκτελεστικής» αποφάσεως, τότε επιβάλλεται οι επιπτώσεις αυτές να αξιολογούνται μόνον στο τελευταίο αυτό στάδιο (βλ ΔΕΚ C-508/03, απόφαση της 4-5-2006, Επιτροπή κατά Μ. Βρετανίας). Υπό την εκδοχή, επομένως, ότι εν προκειμένω, κατά την άποψη της πλειοψηφίας, «κύρια» απόφαση, προ της οποίας τίθεται το ζήτημα αν πρέπει να έχει τηρηθεί η διαδικασία της οδ. 85/337, είναι ο ν. 3481/2006 και «εκτελεστική» απόφαση είναι οι προβλεπόμενες σ' αυτόν προς έκδοση διοικητικές πράξεις, προ της εκδόσεως των οποίων ο νόμος ούτως ή άλλως προβλέπει την τήρηση της επίμαχης διαδικασίας, τότε η κατά την οδηγία εκτίμηση δεν θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί πριν από την έκδοση του νόμου και ήταν, επομένως, απαραίτητο να πραγματοποιηθεί, κατά τις προβλέψεις του, στο στάδιο που ο ίδιος ο νόμος προβλέπει. Τούτο, διότι, όπως ήδη εξετάθη, η χρησιμοποίηση του βασικού πολεοδομικού εργαλείου του νόμου, δηλαδή του διπλασιασμού του συντελεστή δομήσεως τμήματος του χώρου και της μερικής μεταβολής των χρήσεων, δεν ήταν γνωστή κατά τον χρόνο θεσπίσεώς του, αφού εξηρτάτο από αίρεση (κατεδάφιση, απόκτηση κυριότητας), που επληρώθη εκ των υστέρων. Επίσης, κατά τον χρόνο εκείνο, ούτε η ακριβής θέση και διάταξη των κτιρίων ήταν γνωστή ούτε ο τρόπος διαμορφώσεως των ελευθέρων και κοινοχρήστων χώρων αλλ' ούτε και η συγκεκριμένη χρήση του πολυλειτουργικού δημοτικού κέντρου, γεγονός επίσης ουσιώδες. Επομένως, κατά τον χρόνο εκείνο, δεν μπορούσε να γίνει, όχι απλώς πλήρως αλλ' ουδέ επαρκώς η εκτίμηση των επιπτώσεων των έργων στο περιβάλλον και, συνεπώς, κατ' ουδέν πάσχει η διαδικασία από το γεγονός ότι δεν προηγήθηκε της θεσπίσεως του ν. 3481/2006 η εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των έργων.